

M E N S U E L

Адреса Редакції і Адміністрації: 186, Boulevard Saint Germain, Paris (6e). Tél.: Littré 48-65.

Єдиний шлях

НОВИЙ, тисяча дев'ясот сорок восьмий, рік застає нас усіх у дуже непевних обставинах життя і напередодні важливих подій, які на думку керманців світової політики, мали б стати вирішальними в житті сучасного людства.

Дозрівають зерна посіву, що їх могутні цього світу засіяли поміж народами ще перед трьома роками. А що ті зерна були змішані з половиною і куколом, та ще й до того хробачні, то не диво, що й цей посів не має Божого благословення і живо не може випасти успішно. Хто посіяв вітер, той збиратиме бурю, — каже народня мудрість.

А ми, знедолені і бездомні, палені жагою туги за своєю дорогою Батьківщиною, глядимо з непевністю в обрії цього невідомого майбутнього і питаємо словами поета:

... Що принесе мені незнаний
В громи сповитий Рік Новий?
Чи від кривавої знемоги
Достойну смерть за Рідний Край,
Чи біг далекої дороги
В чужих земель чужий ризмай?
Чи, може, там, над рідним полем,
Води нап'юся із Дніпра,
І за вербовим частоколом
Обнімуть мати і сестра?

Неси, що хочеш. Я зумію
Прийняти радість і удар...
(А. Славутич).

Укладаючи програму життя на цей біжучий рік, належить в ній підкреслити три найважливіші точки, яких від кожного з нас вимагає теперішній час:

1. Нашу любов до Бога.
2. Наші зобов'язання для св. Церкви.
3. Наше ставлення до Батьківщини і своїх братів.

I.

У теперішніх часах безвір'я, несправедливості і насильства, диявол під плащиком «найбільшої» демократії хоче перевернути весь лад і порядок у світі і присилувати на свої услуги не тільки уярмлені народи, але навіть Божу установу, св. Церкву, бажає перемінити на підвладну собі клітину, яка має не Богові служити, але помагати тій давлячій машині деспотичної адміністрації гвалтувати людську совість і людського духа. В таких страшних часах треба сказати, що чаша горя наповнилася вже по вінця. Ці обставини змушують

нас усталити наші відносини синівської любови до Бога. Не можна ще й сьогодні бути «ні теплим, ні зимним», але крайня пора стати в ряди тих ревних Христових боеків, які з любови до Бога бажали б збудувати на землі справжнє Боже царство, царство миру, любови і справедливости. Хто хоче любити Бога вчинками, а не лише словами, той не сміє особистих своїх справ ставити понад Його славу, святість Його Імени і понад Його заповіді. Лише в одвертій безкомпромісовій боротьбі за Божу славу, властять перемогти сатану, що своєю злобою вже затемнив сонце правди, а світ то таки у справжнє пекло перемінив. Але, мріючи про мир, треба пам'ятати, що найперше треба запровадити Божий мир в наших серцях і середовищах нашого життя, а тоді настане він і в цілому світі, бо з юдиниць складаються народи, а які вони будуть ті одиначі, — добрі чи злі, — таке буде й ціле людство.

З історії знаємо, що наш український народ зазнає від найдавніших часів один удар за другим. Різні були цього причини, та чи не найважливішою з них було те, що значна частина нашого народу, а головню його провідники, не мали належної любови до Бога. Часто, в своїх повинностях до нашого Творця і Батька ставалися обважнілими, а то й зовсім байдужими. От і тепер. Замість того, щоб у розкаянні просити Бога про пощаду, як колись біблійні ніневітяни, або як Ізраїль у неволі, що, сидячи над ріками чужого Вавилону, оплакував свої провини і, звернений в бік святого Єрусалиму, просив Бога про скорий поворот, — велика частина наших емігрантів і скитальників присвячують майже весь вільний від праці час на все інше, — лише не на молитву і службу Богові. Шукають помочі всюди, лише не в Бозі, не в тому джерелі благодаті, сили і багатства, що так виразно сказав словами свого Єдинородного Сина: «Прийдіть до мене стружені і обтяжені, а я успокою вас».

Багато є таких, які так зашкарубли у своїй байдужності, що з зарозумілим упередженням, а то й прямо з насмішками приймають слова заохоти чи братнього упізнання. Є чого сміятися! Адже сатана покриває своїми прапорами щораз нові й нові народи, церкви замикає, Божих слуг переслідуює й убиває, а пресвяте Боже Ім'я надуживає до своєї згубної і фальшивої пропаганди!

Тим більше це жалюгідне, що така байдужість проявляється у людей, які уважають себе віруючими, а навіть і практикуючими християнами. Час схаменутися і, по тих багатьох гірких досвідченнях, треба зробити Христа-Спасителя осередком своїх бажань, дорадником у турботах і метою свого життя.

II.

З любови до нашого Творця і Пана впливає внутрішня потреба бути доброю дитиною Його святої Церкви, до якої належали наші батьки і в якій ми охрищені і виховані.

Жоден попередній рік в історії минулого нашої української католицької Церкви, не завдав їй такого страшного удару, як саме цей 1948 рік вже на самому початку. Кілька тижнів тому, часописи принесли дуже сумну для нас вістку, оперту на урядовому звітномленні московської радіовисильні, що нашу українську, греко-католицьку Церкву на всіх українських землях, прилучених до Радянського Союзу, вже зовсім знищено.

Чи справді там вже нема ні одної християнсько-католицької громади, чи це лише випробувані способи ворожої пропаганди, щоб цим завдати болючу рану Апостольській Столиці і застрашити нашу еміграцію, яка лишилася вірною традиціям батьківської Церкви, — важко наразі розслідувати. Правдоподібно, в катакомбах ХХ. віку і в місцях укритих від ворожих очей, відправляються ще Богослуження згідно з нашим давнім звичаєм, ще процвітає невмируща слава світлих дій нашої історії, до яких, безперечно, належить і Берестейська Унія, але урядово: наша рідна Церква, на наших таки землях, з волі «ласкавого» наїзника-визволителя, вже не існує.

Цей насильний вчинок над нашою вірою і Церквою накладає на нас тут, на чужині, дуже важливі і відповідальні перед Богом і історією обов'язки. Ми маємо продовжувати життя нашої Церкви, маємо зберегти її віру і історичні цінності, щоб їх опісля знову незмінними на рідну землю перенести. Тож кінечним є, щоб ми тепер, на кожному кроці, де лише цього вимагає потреба, признавалися, що ми є дітьми цієї саме Церкви, яку ворог частинно вже знищив і бажав би знищити її цілком, змести з лиця землі, бо вона є перепорою до здійснення його ганебних замірів. І коли чимало з наших громадян, щоб рятува-

тися, не признаються хвилево до свого справжнього національного походження, то не можна цього робити, коли йдеться про справу приналежності до своєї рідної Церкви, лише тому, що Ті тепер люто переслідує ворог.

III.

Доля нашого народу тепер, в столітню річницю славної «весни народів», є, на жаль, ще більше незавидною, як колинебудь перед тим. Тими добрими українськими робітниками по чужих фермах, колгоспах і фабриках, крім нашого відвічного ворога, що бажав би всіх пригорнути до себе в холодносмертних обіймах, або заселити ними азійські пустелі, — ніхто інший поважно не цікавиться. А ворог, який бажає уярмити тіло і душу, звичайно, піклується нами по-своєму. Він хоче зробити нас бездушними і сліпо слухняними рабами «старшого московського брата». Хочє позбавити нас нашої історії, щоб ми забули ким ми є і покірніше двигали ярмо неволі.

З огляду на це, найвищі народні справи вимагають від нас ще багато гарячої крові і великих жертв, які за правду і свободу треба буде спалити на жертівнику любови до Матері-України. На це треба бути приготованим і пам'ятати боевий клич римських легіонів, що «солодко і почесно є вмерти за батьківщину».

Благословен, хто впаде в бою,
За вітчину за справу люду,
Його вовіки не забудуть!

Його восхвалене ім'я,
Горітиме мов полум'я
Серед кромішньої темряви...

(Б. Лепкий).

Всі ці важкі і відповідальні обов'язки ми виконали б певно і з належним успіхом, якби у нас була єдність думки і єдність чину, якби між нами панувала згода і братня любов. Але ми звичайно письмом і патріотичними промовами осуджуємо княжі міжусобиці та крамоли, лихими словами згадуємо велику Руїну, до якої довели Україну її негідні гетьмани — прислужники ненаситних сусідів, гостро критикуємо політику наших провідників з часів

останнього Зриву, але ми самі від своїх попередників, видно, нічого не навчилися. Чимало з нас ще й далі не вагаються мачати рук у братній крові, стають без спротиву на службу ворогів і запроднують за юдин гріш свою Церкву і свій нарід.

Ці грізні історичні події, які мусить тепер переживати весь український нарід, вимагають від нас, щоб ми нарешті навчилися дечого з історії нашого минулого. Не лише критикувати нам те минуле, але постаратися, щоб на майбутнє не повторювати помилок минулих дій і усунути раз на завжди шкідливі нашим загальним справам міжусобиці та сварні на тлі релігійному і партійному.

Хай нас лучить усіх в одно спільна мета, осячена віками змагань, а змістом нашого життя хай буде вірне служіння Богові і Україні!

**
*

В сильному переконанні, що як ми будемо з Богом, то Бог нам допоможе і поблагословить наші змагання, ступаймо бадьоро певним кроком вперед. Маючи гіркі досвідчення, що сильні цього світу лише вміють нашими землями, а то й нами самими наче скотиною торгувати, а допомгти в біді ніхто не хоче, уповаймо в майбутньому лише на Господа Бога і на наші власні сили. Ставаймо ковалями своєї долі і важким молотом спільних зусиль лупаймо завзято гранітну скалу недолі та промощуймо собі дорогу до світла, до волі і щастя у своїй власній вільній, незалежній соборній Українській Державі, в якій і наша батьківська Церква могла б свобідно розвиватися і служити знову лише Христові та Його справам, а не інтересам кліки новітніх сатрапів.

О. Яцків Іван.

Щоб мати державу, треба мати свідомість національну, треба мати почуття спільности, треба всім серцем бажати, щоб та держава була, з усіх сил треба працювати, щоб виробити її.

Богдан Лепкий.

Вічне післанництво

7 березня, в паризькому соборі Нотр-Дам, з нагоди чергової річниці коронації Папи Пія XII, відправлено урочисту Службу Божу. У

на трон св. Петра і, мов відважний моряк, провадить серед розбурханого моря подій корабель св. Церкви. Упродовж восьми років,

цьому торжестві взяли участь найвищі французькі церковні достойники, представники чужинних католицьких Місій і висланики держав. При кінці цієї урочистості всі присутні відспівали «Тебе Бога — хвалим».

Подібні урочистості відбулися по всьому світі, де тільки живуть католики. Осібної проповіді — пояснення не було. Бо чи ж треба? Постаць Святішого Отця Папи Пія XII вже вбилась на завжди в пам'ять кожного католика. Дев'ятий рік добігає, відколи вступив він

як Голова Христової Церкви, проголошує він світові правду і перестерігає перед фальшем. А скільки в світі неправди, фальшу і їх пророків! Скільки бездонних провалів між протилежними світоглядами, народами, людьми!! Скільки несправедливості!!! Нині вже поділено людство, культуру й цивілізацію на два воюючі табори, з яких кожний чигає на упадок другого й себе взаємно побороють.

І в тому хаосі постійно чути голос Заступника Христа на землі, який, як представник

духового Царства, Царства Христа, кличе всіх до єдності. «Приходить до мене всі».

Упродовж восьми років невтомно працює він над спасінням світу, закликаючи до єдності, братерства й миру.

Його особа в цих грізних часах для людства є символом переваги духа над світом, а рівночасно дороговказом для всіх, як здобути правдивий мир, справедливість, любов, які конечні для кожного з нас і для всіх народів.

„Хто не зі мною, той проти мене“

(З ПРОМОВИ СВ. ОТЦЯ ПІЯ ХІ,
ВИГОЛОШЕНОЇ В ДЕНЬ ЛАТИНСЬКОГО ВЕЛИКОДНЯ)

Вже з раннього ранку незчисленні згромадження римлян заповнили площу перед базилікою св. Петра, щоб дістати благословення Святішого Отця. Серед приявних багато чужинців-прочан, різні католицькі товариства, з прапорами і оркестрами, і довгі ряди дітвори.

Раптом у повітрі залунали урочисто святопетрівські дзвони. На балконі базиліки появився Святіший Отець. Буревієм зірвалися оплески і вигуки на честь земного Заступника Христа, заглушуючи могутні згуки дзвонів. Кілька хвилин Святіший Отець глядів на зібраних і порухом руки відповідав на бурхливий вияв любови своїх вірних.

Коли настала тиша, почувся голос Вселенського Архидієка, передаваний потужними гучномовцями.

Ось зміст його промови:

— У цьому році неспокоїв і небезпек, у цьому часі, що звіщає події світової ваги, можливо, остаточні і непоправні, важка тінь надзвичайного значення лягає на ряди вірних Церкви, а рівночасно з нею якесь святе почуття вичікування, потужний дух, що, мов прихований вогонь, зрушує всі душі і всі серця. Ті, які не є засліплені, бачать; ті, які не є духово приголомшені, здають собі з того справу, що: Рим, матір і опікунка цивілізації і вічних життєвих цінностей, цей Рим, що його найбільший історик назвав, майже божественним інстинктом, Головою всесвіту, і якого доля є тайною, яка розвивається на протязі століть, — цей Рим знаходиться сьогодні в присутності, або, радше сказати, на переломі часу, який вимагає від голови і членів християнського світу найбільшої чуйності, невтомного завзяття і беззастережної дії.

«Чувайте і моліться!». — Так звернувся Спаситель до своїх учнів напередодні своїх

страстей. «Чувайте і моліться!». — Це заклик, з яким ми звертаємося до вас в імені воскреслого Відкупителя, до вас і до всіх наших співгромадян, до вірних цілого світу. Вибила велика година християнського сумління. Або це сумління пробудиться, щоб присвятити себе цілком і мужньо післанництву допомоги і рятування захитаної в своїх духових підставах людськості і тоді прийде рятунок і здійснення виразної обітницї Відкупителя: «Майте довір'я, Я переміг світ». Або, — боронь Боже, — це сумління пробудиться тільки наполовину і не віддасть себе відважно Христові, і тоді здійсниться страшний Господній вирок, не менш виразніший, як Його обітниця: «Хто не зі Мною, той проти Мене!».

Ви, дорогі сини і дочки, добре розумієте, що таке перехрестя доріг означає, і що воно містить в собі для Риму, для Італії, для світу. У вашому сумлінні, яке здає собі справу зі своєю відповідальності, немає місця для сліпої легковірності тим, які наперед урочисто заявляють про свою пошану до релігії, а потім виявляються заперечниками всього того, що є найсвятішим.

У вашому сумлінні немає місця для малодушності, боягузтва і нерішучості тих, хто в цю переважну годину думає, що зможе служити одночасно двом панам. Ваше сумління знає, що суспільна справедливість, мир між народами, не можуть бути здійсненими і запевненими, якщо закриваються очі для Христового світла, щоб відкрити вуха облудним словам агітапорів, які, з заперечення Христа і Бога, роблять наріжний камінь і підвалину своєї діяльності.

Римляни! Римська Церква, що, у вужчому розумінні, є вашою матір'ю, за наших днів стала предметом — і то прилюдно — найбільш несправедливих нападів. Як Христос, що був

обчорнюваний і обкидуваний зневагами і болотом, так нині Церква є метою зневаг засліплених пристрастю противників. Це дарма, що в цьому самому місті, осередку християнства, вона виявила чисельно свої добродійства; це дарма, що вона, в обставинах, коли небезпека була безпосередньою, врятувала, прийняла і дала притулок різного роду переслідуваним, навіть своїм найбільш запеклим ворогам; це дарма, що, в часах тиранського гніту, вона підкреслювала виразно і захищала гідність прав людини і правдиву свободу народів; це дарма, що вона дбала про харчування цього Вічного Міста, загроженого голодом; це дарма, що вона піднесла свій голос проти спустошень неморальності, які доводять народи до виродження і руїни.

Її обвинувачують, що вона реакційна і прихильна до доктрин, які вона ж осудила; Її закидують зубожіння народу, якому вона щедро помагала і не перестає помагати, головню, завдяки підмозі, яку забезпечує Її добродійність католицького світу, що відгукується, з волі Провидіння, на часто повторювані Її благання; Її закидують, що вона зраджує науку

Христа, Її Божественного Обручника, яку вона безутомно проповідує, боронить і впроваджує в життя; Її обтяжують провинками деяких Її звироднілих членів, яких вона перша осудила і суворо покарала.

Але хоч вона змушена відкидати і спростовувати ці несправедливі обвинувачення ради честі Спасителя, ради збереження чистоти Її науки, ради охорони багатьох простих і нерозважних душ, чия віра могла б через ці наклепницькі зневаги бути наражена на небезпеку, — вона любить і цих своїх наклепників, які є також Її дітьми, і вона запрошує їх усіх, подібно, як ми запрошуємо всіх вас: Римляни! Італійці! Народи світу! До згоди, до єдності, до любови, до роздуми і до прагнення миру!..

Захоплені маси народу, своїми бурхливими оплесками і гучними вигуками на честь Папи, змушували Св. Отця часто переривати цю його великодушну історичну промову.

На закінчення, Вселенський Архидієкспозитор поблагословив нарід, що навколішках приймав цей вияв сердечної батьківської любови Христового Намісника до своїх вірних.

Л ю б о в

Про любов вже стільки написано, стільки сказано, стільки створено для неї в усіх літературах світу, що, пишучи ці рядки, мимоволі відчуваєш якусь несміливість, якщо маєш намір не творити якусь поему на цю невичерпну тему, але зайнятися нею з погляду, так би мовити, прозаїчного.

У нашій мові вельми часто саме слово «любов» уживається в значенні кохання, хоч це не зовсім правильно, бо кохання означає змислове уподобання і бажання мати коханий предмет, а любов править за означення не тільки змислового уподобання, але, насамперед, означає уподобання духове, з бажанням добра для облюбованого предмету чи особи, і тому любов завжди сполучена з добродійством.

Говорити про кохання нема потреби і наміру, бо воно з'являється само, навіть тоді, коли його й не сподіваються, але про любов сьогодні говорити треба більш ніж коли. Най-

поважнішою причиною сучасних заколотів і громадських розрухів є відсутність любови. Перед лицем сучасних світових подій і заворушень, люди шукають нових теорій і нових реформ, але наперед можна сказати з усією упевненістю, що доки в основу всіх реформ не ляже любов, доти вони будуть тільки безплідними намаганнями, згори присудженими на невдачу.

У шуканнях правди питаються розумних людей, питаються мудреців, тож не біймося спитатися про це і самого Бога. Колись законники питалися Христа: «Яка найбільша заповідь у законі?». Ісус відповів: «Полюби Господа Бога твого всім серцем твоїм, усією душею твоєю, і всім розумінням твоїм. Це є перша й найбільша заповідь. Друга ж — подібна до неї: полюби ближнього твого, як самого себе. На цих двох заповідях ґрунтується весь закон і пророки». (Матвій, 22, 36-40). Як треба любити Бога і ближнього, Христос не тільки навчав, але більше показував при-

кладом, своїми вчинками, щоб могли в прощальній промові до апостолів сказати: «Даю вам нову заповідь, щоб любили один одного, як Я полюбив вас». (Іван, 13, 34).

Ось нам відповідь і повчання, а прикладом може служити все життя Христа. Христа ніколи не бачили, щоб Він насміхався чи глузував з когось, але зате Його бачили, як милосердився над кожним, хто до Нього звертався; Його бачили, як плакав над своїм другом Лазарем; Його бачили, як уболював над долею Єрусалиму; Його бачили, як обливався кривавим потом у муках перед добровольною жертвою задля людей; Його бачили, як дарував гріхи й провини всім грішникам, як молився за тих, що Його розпинали. До бідної вдови, що втратила єдиного сина, Він сам підійшов з могутнім словом: «Не плач!» і, без зайвих слів, воскресив її сина в Наїн. І полюбив Христос Бог нас; людей, безмежною любов'ю, полюбив до кінця (Йо. 13, 1) і залишається з нами завжди в найпростішій формі, під виглядами хліба й вина в Найсвятішій Евхаристії, і чекає тихо, без слів, коли ми, люди, прийдемо до Нього з нашими проханнями й турботами. Як нескінченний Сам Бог, то така Його й любов. Виключно завдяки своїй любові, створив Бог світ і людину; виключно з любови, друга Божа Особа, Син Божий, Ісус Христос, утілюється і відкупив від гріхів людський рід своєю кривою жертвою; з любови встановив святі Тайни, через які немічні і кволі люди отримують Боже синівство; виключно з любови обіцяв Бог і створив для людей вічне щастя в Небі, — перед лицем Самого Бога.

Тож любов є і є та сила, яка може переробити кожную людину зокрема, а через це — і весь світ. Як маленький промінь сонця є потужніший за всі світочі, що їх винайшли люди, так найменша іскорка любови з нескінченної Божої досконалости варта більше в налагоджуванні громадських взаємин, за всі людські теорії і видумки.

Як нема вогню без полум'я, так нема любови без діяння. Це бачимо і в Бога, і в людей. Апостоли, запалені Божою любов'ю, кинули все і пішли виконувати накази Христа, проголошуючи Його Добру Вістку, Євангелію, віддаючи за це навіть своє життя. Їх учні пішли тим самим слідом. Єдиний з апостолів, євангелист Іван, що дожив глибокої старости і помер своєю смертю, перетерпівши вигнан-

ня, є особливо важливим свідком життя і настрою перших християнських громад. Знеможеного апостола часто приносили на руках для спільної молитви і опісля часто просили його: «Скажи нам щонебудь про Христа». Апостол завжди відповідав: «Дітки, любіться!». Коли його просили, щоб він сказав більше, то апостол часто відповідав: «Любіться тільки щиро і більше нічого не треба». І, справді, любов була найвиразнішою ознакою перших християнських громад. Навіть погани, не розуміючи ані науки, ані вимог християнства, часто мусіли стверджувати факт, кажучи: «Дивіться, як вони любляться!».

Любов ця не є якась квола почуття, але могутня сила, і тому християнство, просякнуте цією силою, швидко розросталося, незважаючи на найжорстокіші переслідування і різні перешкоди. Щоб зробити один великий чи героїський вчинок, потрібна велика духовна сила, а щоб робити ці вчинки ретельно і щоденно впродовж усього життя, потрібна така сила, якої навіть і визначити чи оцінити неможливо; якраз цієї сили надає людям любов. Може, найкраще й найяскравіше визначає любов апостол Павло. Він каже: «Коли я роздам увесь маєток мій і віддам тіло моє на спалення, а любови не маю, то не буду мати жодної користі. Любов довготерпелива, милосердна, любов не зазидує, любов не пишається, не гордує; не осоромлює, не шукає свого, не гнівається, не задумує злого; не радіє з неправди, радіє вкупі з правдою; все покриває, всьому вірить, на все надіється, все терпить. Любов ніколи не кінчається». (До коринтян, I, 13, 3-8). Ця любов, звичайно, виявляється не словом, а чином. Найчастіше, там, де багато говорять про любов, ця любов така мала, що стараються пустомельством приховати порожнечу, бо любов діє без зайвих слів.

Від часу Христа і до сьогоднішніх днів любов виконує неймовірно велику реформу в світі. Вона діє поволі, непомітно, але діє. У багатьох притчах про Царство Небесне між іншим Христос сказав: «Царство Небесне подібне до розчини, що її бере жінка й кладе в три мірки муки, аж поки все вкисне». (Матвій, 13, 33). Любов це і є та розчина в світі, що перетворює звичайного слабосильного чоловіка на гідного громадянина Небесного Царства.

Непомітно, під впливом любови, від часу Христа змінювалися драконівські закони, дикі

звичай, повставали оборонці справедливості і зникало невільництво, кріпацтво. Хоч сучасні деякі суспільні теорії, що домагаються суспільної справедливості, стоять на нехристиянському ґрунті, ба навіть ворожі християнству, однак, вони так само, може, навіть, несвідомо, повстали під впливом діяння християнської любові, бо на християнській ниві росте не тільки добра пшениця, але й кукіль, посіяний ворогом людства, і багато є таких, кого приваблюють і зманюють на бездоріжжя «червоні» квіточки куколю.

Тому сьогодні обов'язком кожного чесного християнина є словом і найбільше чином виконувати Христові заповіді про взаємну любов, а не ганятися за різним куколем, бо це єдиний шлях, на якому знаходиться розв'язка всіх наболілих і пекучих питань особистого і громадського життя.

Не потрібно шукати підміни, маючи правдивий лік, і не потрібно шукати новомодних про-

років, маючи наставника — Ісуса Христа, який ані не може, ані не хоче помилитися, навчаючи нас, який безмежно любить нас, і, на доказ Своєї любові, віддав за нас життя.

Саме слово любов гарне і привабливе, але виявляти її в християнському значенні не легко. Однак, після довголітнього досвіду наочно видно, що вона необхідна. Може, неодному це видається твердим і тяжким, але ж таким самим від самого початку багато кому видавалася вся наука Христа, тому деякі з учнів зразу відійшли від Христа. Тоді ж Христос питався своїх апостолів: «Чи не хочете і ви відійти від Мене? І відповів Йому Симон-Петро: Господи! До кого підемо? Ти маєш слова життя вічного». (Іван, 6, 68-69).

Нам не лишається нічого іншого, як з вірою повторяти за Петром ці глибокі своїм змістом слова і намагатися в нашому щоденному житті перетворювати їх у чин.

Борець за мир і справедливість

(З ПРИВОДУ СМЕРТИ ВЕЛИКОГО СИНА ІНДУСЬКОГО НАРОДУ МАГАТМИ ГАНДІ)

Наприкінці місяця січня наш бідолашний світ, що й досі не може загоїти свої фізичні і моральні рани, заповідяні гітлерівським божевіллям, наш нещасливий світ, що стоїть, може, перед загрозою нових, ще страшніших, проб, — здригнувся, почувши вістку, що в далекій, малознаній і таємничій для загалу, Індії згинув від злочинницької руки духовий провідник індуського народу, Магатма Ганді. Лише минулого року індуський нарід зажив своїм вільним, незалежним життям. Як відомо, в запеклій, але майже безкровній, боротьбі за цю незалежність Магатма Ганді багато зробив для свого рідного народу. І, хоч у сучасному індуському уряді Ганді не займав ніякого офіційного становища (не був ані диктатором, ані жодним генералісимумом), однак, його непереможний дух і велич душі мали величезний вплив не тільки на індуський народ; до його голосу прислухався весь цивілізований світ. Недарма лорд Мавнбаттен, британський намісник в Індії, висловився про Магатму Ганді, що він один дорівнює багатьом батальйонам військ.

Щира й віддана служба на користь своєму народові і Богові була життєвою засадою Ган-

ді. «Я сприйняв релігію служіння, бо думаю, що тільки цим способом можна дійти до Бога», — писав він одного разу.

Недовподоби був Ганді тим, які тільки в роздмухуванні ненависти в народі і між народами бачать своє призначення. Ганді був їх найбільшим ворогом, а тому, що вони не могли духово протиставитися йому, вжили тої грубої сили, проти якої Ганді все своє життя боровся. І саме тому, 30 січня ц. р., коли Ганді, знеможеного постом, несли на молитву за нарід, лиходійська руха урвала нитку його життя.

Звідки ж, цікаво, з якого джерела Ганді черпав сили до боротьби? Цим невичерпним джерелом духової сили була для Ганді молитва. Коли його якось запитали, якої він думки про молитву, він відповів:

—Молитва є моєю моральною і фізичною підпорою, і моєю надійною охороною. Без неї я був би маніяком, божевільним, і в цьому я мав багато досвідчень. Потреба і звичка молитися в мене виробилися з необхідности; опинившись у безвихідному становищі, я доручав себе Богові... Тоді непорушний спокій огортав мою душу навіть в умовах великих супереч-

ностей... Тільки тривала, напружена молитва змогла задоволити мій голод Бога... Я не є вченим, але мені приємно назвати себе людиною молитви...

Як же молився Магатма Ганді?

Ось, для прикладу, подаємо за «The Christian Family», кілька уривків однієї з його молитов:

«Господи! Зроби, щоб очі мої не затримувалися на речах, які можуть у мені викликати погані думки, бо я волів би радше осліпнути.

«Господи! Зроби, щоб вуха мої не тишилися обмовами, або словами ненависти, бо я волів би радше оглухнути.

«Господи! Зроби, щоб уста мої не опоганилися нечистими словами, бо я волів би радше оніміти.

«Господи! Зроби, щоб я ніколи не дивився нечистим поглядом на тих, кого мушу вважати за сестер своїх, бо я волів би радше вмерти...»

Магатма Ганді ставився з великим співчуттям до католицьких місій, про що свідчать його слова: «Католицьких місіонерів цікавить лише релігія. Як вже вказує сама їх назва, вони вислані для суто визначеного завдання: бути серед людського роду вістунами Бога і Його Об'явлення. Вони займаються ще й суспільними питаннями, бо в цьому вбачають спо-

сіб зближення людей до Бога, а також тому, що знають, яким великим Злом є несправедливість і як вона ображає справедливого Бога і завдає шкоди тим, хто падає жертвою цієї такої несправедливості. І коли навіть опіка над прокаженими приваблює місіонерів, а особливо місіонерів католицьких, то це тому, що ніяка інша праця не вимагає такої великої самопожертви, як саме ця. Опіка над прокаженими вимагає найбільшої ідейності і цілковитого самовідречення. Світ політичний і світ преси має зовсім небагато героїв, які могли б витримати порівняння з о. Дам'яном з лепрозорії (лікарня для прокажених) на острові Мольокії, з якого діла о. Дам'ян міг би бути зовсім слухно тордим. Католицька Церква нараховує тисячі таких, що, за прикладом о. Дам'яна, посвятилися опіці над прокаженими. Сторицею оплатиться нам знайти джерело такого надзвичайного героїзму».

Ганді не був християнином, але з християнством був ознайомлений і чимало Христових правд і заповідей здійснював у своєму зразковому житті.

Уміщуючи оцих кілька слів у нашому часописі, ми також прилучаємося до глибокої жалоби, що оповила весь культурний світ з приводу трагічної смерті великого борця за мир і справедливість та широго прихильника християнізму.

До наших передплатників, читачів і прихильників

ПЕРЕБОРОВШИ чималі матеріальні труднощі, зв'язані з друком нашого часопису, змогли ми, нарешті, видати «Вісник», що його й надсилаємо нашим передплатникам.

Звертаємося з закликом до всіх наших постійних передплатників, читачів і прихильників: якщо Вам залежить на тому, щоб «Вісник» виходив далі, — висилайте свою передплату без затримки.

Річна передплата на 1948 рік становить 300 франків.

Висилаючи своєчасно гроші, Ви допомагаєте нам у нашій видавничій справі.

Це число «Вісника» друкуємо з новим заголовком. Просимо наших читачів висловити свою думку: чи подобається цей новий заголовок, чи краще залишити старий?

Відповідь на це можна дати на корінці поштового мандата.

ДУХОВЕНСТВО І ЦИВІЛІЗАЦІЯ

Вороги Церкви, провадячи шалену проти-релігійну пропаганду, аж зі шкури вилазять, намагаючись довести, що Церква завжди стояла й стоїть на перешкоді розвиткові цивілізації, бо її слуги, священики, тепер чи в минулому, своєю поведінкою, осудами, ба навіть переслідуваннями спиняли поступ у науці, літературі й мистецтві. Чи такі твердження відповідають правді? Ні, навпаки! Священики й монахи сприяли й, по своїй спроможності, помагали розвиватися всім цим витворам людського духа. Сьогодні мало хто з нас задумується над питанням, кому ми повинні бути вдячні за численні винаходи, за поступ у літературі й мистецтві. Але в той час, як людський загальний мало або й зовсім нічого не знає про це, вороги Церкви свідомо промовчують її великі заслуги перед людством. Нехай же історичні факти говорять про місце, яке належить Церкві, властиво, її представникам-священикам, у літературі, науці й мистецтві.

На початку середньовіччя варварські орди, просто дикуни в теперішньому розумінні, викінчували розбиття римської імперії, яка довгі часи була носієм культури, спадкоємцем давньої Греції. Нешадно нищено неоціненні скарби людського духа, зібрані по книгозбірнях і палацах.

Хто нам зберіг рештки тих цінностей, які мали на завжди пропасти? Королі в тих часах, що не вмели навіть підписатися, недоцінювали значіння книжки. Лицарі воювалися й грабували. Єдино, кому завдячуємо нині збереження цих цінностей — це монахам, голов-но, Бенедиктинцям. Вони переписували давні рукописи, що було на той час важкою й морочливою працею — адже друкарень тоді ще не було.

Їхня муравлина праця ручного переписування давніх книг дала змогу перебрати Європі духові скарби римського світу. Через них ми одержали твори Цицерона, Цезаря, Віргілія, Тита-Лівія, Тібудля, Овідія та ін. Усі ці переписані рукописи чудово розмальовані: літери, ініціали, візерунки — кожна сторінка є правдивим архитвором. Таке замилування, ретельність і пильність свідчать, що ті слуги Церкви були свідомі, яку вартість для людства становили ці твори духа, дарма, що багато з цих творів були зовсім не релігійні.

Гляньмо на кінець п'ятнадцятого і початок

шістнадцятого сторіччя. Це часи відкриття Америки. Відкриття епохальні, які змінили історію світу і дали змогу перекинутись європейській культурі на нові, досі незнані, простори. Нині Америка відіграє першу ролу в подіях світу. Хто став причиною відважного заміру Христофа Колумба вирушити в навколосвітнє плавання? Хто намалював першу мапу, яка вможливила цьому відважному подорожньому об'їхати незнані моря, дістатися по довгих трудах до нових суходолів? Це був, як свідчить історія, скромний братчик манастирський Фра Маврі.

Щодня ми пишемо наші рахунки малими знаками, що називаються арабськими цифрами, бо вони походять від арабів. Є ще, правда, римські знаки, які бачимо на великих годинниках, але вони надто складні для математики, де потрібно знаків простих, якими можна швидко орудувати. Хто впровадив у математику вживання арабських знаків (цифер) на місце давніх римських? Папа Сильвестр II. Це було великим кроком уперед на шляху поступу й розвитку математики.

Візьмім під увагу мікроскоп, за допомогою якого науковці можуть слідити оком за найдрібнішими тваринами, тканками людського тіла, мікробами тощо. Завдяки цьому допоміжному інструментові Пастер і інші науковці до сьогодні відкрили багато причин хворіб і способи їх лікування. Цей винахід, що приніс величезні користі й відкриття в медицині і інших галузях наук, приписується монахові з чину св. Франціска Рогерієві Беконові. Він також винайшов далековид, яким людина може побачити речі віддалені від неї великими просторами. Сьогодні ці речі для нас цілком звичайні, але не забуваймо, що Рогерій Бекон жив у дванадцятому сторіччі (помер 1292 р.).

Кожний з нас тепер знає, що земля кружляє довкола сонця. Кожному доволі ясно, що вона має вигляд сплющеної кулі з двома бігунами, які є на кінцях її осі обороту. Але не забуваймо, що до часів торунського крилошанина Миколи Коперника, людські поняття про землю були інакші. Майже всі були переконані, що земля — плоска і що сонце кружляє довкола землі. Відкриття системи руху землі і сонця змінило погляд людини на світ, всю астрономію і багато інших наук. Де-хто з науковців тепер доводить що вже на

сто літ перед Коперником Ратісбонський Єпископ Реджіомонтанус припускав існування такої соняшної системи, яку відкрив крилошанин Коперник. Пригадаймо собі, що Коперник жив між 1473 і 1543 роками.

Часто в мистецтві й літературі згадують про золотий вік Папи Льва X. Чому? Папа Лев X був великим оборонцем і добродієм науки й письменства. За його життя вони насправду процвітали. Але ж рівночасно був він Головою католицької Церкви. Це доказ, що Церква не тільки не перешкоджає розвитку наук і мистецтва, а навпаки, де тільки може, сприяє їм і направляє на добру дорогу. Ця традиція вдержалась і до сьогодні в католицькій Церкві, бо твори духа дають нам змогу краще пізнати велич і красу світу, який сотворив Господь.

Рідко коли тепер згадують про св. Івана де ля Саль, цього французького священника, а він був першим, який заложив прилюдні школи для всіх дітей, без різниці їх походження, про о. де Л'єпе, чий іменем названо вулицю біля паризького Пантеону. Це він, другий по еспанському монахові Петрові де Понзе, зайнявся долею глухонімих і заложив перші інститути для цих нещасних.

Братчик монах Бертольд Шварц перший у середньовіччі винайшов стрільний порох, який людство, на жаль, уживає для воєн; монах Гі д'Арещо відкрив музичну гаму, баварський монах з Тегерзе — малювання на склі. Єзуїт Кавалері — поліхромію*), а його співбрат Секкі — спектральну аналізу**).

Говоримо часто про громозвід, але його винайшов не Франклін, як це подають різні підручники, бо вже 1754 року Норбертинець Прокопій Дайвіш поставив його на даху.

*) Спосіб багатобарвного друку.

***) Метода дослідження, за якою можна пізнати хемічний склад розжареної речовини на основі прикмет її дуговини (спектру).

Апостольська Столиця — українському студентству

Воєнне лихоліття вигнало багатьох наших студентів з рідних земель на скитальщину, де переважкі обставини життя не дають їм змоги нормально продовжувати науку.

За старанням нашого Владики, Високопреосвященного Кир Івана, Святіший Отець Пій XII призначив у цьому академічному році для українських студентів, які в цей час навчаються у французьких високих школах, — мільйон франків підмоги. Розподілом цієї підмоги

Найбільшим мовознавцем був Кардинал Меццофанте, який знав 72 мови. Кардинал Май відкрив палімпсести***). Також Джіоя, що винайшов в чотирнадцятому столітті бусолу (компас), належав до священничого сану.

Чи знаєте, що перші пожежні смоки винайшли монахи Систерсіянці, а монахи Франціскани до сімнадцятого сторіччя держали в Парижі монополію пожежної сторожі?

1720 року монах Бертольд Гусмак вперше піднісся в повітрі перед цілим португальським двором; це було на шістьдесят літ перед братами Монгольф'є, які славні зі свого повітряного бальона, що стільки причинився до розвою аеронавтики (повітроплавання).

Багато з нас має окуляри, але не знає, хто їх винайшов, а був це скромний Домініканець Олександр Спіна.

Годинники походять від Кассіодоре і Жерберта, що став згодом Папою Сильвестром II, який їх удосконалив.

Газ до освітлювання і до кухні винайшли ті, на яких так часто нарікають противники Церкви — Єзуїти. Першу газівню урухомив в Англії 1815 року Єзуїт о. Дюан.

Ровер, який так часто вживаємо для їзди й прогулянок, винайшов о. Пянтон.

Прикладів і прізвищ людей зі священничого сану можна навести далеко більше. Але гадаємо, що й наведеного досить, щоб переконатися, що Церква й її представники завжди старались допомагати науці, мистецтву і іншим виявам людського духа. Все це є доказом, що священники не є представниками й поширювачами назадняцтва, а навпаки — рушіями розвитку цивілізації й культури, мимо всяких злобних вигадок і наклепів ворожої пропаганди.

***)) Старі рукописи, де первісний текст — змитий або зішкрябаний і написаний новий текст.

займається призначена Високопреосвященним Кир Іваном комісія в Парижі, яку очолює Всесв. о. Мітрат Яків Перрідон.

Треба сподіватися, що українські студенти належно оцінять цю щедрю поміч Апостольської Столиці, і не пустопорожніми словами, а наполегливою працею, успішним навчанням і гідною моральною поведінкою якнайкраще віддячаться своїм великодушним Опікунам.

Найкращий подарунок

— Мамусю, ти зробиш мені ялинку? — спитала чотирилітня Лідочка.

— Зроблю, дитинко, — відповіла розсіяно мати і додала: — Певно, як ти будеш слухняна і не заважатимеш мамі.

Ця розмова почалася на кухні, де мати готувала обід, а дитина крутилася біля неї.

— А що то таке є Різдво Христове? — знов спитала дівчинка.

— Це так називається свято. В той день народився Христос, Боженька, що про Нього я тобі розповідала.

Лідочка дуже любила Боженьку. Завжди молилася перед образами.

— Народився Христос, — повторила задумано Лідочка, — отже, це має бути день Його Народин?

— Так, — посміхнулася мати, — це день народження Боженьки.

— Тоді треба Йому подарунок зробити...

Мати здивовано поглянула на дитину і нічого не відповіла.

— Який же подарунок ми зробимо Боженьці? — правила далі дівчина. — Скажи, мамо, що Йому подарувати?

Мати задумалася.

— Ти можеш зробити Ісусові дуже гарний подарунок. От, слухай маму, будь чемна, розумна, не капризуй, оце і буде для Нього найкращий подарунок.

— Коли так, — сказала Лідочка, — то завжди буду слухняна!

— От і добре! А тепер піди в кімнату і пограйся з ляльками.

В кімнаті Лідочка думала так: «Стільки в мене всяких забавок, іграшок. Якби то можна було подарувати Ісусові, я вибрала б найкращу. Оцей млинчик, наприклад, або паротяг... Ні, ліпше цей літак, він такий гарненький: гуде і махає крилами»...

Дівчина знов з'явилася на кухні:

— Мамусю! Я хочу цього літака подарувати Боженьці на день Його народження.

— Добре, дитинко, залиши його тут, а сама вертайся до кімнати, не заважай мені.

Задумано дивилася молода мати на дитячу іграшку. Кому б її віддати? Хіба Петрикові? В уяві повсталася постать бідного хлопчика, товариша Лідочки. Який би він був радий!.. Та не можна: його мати посварилася з нею і вже кілька місяців вони ворогували.

Другого дня мати влягнула свою дівчинку і пішла з нею до церкви. Вона молилася, а в уяві стояла її сусідка Франя, з якою вона посварилася. І коли священик проголосив: «Возлюбим друг друга...», з очей Ганни виступили сльози.

*
**

По обіді Ганна знов стала влягати Лідочку.

— Мамцю, куди ми підемо?

— До тьоті Франі.

— Мамусю! — закричала втішена дівчинка. — І мені знов можна буде бавитися з Петриком?

І вона кинулася обіймати і цілувати маму.

Перед дверима сусідки Ганна завагалась на мить, не знаючи, як зустріне її Франя. Постукала. Ніхто не відповів. Ганна відчинила двері і переступила поріг.

Франя сиділа біля дитячого ліжка і здивовано глянула на прийшлих. У ліжку ворухнувся хлопчик, що мав темні, запалі очі і виснажене бліде личко.

— Франю! — промовила Ганна.

— Я не маю грошей! — гостро обізвалася Франя. — Я не можу тобі віддати борг. Моя дитина тяжко хвора...

Затуливши обличчя руками, вона заплакала. Ганна підійшла до неї:

— Я не по гроші прийшла. Я не знала, що Петрик хворий. Чому ти раніше не сказала мені?..

— Ти правила борг, а я ж не мала з чого віддати. І ми так були посварилися...

— Забудь про те, Франю! Не треба мені того боргу... Різдво надходить, а ми ж християни... Що з Петриком?

— Не знаю... Гарячка... Голова болить.

— А лікар був?

— Та де! Молока немає за що купити!..

Ганна дістала з торбинки гроші:

— Це тобі на лікаря і на все, що треба для хворого.

— Тут багато, а я ж тобі ще тих не віддала...

— Згадуєш знов? Я ж просила забути!

— Прости мені, сестро, за все прикре. За мою недобрість...

— І ти мені прости!..

Обидві жінки були так зворушені, що від хвилювання й сліз не могли більше говорити.

— Мамо! — кволим голосом промовив Петрик. — Поглянь, що мені Лідочка подарувала...

В руках він тримав літака. Бліде личко хлопчика освітила щаслива усмішка, в очах сяяла невимовна радість.

Лідочка сказала:

— У нас буде ялинка. Ти до Різдва видужаєш, будеш зовсім здоровий і прийдеш до нас, правда?

Петрик запитливо глянув на свою маму, а вона промовила:

— Так воно буде, синочку, коли Бог дасть... Завдяки тьоті Гані, ти матимеш і свою ялиночку.

Ганна поклала на стіл невеличкий пакунок і сказала:

— Це для Петрика, а завтра ми знов прийдемо...

Хлопчик нерішуче простягнув схудлу руку, а Лідочка стала подавати йому пряники і цукорки...

**

На вулиці Лідочка заклопотано спитала маму:

— Як же тепер буде, мамусю? Я віддала літака Петрикові, а що ж подарую Ісусові?

Мати відповіла:

— Ти подарувала Йому твоє серденько... Це найкращий для Нього подарунок...

Р. Маньківська.

Згубний вибір

Одного разу в історії світу сталася безприкладна подія: — Представник римської імператорської влади в Єрусалимі Пилат, на домагання жидівських старшин осудити безвинного Ісуса Христа, ставить побіч Христа розбійника Варавву і звертається до зібраних жидів з питанням:

— Кого хочете, щоб я відпустив в а м (з двох): Варавву чи Ісуса, що Його звуть Христом?

Хоч зібрані прийшли були саме для того, щоб осудити Христа — жажнулися від такого зіставлення святости і злочину. Адже всі присутні там знали про добрі діла Христа; бачили Його численні чуда; ще свіжим у пам'яті було воскресіння Лазаря; чули Його науку; чотири дні тому вони вітали Його в'їзд до Єрусалиму радісними вигуками: «Осанна!» і кидали під ноги осла, яким Він їхав, свою одежу й зелене віття; під небеса лунали їх оклики: «Благословен, хто йде в ім'я Господнє!» Одночасно всі вони мусіли ще добре пам'ятати вуличні бешкети і вбивства, які чинив Варавва. І ось тепер вони мусять вибрати с ю б і, хто їм

більше до вподоби, хто для них потрібніший? Зіставлення вельми різоче, вибір вельми відповідальний...

Але підбурені й підкуплені жидівською старшиною і священниками зібрані на повторний запит Пилата, кого вони собі бажають, одностайно закричали: «Відпусти н а м Варавву!»

Моторошно робиться, читаючи цей розділ у св. Євангелії. Так і чуємо дальші крики: «Розпни Христа, Він занадто святий для нас; геть Його, Він для нас занадто досконалий. Давай нам Варавву, він наш чоловік!»...

А як сьогодні, чи не повторюємо ми, часом, того самого?

Як і де? — питає не один.

На кожному кроці! Христос не покинув світу. Він з нами залишився назавжди, дарма, що багато є таких, що про це навіть чути не хочуть. Він, той самий Христос, що й колись, сьогодні, під виглядом Найсвятішої Евхаристії, чекає на своїх вірних, щоб дати їм Своє благословення, чекає, коли підуть за Ним,

відкуплені Його кров'ю, люди. Його наука, Його накази ті самі сьогодні, як і колись; вони чекають, коли ми почнемо їх виконувати в нашому щоденному житті. Але як часто ми в нашому виборі: що робити? — робимо якраз те, чого Христос не хоче, те, що Йому не миле й огидне.

Є тільки та різниця між давнішим вибором перед Пилатом і нашим сьогоднішнім, що тоді присутні більш явно бачили, кого вибирали, і всі громадою кричали: «Відпусти Варавву, а Христа розпни», а сьогодні деякі, може, цього не бачать і поодиноці роблять те саме, що й колись. Та чи раз трапляються випадки, коли діються речі далеко гірші, ніж колись перед Пилатом? Адже колись там зібрані не знали, що Христос це Сам Бог і що Його наука єдино спасена, а сьогодні про це всі добре знають, але, незважаючи на це, скільки є таких, що своїми легковажними, нерозсудними вчинками ламають заповіді Христа, а скільки таких, що навіть активно борються супроти Нього?

З Божої волі кожна людина завжди мала й має змогу вибирати. Два життєві шляхи має до вибору кожен: «Просторі ворота і широку дорогу, що ведуть до загибелі... і тісні ворота і вузьку дорогу, що ведуть до життя». (Матвій, 7. 13-14). — Вибирай, кудю хочеш іти!

У неділю на перехресті вулиць стоїть чоловік: з одного боку церковні дзвони кличуть його, а з другого — кабаретна музика. Якого заклик краще послухатись?

Дві афіші наклеєні побіч: одна закликає на веселий баль до ранку, а друга на добродійні збори. Куду краще піти?

Два голоси змагаються в сумлінні: чи подарувати кривду своєму ближньому, чи помститися?

У сусіда скоїлося нещастя, йому потрібна негайна поміч: я можу йому допомогти, але можу й доканати його, сам при цьому добре погрівши руки. Що робити? чи допомогти бідоласі піднятись, чи добити його?

Чеснота і розпуста валять у різні боки; перша — своєю простою, непідробленою красою, а друга — своїми різноманітними хвилими приємностями і нездержливістю.

Дві постаті посміхаються до кожного: одна приваблює в свої обійми і вже готує палкі поцілунки, а друга — чесне й помірне життя. Яку краще вибрати?

І всюди, над кожною з цих сцен, незримо здійснюються: або темна постать Варавви, або сьайнопромінне обличчя Христа, а голос у сумлінні повторює слова Пилата: «Вибирай, кого хочеш!»

Кожний і може і мусить сам свобідно вибрати, або розбійника Варавву, і продовжувати його вуличний розбій, грабунки і гвалти, далі заливаючи землю людською кров'ю, — або піти слідом за Христом, виконувати Його науку й заповіді, терпеливо пройти разом з Ним Голготу і разом належати до Божого Царства і вічної слави.

У цьому і є сенс нашого життя тут, на землі, щоб не повторювати того згубного вибору, який одного разу вже був зроблений перед Пилатом, щоб не ошукатися різними дочасними принадами, але твердо й непохитно йти за Христом аж до переможного кінця, до вічного щастя.

Хотілося б, щоб оцих кілька слів дійшло до серця й розуму сучасної нашої еміграції. Бо колись на рідній землі, живучи в середовищі відвічних здорових моральних звичаїв, легше було знайти й триматися правдивого шляху. А тут, на чужині, відірвані від рідного кореня, виставлені на численні труднощі, часом, не витримуючи проби, покидаємо Христа і йдемо в товариство Варавви. Справа нашого спасіння, вічного щастя або муки, вимагає від нас доброго вибору і ми його мусимо зробити.

о. Лев.

УВАГА!

КОЖНА українська християнська родина повинна мати в хаті св. Євангелію рідною мовою.

Хто її не має, — може придбати у свого душпастиря, або виписати з канцелярії Української Греко-Католицької Місії:

186, Bd S-Germair, Paris (6).

Ціна — 100 франків.

Від розбійника—до святого

Сонце, що вже з півдня звернуло, сперлося своїми проміннями на дах ерусалимської святині. Довго вони там не задержалися. Відбилися від неї і цілою своєю силою і світлом осяяли Голготу — гору.

А там нині щось таке діється, чого ніколи ще ніхто не бачив. Ціла гора в сяйві! На хресті, розп'ятий між небом і землею, у своїй крові — Син Божий купається. Його руки й ноги пробиті, ціле тіло, покрите ранами, сине від побоїв. Голова в терновому вінку! І над головою напис: «Це цар юдейський!» А біля нього, обабіч, теж на хрестах, розп'яті розбійники. Праворуч — Дисмас, ліворуч — Гестас.

Хвилини земного життя і останніх мук великого Страдника на хресті вже почислені. І вже починають справджуватися слова Його, що їх Він про Себе сказав: «Коли розп'ятий на хрест я буду, всіх до себе притягну».

І нема змоги опертися тій силі, що з хреста йде! Нікому!... Бажаючи знищити силу Христа, вороги Його розп'яли; вкопали хрест на Голготі, а сила хреста Його з Голготи розійшлася на цілий світ... І цієї сили перший на собі досвідчає розбійник, що праворуч Христа висить — Дисмас.

В один мент ціле життя його перед очима йому стає. Наперед дитячі невинні літа. Неначе це нині ще вранці було, він дитиною сидить на колінах у матері своїй. І дивиться в очі їй. А очі ці повні любови й ласкавости матеріної. І навіть слова пригадує собі, які тоді він казав. Які питання він ставив і яку відповідь дістав. Про Месію йому матуся оповідала. Що як прийде Він — народові своєму давню славу поверне, а наругу й пониження відверне. І що цей Месія скине ненависне римське ярмо. Батько його, як праведний юдейський патріот, що дорожив свободою рідного народу, — у римській в'язниці помер. Але таки на службу ворогам свого народу не пішов! І коли батька його не стало, він, його син, пішов за засадою Мойсеєвого закону: «око за око, зуб за зуб!» Ще дитиною, під час забави, коли один римський хлопець, його співтовариш, образив його нарід і його, сина юдейського народу, назвав образливим словом, він кинувся на образника. Дійшло до бійки. А наслідок її? Був такий, що римський напасник на землі неживий лежав. А скривавлений задиханий хлопець тільки це йому на прощання

сказав: «Не будеш ти більше зневажати народу мого!» І тоді, в ту мить, з дитини мужчиною став, на десятки літ споважнів.

Бічними вуличками прибіг до матері своїй. З плачем до колін її припав, поцілував у руку, і сказав: «Я вбив того, хто мій нарід образив. Не бути мені більше з тобою, мати! Ти за мною не плач, до Бога молися, щоб скорше нам Месію зіслав». І з хати вилетів стрілою.

І відтоді серед скель він жив, по печерах скривався. І на багатих римлян засідав. А згодом і на тих, з народу свого, що на службу ворогові пішли. І грабував, а то й убивав. І багато, багато він крові виточив. І це все так ясно стало тепер йому перед очима, неначе вчора воно відбувалося.

І далі робить він останній іспит своєї совісти... І пригадує собі, що в житті його й таке не раз бувало, що й невинна кров затяжіла на совісті його. І вслід за ним пішли прокльони дітей, матерів і дружин тих, кого він убив...

Аж ось! І це він також пам'ятає. Давно вже це було. Вже кількадесят літ минуло відтоді. Дивних трое подорожніх ішло дорогою з Юдеї в Єгипет. Чоловік вже старшого віку. І жінка молоденька. Що за лагідність з очей її пробивалася! І ніжність жіноча! І любов материнська! А на руках своїх держала вона дитину малу, хлопчика русявого. А той хлопчик! О! Не забути йому ніколи погляду його оченят!

І бачить він, той, кого розбійником прозвали, той, за чю голову римляни велику ціну призначили, він тепер бачить те все, що тоді сталося. Товариші його, що до їх гурту він пристав і з якими разом брав участь у виправах кривавих — запримітили цих подорожніх і хотіли напасти на них, бо окупу сподівалися. Тоді він потай пішов до цих дивних людей і потаємну стежку серед скель показав їм. Таку, що про неї знав тільки він. І нею втікати велів. І тоді? Тоді! Ця жінка — ангел не дякувала йому, бо часу не було на це. Тільки сльозинка одна з очей її лагідних на голову капнула йому, коли він чолом до ніг їй припав. Такий маєстат, велич така від неї йшла! І ця слізка мала, здається, дуба коріння запустила в серце йому, і в душу, і в мозок. Він до нині ще чує цю слізку малу, що дала ріст його вірі, вірі в Месію, і скріпила любов його до Нього, і надію оживила, що таки по-

бачить ще Його в житті — Месію юдейського народу!...

А той чоловік, як почув, яка небезпека грозила дитині і їм усім і що вони тепер урятовані, зі зворушення тільки молитовні слова прошептав. А дитина? О диво! Маленькою ручкою той хлопчик русявий поблагословив його! Його, кого розбійником римський світ прозвав, — і знак якийсь дивний над головою йому зробив. А той знак був подібний до дерева, на якому він саме висить тепер! І почув тоді з уст тієї дитини слова, яких ніколи не забував. А звук тих слів був такий сильний, як та буря, що в серці його шаліла життя ціле: — «На хресті ти помреш з мною! Але й перший зо мною до раю ввійдеш!»

І дивна річ! Погляд очей Цього, що на хресті тепер між ним і Гестасом, опльований, скривавлений, з терновим вінком на голові, розп'ятий — такі самі, які були колись у тієї дивної дитини, що він її вирятував давним-давно!... І такий самий маєстат... Чи не дивне воно? І раптом спало йому на думку: А, може?.. Може, це Месія?! Месія його і народу його? Що за Нього він стільки крові проляв?

І віра з любов'ю поєднуються в серці його разом... і жаль і розкаяння... І все це разом у чудовий сплітається вінок... І йому здається, що Цей, який біля нього на хресті розп'ятий, хоч руки Його й прибиті, цим вінком прикрашає голову його, голову розбійника!

І погляд свій з хреста розбійник униз звертає. А там! Під хрестом люди, немов комашня. А в їхніх очах глум і наруга! І з їхніх запієних і викривлених ненавистю уст кличі лунають! Несамовиті кличі, повні їди й глуму: «Інших спасав, а себе не може спасти! Дивиться на цього, що Божим Сином назвав себе! Хай з хреста свого він зійде тепер, тоді повіримо в Нього!»

І до загального хору цих наруг приєднується і Гестас, що ліворуч розп'ятий: «Якщо Ти — Божий Син, спаси Себе й нас!»

І Дисмас не може вже знести цієї наруги! Він, розбійник, став би в обороні Цього, що посередині їх розп'ятий, але не сила!..

Нараз він чує, як посередині розп'ятий починає оголошувати свій заповіт, волю свою останню, пишучи цей заповіт на скрижалях людських сердець... Кров'ю своєю пишучи... — «Отче мій, прости їм, вони ж бо не знають, що роблять!...» Дисмас чує ці слова. Слів таких він з роду-віку ще не чув... І в серці його будиться віра, що Цей, що слова ці ска-

зав, не лише Месія, але Богом мусить бути і сином Того, Хто давав силу Самсонові і Юдиті і Макавейським братам і йому, «розбійникові», що був месником своїх братів, яких римський наїзник переслідував...

Іншим силу давав, а Сам з цієї сили не користає! Який Він сильний, який всемогутній в своєму милосерді й любові! Що ворогам своїм і розпинателям навіть прощає!..

У голові Дисмасові шумить, тіло все з болю корчиться, м'язи тріщать... очі з муки кров'ю набігають... І що більше тіло терпить, то більше дух пращє, серце любов'ю виповняється... І йому здається, неначе хтось велике мірило-вагу на горі Голготі вкопав. А терезками цієї ваги це ці два хрести, на яких висить він і товариш його — Гестас. А держить цю вагу в руках своїх і важить Цей, що посередині розп'ятий, а язичком на цій вазі — хрест Його. І що більше зневажає Його Гестас, то більше тягне терезку свою він униз. І що більше терезка Гестаса вниз падає, то більше він, Дисмас, на своїй вгору підноситься... І очі його ще раз униз звертаються. До тих, що під хрестом стоять. І зустрічається його погляд з поглядом очей, які він вже раз бачив у своєму житті. Тоді, коли з очей тих слізка мала впала на голову йому... І в серці його віру зродила... І тепер ця сила з очей цієї жінки, що під хрестом стоїть, його віру скріплює... Його віра дозріла! Терезка його цілком угору піднялася! Нема вже більше Дисмаса-розбійника... є Дисмас, перший на хресті — Ісповідник віри!.. І уста його, з болю посинілі, шепчуть: «Пом'яни мене, Господи, коли увійдеш до царства Свого!»

І бачить Дисмас, як у його бік звертаються очі Страдника-Бога. І від цього погляду йому так тепло на душі стає, і на серці так мило, як було тоді, коли ще дитиною на колінах у матері сидів... як було тоді, як йому матуся про Месію оповідала... як було тоді, коли оборонив цю дивну дитину перед напастю своїх співтоваришів...

І чує голос, що ангельськими звуками грає в душі його: «Сьогодні зо мною будеш у раю».

І не страшна вже Дисмасові смерть. І муки всі. І біль нестерпний у всьому тілі... І наруга навіть пекла цілого. Він чує, що цей Страдник великий, що біля нього, і на його серці частину заповіту свого написав... На згадку й науку для поколінь усіх, для людства цілого...

Три години конав Божий Син... Сонце дивитися не могло на Його муки — померкло!.. І потріскали скелі... Римський сотник бив себе в груди і визнав, що Божим Сином був цей Страдник великий...

Так серед нелюдських болів і страждань Богочоловіка скінчився Заповіт старий. А новий на світ приходив...

о. Маріян Цурковський.

Ще один прозрів...

З Лондону наспіла вістка, що головний редактор комуністичного щоденника «Daily Worker», п. Доглес Гайд (Douglas Hyde) в четвер, 18 березня цього року, зрікся свого відповідального становища і виступив з комуністичної партії. При цьому він висловив своє бажання належати до Католицької Церкви, якої науку і вказівки для людини визнає найвищим законом.

У своїй заяві п. Гайд сказав:

— Для мене стало очевидним, що політичний напрямок, для якого я працював упродовж 20 літ, переводить тепер нищення тих вольностей, за які борюся. Від хвилі закінчення вій-

ни, я був що раз то більше занепокоєний закордонною політикою Росії, як також і подіями на Далекому Сході. Обурило мене те, — сказав п. Гайд, — що останніми тижнями сталося в Чехо-Словаччині. Спосіб, в який до того дійшло, є показником, чого можна б сподіватися в Італії, Франції, а, навіть, і Великій Британії, якби обставини цьому сприяли. Я дійшов до переконання, — зазначив п. Гайд, говорячи про ролі св. Церкви, — що у взаєминах поміж людьми належить повернутися до старих моральних вартостей і до християнських засад... Лише Католицька Церква дає ту єдину слушну відповідь на всі соціальні, політичні і духові потреби людства...

З життя нашої Церкви в Канаді

Ватиканський часопис «Оссерваторе Романо» з дня 4. березня ц. року, подає урядову вістку, що Святіший Отець Пій XII. поділив нашу Українську Греко-Католицьку Церкву в Канаді на три Екзархати: східньої, середньої і західньої Канади, з трьома Єпископами-Ординаріями.

Екзархат Східньої Канади для українців греко-католиків обіймає провінції: Онтаріо, Квебеку, нового Бронсвіку, нової Скошії й Принс Едгард Айленду, а також і Нової Фунляндії й Лябрадору, з осідком Ординарія в Торонті, Онтаріо. Єпископом-Екзархом для цієї частини Канади призначив Святіший Отець Преосвященного Ізидора Борецького, дотеперішнього пароха в Брентфорд, Онт.

Преосвященний Ізидор походить з Західньої України. Народився 1. жовтня 1911 року в селі Острівці тербовельського повіту. Богословську освіту одержав у Греко-Католицькій Богословській Академії у Львові, а опісля в Мюнхені (Німеччина). До Канади приїхав 1 грудня 1938 року.

Екзархат Середньої Канади, який обіймає провінції Манітоби і Саскачевану, з осідком

Ординарія у Вінніпегу, Манітоба, залишився й далі під управою Екзарха Преосвященного Кир Василя Ладики. Йому до помочі Апостольська Столиця призначила Преосвященного Андрея Роборецького, дотеперішнього пароха церкви св. Йосафата в Торонті.

Преосвященний Андрей народився 12. грудня 1910 року в Мостах Великих, у Західній Україні. До Канади прибув зі своїми батьками 1913 року. Духовну Семінарію закінчив у Торонті.

Екзархат Західньої Канади для українців католиків, обіймає провінції: Альберти, Бритійської Колумбії й території Юкону, з осідком Ординарія в Едмонтоні, Альберта. Ординарієм цього Екзархату іменований Преосвященний Ніль Саварин, дотеперішній Єпископ-Помічник Його Ексцеленції Кир Василя Ладики.

**

Це зарядження Апостольської Столиці є дальшим з черги проявом батьківської опіки Святішого Отця над нашою переслідуваною Греко-Католицькою Церквою. Саме тоді, ко-

ли ворог докладає всіх старань, щоб своїм брудним чоботом задушити на наших рідних землях найменший прояв життя нашої батьківської віри і Церкви, — Вселенський Архидієєв, глибоко розуміючи життєві потреби укра-

їнського народу, видав це, історичного значення, зарядження. Воно має причинитися до створення далеко на чужині, ген, за Океаном, сприятливих умов для дальшого розвою нашого релігійного і національного життя.

„Справа ч. 8“

Як про це вже сповіщали на сторінках «Вісника»*) — нюрнберзькі процеси мали одну справу, що безпосередньо торкалася не лише всіх європейців, але теж зскрема українців, поляків, чехів, югослов'ян, росіян і французів: це була справа расової політики і переселення, зв'язана з крадежем соток тисяч дітей здорових європейських народів; ця справа перейде в історію під назвою «Справа ч. 8 (Case Nr 8) нюрнберзьких процесів.

У справі ч. 8 притягнуто до відповідальності такі організації:

1) «Rassen und Siedlungs Hauptamt» з головною квартирою в окупованій польській Лодзі, що її презвано було на «Ліцманштадт». У скороченні цей уряд був знаний як RUSHA (Руша).

2) Уряд «Reichskommissar für die Festigung des Deutschen Volkstums», що його очолював Гімлер. Знаний цей уряд у скороченні «RKFDV».

3) «Volksdeutsche Mittelstelle» — знана як «VOMI», відповідальна за переселення.

4) Півтаємну організацію «Лебенсборн», що була відповідальна за імпортовані і нещлюбні діти, що їх переймав безпосередньо Райхскомісар Гімлер для скріплення німецької раси.

Процес у справі ч. 8, що розпочався восени 1947 року, закінчено 9 березня 1948 року. Вислід його такий:

Голова трибуналу суддя Ліб Вайет (Leeb Wyatt) проголосив політику раси і переселення, що була основою «SS» ідеології — як злочин проти людства (genocide) і військовий злочин.

1) Ульріха Грайфельта, відповідального за виконання пляну расової політики, засуджено на до смертну в'язницю.

2) Рудольфа Кройца — засуджено на 15 років в'язниці.

3) Вернера Льоренца — на 20 років в'язниці.

4) Полковника Герберта Гюбнера — на 15 років в'язниці.

5) Гайнца Брюкнера — на 15 років в'язниці.

6) Отто Гофмана — на 25 років в'язниці.

7) Ріхарда Гільдебрандта — на 25 років в'язниці.

8) Фріца Швальма — на 10 років в'язниці. Злочини, поставлені за вину головним злочинцям, проголошено як злочини без прецеденсу — і подано до загального відома. Нацистських злочинців засуджено за:

а) масову крадіж чужинських дітей з метою скріплення німецької раси;

б) «переселення» багатьох народів, що означало або невільницьку працю, або смерть у концентраційних таборах;

в) примусове позбавлювання плоду жінок, що їх визнано «расово нездатними» («Untermensch»);

г) винищування або знічмування дітей, так званих «східних робітників» («Ostarbeiter»);

г) пљондрування майна поневолених народів. П'ятьох оскаржених підсудних засуджено лише за приналежність до злочинної організації «SS»: Конрад Маєра-Гетлінга, Отто Шварценберга, Макса Зольмана і Грегора Ебнера (всі полковники) — та Гюнтера Теша — майора.

Нюрнберзький Трибунал визнав час перебування у в'язниці два роки з половиною за достатню кару і вищезгаданих п'ятьох оскаржених, по проголошенні вироку, випущено на волю.

Цілком безвинною визнано єдину оскаржену жінку Інге Фірмец.

На підставі нюрнберзького процесу і оскарження в справі ч. 8 відбудуться дальші «расові» процеси в інших державах, що потерпіли від наці-расової політики. Інтереси українські, зв'язані з справою ч. 8, досліджує один українець і матеріяли про це будуть видрукувані.

*) Див. статтю «Без прецеденсу» у «Віснику», за грудень 1947 року.

„Люди з чистою совістю“

XVIII. *)

Ми простояли у Великому Стидні днів чотири. Крім роботи над документами угруповання фон Клейста, в мене було й багато іншого клопоту. Не обійшлося і без неприємностей. Захоплений Ленкіним бургмістр через два дні втік. Вартовий зробив по ньому кілька пострілів і чув, як він зойкнув, але знайти його так і не пощастило. В нічній темряві-каламуті товстопузий бургмістр зник, як голка в пуховій подушці.

Після незабутнього випадку під Володимирцем ми стали все більш цікавитися націоналістами. Я провів з розвідниками кілька інструктивних бесід, зажадав від них відомостей про цього нового, не вивченого ще нам і мало зрозумілого ворога. На час нашого приходу в район Великого Стидня ми вже мали в своєму розпорядженні значну кількість фактів. Факти ці часто не в'язались між собою, а іноді й заперечували один одного. Багато даних свідчили про прямий зв'язок націоналістів з німцями, з гестапо, з жандармерією, але деякі говорили про те, що частина озброєних загонів націоналістів веде боротьбу проти німецьких окупантів.

Але вже тоді, на початку 1943 року, я почав вбачати деяку закономірність: там, де рух ішов знизу, він часто був антинімецьким. Але там, де верховодили різні заїди, відразу встановлювався зв'язок з німцями, іноді дуже прихований, ретельно законспірований, а іноді й одвертий.

Ще коли ми були в Глушкевичих, у грудні 1942 року, до нас доходили невиразні чутки про якогось «Тараса Бульбу». У Великому Стидні ми все частіш чули нове ім'я — Муха. Ми вже знали, що більшість націоналістичних «стаманів» старанно приховують свої справжні імена і діють під прізвиськами, або, як вони називали свої прибрані імена — «псевдо». Муха — було виразне «псевдо». Розвідка і охорона другого батальйону Кульбаки, вису-

нутого нами заслоном від Рівного кілометрів за вісім на південь од Великого Студня, стикнулися з озброєною бандою націоналістів. Бою з Кульбакою вони не зав'язували, але, разом з тим, на переправі через ріку Горинь зайняли оборону фронтом до нас і затримали декількох розвідників. Одного з них, потримавши деякий час, відпустили до нашого командування з пропозицією почати переговори. Кульбака згодився і запросив до себе парламентарів, поставивши умову, щоб то були обов'язково відповідальні особи. Коли вони до нього з'явилися, він затримав їх, тому що друга група розвідників його батальйону, що просувалася, була обстріляна з цепів противника. Довелося втручатися в цю справу Ковпакові. А оскільки парламентарі однаково вже були затримані, то ми вирішили викликати їх до себе і в'яснити: що ж це за люди.

Парламентарів доставили в штаб. На наш подив, обидва вони виявились хлопцями років так по 20-25. Один з затриманих — командир націоналістичного формування, що мало назву «Курінь» (щось ніби полк), високий, бугруватий блондин у цивільному пальто, з шовковим кашне на шиї і в окулярах, швидкий, рухливий, з упевненими очима. Руки в нього були пітні, з довгими пальцями, що нервово перебирали гудзики модного пальто. Другий — високий, чорноволосий. Хрящуватий ніс з горбинкою, впертий погляд карих очей, широкі долоні мужицьких рук. Сам у селянському кожусі з вишитим коміром, спід якого виглядала оксамитна околечка німецького мундира. Це й був Муха. На вигляд йому можна було дати років 25, але коли він заговорив одверто, виявилось, що йому ще менше.

Почали з суто воєнних питань: ми вимагали, щоб націоналісти забралися із дороги й не перешкоджали нам продовжувати шлях; вони наполягали на тому, щоб ми змінили маршрут.

Муха, видно, чув про нас не раз уже, і, як мені здалося, не був вороже настроєний. Я спостерігав його збоку, і бачив, як його все більш опановувала цікавість.

Спочатку Муха досить немудрим прийомом намагався в'яснити мету нашого приходу і напрямок маршруту. Руднев легко уникав

*) Розділ з твору Петра Вершигори, генерал-майора, Героя Советського Союзу, «Люди з чистою совістю». Книга друга, «Українське видавництво політичної літератури». Київ. 1947.

За цей твір Петро Вершигора дістав нагороду, так звану, «сталінську премію»

Див. про це далі нашу статтю «Нескорені». Ред.

прямої відповіді на його, часто наївні, запитання. Але не на всі ми могли відповідати. Ковпак тільки усміхався, посмикуючи борідку. Хлопеч, видно, був не з терплячих дипломатів, бо вже по десяти хвиликах розмови він одверто заявив:

— Скажіть, куди й чого ви йдете, і я дам наказ пропустити вас.

Ковпак не витримав і відповів йому своєю улюбленою приказкою:

— Здоровий ти виріс, хлопче, а в твого батька був син недотепа.

Я думав, що це означає кінець дипломатичних переговорів, але, на наш подив, чорнявий парубок спочатку підвівся, ображений, а далі знову сів і, стримуючи себе, сказав:

— Не знаю, як вас звати і хто ви будете, а на вашу мову я скажу одне: батька мого німець застрелив, я вихопив у німця автомата і трьох жандармів до землі пришив... І з того часу я з германом веду свій рахунок...

Промова Мухи була одверта й переконлива, і щось у цьому хлопцеві з палаючими ненавистю очима приваблювало. Глянувши на його товариша, я побачив, що обличчя його нервово пересмикнулося, пальці ще хапливіше заворушились на гудзиках, а очима, не кліпаючи, він впився в Муху.

Муха провадив своє:

— ... І з того дня не було мені спокою. За батька багато вже германів головою сквитались, і все мені мало...

Але раптом він зустрів погляд свого напарника, й запикнувся. Почав говорити вугруватий блондин. Він виявив несподівану поступливість і залюбки почав згоджуватись на нашу вимогу. Просив тільки, щоб ми дали їм день строку, і вони пропустять нас в якому завгодно напрямку.

На цьому й договорились.

Парламентери підвелися. Ковпак, хитро примружившись і потягаючи цигарку, раптом спитав:

— Ну, а за що ви боретесь, хлопчики?

— Як за що? — здивувався Муха. — За самостійну Україну.

— Ага, зрозуміло. А проти кого? — прямо спитав він вугруватого.

— Проти німців, — відповів Муха.

— Ти завжди, хлопче, — відмахнувся від нього Ковпак, — не тебе питаю, ти ж мужик необразований, а от нехай вони скажуть.

У вугруватого очі забігали, і він, хапаючись, забурмотів зазубрені слова:

— «Або загинеш у боротьбі за волю, або доб'єшся свого»...

Ковпак рвучко обернувся до Мухи:

— Ну, а ти, хлопче, теж так думаєш? Муха мовчав.

Ковпак не відступав:

— Швидко червона армія прийде, так ви що: проти неї теж воювать будете?

— Будем, — не задумуючись, відповів вугруватий.

— А ти, хлопче? — добивався Ковпак.

Муха мовчав.

— А тепер ще одне запитання, до вас, пане. От ви самі, своїми руками, скільки німців забили?

— Ну, це вже зайве, — відповів той, — і значення це не має ніякого.

— Так чіми ж руками ви будете з нами воювать? — не відступав Ковпак. — Його руками? — показав він на Муху.

— Проти своїх я воювати не буду, — по-нуро сказав Муха.

— А от ви будете, — звернувся Руднев до вугруватого. — Будете самі, але без народу. На що ж ви сподіваєтесь?

Обидва мовчали.

— Отак, хлопчики, — затягаючись цигаркою, говорив Ковпак, — неважне ваше діло, без-пе-ре-спе-кти-вне... Зрозумів?.. Загибель вас чекає.

Скривлено усміхаючись, вугруватий видувив з себе десь, видно, вичитану фразу:

— Ну і що ж з того? Хоч загинемо, так за те в історію попадемо.

— Ага! Хіба що так, — засміявся Руднев.

Вони пішли.

Петро Вершигора.

Нескорені

Блажен, хто гордо кинув рідний край
І з посохом в руці пішов шукати
На чужині незнаний дальній рай,
Куди веде його весна крилата.

Та тричі той блажен, який за чай
І хліб теж не схотів себе продати,
Але, минаючи тропу розлук,
Зостався, щоб зазнати хресних мук...

Юрій Клен.

Кожна справді вільнолюбна людина з захопленням стежить за боротьбою уярмлених народів за своє визволення, без огляду на те, в якій частині світу і проти якого загарбника ця боротьба триває.

Цілком зрозуміло, що ми, кого суворя доля закинула далеко від рідної землі, з особливою цікавістю підхоплюємо кожну вістку про життя наших кривих братів у Рідному Краї, які, звільнені з однієї неволі, опинилися під новою кормогою, але так, як і раніш, не скорилися перед поневолювачами, а, створивши свою власну збройну силу, славнозвісну Українську Повстанську Армію, провадять далі завзяту визвольну боротьбу за право бути господарем не на чужій, а на своїй власній землі.

На жаль, ці вістки подають, хоч, здебільша, і не ворожі нам, але чужі агенції, які хоч і «чують дзвін, та не знають звідки він», а тому й виписують «сенсації» про «генерала» Бандеру, який очолює УПА, або вигадують небиліці про те, що ця сама УПА складається з недобитків армії генерала Власова, тощо.

І от, нарешті, багато задоволення дала нам книжка М. Лебеда під назвою «УПА», що, на підставі документів доводить, скільки зусиль, крові й жертв коштувала українському народові боротьба за свою свободу і як він своєю участю причинився до загальної перемоги над однією з тоталітарних держав — гітлерівською Німеччиною.

Як відомо, в цій боротьбі двох світів — демократичного й тоталітарного, тільки завдяки Гітлерові, який вже в 1941 році був певний своєї цілковитої перемоги над країнами західної демократії і, не бажаючи в майбутньому ділитися здобиччю зі своїм східним співником, напав на Советський Союз — більшовики опинилися також у таборі демократичних держав.

Отже, ця зарозумілість Гітлера врятувала більшовицьких верховодів, бо інакше вони, кі-

нець-кінцем, поділили б долю своїх горе-побратимів.

Та замість бути влячними Гітлерові за його прислугу й сидіти тихо, щоб світ забув про колишню ганебну співпрацю червоного й брунатного «соціалізмів», замість виявити признання західнім демократичним потугам, особливо Америці, за ту величезну допомогу, що дістали Совети в критичну для себе хвилину — більшовики по закінченні війни, сурмлячи в потужні пропагандивні фанфари, намагаються створити враження, особливо в своїх підневільних громадян, що це тільки завдяки СССР, або вірніше «геніяльному, передбачливому і прозорливому вождеві всіх поневолених, наймудрішому в світі батькові, наяснішому поміж планетами сонечку», що спить з Кремля, — здобуто перемогу над страхітливим гітлеризмом.

Десятки фільмів, сотні п'єс, тисячі різних літературних творів фабрикуються «найвільнішими» в світі працівниками мистецтва, щоб довести затурканому советському народові (бо він і за тридцять років ніяк у це повірити не може!), що це саме так, а не інакше і що, мовляв, Олександр Македонський, якби мав щастя жити за радісної доби сталінізму, міг би бути, в найкращому разі, ефрейтором «доблесної Червоної армії під водійством великого тактика й стратега маршала (пардон!) генералісимуса Сталіна».

Але, цілком природно (і це, видно, розуміють також і більшовики!), навіть такий геніяльний полководець, як вищезгаданий Йосиф Віссаріонович, нічого зробити не зміг би без а р м і ї. І тому в цих творах відводиться певне місце й героїчній сірій скотинці — бідолашному советському народові, чиєю, власно, кров'ю й заробив собі славу геніяльного — «неудобозабиваємий Тормоз». *)

Не знаємо, чи справді советські письменники «найвільніші» в своїй творчості, але те, що вони мусять бути н а й с п р и т н і ш і — це для нас безсумнівно. Адже перед ними стоять нелегкі завдання писати не те, що вони хотіли б, не те, що вони бачать або бачили в житті, а лише те, що в і д п о в і д а є генеральній лінії більшовицької партії. Отже, підписує тов. Сталін з Гітлером договір друж-

*) Так називав Тарас Шевченко деспота-царя Микола I.

би, тобі може це не подобатися, але ти мусиш захоплюватися — «ах, душка Гітлер!» Напав Гітлер на ССР, тобі може це подобатися, але ти мусиш обурюватися — «ух, бандюга Гітлер!»

Один з таких сфабрикованих творів ми мали нагоду читати. Це «Люди з чистою совістю» П. Вершигори. Хто такий Вершигора? З прізвища бачимо, що це наш землячок, а з книжки переконаємося, що це гідний нащадок тих, про кого безсмертний Тарас сказав, що вони за шмат гнилої ковбаси батька й матір продають. Правда, Вершигора продав себе дорожче — за сталінську премію, але це справи не міняє, бо запроданець лишається запроданцем, незалежно від величини одержаної юдиної заплати, так само, як злодій лишається злодієм, дарма, чи він украде порожній чи повний гаманець.

Але зайвим є, на нашу думку, проголошувати анатему цьому землячкові-запроданцеві. Ми певні, що прийде час, коли він сам збагне гірку правду, висловлену народньою мудрістю: «Служив вірно Москві, Йване, вона ж тебе й гане» — та буде пізно, як то кажуть: «Прийде каяття, та вороття не буде!»

Та, як це не дивно, ми повинні бути вдячні Вершигорі за його книжку, власно, за один розділ книжки, де він усіма силами намагається, спаплюжити героїчну боротьбу українських повстанців (УПА) проти німецьких загарбників. Цілі вагони різного наклепницького бруду навалив він в одному маленькому розділі, проте, чистої правди не зміг поховати і вона доропощинним діамантом заблищала для нас, ще раз підтверджуючи істину, що свята «правда і в огні не горить і в воді не тоне».

І справді. Прочитавши цей розділ, уміщений без ніяких змін у нашому «Віснику» (стор. 19), уважний читач побачить ясно, як наша свята українська правда перемогла нахабну більшовицьку брехню.

На початку розділу Вершигора змушений визнати, що українські націоналісти провадили протинімецьку боротьбу. Те, що він ніяк не міг цього промовчати, якнайкраще свідчить про розмах цієї боротьби; його ж намагання з'ясувати це тим, що, мовляв, націоналістичні «низи» справді були протинімецькі, але натомість «гора» була у зв'язку з німцями — не витри-

мує жодної критики і інакше, як наклепом не може бути названа.

Якби Вершигора був собі лише письменником, то можна було б пояснити це його твердження або звичайним незнанням справи, або буйною авторовою уявою, але ж він був начальником советської партизанської розвідки, а відомо, що советська розвідка стоїть не на останньому місці. Отже, Вершигора мусів знати, що на вулицях західно-українських міст розклеювалися німецькі афіші, де подавалися імена повішених і розстріляних українських націоналістів за боротьбу проти німців; Вершигора мусів чути про екзекуції (страсти) провідних українських патріотів, отих, так званих більшовицьким жаргоном, українсько-німецьких націоналістів, у Києві, Вінниці, Житомирі, Миргороді, Кривому Розі тощо. Вершигора мусів бачити гончі листи за провідниками українського повстанчого руху з визначеними нагородами за їх голови...

Ми певні, що Вершигора все це дуже добре знав, чув і бачив, але його «чиста совість» не дозволила йому про це сказати, бо советський читач, часом, міг би проїнятися широю симпатією до цих «заклятих ворогів народу».

Боючись саме цього, він, описуючи переговори з провідниками українських повстанців, намагається за всяку ціну цих героїв національної визвольної боротьби виставити перед очі советському читачеві в темному світі. Для цього він удається до дуже дешевого засобу: одного з парламентарів змальовує якимсь фізичним виродком — «вугруватий, підсліпуватий (в окулярах), з тітними руками, а другого, хоч і гарним, але недотепю, що перебуває під впливом «вугруватого».

Таким чином, советський читач може добре собі уявити, як виглядає загал тих українських націоналістів-повстанців, якщо вони мають таких провідників.

І знову виходить наверх свята українська правда, яка, поперше, завдає брехні більшовицькому писаці-запроданцеві, а, подруге, соромить багатьох з наших емігрантів, які не вірили в силу УПА і казали, що то ніяка армія, а просто жменька одчайдухів, чії дії лише з пропагандивною метою дехто роздмухує в закордонній пресі.

Вершигора каже: «ми вимагали, щоб націоналісти забралися з дороги й не перешкождали нам продовжувати шлях».

Отже, одне з двох виходить: а б о за-
дурно ковпаківські партизани діставали від
советського уряду ордени й медалі за «до-
блесть», якщо вони, замість з н и щ и т и,
мусіли про с и т и д о з в о л у п р о й-
т и в таких націоналістів з такими «вугрува-
тими» і «недотепними» командирами, а б о
українські націоналісти не були вже такими
«вугруватими» і «недотепами».

Тому, що ми не маємо ніяких підстав сумніва-
тися у відвазі советських вояків, які своїм ге-
роїзмом допомогли швидше покінчити з ні-
мецько-гітлерівською потворою, — саме, влас-
но, тому, — вищенаведений факт дає нам пра-
во пишатися нашими героями повстанцями, які,
виходить, являли собою таку силу, що з ними
мусіли рахуватися не тільки здеморалізовані
численними поразками німці, але й майбутні
Герої Советського Союзу «доблесні ковпа-
ківці».

Так само вилізло шило з мішка у Вершиго-
ри, коли він хотів своєму читачеві довести, що
Муха, цей, за висловом Ковпака, «мужик не-
образований», перебуває під якимсь надпри-
родним впливом «вугруватого» і на сам його
погляд запикується і мовчить. Адже в іншому
місці той самий Муха, зовсім не питаючи «в-
угруватого», в своєму власному імені, заявив
советським командирам: «Скажіть, куди й чо-
го ви йдете, і я дам наказа пропустити вас».

Отже, виходить, не зовсім звичайним воя-
ком і не таким вже недотепсю був Муха. Ви-
ходить, і провідником українських повстанців
був і німців — як стверджує сам Вершигора
— здорово бив.

Докладно оповідаючи про розмову Ковпака
і Руднева з українськими парламентарями,
Вершигора пише, що «вугруватий» у відповідь
на запитання про мету їхньої боротьби, «за-
бурмотів зазубрені слова: Або загинеш у бо-
ротьбі за волю, або доб'єшся свого»...

Тому, що ці слова, як твердить спостережли-
вий Вершигора, були зазубрені, тобто вивчені
напам'ять, треба думати, що вони походять з
якоїсь книжки. Ми довідалися, що в тексті на-
ціоналістичного закону є слова: «Добудеш
Українську Державу, або згинеш за неї».

Мабуть, саме ці «зазубрені» слова й сказав
«вугруватий», але Вершигора свідомо переку-
тив їх, заступаючи недвозначне «Українська
Держава» досить туманним «воля», мабуть, бо-
ячись, що український советський читач, всу-

переч намаганням Вершигора змалювати про-
відника українських повстанців звичайним прої-
дисвітом або анархістом (адже анархісти теж
за «волю!») — може правдиво сприйняти його,
як свідомого борця за вільну Українську Дер-
жаву.

Розправившись «на всі сто» з «вугруватим»,
Вершигора вирішив покінчити і з Мухою, вкла-
даючи в його уста знаменні слова: «Проти
своїх (тобто більшовиків — прим. наша) во-
ювати не буду»...

Просто серце радіє з стахановського темпу
психічної переїми Мухи і подив росте до Ков-
пака, який в одній розмові зумів переробити
провідника українського націоналістичного по-
встанського загону на «свідому» людину, що
визнає більшовиків за своїх.

На ці слова Мухи, Руднев, політичний ко-
місар ковпаківських партизанів, звернувся до
«вугруватого»: — «А от ви будете (воювати
проти більшовиків — прим. наша). Будете са-
мі, але без народу».

Кого він розумів під народом ми не знаємо,
коли ж він мав на увазі отих «необразованих»
хлопців з «мужицькими руками» — то дуже
помилився. Україна, що з самопосвятою боро-
лася проти гітлерівського окупанта, з таким
самим завзяттям кривавиться в нерівній, але
священній, боротьбі проти нових, сталінських
загарбників. І ця нескорена Україна склада-
ється якраз і з «необразованих мужиків», і
робітників, і, хай «вугруватих», інтелігентів, які
спільно ділять між собою не лише холод і го-
лод, але й небезпеку смерті, що безупинно
чигає на них. Це і є найкращі сини вільно-
любного українського народу, і цей народ за
свою Державу воювати буде!

А що це не просто гарні, але, може, пусто-
порожні, слова, зокрема свідчить друкований
нижче лист, що його написав до сестри у
Франції один з тих «необразованих» пов-
станців.

Гадаємо, що цей простий лист досить виразно
показує за ким і проти кого пішов наш на-
род, що, не мирячись з брутальним насильст-
вом проти його законних і святих прав на са-
мостійне життя, — воліє смерть, або вигнан-
ня, а не рабське животіння під кормогою наїз-
ника, якої б він масти не був. Цей лист, на
нашу думку, є гідною відповіддю всім рудне-
вим, ковпакам і вершигорам, — тим людям без
чести і совісти.

Багатомовний лист

11. X. 1947.

Дорога Сестро

«Доношу Тобі радісну вістку а саме що я вже дістався під Американську окупаційну Зону вирваємся *) з большевицької тюрми народів, що буду міг переписуватись з Тобою українською мовою, не польською та на свою адресу. До Тебе я написав три листи з Польщі а одержав лише один, більше не одержав, бо вивезли всіх Українців на Шлеск і східні Пруси. В нас нелишилося ні одної Укр. живої душі, лишилися лише голі поля і спалені ліси. Людей вивезли тому щоб нам недали харчів та щоб не було на укр. землі Українців. Від квітня аж до кінця день у день ходили польські дивізії і большевицькі по лісі і ми що дня з ними воювали. В ночі на кожній лінії на дорозі селі і присілку робили засідки, на засідці сиділо їх по 10-20 і більше з кулеметами і автоматами то підпускали нас на кілька метрів і били з всеї зброї. Наше військо по лісі ходило лише середнім ліса, они маючи всі дороги стешки і лінії. З нас кожний знає по 50 км. навколо ліс як своє село. Був передновок людей не було села порожні бараболя ще не виросла харчів не було, ми ходили о голоді тим більше що треба було що дня воювати та по кілька разів пробивались через ворожу лінію з окруженням. З наших вояків ніхто ніколи живий не піддався ворогові, коли дістав ранений, то розірвавсь гранатою і кінець. Нас такі багато не впало бо ми знали терен. Поляків впало більше юднак мали і ми втрати. Я маю велике щасте, бо де не залізу ворогові в руки то постріляю і вийду живий. Якби не вивезли людей то нам не далиб ради, але ми видержали і те. По жнивах нам покращало, на полі підросла бараболя і скінчився голод. Дня 17. VIII. нас чотирох в польських мундурах і шапках з автоматами пістолями і гранатами ми вимашерували в Польщу. Ночами ми машерували а через день ми сиділи в корчах бараболі а як був ліс то в лісі. Так переходили ми коло Переворска, Ряшева, Дембіци, Тарнов, Бохні, Краків, Освенцім, тут ми зблудили зайшли на Шлеск до Мисловіц а тут копальні і фабрики. З відси вернулись на поля пересиділи в корчах, а ве-

чером перейшли попід лягри і відбились в лісі. Зблудили тому, що до Вісли впадала з Півночі інша ріка і ми тою рікою скрутили на північ. Дальше машерували коло Пщини і за Бобу, нічом перейшли ріку Одру. За дорогу ми нікого не питали малисмо малу карту Польщі і компас. Так підійшли під Ческу границю тут два чехі бігло за нами на Ческу сторону 1½ кль. і дали до 30 стрілів з крісів. З нас ніхто кріса не боїтсья ми воювали з кулеметами. Через Польщу заходили ми до польских сіл і на марку польского війська купували хліб і шли дальше це все робили ми тільки ночою. На ческі стороні сеї штуки вчинити було трудно. Тут ми харчувались лише так нарвали по ночі бараболі спекли або зварили в ведрі і без ози і без товщу зіли і шли дальше. Через цілі Чехі ми зіли 1 кль. хліба як стрінули одного українця який нам дав. Від него ми отримали карту Чехії і шли після карти дальше. Про дорогу ми нікого не питали бо ми дорогами не йшли. Йшли дебрами лісами горами, по дорозі подер чоботи штани, і маринарку, підштанці мусів подерти до чобіт на феци, лишився лише в верхнім подертім убраню без біля. Чехами ми машерували коло Опави, Ольцуц, Просьцейов, Летоніце, Гайліч, Табор, Клятова і Нирево. Від Нирева до границі малисмо 8 кль. і перейшли без жадного стрілу, прямої лінії зробилисмо 800 кль. Тут я допитався де живе Українець якого і знайшов та зайшли ми до него, звідси підемо на поліцію яка буде дешось домагалась, в кождім разі нам усміхаєсь краша доля.

Дорога Сестро. Я просивби Тебе щоб Ти подала мені біле, бо вже 7 тижнів підчас подорожі не перебивавсь, яке небудь убраня, черевики і пару грошей, бо я зовсім голій і босий, думаю, що тут дам собі раду, бо мію по німецьку троха говорити. Ще одно прошу як там є які українці то може би що подали моїм товаришам бо оні так як і я голі і босі, як будеш що подавати, то подай на адресу цего українця що адресую листа, а він мені перешле, як буду вже на сталім місци то буду переписуватись без посередно. Напиши мені все від себе чи листуєшся з Родиною, але ім про мене нічо не пиши бо тим ім пошкодиш. Відтак здоровлю Тебе щиро Швагра і Вашого Синка.

*) Текст листа друкуємо, не виправляючи його ні з боку стилістичного, ні з правописного — Ред.

Брат

Що до Брата Івана як я вже Тобі писав згинув в бою з Польським військом дня 6. XI. 1945. о год. 1. по обіді на присілку Щебеловки коло Жиполова перед смертю вбив 1-ного польського вояка а двох рішив, доставши кулю в груди, добив себе сам з власної пістолі.

В ночі я з Товаришами з вибрали гріб

і похоронили його без Священника на цвинтарі коло села Жиполова. На похороні було нас понад 60 вояків з УПА. Польське військо по смерті стягнули з Брата штани і чоботи і калісони, маринаркі не брали бо була ціла в крові.

Твій Брат, ожидаю ласкавої відп.

Ще одна могила на чужині...

(Низка споминів з життя славного артиста-маляра Миколи Азовського).

Микола Азовський народився в Києві 2. жовтня 1903 р. Його батько, полковник донських козаків, був свідомий українець. Бувало, як оповідав сам покійник, він показував йому старанно переховувані родинні пам'ятки, впроваджуючи його в історію родини, що сягала ще княжих часів, а початок її походив з Азова. Мама, донька відомого маляра Верещагіна, передала йому по дідові малярський талант. Виховували його в строго родинних традиціях та глибокій побожності. Перебуваючи в Києві, де батько посідав власний дім, кожної неділі провадили його родичі на Богослужбу до Печерської Лаври. Про цю Лавру любив покійний Микола часто оповідати, про її урядження, її багаті скарби та твори мистецтва.

По скінченні середньої технічної школи, батько віддав його до військової школи старшини. Там саме заскочила його революція на Україні. Змушений був залишити військову школу й повернувся до дому батьків, до хутора й посіlostей, що його родина мала над Доном. Там був свідком грабежів не тільки посіlostей, але й родинних пам'яток і обстанови. Найбільше боліло молодого хлопця це те, що саме ті люди, що їх його батько обдаровував землею, бо як юнаки служили в його добрах, перші прийшли грабувати й нищити. Це головню спонукало його вступити до Денікінської армії, де служив як підстаршина й перебув цілу кампанію, а, по ліквідації Денікіна, ранений опинився в Києві майже без засобів до життя. Коли прийшов до здоров'я записався до вищої технічної школи. Там саме прихильні йому професори рисунків, бачачи великий талант у рисуванні, порадили йому перейти до малярської академії.

У малярській академії трапив на визначних професорів-мистців: Бойчука, Мурашка, Па-

далку та інших. Там то розвинувся його малярський хист, головню в малюванні пейзажів та й портретуванні.

По скінченні малярської академії вислали його до Донбасу як декоратора. Його завданням було: малювати декорації до театральних вистав, всякі оголошення й декоративні пропагандистичні виставки. Та хоч там з погляду матеріального стояв добре, але така декоративна, майже ремісничка, робота не вдовляла його. Тому скоро покинув це місце й повернувся до Києва, щоб віддатися улюбленому мистецтву.

Початки в Києві були тяжкі. Мистецтвом мало хто тоді цікавився, а покупців на картини й замовлень не було. Маючи трохи ощадностей з Донбасу і деякі родинні коштовності, зачав працювати у своїм фаху. Тоді, як розказував, не раз приходилось і гірко бідувати. Та це не знеохочувало його. Кілька літ пізніше культурні київські кола порішили зробити виставку картин. Микола Азовський, маючи вже за той час кілька пейзажів та інших образів, узяв участь у цій виставці. Вислід був такий, що всі його малюнки одержали першу нагороду. Це звернуло увагу міродайних кругів. Йому пропонували професуру в академії мистецтва, але він цього не прийняв, бажаючи віддатися своєму улюбленому мистецтву й задержати, бодай частково можливу під советським режимом, свободу праці. Тоді Управа Київського музею доручила покійному Миколі намалювати портрет Тараса Шевченка. До цього діла, що становить архитвір його мистецької праці, взявся Азовський з великою ревністю, ґрунтовно підготувавшись. Об'їхав усі місця, де проживав Тарас Шевченко, перестудіював його твори, переглянув усі автографи, що осталися по поеті, як також акваре-

лі й самопортрети поета й тоді тільки взявся до малювання. Працював понад три роки; та й вислід його праці зробив йому славу першого мистця-малювача на советській Україні. Коли ж після того й на виставках образів, що советський уряд уряджував закордоном, головно в Сполучених Державах північної Америки, велике зацікавлення й признання критиків викликали картини Миколи Азовського, тоді дістав він доручення намалювати портрет Сталіна. Щоб зблизька міг його бачити, уможливили йому три рази, з нагоди торжеств та прийняття у Кремлі, особисто стрінутися з найвищим вождем советської держави. Цей портрет має зберігатися в одному з музеїв у Москві, а, може, й у самому Кремлі.

Це все здобуло йому загальне признання. В Києві урядили йому робітню враз з вигідним мешканням, і він почав заживати загальної симпатії та популярности.

Ці умовини змінилися, коли 1939 р. розпочалася в Європі війна. Покійний Микола Азовський спостеріг, що за ним пильно слідкують, та що зникали один за одним ті, що близько й у дружбі проживали з ним і часто заходили до нього. Саме в тому часі советські війська зайняли перший раз Львів і цілу Галичину. За порадою та старанням прихильних йому осіб, вдалося йому тоді перенестись до Львова, де й перебував, по відступі советів, за німецької окупації. Тоді він і познайомився ближче з покійним і незабутнім Митрополитом Кир Андреем, що був великим знавцем і любителем мистецтва. У Львові Микола Азовський знайшов відповідні умовини до повного розвою його мистецької праці. Він то зорганізував на терені Західної України зманих мистців-малювачів та й уряджував з ними малярські виставки.

Та з наступом советських армій, покійний Микола не міг залишитися у Львові, але мусів з багатьома нашими чільними людьми, податись на захід. І від того часу починається його скитальщина. Якийсь час пробував у Кракові. Після того у Відні. У Відні, через донос одного провокатора, опинився у слідчій в'язниці Гестапо, де пробув три місяці й де сильно підупав на здоров'ї. Заходами своїх приятелів удалось йому звільнитися з тюрми, й тоді подався до Італії. Спочатку поселився над прегарним озером Гарда. Та підірване у віденській тюрмі здоров'я вимагало основного лі-

кування. Майже три місяці перебув у шпиталі. Кошти того лікування забрали йому не тільки всі ошадності, але й змушений був продати частину своїх уборів і коштовностей.

Тоді, йдучи за вказівками бл. пам'яті Митрополита Кир Андрея, що ще у Львові радив йому прямувати до Риму й там удатися по допомогу і пораду до Преосвященного Кир Івана Бучка, він, спершу порозумівшись листовно, приїхав до Вічного міста в половині грудня 1945 року, разом з своєю шестилітньою донечкою Мартусею.

Український Допомоговий Комітет для наших збігців щиро зайнявся п. Миколою Азовським. Донечку примістили в інтернаті С.С. св. Доротеї, а йому винайняли скромне помешкання. З свого боку, Папська Українська Колегія відступила йому простору, ясну кімнату на робітню.

Скориставшись з нагоди перебування такого славного мистця, піддали йому думку зробити для Колегії портрет Секретаря св. Конгрегації для Східної Церкви, Його Емінінції Кардинала Євгена Тіссерана. За посередництвом Високопреосвященного Апостольського Візитатора Івана Бучка, Емінінція Кардинал зволив три рази позувати до того портрета, що нині становить окрасу прийомної залі нашої Колегії.

Покійний Микола Азовський привіз з собою деякі старовинні образи, рештки своїх багатих зборів, три чи чотири портрети, кільканадцять шкців краєвидів Галичини, Львова, Кракова й Відня. З того залишились у Високопреосвященного Івана Бучка прегарний вид гуцульської церкви в Космачі, а в того, що пише ці рядки: Солокія під Белзом, вид озера Гарда й зимовий вид Вавеля у Кракові. Крім портрета Емінінції Тіссерана, пензля покійного Миколи Азовського, наша Колегія має ще портрет бл. пам'яті Митрополита Кир Андрея, портрет Високопреосвященного Апостольського Візитатора Івана Бучка і образ св. Свщмуч. Йосафата, покровителя нашої Колегії. При кінці свого перебування в Римі намалював ще п. Микола Азовський св. Антонія і Теодосія Печерських і Пресвяту Богородицю Жировецьку. Ті три ікони прикрашують тепер вхід до колегіальної церкви; як також відновив прегарно старовинну, майже вже знищену, ікону Пресв. Богородиці.

У Римі працював дуже багато. Кожного дня ходив по вічному місті, й шкіцував гарніші види. Так зібрав був до двох соток видів з Риму й Італії. Зачав був також приготування до великого портрета св. Отця Папи Пія XII. Користаючи з загальних послухань, був кілька разів у Ватикані, щоб ближче приглянутись особі св. Отця, і поробити нариси. На цій основі випрацював два шкіци, погруддя св. Отця, а потім більший портрет. Це було тільки приготуванням до великого, у природній величині, портрета св. Отця, та, на жаль, несподівана смерть перервала йому цю монументальну працю.

Микола Азовський відзначався дуже культурними формами чемности й шляхетности в поведженні з людьми. Завжди був веселий, спанований і надзвичайно чемний. Був також добродійний; у часі, коли матеріально добре стояв, багато, дуже багато людей користали або й використовували його добрість і доброчинність. Але навіть у Римі, де ледве міг проживати, не забував про бідніших, а бувало й не одному дозволив надужити своєї добрости. Пристрасно любив свою одиначку, донечку Мартусю. Не раз сам гірко бідував або й голoduвав, щоб тільки його донечка могла мати всяку вигоду й не відчувала нестатків.

Був це чоловік великої та широкої освіти. Не тільки був першокласним знатоком малярства, його історії і техніки, але крім того був всебічно начитаний і посідав широке знання української історії і письменства. Змалку вихований у глибокій релігійності, його душа відчувала тугу за Богом та шукала правдивої віри. Бувши у Львові, мав він спромогу ближче пізнати греко-католицьку Церкву, а відвідини й розмови з блаженної пам'яті незабутнім Митрополитом Кир Андреем, не в одному питанні розвіяли набуті упередження до католицької Церкви. Видно це з того, що свою донечку, що народилася йому у Львові, вирішив охристити в католицькій Церкві. Ще більше скріпились його переконання про правдивість католицької Церкви за час перебування в Римі, цьому вогнищі правдивої Христової Церкви. Знаю, що дуже сильне враження справила на нього, особа св. Отця, Христового Намісника на землі. Та, на мою думку,

вирішальною спонукою щодо цього було для нього докладне вивчення життя св. свщмуч. Йосафата, коли готувався до малювання образу цього святого. Тоді зрозумів цілий трагізм релігійних роздорів в українській історії, і величезне історичне значіння з'єдинення Української Церкви з Апостольським престолом. Тому то з такою охотою і ревністю робив покійний Микола Азовський рисунки до цілої серії ювілейних поштових значків, що їх видав Український Комітет допомоги збігням у Римі, на пам'ятку 350-ліття укладення Берестейської Унії.

З розмов, які бувало звертав на релігійні теми, можна було відчутти, що духом він уже католик. Також не тяжко було пізнати, чому зволікав зробити останній рішучий крок і формально приступити до католицької Церкви. Його зволікання походило головню з того, що боявся, щоб цього кроку не зрозуміли неправдиво, мовляв, зробив це про людське око, для забезпечення собі матеріальної помочі. Це виразно написав мені в прощальному листі перед виїздом до Аргентини. Ось дотичний виїмок з його листа, писаного з Баньолі 8. IX. 1947 р.: «На новій землі, коли з Божою поміччю я стану на ноги, тоді остаточно вирішу своє ставлення до святої Церкви. Коли б я був не зробив у Римі, це було б може поспішно, а для людей здавалося б залежним від заробітку, що я мав під час Вашої гостинности...»

І, дійсно, він це зробив напередодні своєї смерті. Коли спитали його, чи бажає священника і якого, рішучо заявив, що хоче мати католицького священника. Тоді прибув до нього о. Ковалик ЧССВ, прийняв його сповідь віри, уділив йому св. Тайни і, поєднаного з католицькою Церквою, поховав у Буенос-Айресі, в Аргентині, дня 1. листопада 1947 р. Це був небесний гармонійний акорд його бурхливого і трагічного життя. Воєнна хуртовина загнала його ген далеко за океан, і так цей визначний син України спочив як скиталець на чужій землі. Та пам'ять про нього не загине в Україні, бо його ім'я нестертими й ясними буквами записане на сторінках історії українського мистецтва.

о. Т. Г.

Рим, 22. 1. 1948 р.

Славне минуле і ганебне сучасне

Були часи... тривожні, страшні. На границях рідної землі, на маяках-вишках, козацькі чати стояли, пильний зір свій, слух свій гострий, козацький, напружували: чи не видно де, чи не чуно ворога лютого Землі української християнської — навали бусурманської.

А на маяках тих — бочки зі смолою. Побачить пильне око козацьке рух ворожий, або почує сторожке вухо брязкіт войовничий, — і вмить подум'я й дим від бочки смоляної до неба здіймається, про небезпеку страшну сповіщаючи.

І зривались козаки до бою кривавого, волю свою захищаючи, Землю свою рідну боронячи.

Так було..

І знов стоїть козак на сторожі. Та не від ворогів лютих охороняє він Землю свою. Стежить він за голодним батьком своїм, за матінкою старенькою, за братами своїми, сестрами рідними, щоб вони зерна не крали сталінського, більшовицького, їх потом і кров'ю вирошеного.

Стоїть козак на маяку-вищі, на всі боки розглядається... Очі його шукають ворога не Землі рідної, не народу свого, а влади невисної...

Що сказали б діди його й прадіди, на ганьбу цю дивлячись? Чи повірили б вони, що козак вільнолюбний здатний бути посіпакою, катом батька свого, неньки, брата чи сестри?

ОХРАНА УРОЖАЯ. Колхоз имени
Орджоникидзе, Верхне-Хортицкого
района, Запорожской области.

Фото А. Гличева

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

ОГОНЁК

25-й год издания

ЕЖЕНЕДЕЛЬНЫЙ ОБЩЕСТВЕННО-
ПОЛИТИЧЕСКИЙ И ЛИТЕРАТУРНО-
ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ЖУРНАЛ

№ 31 (1052)

3 августа 1947

Хто ж перетворив козака хороброго, лицаря чесного, оборонця батьківщини безстрашного, на донощика й зрадника народу свого

рідного?

Вороги Христа й Церкви, і народу українського, новітні бусурмени, — більшовики!..

Наше релігійно-культурне життя на провінції

СВЯТО ЙОРДАНУ В РЕН (ІЛЬ Е ВІЛЕН) І БОГОСЛУЖЕННЯ В СЕМІНАРІЇ ЛЯ РОШ ДЮ ТЕЙ.

Дня 18. січня 1948. року, в неділю перед Богоявленням і Навечер'я Йордану, заповіджено співану Службу Богу в Рен. День перед тим, тобто в суботу, відбулася в Духовній Семінарії в Рен проба співу, а також вказівки для асисти. В неділю рано, каплиця при вулиці де Фужер, де на десяту годину заповіджено Службу Богу і Водосвяття, наповняється вірними, — приходять усі українці і багато французів. Кожний з французів може набути книжечку, видану французькою мовою Управою Духовної Семінарії в Рен, з поясненнями обрядів і вказівками до Служби Божої св. Івана Золотоустого, за якою всі слідкують під час відправи. О десятій годині, стає священник, убраний в гарні, вишивані українськими vzорами, фізи, в асисті диякона, піддиякона і двох пристоящих, питомців Ренської Духовної Семінарії, до Служби Божої. Співає хор питомців... Далеко на Заході, над Атлантийським океаном, лунають мелодійні українські молитви і линуть перед престол Всевишнього. Зворушують вони до сліз тих кількоро українців, які думкою на хвильку переносяться в свої рідні сторони, забуваючи, що вони так далеко від рідної землі. Краса обряду, спів священника і хору, який, між іншим кажучи, коли б не те «ль» замість «л», то не можна б пізнати, що це співають не українці. Жива участь вірних у Богослуженні так приковують зір і серця французів, що вони, хоч і звикли до коротких Богослужень, залишаються в церкві впродовж цілої Служби Божої. Апостола Йорданське Водосвяття, перед яким, так як і «Вірую» читає старий чоловік Филип Бутин, який вже понад двадцять літ не чув своєї співаної Служби Божої.

По Службі Божій, традиційне Йорданське Водосвяття у притворі церкви. Священик бере в руки трисвічник і пропомошує: «Велий еси Господи і чудна суть діла Твоя»... І мимоволі

майнула думка, а, може, наравду, дивні діла Твої з оцим переслідуванням Греко-католицької Церкви і проголошеною її ліквідацією. А я глибоко вірю, що це не ліквідація, а саме посів до її розросту. Так, як колись переслідування перших християн і їх розсіяння по римській державі були причиною зросту Христової віри, так само і сьогодні переслідування Греко-католицької Церкви є причиною, що з нею запізнаються широкі круги Заходу, а на Україні вона напевно будить симпатію в широких масах українського народу, і її душевних прихильників.

По Богослуженні відвідує священник родину Бутинів, де збираються також і інші українці. Йде розмова аж до вечора. Малі діти Івана Кутельмаха співають українських колядок. Не оглянувся навіть, а тут вже й вечір. Треба вертатися в Семінарію, щоб там, по вечері, приготувати все до співаної Служби Божої і Водосвяття, що має відбутися в Семінарії в понеділок 19. січня, тобто на самий день Йордану.

О пів до восьмої, на поклик дзвінка збираються в ідальні питомці і Настоятели Семінарії. Після молитви перед їдженням, о. Ректор закликає до відмовлення молитов за терплячу Українську Греко-католицьку Церкву, за український нарід і присутнього священника. Пливуть слова молитви, а рівночасно будять симпатії до української справи у присутніх настоятелів і тих двох сотнях майбутніх священників. Під час вечері відбулося читання брошури про переслідування Греко-католицької Церкви.

Дня 19. січня, Йордан. Раненько, о 6.45, співана Служба Божа в церкві в Семінарії. Священик у супроводі асисти служить св. Літургію в наміренні Української Греко-католицької Церкви, українського народу, за тих, що по тюрмах і на вигнанні, за своїх парохіян, з яких майже ніхто не лишився на місці, а змушені були виїхати. Під час Служби Божої, дві сотки питомців приймає св. Причастя

в нашому обряді. По Службі Божій знову Йорданське водосвяття, перед яким так, як і в неділю в церкві, один семінарист відчитує французькою мовою, приготуване священиком задалегідь, пояснення обрядів і символіку цього Богослуження. Наше Богослуження викликало помітне враження і зацікавлення. Це видно з запитань і признань по Богослуженні, на які треба давати відповідь. Зробило воно враження і на питомців Духовної Семінарії і викликало симпатії до нас. Це побачив підписаний, коли виходив з Семінарії. Тоді спонтанічно ту симпатію виявили семінаристи бурею оплесків, на прощання.

І мимоволі огортає сум, бо виринає згадка, як священик вже під час ферій мав у пляні поїхати з дітьми у той сам Рен на Богослуження, щоб показати і нашу дитячу українську пісню і українську ношу, а тим часом провід дитячої оселі поставився неприхильно до священика, а в пляні зайнять навіть не вставив, мимо рішучих протестів, навчання дітей науки релігії.

Опівдні, на запрошення Семінарії Конгрегації о. о. Евдистів, виїхав священик у Ля Рош дю Тей, де лежить монастир о. о. Евдистів. У ньому 36 питомців. Основатель цього чина св. Іван Евдист (1601-1680). Чин цей провадить школу в Редон і інших місцевостях та обслуговує кілька парохій. Свої розгалуження має він також у Північній і Південній Америці, де провадить школи. Особливою спеціальністю — це пропагування культу найсв. Серця Христового і Серця Матері Божої.

Дня 20 січня, о пів до восьмої ранку — читана Служба Божа, а дня 21 січня, в тій самій годині, співана Служба Божа. Увечері 19 і 20 підготовка хору до Служби Божої. Співає хор питомців. Треба поправляти вимову і пояснювати значіння слів. І знову, на превелике здивування, спів іде гладко. На обох Службах Божих усі питомці приступають до св. Причастя у нашому обряді, і висловлюють своє признання для краси, глибокої символіки і живучости наших Богослужень. Багато з присутніх бачать це вперше в своєму житті.

Під час обіду й вечері — читання брошулки і витягів з французьких часописів про долю Греко-католицької Церкви. А другого дня, по сніданні, пакує священик свої речі і вертається знову до себе, до щоденної душпастирської праці.

Душпастир Округи Рен.

УКРАЇНЬСЬКА СЛУЖБА БОЖА НА РАДІОХВИЛЯХ.

З нагоди «Тижня Єдності», 25 січня ц. р. ліонська радіовисильня передавала українську Службу Богу з каплиці Нотр Дам дез Онд. Організатором цієї урочистости був о. Др. Сидорів, що вложив багато труду й посвяти для підготовки цього виступу. Допоміг йому о. Жолкевич, який дияконував. Хор, якому, кожний хто слухав цю св. Літургію, мусить висловити своє признання, був під орудою П. Ішенка. Пояснення французькою мовою подавав о. Турель, що дуже вміло представив слухачам французам красу нашої Літургії. Допис, що появився 6 лютого ц. р. в «Семен Реліжієс» ліонської дієцезії, надзвичайно похвально висловлюється з цього приводу: «Це був високовартісний виступ і рівночасно чудовий вияв католицької віри. Католики Заходу повинні молитися і все зробити, щоб такі скарби не загинули, щоб нарід, переслідуваний за віру, зберіг її непорушною з надією її розвинути в близькій, більш мирній, будучині».

Українські священики, а головню вірні повинні дбати, щоб частіше передавалися радіом українські Богослуження у Франції. При добрій підготові і наполегливості це можна зробити. Треба тільки мати добру волю. Замість займатися політикуванням, сварнями між товариствами, краще звернути увагу на показ світові нашої релігійної музики, краси нашого обряду. Ознайомлюючи чужинців з нашою релігійною культурою, ми тим самим при- служуємося нашій Батьківщині.

УКРАЇНЬСЬКЕ БОГОСЛУЖЕННЯ З НАГОДИ «ТИЖНЯ ЄДНОСТІ»

З нагоди «Тижня Єдності», який тривав від 18 до 25 січня 1948 року, відбулися в Періге великі церковні урочистості. Першою була відправлена в катедрі Сен -Трон Служба Божа в нашому обряді. Відправив її душпастир округи, о. Роман Бялешкий.

КОНЦЕРТ РЕЛІГІЙНИХ І ПАТРІОТИЧНИХ ПІСЕНЬ

Українське Греко-Католицьке Душпастирство в Страсбурзі уладило в неділю, 14 березня цього року, у великій залі «Мюнстергоф» концерт українських релігійних і патріотичних пісень.

Ш у к а ю т ь

Брата **Ригаїла Йосипа**, з с. Сільце, п. Підгайці, шукає Ригаїло Михайло.

Горака Теодора, — Серевко Степан.

Брата **Слободяна Степана** і сестру **Слободяна Анастасію**, — Слободян Петро.

Сестру **Юрка Лехмана**, з с. Березка, п. Лісько. — Собчук Григор.

Соловія Дмитра, з с. Количава, п. Лісько, — Соловій Михайло.

Познановську Йоанну, з роду Зінькевич, — Стахів Антоніна.

Познановського Антона, з с. Воля Мазовецька, п. Тернопіль, — Стахів Павло.

Стельмашука Дмитра, с. Василя, **Василя**, с. Андрія, **Михайла**, с. Андрія, **Докторука Івана**, с. Дмитра, всі з с. Заріччя над Прутом коло Десятини, — Стельмашук Юрко, син Василя.

Якимовця Івана і Пелеха Тимка; обидва з с. Вирів, п. Камінка Струмилова, — Стефанишин Василь.

Ішак Анастасію, з с. Стоянів, п. Радехів, — Сукнацька Анна.

Брата **Карнавуха Григора**, з м. Кобеляки, на Полтавщині, — Тупиця Груня, з роду Карнавух.

Бугера Тетяну, з с. Середне, п. Калуш, **Вітчара Миколу**, з с. Дорогів, п. Калуш, — Турянська Юлія, з роду Бугера.

Тхорика Данила і Радійовського Миколу, обидва з с. Суковате, п. Лісько, — Тхорик Микола.

Своjakів і знайомих з с. Олієва Карасівка, п. Городенка, — Харук Степан.

Шумила Степана, з Яворова, **Годзієвича Якова**, з Ярослава, — Хархаліс Остап.

Кондратенка Івана Дмитровича, — Хоменко Микола.

Брата **Федуна Василя**, з с. Любиня, п. Яворів, — Федунь Михайло.

Качура Ілька, з с. Ішків, п. Підгайці, — Цюпек Володимир.

Чуру Антона, Романа, Варвару і Марію, — Чура Варвара.

Чучмана Олексу, з с. Підлисса, п. Золочів, — Чучман Іван.

Брата **Шаблія Олексу**, сестру **Шаблій**, заміжно **Мартинишин Ксеню**, — Шаблій Ілько.

Вазик Марію, з роду Тютюник, з с. Ігровиця, п. Тернопіль, — Швак Андрій.

Шевчика Гринька, Шевчика Пилипа, с. Івана, **Чварковського Антона і Анну**, всі з с. Ваньковичі, п. Рудки, — Шевчик Іван.

Микиту Василя, з с. Підпечари, п. Станіславів і **Шкоруту Катерину**, звідти ж, — Шкорута Олекса.

Поворознюка Радіона Порфіровича, з с. Алешинське, п. Кустомайський, — Юрченко Кирило.

Левецьких Івана, Якіма, Катерину, Богдана, — Яцків Станіслав.

Шмідта Миколу Мартиновича, — Арефієв Всеволод.

Варницького Володимира, — Варницький Евстахій.

Братів: **Василева Івана і Дмитра**, з села Дашавка, п. Сянік, — Василів Емілія.

Сина **Васильовського Бориса Тадея**, з Тернополя, — Васильовська Степанія.

Поховчишина Михайла, з с. Воля Ройнова, п. Самбір, — Вільха Дмитро.

Петришина Івана, Павлова Ілька, Бамбика Миколу, Бамбик Ганусю, Яцика Івана, всі з села Дідушиці Великі, п. Стрий, — Грицан Василь.

Дуду Михайла, з с. Грушатичі, п. Перемишль, — Дуда Петро.

Чоловіка Зварича Петра, — Зварич Ксеня.

Вавчака Михайла, з Динівщини, — Кіндрат Володимир.

Сиванич Параскевію, Сидора Антошка, Сидор Теклю, з с. Середне Велике, п. Сянік, — Кіцак Михайло.

Ковалья Михайла, Ковалья Петра, Петровського Олексу, Романовича Стаха, всі з села Волощина, п. Підгайці, — Коваль Михайло.

Дядька Кравса Олексу, — Кравс Нестор.

Крулікевича Івана, з с. Баранчичі, п. Самбір, — Крулікевич Андрій.

Худик Параньку, з с. Поручин, п. Бережани, — Куций Микола.

Рідних і знайомих з с. Несторовичі, повіт Зборів, — Лавришин Володимир.

Дядька з с. Ісая, п. Турка, — Левицький Теодор.

Чурко Катерину, д. Дмитра, з с. Катариничі, п. Рудки, вийшла заміж за француза, — Лесько Софія, з роду Чурко.

Николаєвича Теодора і білорусів: Панфідовича Аркадія, Старовойтова Михайла, Бутяновського Антона, Грушецького Івана, Мінзілевича Олексу, — Мазур Валентина і Миронкова Ольга.

Брата Макогона Михайла, з с. Денисів, повіт Тернопіль — Макогін Ольга.

Сестру **Марич Катерину**, з с. Янчин, повіт Перемишляни, — Марич Василь.

Грищенко Олексія Васильовича — Маяровський Олександр.

Руденка Андрія, з с. Будища Лютенські — Мильченко Дмитро.

Рідних і знайомих, з села Мишин, повіт Коломия, — Миронюк Михайло.

Рідних і знайомих, з с. Залужжя, пов. Любачів, — Мосса Володимир.

Рідних і знайомих, з с. Сновичі, п. Золочів, — Навроцький Микола.

Рідних і знайомих, з с. Чижів, п. Золочів, — Наконечний Василь.

Рідних і знайомих, з с. Волоща, п. Дрогобич, — Ничипір Іван.

Брата Ощипка Володимира, — Ощипка Роман.

Соловей Зою, з с. Сажави, п. Станиславів,
— Пороговський Василь.

Прокофіїва Андрія, з м. Полтави, — Прокофіїв Василь.

Кельбир Емілію, з с. Саранчуки, п. Бережани, — Рабик Роман.

Вінковську Марію, з с. Гаї Вижні-Потік, п. Дрогобич, — Сафіяник Григор.

Титар Ольгу, з с. Недільна, п. Самбір, — Сенчак Остап.

Карась Ксеню, **Марію й Антосю**, **Караса Франка й Томка**, всі з с. Горбуля, повіт Рудки, — Сех Марія, з роду Ганушак.

Бринька Семена, **Ткачинського Михайла**, з с. Пролопн/Стриєм, п. Турка, — Симиць Микола.

Пошнюк Ольгу, д. Іллі, з с. Смиківці, п. Тернопіль, — Танська Ольга, з роду Бачинська.

Братову Федоришин Анастасію, з с. Бобрівники, п. Бучач, — Федоришин Іван.

Ослюка Семена — Хранович Е.

Чуба Федора, з Полтавщини, — Чуб Олексій.
Василева Василя, з с. Добрян, п. Стрий, — Чупляк Василь.

Швирла Ілька, з с. Денисів, п. Тернопіль, — Шарван Йосип.

Шевців Ксеню, **Теклю й Настю**, з с. Лукавель, п. Броди, — Шевців Іван.

Батька Юра Івана, з с. Любіннів, — Юр Параскевія.

Балаша Степана, дядька, — Балаш Онуфрій.

Дмекова Миколу, с. Петра, **Шинішенко Михайлину**, **Шинішенко Параску**, всіх з села Гринівці, п. Товмач, — Вакун Петро.

Своєків і знайомих з села Ваньовичі, п. Самбір, — Гадраман Василь.

Петраша Михайла, з села Криниця, п. Дрогобич, — Гарасим Петро.

Різвого Василя, — Грицай Іван.

Яжла Йосипа, з села Рівня, п. Лісько, — Допілко Андрій і Марія, з роду Малицька.

Горуну Параньку, з села Руда Ворубльочинська, — Захарко Григор, з с. Грушнів, пов. Рава Руська.

Калиняка Михайла, — Калиняк Йосип.

Сенечка Гаврила, з села Війське, п. Сянік, — Клебан Микола, с. Івана.

Мелька Володимира, — Микитюк Михайло.

Шевчишина Василя, з села Дворець, п. Бережани, — Музика Марія, з с. Стриганці, повіт Бережани.

Гарабцьо Марію, заміжно Верес, з села Гранки-Кути, пов. Бібрка, **Гарабцьо Розалію**, **Гарабцьо Степанію**, — Сава Володимир.

Селезнев Євдокію Макаровну, **Селезнев Катерину Онисимівну**, — Селесенко Іван.

Возняк Олену, з роду Купчак, — Терлецька Ксеня.

Федьків Варвару, — Федьків Мартин.

Гаврильчика Івана, з села Кречків, п. Перемишль, — Хованець Катерина, з роду Гаврильчик.

Біляка Івана, с. Федора і Катерини, з села Бірчичі Старі, повіт Самбір, — Чіхрай Андрій.

Цішевського Василя, з села Довга Войнилівська, п. Калуш, — Чолій Олекса.

Левусова Костянтина, **Куницького Миколу**, **Оверченка**, **Диченка Андрія**, **Шолуха Андрія**, **Сподарця**, **Черемховича**, **Гнипа**, **Штенду**, всіх з Харківщини, — Шкурупій В.

Нестерчука Степана, з Тернополя, — Шуган Степан.

Галицького Василя, — Якубович Анна, з роду Галицька.

Склепову Катерину і Склепову Варвару, з с. Підпечари, п. Станиславів, — Бабяк Григор.

Мальця Миколу, з с. Селиська, повіт Яворів, — Бодак Іван.

Целюх Анастасію, з с. Надиба, повіт Самбір, — Буда Михайло.

Рідних і знайомих, з сіл Підгайчики і Рудки коло Львова, — Ганик Петро.

Земляного Андрія Петровича, — Голубинцев Ліна.

Гой Марію, заміжно Екерт, — Грисько Марія.

Пилипчук Анастасію і Марію, з села Космирин, п. Бучач, — Джерж Василь.

Дзібановську Теклю, з с. Островець, п. Тернопіль, — Дзібановський Василь.

Купців Анну, **Микіча Михайла**, **Шостяка Петра**, всіх з села Рогізно, повіт Яворів, — Дрофяк Михайло.

Цибенко, з роду Дутко, **Ксеню**, **Дутко Катерину**, — Дутко Йосип.

Дітей Журила Дмитра, з села Цівоків, п. Любачів, — Журило Антін.

Завацьку Ксеню, з с. Пеняки, — Завацький Степан.

Куценка Антона Івановича, з с. Черемушна на Харківщині, — Кириченко Терентій.

Брича Володимира, з села Цуцулів, п. Жидачів, — Климашко Антоніна.

Ковальську Марію, зам. Гринчийло, з с. Застіччя, п. Теребовля, — Ковальський Ілля, с. Василя.

Знитяк Єву з двома дітьми, **Будзин Розалію і Катерину**, **Плювак Анну**, **Ілька**, **Миколу й Василя**, **Ковць Миколу і Григора**, **Гринчук Марусю**, всі з села Дмитровичі, п. Судова Вишня, — Кошіль Володимир, з Канади.

Панаса Якоба, з с. Піддубці, повіт Рава Руська, — Криса Іван, с. Терешка.

Криська Василя та Івана, — Крисько Володимир.

Кузьмина Миколу, з міста Турка над Стриєм, — Кузьмин Михайло.

Уважно читайте самі й передавайте іншим! Відписуємо тільки у випадку, коли віднайдеться пошукуваний.

Звертатися на адресу:
Service Social Ukrainien en France — 186, Bd Saint Germain, Paris (6).

M E N S U E L

Адреса Редакції і Адміністрації: 186, Boulevard Saint Germain, Paris (6e). Tél.: Littre 48-65.

Привіт і благословення зі світлим празником Христового Воскресіння

Дорогі в Христі Браття й Сестри!

І ще один раз доводиться нам зустрічати празник Христового Воскресіння на далекій чужині та ще у тяжких умовах нашого скитального життя. Вітаючи Вас усіх нашим привітом **Христос Воскрес**, передаю Вам оцим письмом, нашим старим звичаєм, мої найкращі побажання і благословення, бажаючи, перш за все, щоб цьогорічний Великдень ми всі востанє святкували на чужині, а в майбутньому році стрічали це велике Свято у Рідному Краю.

Та хоч і на чужині будемо святкувати цьогорічний Великдень, хоч і не легко буде нам розбити нашу тяжку тугу за Рідним Краєм, ми не сміємо дати волю почуванням болю і смутку, бо як кожного року, так і цього року, Св. Церква взиватиме нас, своїх вірних дітей, до радості і втіхи, повторюючи слова псалмопівця: «Сей день, его же сотвори Господь, возрадуємся і возвеселімся в онь».

На те, і тільки на те, дозволив нам Господь дожити цього дня світлої пам'яті наймогутнішого чуда Христового, щоб ми радувались і веселились, що наш Ісус, Христос, Господь і Цар наш, такий могутній, що навіть пекло і смерть переміг і дав нам певну запоруку перемоги над дияволом, над ворогом нашого спа-

сення. Бо наша сила — Христос, Бог наш. А якщо Бог з нами, то хто ж проти нас встоїться?

Тож нехай освітлює нас празник Христового Воскресіння. Сумують ті, що Христа не люблять. Нехай плачуть ті, що не мають ніякої надії, а наша надія — Христос, Бог всемогутчий і цар цілої Вселенної.

Ми недаром називаємось християнами, тобто Христовими учнями, ісповідниками Його святої науки, вірними підданими Його царства. Тернистий шлях, яким мусимо йти в нашому житті, хоч і дуже прикрий, але він самотою певний і безпечний, бо самотою веде до перемоги Правди. Бувають на тому шляху такі хвили, що в нас прокидаються зневіра, а то й знеохота до витривалости. Втомлені важкою мандрівкою, не бачимо її кінця і не знаємо, куди повернутись; часом буває — затрачуємо сенс християнської терпеливости, завертаємо з правдивого шляху, збиваємося з дороги, щоб шукати якогось безпечного і самотою місця. Так робили ті учні Христові з Еммаусу, що, не розуміючи трагедії Голготи, не чекали на справдження заповідженого Христового Воскресіння. В таких хвилинах, звичайно, Христос дає нам відчуття в деякий самотою, що Він з на-

ми, так, як дав себе відчуті учням з Еммаусу, що, хоч і не пізнали Його зразу, все ж таки захопились Його палкими поясненнями про ко- нечність Христових страждань. А що вже ве- чоріло, просили Христа, хоч не пізнали Його як слід, щоб остався з ними. І в нинішніх умовах нашої скитальчої мандрівки виглядає так, що вечоріє, западає темрява, не видно якогось певного виходу з нашого важкого по- ложення. Здається, що всі нас облишили, про нас забули, ніхто не цікавиться нашою недо- лею. Але Христос щораз дає себе відчуті і промовляє солодко до нашого серця: «Не бій- тесь, Я з Вами».

От тоді і ми, як Христові учні з Еммаусу, запросім Христа Спасителя: «Останься з нами, не опускай нас». Повторюймо безнастанно оці запросини; благаймо Христа, щоб не покидав нас на поталу сатані, щоб Всемогучою Своєю рукою боронив нас перед напастями, щоб про- вадив нас, хоч і шляхом тернистим, до певної славної перемоги над ворогами Божої Правди.

Дано в Регенсбурзі, дня 25 квітня 1948.

Іван, — Єпископ,
Апостольський Візитатор
для українців у Західній Європі.

Радість Воскресіння

«Будете плакати й ридати, а світ буде радіти; ви сумні будете, та сум ваш радістю стане».
Івана, XVI, 20.

ХРИСТОВЕ Воскресіння стало наріжним ка- менем християнського віровизнання. Тому й свято на честь цієї Христової перемоги *є най- більшим і найважливішим з усіх християнських свят у році («торжество торжеств»). «Якщо Христос не воскрес, пуста наша віра», — ска- зав св. апостол Павло.

А властивим змістом Христового Воскресін- ня це є духова радість, яка впливає із сві- домости, що Христос воскрес і переміг злобу світу.

Найвищий ступінь цієї радості і щастя має правдиво віруюча людина, яка, незважаючи на минушість всього живучого в цьому дочас- ному світі, у цій «долині сліз», живе вірою в своє воскресіння до нев'янучої вічності, бо, як це сказав св. Павло: «Христос воскрес, на- чаток умершим бисть». Для віруючого хри- стиянина, в світлі Христового Воскресіння, все на світі блага і без значення, бо він знає, що властиве щасливе життя для нього почнеться аж після смерті. Тож не диво, що визнавці Христа навіть на мученичу смерть з радісними піснями йшли. Та безмежна радість каже нам, що задля Воскресіння треба «і ненавидящим нас» усе простити, як це робив наш Учитель і Господь, бо ніхто з лукавим серцем не може стати учасником Воскресіння. Вправді, й гріш- ники і вороги Христа воскреснуть, але воскрес- нуть до такої жахливо проклятої вічності, що вона буде не щастям, а радше вічно триваю- чою муксю-загибеллю.

З Христового Воскресіння радіє кожна лю- дина, що не затратила голосу совісті і почут- тя правди й справедливості. Та, на жаль, прав- дивих християн у сучасному світі щораз мен- ше можна зустрінути. Несправедливість і на- сильство панують майже скрізь. Тому то й не багато є таких, що відчувають належно ту ніж- ну радість, яка зроджується в душі при святі Воскресіння. Люди наших часів нічим не різ- няться від Пилата, що, на згадку про правду, легковажно махнув рукою і підписав присуд на Христа; загал суспільства, переймаючись різними пустими кличами і фразами, зовсім байдуже ставиться до чимраз частіше топтаної правди.

Та, незалежно від ставлення ворогів Христа, Його Воскресіння — це таки остаточна пере- мога Правди над брехнею; це — перемога справедливості над несправедливістю. Воскре- сінням Христа розвіялись, як дим, фальшиві свідчення неправдивих свідків і стаяли, як віск на сонці, несправедливі судді Христа. Тож будьте спокійні і терпеливі всі, що болієте над топтанням правди і змішанням її з грязюкою забріханості. Правда остаточо вирине наверх, як вирине наверх чиста олива, змішана з во- дою.

Сподіватися радості, що впливає з Воскре- сіння Христового, має юсобливе право в сучас- них світових діях український нарід. Він же ж, опущений всіма, ошуканий лихими сусідами, двигає на собі тягар неправди і кривди. Він

вже, здається, доходить вершка своєї Голготи; здається, стікає вже останніми краплинами крові своїх найвірніших дітей-героїв, які й далі не випускають з рук прапора, що на ньому написані кличі: «Правда, Воля народу, Гідність людини, і Самостійність Соборної Української Держави». Так, це святі кличі, бо основані на незмінному Божому і природному законі. А правда має те в собі, що в своїй суті вона вічна і невмируша.

І твоя Правда, український народе, здійсниться: Воскресне Україна, а твій теперішній сум радістю закінчиться.

А в чеканні здійснення цієї Правди, зачерпни, український народе, у Воскресінні Христовім бадьорости духа і сили витривання аж до остаточної перемоги в твоїй священній боротьбі за волю.

«Не бійся, мале стадо, Я переміг світ!», — сказав Ісус Христос. Не бійся й ти, український народе, що з маленькими земними силами йдеш на жорстокого велетня: твої слабенькі засоби окрилені тою самою чудодійною силою, якою наділив Господь палицю Мойсея, що під її дотиком розступилося Червоне море і нарід ізраїльський по сухому перейшов на другий берег; та сама чудодійна Божа сила дала таку міць хлопчині Давидові, що він подолав велетня, богозневажника Голіята; тою самою силою переміг Христос смерть і встав живий, осяяний славою. Та чудодійна сила допоможе тобі вибороти, тільки будь вірний Богові, український народе, країну Золотої Волі.

о. О. Бачинський

Великодня символіка

ВЕЛИКДЕНЬ! Не тому він так зветься, що є найдовшим днем у році, бо у великодньому часі звичайно дні ще короткі, — а тому, що є найважливішим і найурочистішим днем, та найбільшим роковим святом. Велич цього свята проявляється не тільки в самій його ідеї і змісті, бо установлено воно на пам'ятку перемоги нашого Спасителя Ісуса Христа над смертю і воскресіння у славі, але також велике воно своїми прегарними настроєвими Богослуженнями і звичаями.

Ніде, в ніякій країні Європи, кудю кидала нас лиха доля, не вміють люди так назовні обрядово представити великого смутку задля смерті Божого Сина у Страсному тижні, ані перейнятися такою, до сліз зворушливою, радістю в дні Його Воскресіння, як це завважається в нашому східньому обряді. І тому він так усіх зачаровує, так усі захоплюються ним, тому то й Володимирові послі, вернувшись з Царгороду, де були на Богослуженні в патріяршому соборі, оповідали князеві, що вони не знають, чи були в небі, чи на землі...

Наші Богослуження і народні звичаї, що підготовляють вірних до свята Воскресіння і входять в обсяг Великодніх свят, починаються вже в Страсний Четвер. У катедральних соборах, уранці, на урочистій Службі Божій св. Василя Великого, єпископ посвячує св. Миро, а при кінці Служби Божої має дванадцятьом

священикам ноги, на згадку того, що Ісус Христос у четвер, перед муками, мив ноги своїм учням. У четвер увечері відправляються, так звані, «Страсті», на яких читається 12 Страсних Євангелій, що описують терпіння і смерть Ісуса Христа. По кожній Євангелії дзвонять жалібно дзвони, звіщаючи світові сумну вістку про терпіння Творця, а також повідомляють своїм дзвоном тих, які мусіли лишитися вдома, про хід відправи в церкві. Для піднесення зовнішньої урочистости цього Богослуження, до читання кожної Євангелії, священик вбирає інший фелон. З закінченням дванадцятото Євангелія, на знак смутку і жалоби, дзвони мовкнуть аж до неділі ранку, щоб тоді заграти веселим ритмом переможне: «Христос Воскрес!». Це рокове Богослуження, незважаючи на пізню пору, в якій відправляється, стягає до наших церков маси вірних, що з великою набожністю підтягають за дяками: «Слава страстем Твоїм...» і «Слава долготерпінню Твоєму, Господи!»...

У Велику П'ятницю і Велику Суботу, замість дзвонення, повідомляється вірних про час Богослужень стукуванням дерев'яними молоточками у церковні паркани.

Коля полудня, в П'ятницю, відправляється Вечірня, на якій уряджується символічний похорон вмерлому Спасителю, що Його колись, також в П'ятницю, ховали з Голготи до гробу Йосифа з Ариматеї. В супроводі Найсвятіших

Тайн і процесії, при звуках жалібних пісень, обноситься три рази довкола церкви Плащаницю з образом вмерлого Ісуса Христа, а потім її кладуть у церкві на приготованому гробі. Пісню «Благообразний Йосиф...», з трьома доземними поклонами Божому Гробові, закінчується цей сумний, зворушливий похоронний обряд. Над гробом ставить священник Найсвятішу Евхаристію, щоб кожний мав наявний доказ перемоги вічного життя над смертю. Через П'ятницю і Суботу, як удень, так і вночі, вірні відвідують Божий Гріб, прибраний квітками і освітлений рясним світлом ляпадок і свічок. Поклоняються Гробові Божого Сина, цілують зображення Спасителя на Плащаниці, і, важко зітхаючи, роздумують над тією невдячністю людського роду, що спричинила трагедію Голготи.

У П'ятницю ввечері відправляється ще надгробна відправа, звана Єрусалимською Утренею. Змістом того Богослуження, що співається оригінальним напівом, є звеличання Христових терпінь, смерті, Його Гробу, що став джерелом воскресіння цілого людства.

В деяких околицях нашої української землі, з практичних міркувань, прийнявся був у новіших часах звичай, що вже в суботу пополуночі священник святить паски в домах своїх парохіян, але в більшості таки задержався ще давній, гарний наш звичай свячення пасок під церквою в неділю вранці.

А ті наші українські паски мають вже свою вікову традицію і стали невідлучною частиною великодніх звичаїв.

Великодня паска зганяє сон з очей наших господиць, вже на кілька днів перед Великоднем. Будь-хто в родині не береться її пекти, а робить це звичайно досвідчена особа, що за свій вік опанувала вже знання цього пекарського мистецтва: треба ж знати, як у печі напалити до такої паски, коли піч приткати, коли підкинути соломи, щоб паска зарум'янилася. До того ще всі в хаті, в часі печення паски, мусять навшипиньках ходити, не вільно в хаті кричати, ані дверима грюкати, щоб це не пошкодило пасці в печі, щоб вона не зрушилася і не запалася. І, звичайно, паски в нас вдаються напрочуд... така часом пишна собі в печі виженеться вгору, що треба аж піч розбирати, щоб її на світ Божий витягнути. А господарі радіють і набожно ставлять її на стіл, бо: «Паска — це Великдень», — говорять звичайно, — «Нема паски, нема й Великодня»... Не нарікає чесний наш газда, коли опісля несе

на плечах ту паску під церкву святити, і від тягару аж піт чоло йому зрошує, бо переконалий, що так повинно бути.

Адже в церкві він виразно чує на Великдень: «Паска красная»... «Паска великая»...

Вночі проти неділі, люди майже не лягають спати, готуються до «Празника Празників», а навіть коли в якому домі й покладуться на коротенький спочинок, то, на знак великого торжества, що зближається, не гасять в хаті світла аж до ранку. Люди здебільшого відвідують ще вночі Божий Гріб, а потім, як це є де-не-де в звичаю, з кількома свічечками йдуть на цвинтар і там засвічують їх на гробах вмерлих членів своєї рідні. Такий сільський цвинтарець в погідну, передвеликодню ніч виглядає здалека, немов зоряний килим серед розлогих українських піль...

**

Заледве починає світати, а вже всі, як старі, так і малі, чисто й гарно одягнені, з пасками й кошиками, повними великодніх присмаків, у руках, спішать до церкви, щоб Воскресною Утренею повітати Христа, Переможця над смертю і над злобою людей.

Гримить пісня «Воскрес Ісус от гроба...» і похід вірних, з свічками в руках, нагадуючи давніх мироносиць, у приявності Найсвятішої Евхаристії, при радісних згуках дзвонів і вистрілах моздрів, обходить тричі церкву. За третім разом всі затримуються при вході до церкви, а священник, віднісши Найсвятіші Тайни до кивота, вертається до людей і зачинає за собою двері.

Тут починають гимн Воскресіння: «Христос воскрес із мертвих...», який, звичайно, зворушує вірних до глибини душі. Наш нарід при перших звуках тієї пісні плаче, але вже не сльозами жалю, а сльозами радості й надії, бо й він сподівається вирватися з кігтів смерті і ожити до нового, щасливого, вічного життя. Голгота є символом його терпінь; Воскресіння — символом перемоги над слугами темряви.

Вкінці, співаючи: «І сушим во гробіх живот даровав», священник відчиняє хрестом двері, на знак, що Ісус Христос своєю хрестною смертю і Воскресінням відчинив людям двері небесного царства.

По Службі Божій священник благословляє в церкві Артос, білий хлібець, що символізує воскреслого Спасителя і лежить на тетраподі до Провідної неділі.

Опісля всі виходять під церкву, де відбу-

вається традиційне свячення пасок, яєць, сира, масла, ковбас, шинки і всього того, що в кошиках приготовано (з часником і хрінном включно) на цей світлий день до їдження.

Розходячись з-під церкви додому, поздоровляють себе вірні взаємно воскресним привітом: «Христос воскрес!» і обдаровують один одного писанками.

А вдома, господар, вносячи посвячену паску, вітає сям'ю потрійним привітом: «Христос воскрес!», на що всі в хаті відповідають: «Воістину воскрес!», і засідають до спільного святого снідання. Воно починається від освяченого яйця, при спожитті якого складає собі рідня побажання, а далі то вже їдять, що кому смакує і скільки хто хоче. Навіть найкупіші господарі не жалують слугам на Великдень добре наїстися.

По сніданні майже ціле село облягає церкву. Там, на церковному майдані, біля воскреслого Спасителя, через цілих три святкових дні, кипить повне радості життя. А дзвони дзвонять і дзвонять, звіщаючи всім живущим і мертвим, що Христос воскрес! Хлопці «йдуть оборога», то значить, стають один одному на рамена, і обходять з такою вежею довкола церкви. Або грають у вояків, маршуючи і вправляючи на наказ військової команди. Кожний старається вибитися понад другого в зручності, чи в дотехах, щоб звернути на себе увагу старших, що, сидючи, приглядаються забавам молоді, згадуючи свої молоді роки.

А дівчата знову виводять наші українські гагілки і веснянки, які сягають ще поганських часів. Бо саме в той час, коли ми святкуємо свято Воскресіння, наші предки, перед прийняттям християнства, обходили урочисто, зі співами і забавами, празник на честь богині весни і краси: Ладю. І цей звичай виводити гагілки задержався аж до нині і ввійшов до складу наших великодніх звичаїв.

Вправді, теперішні наші гагілки мають вже інакший зміст, як давні веснянки, що славили гарну Ладю і лихословили люту Мору, та все таки вони уложені на взір тих прадавніх гимнів, що співалися колись на честь квітучої весни.

Мотиви наших теперішніх гагілок взяті, переважно, з народнього життя. От хоч би згадати таку загально виводжувану в нас гагілку про «Зельмана», того зненавидженого орендаря-кровопийцю, що за панщизняних часів тримав у себе ключ від церкви і відчиняв її аж після одержання відповідного побору. Зі-

брані на Великдень біля замкненої церкви люди довго-довго тужливо виглядали, коли вже над'їде орендатор і впустих їх до церкви Богу помолитися. І вздрівши вже здалека навантажену тарадайку хижого лихваря, передавали собі ту радісну вістку, що вже:

Їде, їде Зельман,
Їде, їде його брат,
Їде, їде Зельманова
Йї вся родина його...

Деякі гагілки змальовують життя нашого села, з його «світлом і тінями». От одна з них, досить гумористично, оспівує сварню двох сусідок на тлі виховання своїх дітей:

А хіба ти добре сина научила,
А як пішов молотити, та й по кутах
Ціпом бити...

А друга їй відповідає:

А хіба ж ти ліпше дочку научила,
А як пішла шмаття прати,
Праник утопила...

Добрі сусіди, заспокоюючи їх, дають пораду:

Не сваріться, кумоньки,
Не сваріться, люди,
Віддайтеся на суд, на суд, —
Якось воно буде...

Другого дня свят — це «обливаний понеділок», у якому доводиться неодному зазнати холодної купелі, і, хоч якою вона є часом дошкульною, то таки ніхто за цю купіль не ображається.

Цього другого, або третього, дня свят пополудні йдуть вірні, з хоругвами і воскресними співами, на цвинтар, щоб там, над гробами своїх дорогих покійників, відспівати воскресні парастаси, повідомляючи їх про це велике свято на честь Того, хто Сам був у гробі і воскрес, щоб їх воскресити до вічного, щасливого життя.

Три святкові дні проминають дуже швидко, але те враження, яке вони своїми прегарними, глибоко змістовними, звичаями витворюють у душі кожного, і то не лише віруючої, але й зовсім до релігії байдужої, людини; те радісне «Христос воскрес!», залишається надовго в пам'яті.

І тепер, у передвеликодньому часі, кожний з нас летить думками до своїх рідних і ставить собі питання, на яке годі дістати відповідь: чи будуть вони мати змогу цей «Празників празник» відсвяткувати, чи буде паска, писан-

ки і свячене яйце? Чи відчують ту непере-можну, цілющу силу, яка впливає з Христо-вого Воскресіння?

Хоч тепер настало таке люте врем'я, що на нашій землі знову пхається всяка погань і не дає нашому народові хвалити Бога давнім зви-

чаем, то у Воскресінні Христовому наша силь-на надія, що і ті всі новітні «кровопийці-Зель-мани» також вневдовзі шезнуть з українських земель, «яко исчезаєть дымъ... яко таєть воскъ отъ лица огня»...

о. Яцків Іван.

Син душогуба - палія

МАТЕРІ він таки зовсім не знав, а батька його виволокли раз люди за село серед грізного крику: «Душогуб! Палій!», і він ніколи його вже більше не побачив. Стара бабуся, плачучи, гладила йому голову й казала: «Мій бідний, любий, маленький Петрусь». Одначе люди в селі називали його: «Петро, син душогуба, палія» й дивились на нього кривим оком. Хлопці показували йому шнурок і кричали: «Шибеник! Обірванець!», а Петрусь, плачучи з гніву, біг у темний ліс і вертався звідти аж тоді, як на заході юстанній промінь сонця погасав.

Опісля ліз він крадькома через село, що вже лежало в тихім сні. Спокійно було кругом, і ніякий собака не загавкав на нього. Всі собаки добре його знали, й були для нього ліпші, ніж хлопці, ліпші, ніж усі люди в селі.

В убогій хатині дожидала його погемки старенька бабуся. Вона брала його на свої старі, немічні руки, й тихо-тихенько розказувала надзвичайно дивну історію:

— На горі Голготі злові люди покладали хрест, і на тому хресті розп'яли нашого любого Господа. Без милосердя пробрили гострими цвяхами Його руки та ноги пресвяті, й, накінець, піднесли хрест угору та застромили в землю. О, як Він, бідний, страшенно мучився! Люди, що їм Він так багато добра вчинив, забули про те Його добро й невідвдячно від Нього відвернулись. Навіть самі Його апостоли зо страху повтікали та й поховалися. Божа Мати стояла під хрестом і, бідна, плакала.

О, як тяжко, як гірко мусіло їй бути на серці, коли вона бачила свого Пресвятого Сина в таких лютих муках, та й у такому пониженні!..

Одначе, слухай далі, Петрусю (так я читала в одній старосвітській книжці), там, на Голготі, між народом, стояла ще інша мати. Також її дитя, її син, висів на хресті, зараз таки коло розп'ятого Спасителя. Правда, то був зло-

чинєць, розбійник, а проте рідна мати від нього не відвернулась; вона стояла під хрестом, ридуючи та оmlіваючи з болю; любила, бач, свою бідну, нещасну дитину, і серце їй у грудях із жалю розривалось, бо надії вже ніякої не було, що сина можна ще буде врятувати.

І коли та нещасна жінка отак сльозами гіркими заливалась та на розпуку свою ніякого ліку вже не сподівалась; раптом очі її звернулись на Пресвяту Матір Спасителя. І в ту мить на серці їй ніби полегшало. Вона перестала ридати-нарікати, й дивилась на Божу Матір, мов на ясну зорю. І саме в ту хвилину почула вона, як її нещасний син-розбійник до Ісуса моливсь, кажучи: «Господи, згадай про мене, коли прийдеш до царства свого!». А розп'ятий Спаситель йому ласкаво відповів: «Направду, направду кажу тобі, ще сьогодні будеш зо мною в раю». Ті святі слова наповнили невимовною втіхою серце нещасної матері.

Небавом опісля чула вона, як Ісус промовив сильним голосом: «Сповнилося!». Вона виразно бачила, як Він схилив свою натомлену голову й умер. Ясне сонце на небі померкло, потемніло, як ніч, бо не могло вже довше дивитись на цей грішний світ та на зловних людей, що замучили свого Бога-Спасителя.

Одначе, в серці розбійникової матері було повно надії та радості; їй так було легко на душі, що ніяк уже не могла ридати й плакати. Правда, її син іще висів на хресті та страшенно мучився, але в душі у неї брєніли святі слова потіхи: «Направду, направду кажу тобі, ще сьогодні будеш зо мною в раю!».

На цім слові старенька бабуся трохи спинилася, а потім, наче надхненна, говорила:

— Петрусю, дитинко моя; я маю велику в Бозі надію, що твій тато перед смертю широко з Богом помирився та Бога за гріхи свої широко

перепросив. Я чула його останню сердечну молитву. О, будь певний, Петрусю, що та сердечна молитва даремна не була; милосердний Ісус її вислухав, і тато твій тепер у небі, коло Спасителя та коло благословенної Його Матері. Тому, дитинко, не вважай на людські насмішки та кпини, не гнівайся на людей, а радше тішся й Ісусові щиро дякуй, що твій тато, хоч великий грішник, а все таки перед смертю до Бога щиро навернувся і сердечно молився, і душу свою від загибелі вічної врятував...

Тихо було в малій, убогій хатині серед темної ночі. Малий Петрусь хлипав на колінах старої бабусі; їй самій теж пливли гарячі сльози по зморщеному обличчі.

З того часу пройшло чимало літ. Петрусь виріс на дужого, моторного юнака. Його вбрали в військовий одяг і забрали з родинного села. З селом не тяжко йому було розставатись. Те село йому завжди вороже було. Від нікого він там доброго слова ніколи не почув. Люди з погордою говорили про нього: «Петро — син душогуба-палія». Отже, не жаль було покидати таке село й таких безсердечних людей, та йти в далекий світ, в чужі, незнані сторони.

Стара бабуся випроводила його ген аж до того дерев'яного хреста, що на горбку за селом; потім її Петрусь пішов уже далі сам. З великим та важким гнівом до своїх односельчан пішов він.

І знов минуло кілька років. А коли Петро знову вернувся до села, то в серці його ні дрібки ненависти вже не було. З тихою радістю став він на горбку, опромінений сявом весняного сонця, і глянув униз на мале село, пильним оком шукаючи бабусиної хатки.

Одначе, тієї хатки вже не було. Надармо погляд його блукав уздовж і впоперек села — по вбогій хатині слід пропав. Тоді гострий біль стиснув йому горло. Невже старенька його бабуся померла? Насилу поступаючи вперед, наче б на плечах своїх двигав велегенський тягар, зійшов Петро з горбка в село. Там став розпитувати людей про бабуся.

— О, о, о!.. То ви питаєте про ту стару матір душогуба-палія? — відповів йому один чоловік. — Її громада викинула з хати, бо вона не могла сплатити свого довгу...

— Ну, і що ж сталося із нею? Умерла? — запитав тривожно Петро.

— Ні, на нещастя, не вмерла; та стара стала тепер тягарем цілої громади. Учитель у школі відступив для неї одну кімнату... Але

скажіть-но ви, чи ви не є її внуком?.. Ах, то ж дійсно ти, Петро, син душогуба-палія!.. — І чоловік голосно, по-простацьки, розреготався.

Приспана ненависть знову прокинулася у серці бідного Петра. І пригадалося йому, як то на війні, в ворожих краях, мусів він не раз підпалювати людські доми та пускати з димом великі села чи містечка.

— Ох, ти, родинне моє село! — промовив він сам до себе, — чи не є ти для мене тисячу разів більш неприхильне, ніж найлютіші противники в далеких ворожих краях?..

З малих хлопців, що колись так жорстоко дошкуляли йому, поробились дорослі мужчини. Одначе, ніхто з них не йде йому назустріч, ніхто не простягає до нього руки, на знак прихильності.

Ненависне прізвисько «Петро — син душогуба-палія» брентить і перед ним, і поза ним; Петро стискає кулаки, та йде назад, у ліс.

Надходить вечір. На горбку над селом стає знову Петро. Він опирається об старий, чорний дерев'яний хрест, — голодний, спрагнений. — і смутно споглядає вниз. Незадовго настане темна ніч, запанує глибока тиша в селі...

— Ах, аби тільки мою стареньку бабуся врятувати якось, — подумав собі, — а потім нехай згорить, нехай спопеліє це прокляте гніздо, з усім своїм їдовитим гадючим кодлом, з усіма лихими людьми, що ані крихітки милосердя, ні дрібки любови в серцях своїх не мають!..

Дивиться Петро та й очам своїм не вірять: назустріч йому йде мала згорблена постать.

— Петрусю, дитинко моя, чи то ти? — кличе старий, так добре знаний Петрові, голос...

Так, то дійсно бабуся його: довідалася, що Петрусь її вернувся до села, та що люди дуже погано його прийняли. Вона відразу догадалася, де його зможе віднайти...

Петро, мов на крилах, прилетів до неї. Ось, він уже держить свою дорогу, стареньку бабуся в дужих обіймах. Він несе її на руках, мов дитину під хрест. Там, припавши до землі, тулить він свою голову до старечих її грудей. Її тремтячі руки ніжно гладять йому волосся, доторкаються до його гарячого чола. В його голосі вона чує його страшне завзяття, його розбуджену ненависть до людей, і вже заздалегідь знає вона, що новий злочин наближається.

— Петрусю мій, дитино моя дорога! — шепче вона йому, як бувало колись, як він іще маленький був. — Дивися, синку, на Голготу.

Там грішні люди, засліплені дияволом, розп'яли на хресті свого Бога й Спасителя. І Він, безсмертний Цар неба та землі, мучився й умирав серед найглибшого пониження: опльований, скатований, колючим терном увінчаний, власною кров'ю облитий, розп'ятий на хресті між двома нужденними розбійниками. Лихі люди насміхалися з Нього, зневажаючи Його аж до останньої хвилини. А Він, замість карати їх, замість мститися, молився сердечно до свого Небесного Отця, кажучи: «Отче, прости їм, бо вони самі не знають, що роблять»...

Чуєш, Петрусію? чуєш?.. Ісус найлютішим своїм ворогам, найпідлішим розпинателям, так широко все простив, а ти хотів би мститися? Ти хотів би жорстоко відплатитися людям за те, що вони тебе сьогодні зневажили? Бійся Бога, дитинко, що ти задумуєш: пустити з димом ціле село?! Хіба ж ти, синку, забув, що сьогодні Велика Субота?! Ось, незадовго зазвонять дзвони на Великдень...

І справді: може, за пів години, почувся гомін дзвонів, що кликали людей на Воскресну Утреню. На крилах легкого вечірнього вітру той святочний гомін виразно долітав аж на горбок, щоб урочистим настроєм Великого Празника наповнити серце старенької бабусі та її молодого внука.

Піднявши голову, Петро глядить униз, у село. Малі віконця хат блискотять у променях вечірнього сонця. Петро бачить, як люди там, унизу, прибравшись у святочний одяг, поспішають до церкви. — «Великдень! Христос воскрес!», — думає Петро з гірким почуттям, і ніяк не може забути тих зневажливих слів, що їх уранці почув від людей. Від тих невеселих думок та спогадів його голова робиться тяжка, й він опускає її додолу.

Старенька бабуся підняла очі до неба й по-можливо склала руки до молитви: «О, Спасителю, будь милостивий до нас, бідних грішників! Царице Неба, Пресвята Діво, не опускай нас! Рятуй нас, Божа Мати! Пресвята Богородице, спаси нас!»...

Дзвони на дзвіниці заанімали. Сільська церква була повна людей. Вдома осталися тільки хворі та малі діти.

Вечірні сутінки покрили вже всю околицю. Тільки вікна церковці блищать ясним сявом. Темний ліс урочисто шумить, і моторний вітер гуляє на горбку коло високого дерев'яного хреста. Западає ніч, робиться щораз чорніш докруги.

Аж раптом який дивний та страшний блиск

промайнув понад селом. Вгору піднялось полум'я над одною хатою, саме над хатою того чоловіка, що нещасну Петрову бабусю був безсердечно скривдив. Одночасно страшний крик пронісся селом. Зірвався вітер, і став несамо-вито боротись із вогнем: то притискав його до даху хати, наче хотів задушити його, то гнав його вправо-вліво, то підкидав високо вгору. Палахкотячи дедалі ширше, жажливе полум'я розгулялось уже над половиною даху, і червоні язики показує через вікна.

Випростувавшись на весь зріст, стоїть Петро на горбку, під дерев'яним хрестом. Ясна луна освітила його бліде обличчя. Він обома руками обняв хресне дерево й міцно держить його, неначе залізними клямрами. Тим часом вітер жене полум'я на солом'яний дах сусідньої хати. Виразно чути, як у стайні тривожно реве худоба, і до Петрового вуха долітає голосний плач дитини.

— О, Пресвята Діво, рятуй! — скрикнула коло Петра бабуся...

Петро миттю відскочив від хреста й побіг із горбка в село. Насамперед кинувся до церковної вежі, вхопив за посторонок і став міцно дзвонити на тривогу. Дзвін гомонить так страшно, так тужливо!..

На горбку під хрестом лежить старенька бабуся й сердечно молиться. А внизу її хоробрий унук, Петро, завзято бореться з пажерливим полум'ям. Вже діти відістав він щасливо з вогню, і тепер ось випроваджує з горючої стайні господареві коні... Багато праці й сили вложив Петро в ту боротьбу з вогнем. Слава Богу, пожежу вгашено... Утомлений, перемоклий, обсмалений вогнем, обкурений димом, стоїть Петро в крузі селян.

— Дякую тобі, Петре, широко дякую! — долітає до його ушей. Люди стискають Петрові руку.

— Багато ми винні тобі, Петре, та й твоєї старій бабусі. Ходи, отже, та й святкуй з нами Великдень. Адже, ти нам не чужий, ти наш земляк...

І дійсно: Петро перший раз у житті святкував у рідному селі Великдень, веселий, щасливий, благословенний.

Весело й радісно грали воскресні дзвони на Великдень, а в церкві, між святочною громадою односельчан, Петро та його старенька бабуся співали ширим, щасливим серцем: «Христос Воскрес!»...

(«Голос Спасителя»).

Богочоловік

ПРО грецького філософа Діогена оповідають, що він одного разу ходив вулицями Атен з засвіченим ліхтарем серед білого дня, немов чогось шукаючи. Коли його питали, чого він шукає при соняшному світлі, з засвіченим ліхтарем, філософ відповідав: «Шукаю людини!».

Наочні свідки цієї події казали, що філософ не сповна розуму, бо ходить по ринку між громадою людей і каже, що шукає людини... Сонце світить, а він має в руках засвічений ліхтар...

Видно, Діоген бажав речей неможливих, незрозумілих, він шукав такої людини, яка ще не прийшла в світ (Діоген жив у роках 413-323 перед Христом). Він хотів зустріти людину цілком чисту, цілком досконалу. Таким був тільки один на світі. Багато поколінь людей прийшло після Діогена, поки народився Той довгожданий і шуканий, досконалий, як Дитятко у Вифлеємі.

У тих же Атенах у наступних століттях було багато видатних людей і філософів, які глибоко досліджували життя природи і людини, але не знаходили відповіді на найпекучіші для них питання. Атени бачили таких велетнів духа і філософів, як Сократ, Платон, Аристотель та ін., таких діячів, як Перікл, Мільціад, але в цьому ж місті, де так буйно розвивалося розумове життя, обмеженість людського розуму виявилась найвиразніше в тому, що був збудований вівтар «Невідомому Богові», якого відчували своєю душею, але пізнати не могли.

Діяння св. Апостолів (17. 16-34) оповідають, як апостол Павло, відбуваючи свої місійні подорожі, зайшов в Атени і, ходячи по місту, натрапив на святиню, де був вівтар з написом «Невідомому Богові»; коли потім, на запрошення деяких філософів, він пішов до Ареопагу, де сходилися всі вчені і відбувалися різні диспути, там апостол почав проголошувати, що він якраз і проповідує Того, раніше Невідомого Бога, який є Творцем усесвіту, Господарем неба і землі, Який відкупив людей через Свого Сина, що воскрес з мертвих. Не відразу атенські громадяни згодні прийняти цю науку. Тільки деякі щирим і радісним серцем пішли слідом за апостолом, щоб служити Тому, раніше Невідомому Богові, і охристілися.

Сьогодні, по всіх закутках землі, відоме ім'я

Того, раніше Невідомого, всюди проголошується Його наука; вона стає віссю, що навколо неї крутяться світові події. Він стає каменем поділу: за Ним або проти Нього; третього вибору нема.

Хто ж Він, цей Невідомий?

Він це — Той, що родився в Вифлеємській стайні, жив убого тридцять років, найбільше в Назареті, займаючись столярством, і тільки три роки навчав нарід. Не старався приподобатися людям, але говорив їм тверді слова про любов ближніх, про правду, про жертовність, убожество й покору. Свою науку Він стверджував надзвичайними чудами; за неї Він помер, але на третій день воскрес і ввійшов у вічну славу. Цією цілком чистою, цілком досконалою людиною є Ісус Христос, Єдинородний Син Бога живого. Він є найбільшим реформатором у світі. Його наука має невичерпну глибину і надзвичайну ясність. Його слова мають невимовний чар і непереможну силу; вони полонять душі мільйонів і мільйонів людей. Його слова і наука могли запалити кволих і немічних людей до надлюдських учинків, до досконалости. За Ним пішли люди, незважаючи ані на муки, ані навіть на саму смерть. Від часу приходу Його на землю засвітилося якесь неземне світло, яке, напевно, буде так довго світити, аж поки слова Його не стануть дійсністю. Його наука викликає революцію тиху, але глибоку; вона відбувається без людської крові, але крові потребує. Не тієї крові тисяч людей, катованих у звірський спосіб у змаганні за багатства цього світу, але тієї Найсвятішої крові, яку Сам Христос віддав до останньої краплі на Хресті і яку сьогодні дає своїм вірним у вигляді Найсвятішої Евхаристії.

Надзвичайні Його послідовники. Їх незліченні тисячі віддали з радістю своє життя, щоб тільки лишитися Йому вірними. Те, що до того часу люди вважали за велике, вони мали за ніщо. Не раз їх називали диваками й недотепами, тому, що вони не цінили слави, здобутків, багатства, легковажили золото, розкоші і особисті вигоди.

Так, справді, диваки! Однак, ці диваки є святими, найбільшими героями. Вони змінили дотогочасний порядок у світі. Їхню перемогу ніхто не зможе викреслити з історії. Перемогли вмираючи. А їхня кров стала насінням нових пе-

реможців і досьогодні є невичерпним джерелом сили. Однак, у кінцевому підсумку, вся їхня сила впливає з тої Одної Людини, що її шукав філософ з ліхтарем у руках серед білого дня. Та людина, Той чоловік був одночасно Богом. Якби Він був тільки людиною, люди не змагалися б так за або проти Нього. Він не став би каменем, об який спотикаються всі, за Якого мільйони мучеників віддають своє життя. Перед Ним і після Нього були великі і видатні люди, як Олександр Македонський, Наполеон, за якими йшли тисячі людей, готових віддати своє життя, щоб виконати їх накази, але хто сьогодні віддасть життя за Оле-

ксандра Македонського чи за Наполеона?.. А Христос, як раніш, так і сьогодні, є початком і кінцем, альфою і омегою для світу. Смертельні люди з хвилиною смерти починають утрачати своїх прихильників і, кінець-кінцем, стають тільки пам'ятниками в історії, але Христос завжди однаково актуальний, а сьогодні, може, більш ніж коли. Бо Христос — це Єдинородний Син Бога живого. Тільки короткий час Він був на землі, але Своєю смертю Він «переміг світ», і ця перемога здійснюється по волі, але послідовно, аж до повної досконалости.

А. А.

СЛОВО ЧЕСТИ

ДІЯЛОСЯ це року тисяча вісімсот сьомого. Два молоді французькі офіцери, що тільки-но скінчили були військову школу в Сен-Сір, приїхали оглядати Париж з усіма його пишними чудами-дивами. Між іншим, зайшли вони й до церкви Вознесіння Господнього, щоб налюбуватися чудовими образами, різьбами та іншими творами високого мистецтва в тій величній святині. Про побожну молитву вони тоді навіть і гадки ніякої не мали.

Серед урочистої тиші та легкого сутінку, що панував навколо, нашим молодим офіцерам спочатку здавалося, що oprіч них нікого німає тоді в церкві не було. Але за кілька хвилин один із них завважив молодого священика, що недалеко сповідальниці навколiшках стояв і тихо молився перед Найсвятішими Тайнами.

— Дивися, — шепнув він до свого товариша, — чи бачиш? Он священик коло сповідальниці; зовсім так, наче б когось чекав...

— Може, тебе? — відповів другий офіцер, жартуючи.

— Мене?.. Чого ж якраз мене?

— Хто зна? Може, хоче вислухати твоєї сповіді...

— Сповіді?.. Ну, а що ж ти на це сказав би, якби я так справді пішов до нього тепер сповідатися?

— Ти?.. Сповідатися?.. — мало не скрикнув другий офіцер, і, сміючись, тільки плечима знизав.

— Ану, давай у заклад, що зараз таки піду до сповіді? — промовив перший насмішкуючим, але теж і рішучим, тоном. — Якщо хо-

чеш, то зложімся за добрий обід і пляшку шампанського.

— Згода! — сказав товариш. — Хай буде обід і шампанське! Але ти, чуеш, уважай, щоб не попався в яку лапку!..

Та, заледве промовив він ці слова, як товариш його вже наблизився до молодого священика і щось потиху сказав йому до вуха. Священик негайно встав і пішов до сповідальниці. Слідом з ним пішов і той ніби-каяник, кинувши ще своєму товаришеві тріумфальний погляд, що наче виразно казав: «А бачиш, пташку? Програв ти на цілій лінії! Зафундуєш мені, отже, добрий обід та й шампанського гарну пляшку»... І він став навколiшки, наче й справді до сповіді.

— Що йому сталося? Чи здурів? — муркнув сам до себе другий офіцер, і сів собі на лавці, дожидаючи, що з того далі буде.

Довелося чекати довгенько: п'ять хвилин, десять, чверть години. «Гей, що воно за біда?», — питав він сам себе нетерпляче, — «Що він там так довго балакає?».

Нарешті, відчинилися дверцята від сповідальниці; звідтіля, певною ходою, вийшов молодий священик; виглядав поважно, однак, на обличчі в нього можна було завважити якесь радісне зворушення; йдучи, він легким рухом голови вклонився молодому офіцерові та й шез у захристії. Наш дотепний «каяник» теж піднявся на рівні ноги, але був помітно збентежений і виглядав червоний, як буряк. Підкрутивши нервово свій вус, він узяв свого това-

риша за руку, і вони хутко вийшли обидва з церкви.

— Скажи, що з тобою сталося? — запитав цікавий товариш. — Чи знаєш, що майже двадцять хвилин перебув ти в того священика в сповідальниці? Слово чести: мені на хвилинку здавалося, що ти на правду сповідаєшся. Отже, нема ради: треба фундувати обід з шампаном! Чи хочеш зараз туди піти?

— Ні, — відповів другий офіцер, — сьогодні ще ні. Може, іншим разом. У мене сьогодні є ще одна важлива справа, тому треба нам негайно розпрощатись...

І з видимим зворушенням стиснув він руку своєму приятелеві та й хутко відійшов.

Але що, властиво, зайшло між молодим підпоручником і сповідником? Про те зараз довідаємося.

Отже, заледве той удаваний каяник розкрив був у сповідальниці свої уста, як уже сповідник по голосі відразу пізнав, з ким має діло. Він негайно зрозумів, що хтось хоче собі з нього грубо зажартувати. Офіцер посунув свою простакуватість аж так далеко, що без ніякого сорому заявив:

— Ех, що там релігія, що там сповідь?.. Сміюся я з того всього!..

Священик, якому та дивна пригода трапилася, був з природи дуже спокійний та розсудливий, а при тій і надзвичайно побожний. Він лагідно спинив свого безбожного каяника, відізвавшись до нього так:

— Досить уже, приятелю, досить. Бачу вже, що ви дійсно легковажите собі релігію. Тож залишім тепер усяку мову про сповідь і говорім про що інше... Я дуже цікавлюся військовими справами, то дозвольте мені про ті справи трохи з вами тепер побалакати. Як бачу, з вас надзвичайно милий та симпатичний юнак. Скажіть, яку рангу маєте тепер при війську?

Молодий офіцер уже признав у душі, що зробив страшенно велику дурницю; тим то, задоволений, що таким легким коштом зможе видобутись із тієї прикрої ситуації, він дуже ввічливо відповів на питання:

— Прошу отця, я покищо тільки підпоручник. Недавно скінчив я військову школу в Сен-Сір.

— А, ви підпоручник?.. Чи довго гадаєте оставатись підпоручником?

— Не знаю: може, два, три, або, навіть, і чотири роки.

— А потім?

— Потім стану поручником.

— А пізніше?

— Пізніше буду сотником.

— Сотником? В котрім році життя сподіваєтесь дійти до ранги сотника?

— Якщо мені добре пощастить, — відповів молодий підпоручник, усміхаючись, — то можу стати сотником уже в двадцять восьмому, або двадцять дев'ятому році.

— А потім?

— Потім треба буде довго чекати, поки зможу дослужитися вищої ранги. У звичайних обставинах треба довго оставатись сотником. Потім можна стати шефом батальйону; опісля підполковником, і, нарешті, полковником.

— Отже, в сороковім році життя можете стати полковником. А потім?

— Потім можна стати генералом бригади, а пізніше генералом дивізії.

— А потім?

— Потім? Потім, хіба, можна одержати булаву великого маршала Франції. Одначе, аж таких високих аспірацій у мене нема.

— Ну, добре; але скажіть мені, чи ви оженились?

— О, розуміється, що ожениюсь. Як тільки стану майором, або полковником...

— Отже, гарно: ви оженились, станете штабовим офіцером, генералом бригади, генералом дивізії, а, може, навіть, і великим маршалом Франції... Хто знає? Ну, але що ж буде потім, приятелю? Скажіть, що буде потім?

Вже з самого тону, яким священик висловив це останнє питання, легкодушний юнак відчув, що має діло з людиною, далеко вищою від себе. Тим то й відповідь його не вийшла вже така самовпевнена, як попередні.

— Потім?.. Ну, на правду, отче, не знаю, що станеться потім.

— Дивна річ, — сказав священик дедалі поважніше, — що ви знаєте все, що буде, до того часу, а того, що опісля станеться, не знаєте. Отже, я знаю, і вам це докладно тепер розкажу. Потім, мій друже, ви умрете. Потім станете перед Богом на суд. А якщо далі будете робити так легкодушно та безбожно, як досі, то прокляття Господнє вас не мине, і будете навки горіти в пеклі з дияволами... От, що буде потім...

А коли молодий офіцер, незадоволений з такого наглого обороту своєї пригоди, вже хотів відійти від сповідальниці, священик спинив його такими несподіваними словами:

— Ще хвилиночку, мій друже! Маю вам

сказати ще одну важливу річ. Думаю, що ви людина чесна, та що почуття чести в вас ще не завмерло. Ви мене тут, яко священика, дуже тяжко сьогодні зневажили. Отже, треба буде цю зневагу направити. Домагаюся цього від вас в ім'я вашої офіцерської чести. А, зрештою, це зовсім не буде таке тяжке. Дайте мені слово, що впродовж восьми днів ви щовечора, перед сном, станете навколішки і прокажете голосно такі слова «Колись прийдеться мені вмерти, але я сміюся з того. Опісля буду проклятий, одначе, сміюся з того. Буду горіти в пеклі на віки вічні, одначе, сміюся з того». Більш нічого не вимагаю від вас. Тільки прошу вас, дайте мені слово чести, що так будете казати щовечора впродовж восьми днів, і нічого з моїх тих слів не опустите. Чи згода?

Офіцер, бажаючи якнайхутчій вирватись із нестерпного того положення, дав слово чести, що виконає докладно все, чого священик від нього домагається.

— Дорогий приятелю, — промовив до нього священик надзвичайно ласкаво, — не треба вам навіть казати, що я прощаю вам із глибини серця. Якщо в житті буде вам колись мене потрібно, то застанете мене тут завжди готовим служити вам щиросердо. Тільки не забудьте про свою обітницю.

Після тих слів вони розсталися, а потім, як ми вже знаємо, обидва офіцери вийшли з церкви...

Відкинувши пропозицію свого товариша, щоб

іти разом із ним до ресторану, молодий підпоручник пішов на обід сам, без ніякого товариства. Був сильно пригноблений і смутний. А ввечері, коли вже мав лягати спати, він став вагатися, чи сповнити дану обітницю, чи ні; одначе, згадавши про своє офіцерське слово чести, він став навколішки й промовив:

— Умру, піду на суд; буду, може, горіти в пе... — Та не стало йому відваги додати ще й ті слова: «одначе, сміюся з того»..

Проминуло кілька днів. Ціла ота його пригода в сповідальниці була йому надзвичайно прикра, а та ніби «покута» ніяк не сходила йому з думки, та постійно бренила йому в вухах. І показалося, що нещасний той юнак не був іще так дуже злосований; він був тільки легкодушний та нерозважний, як узагалі молоді люди.

І не минуло ще восьми днів, як він знову зайшов до церкви Вознесіння Господнього, але тим разом уже сам, без товариша. Там він гарно висповідався, а як відійшов від сповідальниці, то в очах у нього було повно гарячих сліз, а в серці повно втіхи та радості.

З того часу жив він уже, як добрий та ревний християнин.

Щасливу оту зміну спричинила в ньому, за Божою ласкою, думка про вічне пекло.

Чи й на тебе, дорогий читачу, подібна думка не могла б мати такого самого спасеного впливу? Треба конче замислитися над тією надзвичайно поважною та страшною справою...

ЧИЯ МАЄ БУТИ ЦЕРКВА?

Високопреосвященний Владика Кир Іван Бучко, в інтерв'ю для «Української Трибуни», між іншим, сказав:

— Церква — це одинока інституція, що її двері відчинені для всіх без винятку; вона виховує народ, пригадуючи завжди живі християнські засади в житті одиниці та спільноти; вона дає духовні засоби, щоб щасливо перетривати лихоліття. Вона вміє повернути на дорогу праву й тих, хто зійшов на манівці. Вона не може, та й не сміє, заявлятися за таке чи інше угруповання, чи клясу, бо вона для всіх. А тим часом деякі угруповання мають претенсії, щоб Церква, радше, церковна влада, стали з ними проти інших угруповань, бо інакше — горе! Що більше! Деякі панове дозволяють собі ще й загрожувати церковній

владі далекосяжними наслідками і, навіть, не чекаючи, здійснюють уже тепер ці загрози: тавруючи самовільно церковну владу, як таку, що не йде з ними, намагаються дискредитувати її в очах своїх однодумців, а, водночас, запроваджують у життя бойкот Богослужень, що їх відправляють священики, які нібито не йдуть з ними. Тут вони й несвідомо стають в один ряд з ворожими нам чинниками, яким так само йдеться про те, щоб народ не мав належної поваги до Церкви та її влади, щоб не слухав слова Божого, голошеного по церквах. Може бути, що й деякі невідповідальні чи загонисті одиниці дали себе легко зтягти на тонкий лід ворожими чинниками. Мусимо бути надзвичайно сторожкі, бо ворог не спить і намагається всіма силами порізнити та розбити нас!..

Незбагненне

(ІЗ ЗАПИСНИКА)

3 ПРОВІНЦІЙНОГО осередку долишньої Баварії, Регенсбургу, їдється автом у напрямку Вайдену, а потім Байройту, більше трьох годин. Дорога, загалом, трудна до їзди автами. Крута і горяна. Частинно «розбита», отож треба дуже поволі їхати, щоб не полати осей навіть у сильному «джіпі».

Доїжджаючи до Вайдену, ви бачите праворуч узгір'я і лісові простори Баварського лісу. Навіть від вас чарівно зарисовуються пасма «Фіхтель-Гебюрге» — Смерекових гір. Там таки, в їхньому підніжжі, в Байройт-городі, побудував Вагнер свій театр, де виставляв свої опери. Коли глянете навколо, а знаєте оперу Вагнера «Валькірії», то зразу подумаете і відчуєте, що цей куток Німеччини, горяний і лісами вкритий, чудово надавався до створення особливої атмосфери в театрі, на сцені і в залі, щоб уповні відчувти стихійну вагнерівську музику... У цих околицях багато селищ з назвами, що кінчаються на «ройт», Одне з них стало славне і перейшло вже на сторінки історії...

У Коннерсройті до сьогодні живе славна стигматичка Тереза Нойман. Вже від 1926-го року ця надзвичайна жінка живе лише Найсвятішими Тайнами, що їх священник подає їй щоденно. Від цього ж таки року з відкритих, надприродних ран на руках, ногах, голові і під очима, текла кров кожної п'ятниці. Тереза Нойман, сьогодні 52-літня жінка, переходила від 1926 року всі муки в своїх надприродних терпіннях, що їх терпів Христос під час розп'явання Його на Голготі. Від кількох літ кров перестала текти з ран Терези кожної п'ятниці. Лише у Велику П'ятницю кожного року Тереза Нойман переходить усі муки Христові. Однак, її стигматичні рани не загоюються ніколи.

Нам тяжко повірити, що можна жити і... властиво, нічого не їсти. Тереза Нойман дійсно не їла ні одної людської страви, ніякої іншої поживи, від 1926 року. А від довгого вже часу не п'є й води. Вона живе надприродними силами, що їх можна назвати чудом, або Божою ласкою.

Цього року, в латинську Велику П'ятницю, заїхало до Коннерсройту понад сім тисяч народу. Американських 35 автобусів і 200 авт нараховано в малому селищі Коннерсройті в цьому дні. Німці поприїздили потягами до сусідньої станції, а звідти до Коннерсройту мусли понад мілью йти горяним шляхом пішки.

Маси народу бачили знову Терезу Нойман. Вона, вбрана в білу габу, скромно, а то й заскромно, переходила перед очима тисяч Страсті Христові. З її очей лилися зовсім виразно криваві сльози. З усіх ран текла чиста, людська кров.

Тереза Нойман не бажала собі жодного розголосу. Вона довгий час не допускала до своєї кімнати нікого з журналістів, цікавих лікарів, а то й священників. Вона просила дати їй спокій. Міжнародний комітет лікарів і спеціалістів 1928 року досліджував надприродні рани і терпіння Терези Нойман три тижні без перерви і визнав їх надприродними.

Цікаво, що про Терезу Нойман і про священника-стигматика, що живе в Італії, знав майже кожний, хто був у Велику П'ятницю в Коннерсройті. А про Настю Волошин, українську стигматичку, що, може, перевищує своєю надзвичайністю всі чудесні об'яви, занотовані дотепер, не знав ніхто. Невже в нас, у західному світі, нема нікого, хто міг би поінформувати всіх зацікавлених про українську стигматичку?..

Дарій Рай

фальшива чеснота

«Молися й працюй!», — каже стародавнє християнське гасло. Коли не хочеш працювати, то й молитва тобі нічогосінько не допоможе. Пам'ятай, що набожність наша мусить застосуватися до обов'язків нашого звання. Якщо набожність стоїть на перешкоді тим нашим ставним обов'язкам, то будьмо певні, що це грішна набожність, фальшива чеснота. Хто обов'яз-

ки свого звання занедбує, той, хоч би й мертвих із гробу воскресив, напевно живе в стані смертного гріха й напевно йде тією дорогою, що в пекло вічне провадить. І хоч би він молвився весь час, і хоч би постив увесь свій вік, проте напевно буде осуджений.

(Св. Фр. Салезій).

Визвольні змагання Української Католицької Церкви

ВОРОЖІСТЬ московських імперіялістів до Української Католицької Церкви така ж стара, як і сам московський імперіялізм. Не зайвим буде пригадати, що Рим відмовився визнати царем основника московського хижачтва й загарбництва, Івана Лютого. Причини ворожості московського імперіялізму до католицької віри полягають в самій його істоті, у ворожості Москви до католицької основи цілої середземноморської культури, до засади гідності й волі людини, сотвореної за Божеським взірцем. Ця вікова ворожість не тільки лишилася незмінною й непорушною, а й зроста та розвинулася в міру зросту й розвитку московського деспотизму, хижачтва й загарбництва. Впродовж віків зверталась московська лють проти всіх і всього, що лучилось з Римом, і єдналась з усіма, що проти нього виступали. З цього походить, між іншим, і засаднича різниця у ставленні України і Московщини до Візантії. Варта уваги, з цього погляду, розвідка д-ра П. Ісаєва в грудневому числі «Проблем», який приходить у кінцевому розділі до висновку: «Упадок Київської держави спричинили не тільки суздальські чи татарські напади, але й не менше довголітня підризна робота Візантії». Він має на увазі підступні намагання візантійських можновладців ударемнити національну самостійність української Церкви, а тим самим і єдиної державної спадщинної влади в Україні, династії українських королів, що могла б об'єднувати всі українські землі та обороняти самостійність України від Польщі та Московщини. Ця ж політика Візантії попровадила до того, що, по її упадку, перебрала фактично Москва релігійно-політичну спадщину по ній та почала негайно надуживати православ'я, як знаряддя московського хижачтва й загарбництва проти України, а пізніше й проти інших православних країн.

Це, звичайно, не випадково, що московські можновладці звернулись і проти злуки української Церкви з Римом та робили все від них залежне, щоб затроїти й заогнити відносини між українською православною та греко-католицькою Церквою. Походи славетного гетьмана Конашевича Сагайдачного на Москву (1613-18) урятували Україну від московського втручання, на жаль, лише на короткий час. Фатальні, як для України, так і для Польщі, війни між ними давали численні нагоди для

московського втручання до внутрішніх українських справ і українсько-польських взаємин. Знаємо, що й, сумної слави, Переяславська угода сталась під гаслом «Волимо під царя православного». Загарбання західних українських земель Московією по розділах Польщі уможливило московському урядові «навернути» кілька мільйонів українських католиків, що творили переважну більшість населення цих земель, на православ'я традиційними московськими засобами терору і насильства. Червоний Кремль, гідний спадкоємець деспотичної царської Москви, що загарбанні Галичини, одним брутальним ударом насильства вирішив покінчити з українською католицькою Церквою.

Але знищити її не так легко, як Церкви в окупованих православних балканських державах, бо релігійно-моральною і організаційною основою української католицької Церкви є Рим, світова твердиня католицької віри, а, разом з тим, і найміцніше духове забороло в обороні Європи проти наступу московського хижачтва й загарбництва. Отже й сучасна лють московських можновладців проти Апостольського Престола більш ніж зрозуміла. В половині квітня, з нагоди ювілею «Комуністичного маніфесту», виступив у Берліні з промовою пресовий шеф московської військової команди, полковник Тюльпанов. Виступаючи проти Ватикану і самого Святого Отця з брудними лайками, він зазначив, між іншим, що Ватикан є «найнебезпечнішою решткою феодалізму, кермованою монополістичним капіталом», що Папа є «каліфом християнського Заходу і великим чарівником». Промова його викликала велике обурення між німецькими католиками. Не інакше виступає проти Ватикану і советська преса та радіовисильні, а, зокрема, й знаряддя московського імперіялізму, московська православна Церква, викликаючи обурення не лише між католиками цілого світу, а й в найширших колах культурного світу взагалі.

З цього погляду, католицька Церква, а, зокрема, й її українська частина, є могутньою моральною силою в сучасному протимосковському фронті держав і націй. «Жодний католик не може бути комуністом, і жодний комуніст не може бути католиком», — проголосив і архієпископ Вестмінстеру. Такого рішучого і недвозначного становища супроти комуністичних слуг Москви не забрала ніяка інша

Церква. Про православну Церкву, 9/10 приналежних до якої перебуває під владою Москви, нема чого, звичайно, й казати, але й у межах протестантських Церков не все знаходить католицька Церква належну підтримку в її боротьбі проти безбожницької Москви.

Значення української католицької Церкви в боротьбі проти наступу московського хижацтва, загарбництва й безбожництва подвійне: як частини світової католицької Церкви і як національної української Церкви. Ватикан довів, що розуміє її значення, відповідаючи на московське насильство над нею урядженням трьох греко-католицьких екзархатів у Канаді. Тепер черга за українською спільнотою на чужині довести, що й вона розуміє, яке значення має українська католицька Церква в сучасній визвольній боротьбі, еднаючи визвольні змагання української нації з протимосковським рухом цілого католицького світу, а, зокрема, понад 24 мільйонів громадян ЗДА.

Ходить тепер не про відносини поміж українською католицькою Церквою і УАПЦ на чужині, не про те, яка з них переважатиме у визволеній Україні; ходить, в даному разі, лише про визвольні змагання української католицької Церкви. Оскільки визволення України можливе лише з поваленням керівного центру московського хижацтва в Кремлі, кожна протимосковська акція всюди спрямована й на визволення України. Отже, й все, що стає на перешкоді визвольним змаганням української католицької Церкви, стає на перешкоді до визволення України.

А проти неї, як малої частини великої цілості, спрямоване й все, що спрямовується проти світової католицької Церкви. Поза одвертою, провадить Москва й таємну, підступну акцію. Зовсім, наприклад, не випадково, що гросмайстер значної частини італійських франкмасонських лож, Гвідо Ляй, наказав їх членам голосувати на виборах за комуністичних агентів Москви. Не можна, звичайно, зна-

ти, чи не ширять франкмасони в Америці неприязні до католицької Церкви між тамашніми протестантами, а, зокрема, й українськими, але можна цілком добре припускати це, тим більше, що українська католицька Церква боронить в значній мірі українців від асиміляції.

У тому, що більшовицькі агенти московської православної Церкви ширять і пожвавлюють суперечки між поодинокими відламками УАПЦ (дуже шкідливі, звичайно, для української визвольної боротьби), нема ніякого сумніву, але наскрізь оправданим буде й припущення, що й об'єднання між ними, коли до такого прийде, будуть вони спрямовувати проти української католицької Церкви, особливо в Америці, де вони мають необмежену підтримку ріжного роду масонерії.

Певність можна мати лише в тому, що ані православні агенти московського хижацтва й загарбництва, ані його помічні лівосоціалістичні, масонські та інші темні сили, жодного впливу ані на католицьку взагалі, ані на українську католицьку Церкву зокрема, мати не можуть. А це робить її, в ділянці духової, а, зокрема, національно - культурної, боротьби проти Москви, справжньою національною українською твердинею, об яку можуть опертися всі українці, що цю боротьбу провадять, без різниці церковної приналежності.

Лише духове визволення нації творить міцну основу її державної самостійності. Боротьба за волю віри є боротьбою за волю нації, бо ворогом і одної і другої є Москва. Ідеалом об'єднаної нації є й єдина Церква. Доки ж її нема, має стояти на чолі визвольних змагань національного духу Церква, що оборонила в своїм лоні найбільше національне єство, національний первень, не підлягавши ніколи владі Москви, будучи завжди в стані оборонитися від всіх отруйних впливів московського православ'я, нею є українська католицька Церква.

М. Брадович

Високодостойні гості серед наших студентів у Бельгії

В неділю, 11 квітня 1948 року, українська студентська громада в Лювені мала за честь гостити в своїй домовіні високих церковних Достойників, в особах Його Експеленції Високопреосвященного Ф. Центо, Нунція Апостольської Столиці на Бельгію, і дорогого нашого Владики, Високопреосвященного Кир Івана,

Апостольського Візитатора на Західню Європу.

Серед приявних були Монсиньйор Ван Вайенберг, графиня де Грюне, проф. Лямбен, о. Журден, о. Ноблес, о. д-р Германюк і багато інших.

Під час прийняття виголошено гарні, річеві промови. Високопреосвященний Апостольський

Нунцій змалював у своїй промові велику любов св. Отця до українського народу і до української студуючої молоді, що, позбавлена своїх власних наукових осередків, мусить тинятися по цілому світі. Достойний Гість запевнив, що так, як було досі, так і на майбутнє, українське студентство знайде завжди у Вселенського Архиєрея батьківське виrozumіння і матеріальну та моральну опіку. Він закликав українських студентів католицького і православного віровизнання, щоб, в обличчі спільної небезпеки, яка грозить католицькій і православній Церквам від матеріального безбожництва, забули про всі минулі незгоди, і, об'єднавшись Христовою любов'ю, спільними силами ставили чоло грізному ворогові.

Наш Виссокопреосвященний Кир Іван зложив на руки Його Ексцеленції Апостольського Нунція щире прилюдне подяку св. Отцеві за все,

що Його Святість, як добрий Пастир і Опікун покривджених, зробив у цих критичних часах для нашої Церкви і Народу.

Останнім промовляв Монсеньйор Ван Вайенберг, Ректор університету в Лювені. Його слова зворушили всіх приєвних, а особливо наших студентів. Промовець згадав світлу й незабутню постать щирого Опікуна і Приятеля української молоді, бл. п. Митрополита Андрея, Його щедрі матеріальні підмоги і великий моральний вплив. При цій нагоді висловився з признанням про працю п. інж. Кішки, що дбайливо займається студентськими справами в Лювені.

В часі цієї милої гостини, студентський хор, під проводом п. Фіяли, відспівав низку українських пісень, а на закінчення відтанцювано два українські народні танці.

С. Я.

Ш у к а ю т ь

Кузя Степана, з села Новосілки, повіт Львів, — Кузьо Йосип.

Лесика Йосипа й Степана, синів Степана, Тербуха Петра, с. Ячка, всі зі Старого Самбора, — Лесик Григор.

Бодака Герасима і Маргу, з села Селиська, п. Яворів, — Литвин Михайло, с. Тимка.

Бабченка Прокопа Никифоровича, з с. Струтинка на Херсонщині, — Маковеєнко Порфирій Павлович.

Мамчія Михайла, з с. Воля Задеревецька, п. Стрий, — Мамчій Василь.

Таярських Павла і Йосипа, з Варяжа, повіт Сокаль, — Мацюра Анна.

Титин Марію, зам. Пакульську, з с. Медведівці, п. Бучач, — Месик Петро.

Попову Євгенію, — Назарянц Ігор Мартинович.

Огійчука Олександра, — Огійчук Григор.

Буця Павла і Михайла, з села Дубаневичі, п. Рудки, — Панчишин Григор.

Петрикова Федора, з с. Парищі, п. Надвірна, — Петрик Дмитро.

Самоздру Григора Євтіювича, — Пилипенко Петро Мартинович.

Зубальських, — Полюга Іван, з с. Княжипіль.

Проць Магдалину і Майноша Василя, з с. Беско, — Проценко Михайло.

Проскурку Михайла, з с. Біла, повіт Тернопіль, — Проць Михайло.

Раца Олександра Маркіяновича, Аврама Маркіяновича, Олексія Ігнатювича, Петра Єлисейовича, всіх з Катеринославщини, — Рац Петро.

Савелієва Макара Яковича і Лукію Яківну, Бец Трохима Володимировича і Анну Володимирівну, Басюка Івана Васильовича, — Савелій Мирон.

Уважно читайте самі й передавайте іншим! Відписуємо тільки у випадку, коли віднайдеться пошукуваний.

Звертатися на адресу: Service Social Ukrainien en France — 186, Bd Saint Germain, Paris (6).

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД «ВІСНИКА»

ЗЛОЖИЛИ:

Туркас Анна	50 фр.
Дуда Семен	50 »
Цуркевич Софія	20 »
Павлюк Е.	30 »
о. Цурковський Маріян, (частина доходу з концерту) ..	500 »
Шелета Степан	200 »
Гайдук Андрій	100 »
о. Лебедювич Іван, (збірка на спільному свяченому). 454	»
о. Леськович Іван (збірка)	200 »
Гребеняк	100 »
Курч	200 »
о. Яцків Іван, (збірка на весіллі в п. Шиманського Миколи)	750 »
Разом	2.654 »

THE HERALD

A MONTHLY REVIEW OF THE
UKRAINIAN GREEK-CATHOLIC
CHURCH IN WESTERN EUROPE.

MESSAGER

DE L'ÉGLISE UKRAÏNIENNE
GRÉCO-CATHOLIQUE EN
EUROPE OCCIDENTALE.

M E N S U E L

Адреса Редакції і Адміністрації: 186, Boulevard Saint Germain, Paris (6e). Tél.: Littré 48-65.

ДУХ ПРАВДИ

“І Я проситиму Отця і дасть вам іншого Утішителя, щоб пробував з вами повік”.
(ІВАН, 14, 16).

Десятого дня по своєму чудесному Вознесенню на небо, зіслав Спаситель своїм Апостолам третю Особу Пресвятої Тройці, Святого Духа-Утішителя.

Від тієї хвилини віддав Божий Син під провід і опіку Святого Духа дальшу долю визволеного з ярма сатани людського роду та розвиток святої Церкви, що Він її недавно був заснував.

І в цьому саме проявляється назовні гармонійне співдіяння поодиноких Божих Осіб, у незбагненній людським розумом Пресвятої Тройці. Бог Отець, — як Творець і Вседержитель, — сотворив з нічого світ і упорядкував його. Бог Син, — Відкупитель або наш Спаситель, — знищив на Голготі декрет прокляття і осудження людського роду. Він спрямував народи землі до властивої їм, згідної з волею Творця, цілі існування на цьому світі. По довершеному відкупленні, духовий провід людства, в особливий спосіб перейняв Св. Дух Утішитель або Просвітитель, що Його саме в день жидівських Зелених Свят зіслав Христос на Апостолів.

I.

У цьому дні, були Апостоли з Пречистою Божою Матір'ю зібрані на молитві в тій самій кімнаті, де в Страсний Четвер відбулася Тайна

Вечеря. Зі страху перед ненавистю і переслідуванням жидівської старшини, вони навіть не мали відваги в цьому урочистому святковому дні піти до святині. Замкнені, молилися до свого Небесного Вчителя, щоб скріпив їх і навчив, що мають далі робити серед моря людської злоби і оскаженілості.

Саме під час того тужливого очікування якогось небесного покріплення, почувся великий шум, що гучним буревієм наповнив цілий дім. А серед того шуму з'явилися над кожним з Апостолів вогненні язички і наповнилися всі присутні Духом Святим. Зразу ж вступила в серця, досі стривожених і переляканих Апостолів, геройська відвага. Вони, ті самі, що при ув'язненні Спасителя, розбіглися були по Оливному саді, наче віщі перед вовками, а під час конання Ісуса на хресті, був лише св. Іван Євангелист, — то тепер, зміцнені силою Св. Духа, вже готові для Христа зазнати найбільших знущань, а то й смерті. Їх розум, просвічений небесним світлом, нараз зрозумів ті всі вічні правди, що їх вони впродовж трьох років наслушалися з уст Небесного Вчителя, але й досі своїм кволим розумом не могли збагнути.

Своє незрозуміння засад Христової науки Апостоли проявляли передніше тими наївними питаннями, що їх вони часто ставили Спасителю. Вони оцінювали Божественну науку

свого Вчителя і надприродні правди, що в ній містяться, за примітивним людським способом думання. І, в таких випадках, Христос, замість прямої відповіді, обіцяв їм, що колись пішле Духа правди, Який навчить їх, що мають робити й що говорити.

Вже від першої хвилі свого впливу на Апостолів, Святий Дух виявляє чудодійну силу. Апостол Петро, що ще не так давно, на подвір'ї Первосвященника перед простою служницею, зі страху ледве видобував зі себе слова цілковитого відречення від Христа, тепер, по зісланню Св. Духа, цілком позбувшись страху, враз з іншими Апостолами, виступає як авторитетний вчитель Христової Церкви перед кількатисячною юрбою і плавною, розумною та переконливою мовою проповідує Христову науку. І цю проповідь Апостолів розуміли і, заїавши дух, слухали представники різних народів: з Арабії, Медії, Персії, Месопотамії, Кападокії, Крети, Риму і інших сторін світу, що тоді принагідно перебували в Єрусалимі як у вузловому торговельному місті.

І, всупереч тому, що колись, в часі будівництва Вавилонської вежі, народам помішалися язики і вони розійшлися, а згодом затратили віру в правдивого Бога, влаучись в ідолопоклонство, тепер, в часі Зіслання Св. Духа, під впливом Його діяння, народи знайшли знову спільну мову. Вони однаково зрозуміли найважливіші засади духової і моральної вартості людини перед Богом, та, в стремлінні до досконалости, відразу три тисячі з приявних там, увірували в Христа, охрестилися і тим створили першу міжнародню християнську громаду, як зав'язок теперішньої Вселенської Церкви Христової.

Це був плідний наслідок просвічення силою Св. Духа людського розуму і сердець вже в першому дні Його особливого діяння.

II.

При своїому сходженні на Апостолів, Св. Дух прибрав вигляду вогненних язиків, як ознаку, що Він уділяє людям дар вимови, щоб нею розпалювати в інших віру, надію і любов до Бога. Через цей вигляд Св. Дух об'явив, що св. Церква, яку Він собою виповнює, буде поворити всіма мовами землі. (Св. Григорій Великий).

Св. Дух об'являється у вигляді вогню, — бо як вогонь нищить ржу на залізі, так і ласки Св. Духа нищать на душі гріх. Блиском своїх дарів Св. Дух Просвітитель розсіває тем-

ряву невірства, розтоплює тверду кригу збайдужіння, що сковує людські серця і загріває серце людини любов'ю до Бога й ближнього.

Св. Дух зійшов на своїх вибранців гучним подмухом бурі, бо, як вітер, що сильно дме, валить вежі і з корінням вириває дерева, так Св. Дух, через проповідування Апостолів, повалив ідолопоклонство, «силу тиранів і мудрість філософів». (Фабер). Його силі може опертися хіба вже таки до краю злобне людське серце, бо Св. Дух, не обмежуючи свободи волі людини, завжди знаходить способи, щоб своїми ласками і дарами зворушити грішні душі до розкаяння.

Та багато християн не мають навіть найзагальнішого знання про Особу Св. Духа. Часто вважають Його чимсь підрядним і неособовим. А це ж такий самий всемогутній і вічний Бог, як Отець і Син. «Як пара, що уносьється з води, має ту саму природу, що й вода, так і Св. Дух має ту саму істоту, що Отець і Син». (Св. Кирило Александрійський). Для кращого зрозуміння, св. Отці Церкви порівнювали Бога Отця зі сонцем, Бога Сина — зі соняшним промінням, а Бога Св. Духа — зі соняшним теплом, або Бога Отця з коренем рослини, Бога Сина з стеблиною, а Бога Св. Духа з квіткою. Одне є так нерозривно злучене з другим, що одне без другого не може існувати.

Людині важко це таїнство зрозуміти й збагнути, бо Пресвята Трійця, це, як висловлювалися св. Отці Церкви, щось: «незбагненне й невимовне». Св. Августин сидів раз над берегом моря і роздумував над цим саме таїнством Пресвятої Трійці. Нараз побачив малого хлопчину, що черпав горнятком воду з моря до маленької ямки в піску. «Що ти робиш, хлопче?», — запитав здивований Августин. — «Хочу воду з моря перелляти до цієї ямки», — відповів зовсім спокійно хлопчець. Святий усміхнувся поблажливо і сказав: «Та даремно труждаєшся, дитино, бо твій задум неможливо здійснити». — Хлопчина поглянув уважно на Августина і подав йому ось яку науку: «Скоріше я перелляю воду з моря до цієї маленької ямки, як ти зглибиш своїм розумом таїнство Пресвятої Трійці». — Це сказавши, зник.

Такої самої внутрішньої перемены, що була сталася в Апостолів у часі зіслання Св. Духа, зазнають тепер всі християни від першої хвилини їхнього відродження через св. Тайну Хрещення і скріплення через св. Тайну Ми-

ропомазання, до нового духового життя в Христі. Виразно сказав Спаситель, що «коли хто не родиться з води й Духа, не може ввійти в царство Боже». (Іван, III, 5.). «Коли Св. Дух увійшов у мою душу, перемінив мене в іншого чоловіка». (Св. Кипріяні). Якщо без помочі Св. Духа не може людина нічого доброго зробити, то, скріплена силою Св. Духа, може виконати навіть найважчі, або, здавалося б, і нездійсненні, діла. І саме ця божественна сила скріпила Апостолів, що вони, незважаючи ані на територіяльні кордони, ані національні окремішності, поклавши Божу справу за мету свого життя, з'єднали й прихилили до Христа майже цілий тодішній світ. А виконали це тільки своїм живим і писаним словом, з якого лилася всемогутня сила Бога — Святого Духа.

Опісля Св. Дух спомігав тим численним мільйонам мучеників зносити для Христа найжорстокіші катування. Під час цих катувань нещасні жертви лютих тиранів не лише не нарікали, але ще й, на взір Христа, благословляли своїх катів.

Св. Дух впливає на кожну людину, як на праведника, так і на грішника, як на християн, так і на невірних, бо Христос є світлом для світу, і «просвічує кожну людину, що приходить на цей світ». (Йоан, I, 8.). Бог хоче, щоб всі люди були спасені і прийшли до пізнання правди; тому кожна людина має в своєму житті хвилини ласки Св. Духа, і треба лише хотіти їх використати.

Третя Божя Особа вже від початку світу діяла над спасінням людського роду, але щойно від Зелених Свят, від часу явного і урочистого Зіслання на Апостолів, проявляється її діяння у вищій мірі. Вже в Старому Завіті просвічував Св. Дух патріархів і пророків та давав їм дар провіщати майбутні події. Впливав Св. Дух також на розум великих мужів поганського стародавнього світу, що своєю наукою шукали правди. (Вже Сократ вчив про існування одного Бога, за що його 399 року перед Христом і засуджено було на смерть). Як сонце ще перед сходом висилає свої ясні промені на небо, так Божий Син, сонце правди, ще далеко перед своїм приходом на землю, висилав людству промені просвічення Св. Духа.

Переїнявши в свою опіку Христову Церкву, Св. Дух зрощував у Ній численні ряди великих святців і світочів науки, що вміло збивали різні ересі, якими вороги бажали захитати

повагу і святість св. Церкви. Св. Дух і тепер вибирає з-поміж народів ідейних Божих слуг, як духовних, так і світських, які з любови до Бога і ближнього йдуть слідами Апостолів, зносять терпеливо задля Божої правди і справедливості нестатки, старуги, наклепи, переслідування, а часто й смерть.

На доказ цього можна б навести багато імен сьогочасних мучеників за Христа, як Митрополита А. Шептицького, Митрополита Й. Сліпого, Єпископів Коциловського, Хомишина, Ромжу, Архієпископа Степінаца і тисячі інших духовних і світських героїв наших часів, що з відданости до св. Христової Церкви, ступили на шлях мучеництва, і деякі з них вже смертю мученичою згинули.

Дні Зелених Свят називаються в нашому обряді днями задушними. В Зелену Суботу відправляються заупокійні Служби Божі і парастаси за душі «от віка усопших всіх християн в надєжді воскресєнія жизни вічнійя», а в сам день Празника Зіслання Святого Духа йдуть у нас на могили поминати тих, що, скріплені силою і дарами Третьої Божої Особи, Бога Духа Святого, пожертвували себе цілковито для добра і волі своїх братів. У цих днях згадуємо і молимося за всіх тих, що повмирили з непохитною вірою в Христа і в воскресіння до вічного щастя, і за тих, що погинули як герої в змаганнях за волю, або жертви звірського насильства. Згадуємо наших невіджалуваних і незабутніх Вождів, і тих, що під їхніми прапорами віддали життя за свою Батьківщину. Молимося за тих, що, серед страхіливих мук, сконали в катівнях і на каторгах наїзників-сидистів. З глибоким болем поминаємо мільйони тих невинних людських істот, що 1933 року пухли і гинули з голоду на своїй багатій, медом і молоком текучій, землі. Щоб Господь був для них милосердний і помилував їх, задля їхньої жертвенної любови. Частою молитвою до Св. Духа «Царю небесний», що її в нас через цілий тиждень по Зелених Святих проказують прилюдно перед кожним Богослуженням, благаємо Небесного Просвітителя, Духа Правди, щоб просвітив розум живущих на цій землі, а головню наших єдинокровних братів, щоб вони всі, в теперішніх вирішальних часах, пізнали правду, розсівали між собою золоті зерна любови і з апостольською безстрашністю обороняли zagrożені найвищі Божі і людські засади релігійного і морального життя.

о. Іван Яцків

Служив Сатані — вмер за Христа

Слідчий враз переіменив розмову. Голос його притих, став ласкавим, улесливим, і гудів у кімнаті, оббитій тяжкою червоною повстю, як жук у великій коробці.

— А ти признайся, Павлуша! Адже ж ти це ненавмисне, правда? Оттак, хильнув чарочку, а там нерви, рука сама полізла в кобуру, ну й ускочив. Я ж, брат, можу змалювати тобі цілу картину! Ти стоїш, у голові шумить, нерви грають струнами, як на полюванні. Дожидаєш дичини, лягаві вітрять скрізь... Хе-хе, Павлуша, я знаю тебе, ти мастак у своїй роботі! Ну, словом, усе йде, як слід, твій полище суне просто у твої тенета, а тут скотина Іванов псує нараз цілу хитроплетену мережу... Ти ж зопалу й пришив його з нагана. А, брат, адже ж це так?..

Слідчий нахилився вперед, натискуючи електричного гудзика. Сніп яскравого, аж сліпучого світла впав гостро з-поза його плечей, як лезо ножа, на обличчя допитуваного.

Павло Кобець приплющив утомлено очі. Смоги повік у світлі стемнішали ще дужче. Русявий, давно неголений, заріст бороди заіскрився червоними спалахами.

«... Ти стоїш... дожидаєш дичини... лягаві скрізь... Так, це все було, ще так недавно», — думки заворушилися в голові Кобця, освітлений сліпучим рефлектором, мов розбуджені муравлі. — «Може, тому місяць, може, два?.. Лік загублено в кутках камери, розкидано по оцій кімнаті, оббитій повстю, червоній, як кров... Ще недавнечко він сам, Кобець, допитував у ній. У світлі гострих ламп ясніли його погони, наган грозив комусь смертю... Допитувані блідли, ламалися, як крижини, під ударом його погляду... тремтіли перед ним.. начальником спецвідділу по боротьбі з релігією Павлом Кобцем...»

Тепер він сам сидить на їхньому місці, не людина, а ганчірка, знівечена допитами, погрозами, зім'ята безпросвітними днями в камері...».

Наглий жах підійшов до Кобця. Жах, коли людина ступає на межу, де кінчається гарт духа. Ще одно слово слідчого, може, маленький удар, або ласкавий тон голосу, й людині кінець.

Треба боронитися, перемогти себе, подолати світло рефлектора, очі слідчого. І Кобець напружив усі сили:

— Правильно, громадянине слідчий, — голос Кобця вийшов хрипливий, разючий, і падав у порожнечу кімнати, як крякання ворона в осінню ніч. — Стояв я мов на полюванні, ждав свого попа, не хотів, бач, старий возз'єднати, всякі коники викидав, обманював нас... Сам я вибрався по нього... Думаю, вже я тебе, попе, прибору до своїх рук, стривай, не на такого попа!.. Зі мною десяток хлопців, Іванов з ними. Кожному сам я місце визначив, щоб усе, бач, по формі, ти розумієш... і людей не дражнити, й пса ліквідувати...

Слідчий потакливо покивав головою і подружньому поклав руку Кобцеві на плече.

— Заїхали ми в село. День удався хороший, теплий. Кожні ворота замаєні клечанням, церква вся в зелені.. скрізь посипано кошшем, квітами.. Всі по-святковому, людей багацько. Службу читав піп в огряді, біля церкви, щоб не парило, мовляв, у стінах...

Слідчий непомітно згасив рефлектора. Замість докучливого сйива, з інших ламп сплив лагідний молочно-голубий посвіт. На обличчі Кобцеві розпружилися м'язи, голос вирівнявся:

— Зняв я картуза, пробрався аж побіля престолу. Хлопці, переодягнені селюками, нирнули в натовп.

У мене, бач, така думка: стануть причащати — Іванов попре перший. З'їсть він з рук священика те причастя і тут же впаде, мовляв, отруєно його. А він митець вдавати неприємного...

— Добре придумано! — погодився слідчий, але Кобець відчув, що в його голосі зникла ласка.

Він блідо посміхнувся, піт виступив йому на чолі, очі заховалися вглиб, укрилися темінню.

— Штука не хитра, але діло зробити може. Першу роль мав зіграти Іванов, решта належала б до нас. Ти розумієш, заколот, паніка, я прошу попа зі собою для вияснення... «Мовляв, це неможливо, але для заспокоєння громадської думки...» і так далі... Зрештою, тобі відомо, що в таких випадках робиться далі...

Слідчий затагив димом цигарки, вигідно розсівся, спершись об шкіряні поруччя стільця.

— Стою я, свою думку думаю. Гаряче, піт тече за комір, згар свічок мішається з духом селянських свиток. Ну, хай тобі грець з твоєю

службою. До того ж, з вечора викинув я зайву чарку, в голові гуде джмелем. Кров підходить до серця, буриться. Бачу, Іванов побілів, vorушить губами. Наче б молився. Христиться розмашисто, кладе поклони, чисто тобі отруєний релігійним опіюмом...

Голос Кобцеві зісковзнувся на мент, очі розгублено забігали по восковій масці обличчя слідчого.

— Став піп причащати; не йде Іванов. Я моргнув до нього, другі й собі знетерпеливись... Тут я не витримав, добув нагана...

— Годі загравати, Павлуша! — голос слідчого вдарив бичем, їдкий сміх знову накликав страх. — Кинь строїти дурня. Подумай: скажеш правду ч о м у ти вбив Івансва, — тебе переведуть на роботу в інше місто, житимеш. Хай йому чорт, з тим Івановим! А крутитимеш — пожалієш! Сам знаєш, як у нас...

Слідчий нахилив свої колючі очі до Кобця:

— Иди, проспись! Надумаєшся, скажи вартовому, я завжди слухатиму тебе... І скоро протверезися з опіюму, Павлуша, що його «зажив», по твоєму, Іванов!..

.....

— Догадався, хитрун! — прошепотів до себе Кобець і всміхнувся. Обличчя його спокійне, навіть веселе.

Десь з віддаленої камери долетів спів. Кобець припав вухом до шпарин дверей, ловлячи далекі згуки. І знов наче привиділося йому:

... Сонце гріє непокриті голови. Коливаються в леготі полуменисті язики свічок. Над похиленими постатями людей плывуть слова Благості про Духа Святого, що сходить на людські серця.

Начальник спецвідділу, Павло Кобець, підсміхається зневажливо. Розум підказує, що все це дурман: і те кадило, і співи, й слова сивого священослужителя про якогось Духа, і ті дядьки, що б'ють себе в груди, зітхають, шепочучи непотрібні слова молитви. Але на серці якось радісно, весело, мов у днях дитинства. Якесь солодка туга охоплює ціле тіло, п'янить. І хочеться й собі впасти навколішки і співати на повні груди якусь пісню, подяку тому незнаному й небаченому Богові.

— Тьху, чисто розкис! — думає Кобець і жахається. Старечі руки священника підносять до його уст книгу. Вона пахне так дивно, за-

пахом ярого воску, давніми літами, спогадом неясним батькових рук.

Павло Кобець безвільно тягнеться устами до книги, цілує її. Гаряч заливає йому лице, досада ловить за горло. На затиснені уста підходять гідкі, осоружні слова лайки. «Так одурманитись перед очима своїх людей!»...

Але кривава мла сорому й гніву проходить швидко, як хмарина на небі. Стає весело, не смішно, а радісно на душі...

Серце товчється в грудях Кобця, і цей стукіт розганяє тишу камери.

... Так, він поцілував, як кожний віруючий, святу Євангелію. Поцілував з насмішкою, без надуми, тільки щоб передчасно не прозradити свого пляну.. — борониться думка Кобця. — Потім слухав спів... Про Духа, що сходить на непокірні серця, про ласку освячення...

Перед очима пливли барвисті круги, сонце пекло втомлену голову. В хаосі думок зринала вперто одна, незнана досі, страшна...

Малі дзвоники бренили, як колишні іграшки, як щось доброго, хорошого... Лави людей стали навколішки, їхня пісня кружляла коло Павла, просила до гурту. Але він стояв сам, опущений, чужий...

«Ти за причасника в храмі святім
Прийми мя в тайній вечері,
Тайну Твоїм ворогам не повім
І не відчиню їм двері!..»

Начальник спецвідділу Павло Кобець протер очі, струшуючи готовою ману, що налягала на нього.

Іванов підступив на східці з напіврозкритим ротом.

«Не як той Юда цілую Тя
Би Тя віддати на муки!..»

Там, на східнях, стояв не нелюбий піп, ворог народу, а наче Павлів батько рідний, тримаючи в руках щастя, що грало золотом чаші... А Іванов хотів його потоптати, знищити... Кобець сягнув рукою до кобури...

Пісня дихала вірою, відавалася надії...

«Но як розбійник той, ще за життя,
До Тебе взношу я руки!..»

Кобець глянув на свої руки. Вони були в крові тих, кого він мордував. Руки розбійника. Але Іванов був увесь у крові й рот його плював гадючою їддю.

Кобець простягнув руку, без дрожу, сильно надавив язичок нагана, просто в голсу Івана...

— Догадався слідчий! — власні слова пробудили Кобця з гарячкових маячнь. Притулив чоло до заліза дверей. Забажав спокою. З камери все ще пливла пісня. Слова були незрозумілі, але Кобець безвільно ловив мелодію: «Вірую, Господи, і визнаю...».

Страх і втома покинули його. Спокій плив з усіх закутин камери, як тепла купіль.

«А будуть вас питати, то не лякайтеся, бо Дух Святий натхне вам добру відповідь...». — Лице священника глянуло на Кобця з віддалі зелених лип біля церкви, прості слова розкрили істину.

Знову став собою, начальником, Павлом Кобцем. Найшов спокій. Струснув кучерями, як у молодих літах, і постукав у двері:

— Вартовий, е, вартовий! Веди до слідчого!

Опер плечі вигідно об холодний мур, розкинув навхрест руки. Глядів на обличчя недавніх товаришів, вражений до душі, що міг жити з ними й працювати. Хотів засміятися, або засвистати, улюблену колись пісеньку:

«Як мене вестимуть на розстріл,
Запали собі ще папіроса
І, манером гордого матроса,
Заспіваю: ех, да пакатіл!..»

Завважив обличчя слідчого й споважнів. Очі розпрозорилися, на уста виплила усмішка. Набрив у легені повітря і струсонув цілим підвалом піснею. Мелодія не була властива, бож ніколи було вивчити. Але слова твердо сиділи в голові:

«Вірую, Господи, і визнаю,
Що Ти — Син Бога живого...»

Вони, ці слова, і вмерли разом з ним, Павлом Кобцем, начальником спецвідділу по боротьбі з релігією...

О. Данський.

Ще один на вернувся...

Католицька Церква в Англії збагатилася 25 травня ц. р. ще одним неовонаверненим вірним. Фред Копмен, бувший секретар комуністичної партії Великої Британії, бувший британський представник у виконавчому комітеті Комуністичного Інтернаціоналу, і бувший командант батальйону в комуністичній Інтернаціональній бригаді під час еспанської громадянської війни, на вернувся до Христа і став католиком.

Побіч Луїса Буденса, б. керівного редактора «Дейлі Воркер», комуністичного щоденника в Нью-Йорку, і Доглеса Гайда, бувшого співредактора «Дейлі Воркер» в Лондоні, Фред Копмен є третім визначним комуністом, що пірвав з комунізмом і став католиком.

Копмен тепер є членом виконавчого комітету Товариства британських інженерів.

Стаючи католиком, він заявив:

— Нехай ніхто не має сумніву про те, що комуністичні кличі западають глибоко в серця людей, які приступили до комуністів. Трагедія є в тім, що раз партія здобула довір'я своїх членів, вона надуживає того довір'я.

Щоб побороти силу, яка так глибоко вкорінилася, треба надприродної сили й надприродної віри. Я запитував себе, чи існує сила, що ніколи не була переможена, або ослаблена, впродовж віків, і я мусів признати, що такою силою є тільки Християнство... Бачу, що Христос, коли Він прийшов на цей світ, вибрав собі за дім родину столяра, і вірю, що, заряджуючи таке, Бог хотів поблагословити робітників...

УВАГА!

КОЖНА українська християнська родина повинна мати в хаті св. Євангелію рідною мовою.

Хто її не має, — може придбати у свого душпастиря, або виписати з канцелярії Української Греко-Католицької Місії:

186, Bd S.-Germain, Paris (6).

Ціна — 100 франків.

Партійна боротьба в світлі християнської науки

Партійна боротьба може бути подвійна: або така, що є виразом здорового й нормальної життя якоїсь демократичної нації, або така, що є виразом морального роздору й державного самогубства якогось народу.

Перша форма партійної боротьби є явищем не тільки зовсім нормальним в життєвому розвитку здорового суспільного організму, але це змагання, щораз то нових і чимраз більше підходящих до потреб нації форм національного й політичного життя,—є першою умовою моральної й політичної рівноваги, а тим самим і найбільше пригожим кліматом до загального й всестороннього поступу. Вона є, так би мовити, життєвим віддихом національного організму: так, як віддих людини викидає із легенів зужите, а тим самим шкідливе для організму повітря, заміняючи його новим і свіжим киснем, так само здорова й чесна партійна боротьба усуває з національного організму нездібні, або нежиттєві форми суспільного й політичного життя, а на їх місце висуває нові, сильніші й більш життєві.

В чому ж полягає така форма партійної боротьби? Основною засадою цієї форми партійного змагання є мати завжди на увазі правдиве й всеціле добро свого народу. То значить, у всіх точках партійної програми, у всіх доборах осіб на відповідальні становища, у всіх засобах переведення в життя накресленої програми керуватись завжди й тільки духовим і матеріальним добром суспільності.

Така спрямованість духа й така постанова волі є тут елементами вирішальними. Бо перший з них рятує політика від партійної сліпоты, а другий дає йому моральну силу визнати свої помилки й хиби, та можливо доізнати й прийняти вищість програми й більшу фахову здібність своїх політичних противників. А це морально змушує супротивні собі сторони знайти спільну мову та оформити щирі й солідні співпрацю; то значить, поперше, спільно прийняти всі точки програми й всіх людей, які є більш здібними забезпечити загальне добро нації; подруге, гонорово толерувати все інше з програми противника, що є так само добре, хоч в іншій формі, як дані своєї власної програми; і потретьє, старатися далі чесно поборювати те, що залишається в програмі противника, яко менше вартісне й менше добре для загального добра.

В такому випадку, партійна боротьба осягає свою правдиву й повну ціль, бо вона змушує противників зосереджувати всі свої сили, щоб якнайкраще розв'язати всі проблеми національного й політичного життя, та підняти якнайліпші фахові сили, здатні виконати таку програму. Тут партійне змагання є своєрідним конкурсом в очах нації, яка, по перевірці плянів різних партій, вибирає для себе ту форму суспільного й політичного життя, що найбільше відповідає її духовим і матеріальним потребам.

Така партійна боротьба, в світлі християнської науки, є не лише річчю дозволеною, але обов'язком і чеснотою кожної людини, що компетентно може й повинна займатися проблемами політики. Тому, в очах Церкви, вчинок Пилата, що обмив собі спокійно руки з невинної крові Ісуса Христа, є вчинком слабкої волі й провинною участі в убивстві Сина Божого. Бо заложити руки й дивитися спокійно на зло, що діється довкруги, без ніякого відруху і спротиву, є бути почасти відповідальним за нього. І ця відповідальність є тим більша, чим більше є зло, яке загрожує суспільності і чим більші є засоби, якими можна його спинити. Зanedbanня тут обов'язку зі сторони людей, які своїм впливом, своєю працею й своїми здібностями могли були б спинити злочинний вплив одної чи другої політичної партії, вкинуло вже не один народ в безодню найбільших соціальних і політичних катастроф. Згадаймо лише долю Німеччини з приходом Гітлера та теперішнє положення східно-європейських держав, які попали під більшовицький комунізм. Навпаки, свідомий і відважний спротив здорово думуючої частини народу врятував не так давно загрожену комунізмом Іспанію та роздирану анархізмом Португалію. Тепер, коли доля держав і народів є в руках тих, що вміють створити й з'єднати собі громадську думку, чесна й сильна боротьба зі всіма розкладаючими суспільність і руйнуючими гідність людини системами є обов'язком всіх, хто вміє й може стати в обороні правди й Божого закону. Тому славний французький письменник о. Сертілянж міг писати незабаром по першій світовій війні на адресу французької католицької молоді: «Чи ви хочете, чи ні, від майбутності вашої батьківщини залежить ваша власна майбутність і майбутність ваших

справ... А тих, що від політики втікають, політика доганяє». Недавно, в своєму пастирському листі з нагоди Великого посту, писав Кардинал Гріффін, Примас Англії: «Якщо наш уряд, діючи в нашому імені, рішає щось такого, що є проти совісти, тоді ми повинні ставити собі питання: «Хто дав йому цю владу?». Подібно сам Святіший Отець, Папа Пій XII, недавно сказав, говорячи про обов'язок католиків користати зі свого права голосу, що, очевидно, припускає зрозуміння і підпертя, або осудження одної чи другої політичної системи: «Невикористати свого права голосу, коли йдеться про рішення якоїсь важливої справи, є тяжким гріхом невиконання обов'язку».

Навпаки, друга форма партійної боротьби, ця сама, що є виразом морального роздору та державного самогубства, є, в світлі християнської науки, громадською провинною в тих, що піддержують її, а громадським бандитизмом в тих, що професійно й систематично провадять її. А це тому, що ця форма партійної боротьби не зважає на вартість політичної системи й здібність людей, які її представляють, у світлі загального добра, а в світлі інтересу партії та її представників. Послідовно, політики цього покрою вмовляють в себе, що саме їхня система й їхня праця є забезпеченням загального добра, при чому мірилом при осуді політичних противників, так само, як і мірилом загального добра й зла, є не духові й матеріальні потреби народу, а власна політична система.

Тому, на думку таких політиків, в таборі противників засадничо нічого доброго нема й бути не може; тому для них є безпідставним і без сенсу дошукуватися в програмі ворогів чогонебудь доброго й позитивного; через ті самі причини, в цих людей не може бути й мови про якийсь порозуміння чи якусь співпрацю.

Отже, вони уважають себе правним мірилом загального добра. Тоді всі їхні противники є ворогами народу, що їх таким чи іншим чином, однак, за всяку ціну, треба усунути. А цього досягають вони в двоякий спосіб: заки прийдуть до влади, вони послуговуються всіма злочинними засобами, що їх уживають звичайно слабодухи: обмовою, наклепом, погрозами, терором, та поодинокими атентатами. При допомозі цих засобів, їм вдається, звичайно, роздурити народ, викликати ворожнечу й партійну ненависть та поділити всі життєві сили народу, ос-

лабити єдність національних змагань і приготувати собі опанування маси. При владі, їхні методи винищування ворогів переминаються в систематичне й нещадне переслідування, починаючи від чорних списків і створення тайної поліції, а кінчаючи на масових вбивствах...

Така форма партійної боротьби є насильством над суспільною етикою, отже, злочинном проти народу. Вона суперечить законові християнської моралі і є в цілості проти загального добра суспільности. Бо, в суті речей, вона має на меті не служити для загального добра, а послуговуватись силами суспільности в досягненні своїх партійних цілей. Тут партія не стає на usługi народу, але послуговується народом до власних цілей. Це цілковитий переверот вартостей речей, який з цілі робить собі засіб, а з засобу — ціль. А такий переверот є моральним злочинном, який християнська наука вповні осуджує. І то тим більше, що тут ходить про загальне духове й дочасне добро цілої нації...

Ось дві форми партійної боротьби, з яких остання, на жаль, здобуває собі тепер щораз то більше право громадянства. Великим нещастям для нас було б, якщо б вона опанувала наші розполітизовані кола. Бо з досвіду знаємо, що бідні є народи, які піддаються такому насильству цієї жорстокої й слабоумної політики.

о. д-р М. Германюк, ЧНІ.

КОТРА РЕЛІГІЯ ЛІПША?

Один протестантський сектяр тотував кривавий напад на князя Гізея, що був завзятий оборонець Католицької Церкви у Франції в шістнадцятому столітті.

Поліція, одначе, викрила ті жорстокі пляни в сам час, і ось нещасний злочинець став на суд перед князем.

— Чи я тобі колинебудь заподіяв яку кривду? — спитав лагідно князь.

— Ні, — відповів злочинець.

— Що ж тоді спонукало тебе до такого поганого злочину?

— Я хотів віддати цінну прислугу своїй релігії, звільняючи її від її найзавзятішого противника.

— Ну, добре, — каже князь Гізей, — якщо твоя релігія наказує тобі вбивати ворогів, то моя каже мені прощати навіть тим, що нападують на моє життя. Я тобі прощаю з усього мого серця. Ти ж сам розсуди тепер, котра з цих двох релігій є правдива...

Новий похід московського православ'я

«Екуменічна служба преси і інформації» в Женеві подала 4. VI, таке повідомлення про «Собор православних представників в Москві». Православна московська Церква має святкувати цього літа 500-річчя свого існування як автокефальної Церкви. Ювілейні свята мають відбутися в днях 8-18-VII в Москві. Патріарх Алексій запросив інші автокефальні православні Церкви взяти участь у цьому святі. Приявність їх представників дозволить продискутувати багато питань, які стають тепер перед православною Церквою».

Якого роду ці питання, довідуємося в деякій мірі зі статті в «Базлер Нахріхтен», затитулованій «Советське православ'я». Читаємо в ній між іншим таке:

«Церковно-політичні ініціативи патріарха Алексія є або передовими стежами, або об'ємом советської зовнішньої політики. Тоталітарні вимоги московського патріархату прямують до всебічного відновлення передреволюційного потужного становища московської Церкви. Він використовує для обсягу влади духовної юрисдикції панування советської політики в різних країнах, чи всеслов'янські течії. Разом з тим, уживає Політбюро саму Церкву для скріплення вже існуючих потужно-політичних систем.

«Католицька Церква не зможе в ніякому разі забути, які глибокі отвори пробрили комуністи в заборолі європейського католицизму на Сході, бо населення Західної України, що мало об'єднане віровизнання і шанувало в особі Папи свого духовного керманіча, було примушене вернутися знов до Сходу. Воно зріклося зв'язку з Римом і підлягло знов юрисдикції патріархату в Москві. Це була не лише зміна в лоні православ'я, але поворот еретицької Церкви, який набув патріархатові значного поширення обсягу його чинності.

«Лише Церква Греції, мати московського патріархату в далекій минувшині і цілого православ'я взагалі, стоїть вільна й нездобута в цьому потужному церковно-політичному наступі Москви на Захід, разом з спротивом Греції комуністичній інтервенції.

«Треба признати, що відрух православних Церков в інших країнах пристосовується також до політики переважаючої великодержави. Становище православних патріархів і єпископів підлягає впливам боротьби між Заходом

і Сходом. Найвиразніше можна це бачити в поведінці екуменічного патріарха в Царгороді, що прислухається до вимог зовнішньої політики Туреччини. А поза тим відбувається з ділянці духовної юрисдикції між Москвою та Царгородом дуже реальна боротьба за владу.

«Запрошення на вселавославний світовий собор в Москві, розіслані московським патріархатом до всіх православних Церков світу, викликали найгостріший спротив і конкретні протизаходи. Цьому запрошенню негайно було протиставлено протизапрошення до Царгороду; в цьому зазначились виразно 2 протилежні групи. По одному боці стоїть слов'янське православ'я, як основа советського православ'я під юрисдикцією Москви, з примусово підлеглими їй помічними силами, Церквами окупованих та опанованих країн; по другому боці стоїть православне духовенство середземно-морських країн, за які відбувається боротьба між СССР та західними державами. В Москві не минає дня без виявлення гострого противенства до Святого Престолу в Римі. Але для духовенства середземно-морських країн є характеристичним, що воно шукає помирного порозуміння з Ватиканом та екуменічного співробітництва з протестантизмом. Вселавославний собор, запрошений патріархом Алексієм в Москві, мусів викликати недовір'я вже тому, що він будить надто прикрі спомини про всеслов'янські конгреси, які, всі без винятку, служили руїнницькій чинності Комінтерну, як служать тепер провідними шляхами Комінформу.

«Фінляндія і Греція — це флянкові позиції проти советського православ'я, які не вдалося здобути. Рішення в цій ділянці боротьби за паде разом з іншими рішеннями щодо цих країн. Намагання московського патріархату здобути для себе ерусалимського патріарха виступить виразно, коли СССР втрутиться реально до остаточної боротьби за Палестину».

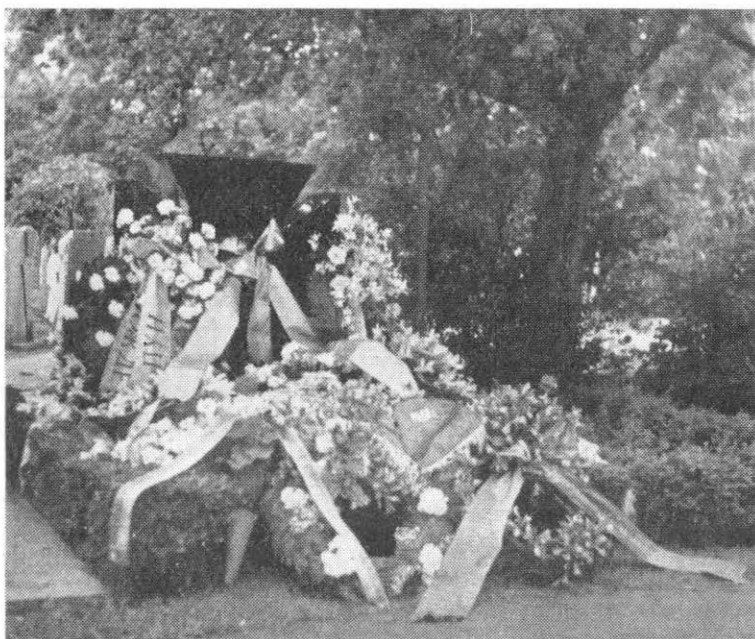
Про те, що УАПЦ запрошення на собор до Москви не дістала, можна бути, звичайно, певним. Але тяжче вже сказати, чи має вона якусь конкретну можливість виступити чинно проти нового походу советського православ'я, спрямованого й на здобуття українських душ. Тим більше завдання припадає в ділянці оборони їх — Українській Католицькій Церкві.

Над рідною могилою на чужині

Вже десять важких тернистих років проминуло відтоді, як на вулицях Роттердаму трагічно згинув Провідник сучасних визвольних змагань українського народу. Десять разів вже розквітав чарівний травень на землі від тієї хвилини, коли на чужому цвинтарі одного з голяндських міст поховано пошматоване бомбою тіло творця героїських і одчайдушних боєвиків за волю і державність України, — Полковника Євгена Коновальця.

Лютий ворог, кровожерний хижак, собі на

поневірку, постаралося відзначити якнайкраще те сумне десятиріччя. Тисячі українських патріотів у різних країнах світу почувалися були б щасливими схилити в цьому дні свої голови перед дорогою могилою і зачерпнути з неї сил до дальших важких змагань. Але численні кордони різних держав, за якими схоронилася бита лихою долею українська спільнота та підривна діяльність ворожих нам чинників, не дозволили на масову участь у цій релігійно-національній жалобі.

Могила бл. пам'яті Євгена Коновальця в Роттердамі.

вічну ганьбу, вжив зрадливого підступу, щоб знищити життя Людини, яка стала символом боротьби українського народу за вільне, незалежне життя на своїй власній, батьківській землі.

У своїй безприкладній заїлості, хотів наїзник, разом з життям незламного Борця, знищити Ідею... Але це не вдалося, і не вдасться ніколи! Бо визвольна Ідея невмируща, як невмирущий український народ. І вона «бухає і палає ясним «вічним вогнем» над могилою Провідника, та не в жертвених амфорах Пантеону, але таки в жертвених серцях свободолюбних дітей українського народу.

І в цьому році, 26 травня, українське громадянство на чужині, забуваючи за своє горе і

*

**

По заупокійній Службі Божій, в церкві св. Антонія, в Роттердамі, зібралися на міському цвинтарі, перед засипаною квітами і вінками, могилою Героя представники українського народу, щоб віддати поклін духові Євгена Коновальця і перевірити себе, чи цей десятирічний кривавий визвольний шлях, яким ступав український народ, був згідний із заповітом покійного Провідника.

Почалася надгробна панахида... Таємну цвинтарну тишу перервали чудові мелодійні звуки заупокійних пісень, що витиснули на очах в неодолю з приявних там сльози глибокого зворушення.

Панахиду відправив довголітній духовний опікун цієї святої для всіх українців могили. Всесв. о. Мітрат Я. Перрідон, в сослуженні Впр. о. Делегата Ван де Мале і Отців професорів Української Духовної Семінарії в Голландії о. Мітрата д-ра Василя Лаби, о. д-ра Богдана Липського та о. д-ра Михайла Сопуляка.

Глибоке змістом слово виголосив о. Мітрат Я. Перрідон. Вказав він на прив'язання Покійного не тільки до свого народу, за який життя поклав, але й до релігії та Церкви. Хрест був товаришем його трудів, з хрестом не розстався він і при своїй смерті. Під тим символом боровся Покійник, з ним переможе Україна.

Від Організації Українських Націоналістів

склав звіт Покійному товариш його боїв і наступник в Організації Полковник Андрій Мельник. Привітав Його від тих, що продовжують зачате Покійним діло і не складають зброї в нерівному змаганні з віковичним ворогом там, далеко, на рідних землях України. Україна кривавиться, але не схиляє вниз прапора, і недалекий той час, коли Великий Її Син покине чужу, хоч гостинну, голландську землю, щоб, разом з іншими українськими Велетнями, спсчити в рідному Пантеоні.

Прийшла пора розходитися. Тяжко було відійти від могили, неначе невидна якась сила прикувала нас до того місця, де сповнилася одна з найбільших жертв України. Дух Полковника прощався з нами, благословляв на дальшу дорогу...

Чи ми вірні його заповітам?..

(НАДГРОБНЕ СЛОВО ВСЕСВ. о. МІТРАТА Я. ПЕРРІДОНА).

— Десять років тому, тут, на голандській землі, рідній землі моїх батьків, пролилася палка, благородна українська кров. Злочинна рука новітнього Юди, підкупленого запеклим ворогом Самостійної Української Держави, перервала нитку життя одному з тих, хто всім своїм жертвеним життям і мученичою смертю переконливо довів про свою безмежну любов до знедоленого рідного народу.

Коли, після трагічного вибуху, представники судової влади ввійшли до кімнати, де був замешкав провідник ОУН, блаженної пам'яті Євген, вони побачили зворушливу картину: у скромній готелевій кімнаті, на столику біля ліжка, стояв невеличкий Хрест. Його завжди возив із собою покійний провідник і його він першим відістав із своєї підручної валізи.

У цьому Хресті, як видно, черпав він сили до надлюдських зусиль у тяжкій і нерівній боротьбі з численними ворогами Самостійної Української Держави; у цьому Хресті шукав він поради в безвихідних обставинах суворого і небезпечного життя; у цьому Хресті знаходив він потіху і духове скріплення у хвилини сумніву або знесилення від важкого тягару, що дала поклати на його рамена.

Те, що безстрашний боевик, загартований всяк невтомний політичний діяч, поміж численними документами, в своїй валізі, має місце на Хрест, і те, що, серед кипучого життя, знаходить час на розмову з Тим, Хто на Голготі

пролив за Правду свою дорогішню кров, — це свідчить, що він був не тільки провідником, не тільки воюком, не тільки дипломатом, а, насамперед, ревним християнином.

Саме ця обставина накладає на мене як священика, обов'язок сказати над могилою вірного сина Христової Церкви і жертви ворожого насильства цих кілька слів. До цього мене спонукують також мої особисті почування. Ось уже понад двадцять п'ять років минуло, як я зв'язав свою долю з долею Української Католицької Церкви. За цей час я зміг близько познайомитися, — і не тільки познайомитися, а й полюбити, — героїчну історію і страдницьке життя українського народу, народу, що століттями кривавиться в боротьбі за волю, в боротьбі за право жити на своїй землі власним самостійним державним життям.

Українська трагедія, що розігралася на землі народу, з якого я вийшов, ще більше мене прив'язала до безталанного народу квітучої, але поневоленої, країни, що задля неї жив, за її волю боровся, за її щастя пролив свою кров блаженної пам'яті Євген.

В образі роттердамської трагедії, так само, як і трагедії паризької, яскраво відбита страшна доля українського народу, що його символом і надалі лишається Хрест, а призначенням — страждання. Десять років минуло вже, як пролилася тут жертвенна кров, а ідеали, за які цю кров пролито, і досі не здійснено.

Чи не час сьогодні, у десяти роковини жалювого кривавого ювілею, усім тим, що вважають себе послідовниками і спадкоємцями Ідеї, яку так високо підніс покійний провідник, блаженної пам'яті Євген, зробити над цією могилою немов би іспит совісти? Чи не час усім вам перевірити себе: чи в своїй дотеперішній діяльності ви гідно наслідували свого вождя? Чи, за його прикладом, віддавали себе цілком справі служіння своєму народові? Чи ви зробили все, від себе залежне, щоб його тлінні

сти — звірство, замість милосердя — запеклу безпошадність і насильство.

Головна засада Христової Науки — любов ближнього, почуття братньої любови, зовсім виключені з політичного і громадського життя української спільноти. Замість цієї любови безоглядно панує дух братоненависництва, і го в такій мірі, що, навіть в обличчі смертельної ворожої загрози, цей руйніницький дух не дозволив усім українцям об'єднатися в єдиному визвольницькому фронті. У той час, коли

Під час надгробної панахиди.

останки вже лежали на рідній землі? Чи охоплені жадобою слави не ставили іншді своїх дрібних амбіцій вище Визвольної Ідеї?..

І зробити цей іспит совісти на засаді євангельської правди: «Спочатку викинь поліно з свого ока, а потім вже берись виймати скалку з ока брата твого».

У визвольній боротьбі за Самостійну Українську Державу першим бойовим гаслом стоїть: «Бог і Україна». Але, з правдивим смутком, треба ствердити, що дехто намагається по-своєму поправити це гасло на «Україна і Бог», а знаходяться й такі, що своєю діяльністю, здавалося б, узагалі заперечують Бога, бо з засліпленим фанатизмом проповідують ідеї, далекі від науки Небесного Вчителя: замість любови — ненависть, замість людяно-

в європейських спільнотах для боротьби з гітлерівськими загарбниками об'єднувалися різні, у мирних часах навіть ворожі, групи, як, наприклад, безбожні комуністи і ревні католики, в цей саме час на українській землі не змогли порозумітися навіть дві течії одного джерела. І, мало того, що кожна група провадила боротьбу зі спільним ворогом окремо, вони до того ж непотрібно витрачали свої сили у взаємному поборюванні. Це, смертельне для української визвольної справи, явище, на жаль, не змінилося ще й досі, перед лицем далеко страшнішого й небезпечнішого ворога.

Річ ясна, що в таких невідрадних обставинах український нарід не може відіграти поважної ролі не тільки на міжнародній арені, а навіть і в поліпшенні своєї власної долі. Відповідаль-

ність за такий стан несуть, звичайно, насамперед, політичні провідники українського народу. Своїми міжусобицями вони ослаблюють його бойові сили, а тому, змушені завжди шукати допомоги в чужих, покладаючи забагато надій на уявно сприятливі міжнародні події... А найвищий час вже зрозуміти, що, доки українська спільнота не виступить національно об'єднаною, тобто справді спільнотсю, доти не можна навіть мріяти про незалежність України.

Світ сьогодні поділився на два супротивні, ворожі табори: табір безбожницького більшовизму, з його наукою клясової ненависті й кривавого насильства, і табір оборонців здорових засад християнської моралі, що єдина може допомогти людству якнайкраще розв'язати всі соціальні суперечності і труднощі нашого сучасного життя.

«Єдиний рятунок для людства — повернути до певного розуміння обов'язків, що їх має кожна людська істота супроти Бога і ближнього», — сказав лорд Галіфакс на недавньому міжнародньому з'їзді в Лондоні.

А другий доповідач, на цьому ж з'їзді, Стеффорд Кріпс, ще яскравіше підкреслив думку свого попередника:

«Жодне відкриття чи винаходи, жодна винахідливість чи геніяльність людська, жодна збройна сила чи добробут, жодні користи матеріальні чи досягнення господарські не зможуть врятувати світу, якщо він відвернеться від любові до Бога».

Те, що так говорять політичні мужі великої і панівної державної нації, повинно примуси-

ти задуматися і політичних провідників українських. У теперішню вирішальну хвилину вони повинні вибрати, з ким їм подорожі: з Богом, з Христовою Церквою, з їх проповіддю любові і посвяти, чи з Антихристом, з його слугами, з їх проповіддю ненависті і безпощадного насильства.

Нехай же палка й віддана любов до України і ширі уболівання майбутньою долею українського народу, нехай ті гекатомби жертв, що злочені у вікових змаганнях за волю, нехай сця могила невіджалуваного Вождя, спонукають вас зробити правильний вибір.

Зверніться ж сьогодні, над цим, дорогим серцю кожного свідомого українця, гробом, у спільній гарячій молитві, тими молитовними словами, якими благав Всевишнього один з найбільших Синів України:

А всім нам вкупі на землі

Єдинсмісліє подай

І братолобіє пошли!..

І, якщо ваша молитва буде вислухана і Всемогутній Господь пошле вам з неба цей дорогоцінний дар єдності і братньої любові, то тоді, напевно, здійсняться ідеали, що задля них жив, боровся і загинув блаженної пам'яті Євген.

Тоді, по страшній жертві Голготи, яку зложив український нарід, по днях мучеництва і руїни, заблеще для нього день Воскресіння Волі. І ви, в тріумфі слави, перенесете домовину Вождя, покриту переможними жовто-блакитними прапорами, з цієї, чужої вам, землі, до Вільної Соборної Української Держави.

Христос воскрес!

Пам'яті вождів

П А Р И Ж

У неділю, 23 травня ц. р., українці Парижу врочисто відзначили річницю трагічної смерті Головного Отамана С. Петлюри й Полковника Є. Коновальця.

В соборі св. Володимира Великого, після Служби Божої, була відправлена Панахида. Правила священники: Бачинський, Марків і Хабурський. О. Марків сказав до зібраних вископатріотичне зворушливе слово, в якому змалював величні постаті Головного Отамана С. Петлюри й Полковника Є. Коновальця, їхні великі заслуги та їх трагічну смерть. Ідея, для якої жили, за яку змагалися й згинули С. Петлюра й Є. Коновалець, є жива і близька здійс-

нення. Бо ж тільки всецілим, повним перейняттям українським народом ідей С. Петлюри й Є. Коновальця можна пояснити створення збройної сили українського народу, — Української Повстанчої Армії. С. Петлюри й Є. Коновальцеві завдячує український нарід своє нове досягнення: об'єднання всіх своїх творчих сил на рідних землях довкола ідеї, за яку згинули обидва Вожді-Лицарі. І річниця їх смерті «нагадує нам про нескінченне і кличе на продовження розпочатого».

На панахиді були присутні делегації українських установ з вінцями та численні вірні. Панахиду співав хор під орудою о. В. Жолкевича.

Після панахиди в церкві, зібралася численна українська громада на цвинтарі Монпарнас, біля могили С. Петлюри. О.о. Марків, Яцків й Хабурський відправили панахиду в супроводі хору під диригуванням о. В. Жолкевича. Над могилою промовляли о. Марків і студент Хамуляк.

Хор проспівав улюблену пісню Головного Отамана «Журавлі» та «Коли ви вмирали».

Гріб увесь був вкритий вінками: від УГВР і УПА, від Паризької філії ОУРФ, від ЦеСУС'у і від Студентської Громади в Парижі.

ТУРНІ

Українське Товариство «Просвіта» в Турні вшанувало в неділю, дня 6-го червня, пам'ять трьох великих українців: Івана Франка, Симона Петлюри і Євгена Коновальця.

По Службі Божій, відправив о. Іван Яцків панахиду за Вождів і закінчив її ядерною проповіддю, насвітливши в ній той живий приклад християнської любови й самовідречення, що його творить для нас життя цих великих мужів.

Опісля, у домівці «Просвіти», відбулася урочиста Академія. Відкрив її голова Товариства п. В. Шевчук, а святочну промову виголосив п. Любомир Гузар. В ній промовець з'ясував приямним, чому український нарід повинен вірити в остаточний успіх своїх справедливих змагань, що в них бл. пам. Вожді С. Петлюра і Є. Коновалець віддали своє життя. Цією жертвенністю влили Вони в серця живущих нову духову силу і незламне завзяття боротися аж до остаточної перемоги.

На жаль, сама імпреза в цілому не була як слід підготована. Треба вірити, що «Просвіта» в Турні, яка має за собою гарне минуле, при найближчій нагоді докаже, що вона вміє краще працювати.

КАН — МОНДЕВІЛЬ

Як попередніх років, так і цього року, дня 30 травня, в неділю, українська колонія Мондевілю відзначила пам'ять невіджалуваних борців за незалежність України, Симона Петлюри і Євгена Коновальця.

По Службі Божій, відслужив о. Осип Бачинський панахиду за поляглих трагічною смертю Вождів, а пополудні відбулася жалобна Академія зі скромною програмою. Ясного і популярного змісту доповідь о. О. Бачинського справила на слухачів помітне враження.

Однак, жалко і соромно, — як це слушно завважив у своїй короткій промові п. Наконечний, — що не всі українці прибули на цю Академію.

Що ж було причиною, що перешкодило нашим патріотам виконати свій почесний національний обов'язок і взяти участь у традиційному «Дні Вождів», що став для нас, особливо на чужині, мірилом нашої національної зрілості і дисципліни? Адже не можна припускати, що цією причиною була негода з дощем: «Козак грому й дощу не боїться!». Ні, треба з жалем признати, що це є наслідок успішної ворожої акції між нашими емігрантами, скерованої на розпалювання і підтримку незгоди і розбрату між ними.

Те, що українець-патріот не може сидіти поруч іншого українця-патріота на Академіях, уряджуваних на честь кращих Синів України: Шевченка, Франка, Митрополита Андрея Шептицького, Мазепи, Отамана Петлюри, Полковника Коновальця, або з нагоди Крут, Проголошення Самостійності, Першого Листопада тощо, тільки тому, що уряджує ту чи іншу Академію не «їхне» Товариство або Організація, — явище наскрізь хворобливе; воно аж ніяк не свідчить про добре засвоєння християнської засади братньої любови, а зокрема й національну свідомість. Не кажучи вже про те, що спільними силами всіх наших патріотів ми можемо завжди ці Академії відсвяткувати гідно, з належною урочистістю, а не жалюгідно вбого, в кращому разі, по-домашньому.

Треба, щоб наші найсвідоміші люди подумали над цим і почали відповідну працю між своїми земляками, працю наполегливу, важку й невдячну, але яка згодом дасть свої добрі овочі. Тоді в нас не будуть уряджувати в одній місцевості стільки «Крут» або «Листопадових днів», скільки є в тій місцевості Товариств і Організацій, а буде одна імпреза, але така, що на неї не соромно буде запросити і наших друзів-французів.

З життя нашої Церкви за океаном

Історичний день

Торжество єпископських свячень Преосвященного Ізидора Борецького, Єпископа-ординарія для східної Канади, і Преосвященного Андрея Роборецького, Єпископа-Помічника для середнього Екзархату, відбулося вельми урочисто 27 травня ц. р. в Торонті. В торжестві взяли участь Його Еміненція Кардинал Мек Гвиген, Апостольський Делегат Його Ексцеленція Архиепископ І. Антонютті, п'ять українських греко-католицьких Єпископів, 10 Архиепископів і Єпископів латинського обряду, багато представників Єпископів, 10 прелатів, 98 українських католицьких священників з Канади і Злучених Держав і 50 латинських священників. Катедра св. Михаїла була переповнена людьми.

Архиерейську Службу Божу відправив Високопреосвященний Василій Ладика, що був головним святителем. Співсвятителями були Преосвященний Константин Богачевський, Єпископ-ординарій для українців католиків у Злу-

чених Державах, і Преосвященний Ніль Саварин, Єпископ-ординарій західного Екзархату.

Кардинал Мек Гвиген виголосив проповідь по-англійськи, а Преосвященний Амвросій Сенишин, Єпископ-Помічник із Злучених Держав, — по-українськи. Обидва змалювали терпіння українського народу й Церкви в Європі.

На торжестві свячення був присутній також Преосвященний Данило Іванцьо, Єпископ-ординарій питебурзької дієцезії в Злучених Державах. Це — перший раз в історії, що всі канадійські й американські Єпископи нашої Церкви взяли спільно участь у такій історичній події.

З катедральної резиденції Кардинала до церкви і з церкви до резиденції після свячення відбувся урочистий похід духовенства, якому приглядалися тисячні маси народу.

Українська Католицька Пресова Служба

† Преосвященний Кир Василій Такач

Дня 15 травня в Злучених Державах Америки помер Єпископ Ординарій Питебурзької єпархії для греко-католиків з Карпатської України, Югославії й Угорщини, Преосвященний Василій Такач.

Достойний Покійник прийшов на світ 1879 року в селі Вучкові, на Мармарошині, де Його батько був теж священником. Після скінчення середніх шкіл, молодий Василь вступив до Духовної семінарії в Ужгороді, а 1902 року одержав Тайну священства. Спершу був директором бурси для греко-католицьких студентів, а потім духовником Духовної семінарії в Ужгороді. 1924 року Папа Пій XI іме-

нував Його Єпископом. Єпископські свячення отримав у Римі, разом з Преосвященним Константином Богачевським, 15 червня 1924 року. Після прибуття до Америки, осів в Юніонтавн, а згодом у Мунгал. Кир Василій Такач був співсвятителем наших двох Владик: Преосвященних Василя Ладика й Амвросія Сенишина; брав участь в Українському Евхаристійному Конгресі в Шікаго 1941 року та співпрацював дружньо з українським єпископатом. Його єпархія має майже 270.000 вірних, 150 священників, єпархіяльну пресу, як: «Небесная Цариця», та різні релігійні організації. Владика помер на 69 році свого трудяшого життя.

Ш У К А Ю Т Ь

- Гарматюк Ольгу, з с. Помонята, п. Рогатин, — Савка Павло, з с. Дугова, п. Рогатин.
- О. Семенюка А., з Ляцова на Холмщині, — Семенюк Олексій.
- Луцьовича Івана і Стасіцького Миколу, з с. Гвоздець, п. Старий Самбір, — Сеновят Василь.
- Дібровську, з с. Бужок к/Білого Каменя, — Словіцький Зиновій.
- Тимошишина Василя, з с. Мишин, п. Коломия, — Тимошишин Марія.
- Тирпак Єву, з с. Тихоня, п. Коросно, — Тирпак Семен, с. Івана.
- Фарилюка Петра, з с. Трибулів, п. Товмач, — Фарилюк Микола.
- Лютих Андрія і Парашку, з с. Вертетова, п. Бірка, — Черкас Микола.
- Пономаренка Павла, — Шемет Сергій.
- Рожанського Степана, Гірус Анну, з с. Маковиська, п. Ярослав, — Шкільник Федір.
- Адамяка Павла й Катерину, з с. Ясина Долишня, пов. Доброміль; Муравель Теклю, з с. Лімна, пов. Доброміль; Казік Марію, з с. Лімна, пов. Доброміль, — свояки, через д-ра Бандуровича Романа.
- Басик Марію, д. Івана, з с. Плонне, п. Сянік, — сестра, Басик Текля.
- Микитів Ганю, з с. Заруддя, п. Тернопіль, — Босий Василь.
- Васильчука Миколу, с. Онуфрія, з с. Теме-рівці, коло Галича, — Васильчук Микола, син Олексі.
- Муля Еміля, з с. Тарнава, п. Доброміль, — Войтечко Григор.
- Гапій, зам. Майгер Марію, д. Теодора і Єлисавети, з с. Сапова, п. Підгайці, — сестра, Гапій Магдаліна.
- Тимченка Григора Семеновича, Дробіта Ларіона; обидвох з м. Олександрія, Херсонщина, — Гашала Антін.
- Горбенка Тимофія Григоровича, — Гудяк Едвард.
- Данилейко Олександра й Параску, — Данилейко Надя.
- Дацька Івана, з Яворівщини, — Дацько Катерина.
- Бикова Йосипа, з пов. Лисько, — Дикий Іван.
- Панькова Івана Андрійовича, Панькова Микиту Андрійовича, з с. Покровське, п. Бахмут, — Зайченко Василь Григорович.
- Задолонних Андрія і Настю, з с. Голе Равське, п. Рава Руська, — Клим (Гошовська) Анна.
- Петрова Трохима Івановича, з с. Петровське, п. Маріупіль, — Клименко Андрій.
- Яременка Івана, родину Амуяновичів, — Ковалів Євген.
- Рошак Марію, з с. Воля Малинівська, п. Мо-стиська, — Кокот Петро.
- Мартина Олексу, Венгриня Федора, обидвох із с. Воля Малинівська, — Кохман Григор.
- Кухтенка Миколу, — Український табір в Авгсбурзі.
- Матвієва Олександра Івановича, Матвієву Олену Олександрівну, Матвієва Олександра Олександровича, — Матвій Костянтин.
- Коваленка Федора Михайловича, з Харкова (проживав у Тунісі), — Онанов Юрій.
- Бергман Ольгу Михайлівну, з Києва, — По-лішко Ніна.
- Сидоренка Митрофана, з Полтавщини, — Сидоренко Макар.
- Савченка Михайла, — Сирота Сергій, з Дубна.
- Додолова Сергія, — Сиротенко Оксана.
- Наконечну Марію, з с. Кудилівці, п. Зборів, — Скочиляс Володимир.
- Інж. Касьянова Василя Хведоровича, козака з Терщини; Ракович Варвару Борисівну; Рако-вича Андрія; д-ра Хведорова Сергія Олексійови-ча, полковника козачого війська, Єсипова Дми-тра Павловича, сотника-літуна, з Кам'янка на Поділлі, — Українська Громада в Туреччині.
- Шабатуру Василя й Павла, з с. Митулин, п. Перемишляни, — сестра, Хілінська Євгенія.
- Окіса Андрія Новосада Петра, з с. Холоїв, п. Радехів, — Хоїна Олекса.
- Стельку Олексія, — Швацький Микола.
- Соколик Настю і Софію, Майора Григора, — Колінчак Юрій.
- Барабаша Петра Михайловича, — Корш Хри-стина.
- Вавчака Михайла, з с. Глідно, п. Березів, — Кіндрат Володимир.
- Кірічка Володимира Олександровича, — Кі-річко Данило.
- Рідних і знайомих, — Місюренко Валентин.
- Дядька Політа Івана, — Мотилевич Роман.
- Мельника Юрка, Попадинця Миколу і Сіяка Тацю, з с. Задеревичі, п. Стрий, — Мельник Ілько.
- Гріненка Семена, з м. Черкас, на Київщині, — Могилевська Ліда.
- Сестру Пазиняк Катерину, — Мариняк Дми-тро, с. Григора.

● Венц Стефан шукає свого брата Олексу Беднарчика, зі села Передільниця, пов. Добро-міль; він віддавна працював у Франції.

Зголошуватися на адресу:

Service Social Ukrainien, 186, Bd St. Ger-
main, Paris (6).

УВАГА: — Читайте пильно самі й переда-
вайте іншим.

Відповідаємо тільки в випадку віднайдення
пошукуваної особи!

ВІСНИК

УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬ-

КОЇ ЦЕРКВИ У ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ

THE HERALD

A MONTHLY REVIEW OF THE
UKRAINIAN GREEK-CATHOLIC
CHURCH IN WESTERN EUROPE.

MESSAGER

DE L'ÉGLISE UKRAÏNIENNE
GRÉCO-CATHOLIQUE EN
EUROPE OCCIDENTALE.

M E N S U E L

Адреса Редакції і Адміністрації: 186, Boulevard Saint Germain, Paris (6e). Tél.: Littré 48-65.

За релігійно-національні основи світогляду і виховання

НАШЕ сучасне політичне становище, важка неволя та завзятий і нерівний змаг народу за свободне державне життя примушує не раз пригадуватися над основними причинами нашого лихоліття. Наші історики, політики та публіцисти шукають різних причин досюгочасних неуспішних змагань і боротьби української нації. Раз вказується на непідготованість цілого народу, то на брак розумного і досвідченого політичного проводу, або недостачу військової сили та здібних полководців, що зуміли б залізною рукою об'єднати народні маси і повести їх до бою за їхнє власне щастя; то знову вбачається вину в непригожих міжнародніх обставинах та малій розпропагованості української справи в світі.

Всі ці питання тривожать кожного з тих, які дорожать долею і майбутнім свого народу; всіх тих, які хотіли б, щоб на нашій рідній Батьківщині вже не було плачу голодних, переслідуваних та в'язнених; щоб по широкій і багатій українській землі гомоніла свободна пісня вільної людини; щоб радісно і гомінко лунали звуки з церковних дзвіниць, прославляючи Того, що за святу правду і за велику ідею свободи для кожної людини дав Себе розп'ясти на хресті і показав людству шлях любови, що єдиний може привести до вічного щастя.

Та, шукаючи причини нашого лихоліття, ми натрапляємо на два праджерела, що їх занеухання є основною причиною нашого національного нещастя і сучасної важкої політично-соціальної і національної неволі. Цими джерелами, що без їхньої життєдайної сили хилиться до занепаду кожна нація, — це Бог і Батьківщина. Два джерела, тісно і нерозривно пов'язані між собою! Два джерела, що без упину єдині дають силу поборювати найважчі перешкоди, бо, спираючись на них, і тільки на них, можна знайти правдиву розв'язку в трудному і не раз, здавалося б, безвихідному становищі.

Аналізуючи теоретичні міркування багатьох наших політичних письменників, учених істориків, публіцистів та політичних чи громадських діячів, завважуємо, що, здебільшого, вони мають перед овоїми очима тільки питання національно-політичні чи соціально-економічні та військові, а питання віри, релігії та моралі і виховання або зовсім не заторкують у своїх міркуваннях, або трактують їх побіжно, як другорядні чи меншевартісні питання національного життя. Це саме є чималим промахом у підході до наших національних життєвих питань та спричиняється до розпорошеності наших сил, блукання манівцями різних інтернаціональних чи спекулятивних ідей і браку су-

цільного міцного ґрунту в національному, патріотичному і релігійному світогляді та вихованні.

Якщо трактуватимемо наші життєві питання в щільному зв'язку з релігійним та національно-державницьким вихованням, тобто, якщо засадою наших міркувань при аналізі наших життєвих проблем та в шуканні виходу з важкого становища, в якому сьогодні перебуває українська нація, буде Бог і Батьківщина, ми ніколи не зійдемо на манівці і завжди зуміємо знайти правильний шлях та правильну розв'язку.

— Чому? — поставить питання той, що обмежився тільки до релігійного містицизму, а питання національного і громадського життя полишив на боці і зовсім ними не цікавиться; чому? — поставить питання інший, що заперече Бога, або ставиться байдуже до проблем віри і релігії.

Нація, це органічна цілість, в якій щільно і нерозривно сплітаються питання віри і національного життя, релігії і соціальних питань, моралі і громадського життя; нація — це та цілість, яка охоплює всі ці питання, і з неї вони не можуть бути усунені, ані без них нація не може існувати. Тому відповідь на питання: чому? — в обидвох повищих випадках, будуть питаннями тих, що не зуміли підвестись на відповідну височінь, з якої щойно можна розв'язувати життєві проблеми нації, на височінь, з якої треба розглядати питання віри та національного життя, як одну нерозривну цілість, як найвищу проблему людського життя на землі.

Розв'язуючи цілість релігійно-національних питань, а в тому і питання виховання в цьому дусі і світогляді, слід зупинитися на основному, а саме — на проблемі найменшої клітини суспільного життя: на питаннях родини і всього того, що зв'язане з цим питанням, як на вихідній точці міркувань про наше громадське, політичне та національне буття. Бо від розв'язки питання, як побудоване родинне життя і яка мораль панує в ньому, від виховання і збудування характерів у родинному середовищі, залежить у першій мірі майбутність цілої нації. Щойно так підходячи до аналізу причин нашого лихоліття, ми матимемо повний і правдивий образ і зуміємо знайти правильний вихід та вказати незрячим дорогу і методи для піднесення нації з її національно-політичного поневолення та звернути на правдивий шлях всеосяжного релігійно-національного світогля-

ду, як єдину і найміцнішу підвалину для росту нації, для її сили і для кращого майбутнього.

Вся краса вселюдського життя лежить у різнорідності і своєрідності та відмінності культур поодиноких народів. Так само є з родинним життям. Багата і різноманітна українська культура відбилася також на родинному житті українського народу, української людини. А вона в своєму родинному житті створила багато цікавих і цінних культурних вартостей та внесла їх у всеукраїнську культурну скарбницю з питоменними і властивими тільки українській людині рисами, які могли постати тільки у своєрідній культурі українського родинного життя.

Це торкається не лише культури матеріальної, але передусім української духової культури нашого родинного життя. Прекрасні звичаї, пісні, народне мистецтво тощо є віддзеркаленням душі нашої людини, її високої духової культури та шляхетності.

Та тут ішла мова тільки про позитивні, добрі властивості української людини та її родинного життя. Але, в парі з позитивним і добрим, завжди появляється негативне, руйнуюче і шкідливе.

Якщо маємо на оці добро цілого народу і бажаємо мати якнайкращі українські родини, то мусимо звернути увагу на негативи, щоб мати змогу їх усунути з нашого життя, а на їхнє місце вносити позитивні, хосенні і шляхетні цінності й прикмети. І тоді ми ясно побачимо основні причини нашого національного лихоліття, і тоді ми зрозуміємо, де є правильний шлях оздоровлення і піднесення, з чим слід боротися, та, врешті, що скріплювати, і на яких підвалинах будувати наш світогляд та наші методи праці в поході до чимраз кращого, до чимраз шляхетнішого, до чимраз ідеальнішого релігійно-національного, а зокрема родинного життя, того життя, яке є підставою щастя і сили нації.

Ми особливо підкреслюємо сьогочасний момент та звертаємо увагу на наше національне лихоліття, щільно пов'язуючи причини постанови його з тими негативами, які були і є, загально беручи, в нашому українському родинному житті та вихованні молодого покоління на світоглядних основах, позбавлених міцних і правильних підвалин, якими є тільки найкращі й найшляхетніші цілі нашого земного життя, тобто Бог і Батьківщина.

Якщо ми сьогодні вбачаємо причину бездер-

жавности українського народу в нестачі правдивого релігійно-національного світогляду та розумних політичних чи військових провідників, то першою і zasadничою причиною цього стану є брак відповідного виховання в українській родині молодого покоління в минулому й нині, виховання тих одиниць, що в майбутньому мають вести свій народ та творити історичні і культурні та інші вартості.

Цими питаннями коротко хочемо зайнятися в дальшому та показати, як ою повинна бути українська родина, як має виглядати виховання та на як их основах має бути побудоване родинне життя.

Наші міркування спиратимемо на релігійно-національному світогляді. Крім того, ми розглядатимемо питання родинного життя і виховання в ньому з двох поглядів: з погляду особистого щастя в родинному житті та з погляду релігійно, чи, вірніше, християнсько-національного виховання, як заповуки сили і щастя цілої нації.

На цьому світі щастя й спокою дуже мало, але кожен прагне їх і про них мріє. Ті самі мрії і то саме прагнення є теж і в родинному житті. Заспокоєння цього дає тільки християнська родина, побудована на міцному фундаменті Божих Законів, бо тільки тоді вона є чимсь великим і святим, бо тільки тоді вона є «островом щастя», мініатюрним раєм на цьому світі.

Люди, що відпали від Бога, або які забувають про Його святі Закони, творять з родини важке ярмо, а дуже часто — правдиве пекло. А тому, на жаль, що сьогодні багато людей відвертається від Бога, родини в багатьох випадках є нещасливими. Причини цього — різні. Та найважливішою причиною є нехтування або призабуття Божих Законів. Здебільшого, вина за нещасливе подружжя лежить у самих чоловіках і жінках. Чи більша вина при тому лежить по стороні чоловіка чи жінки, переважно важко вирішити. Чоловіки, звичайно, приписують всю вину своїм жінкам, які є, як каже приповідка, «найбільшим злом на світі». Жінки ж, зі свого боку, приписують всю вину своїм чоловікам. Та налагодження звіченого щастя подружнього життя не лежить в знайденні винного, хоча це є дуже важним моментом, але в умінні знайти спільну площину щастя і порозуміння, прощення провин і забуття чорних хвилин минулого, а, натомість, у вмінні роздмухати у своєму серці і душі вогонь християнської взаємної лю-

бови, пошани до Божих Законів та сумлінного виконання своїх повинностей супроти себе, і, врешті, знайдення спільної цілі в житті, великої і святої цілі, що зуміла б опромінити все життя, дати сили і щастя навіть у важких життєвих моментах; в горю і в нещасті. Бо життя — це велике мистецтво, його майстром і будівничим має бути, і мусить бути, кожна людина, — для себе і для інших.

Хто цієї життєвої правди не хоче або не може зрозуміти, той завжди сприйматиме життя, як нещастя, як великий тягар, і, в погоні за хвилинами забуття чи дрібних життєвих приємностей, забуде велику життєву мету кожної людини, тобто Бога і власну Батьківщину. Втрачаючи святу ціль життя, забуваючи про існування Божих Законів, людина трактує подружнє життя, як конечне зло; до деякої міри старається провадити родинне життя морально і пристойно; але це робиться тільки для доброї опінії сторонніх людей, а не з глибокого внутрішнього переконання, у згоді зі своєю совістю і світоглядом, з повною свідомістю і внутрішнім задоволенням та з почуттям добре виконаного обов'язку і внутрішнього щастя, щастя, що проймає людину до глибин душі і серця, щастя, що є найкращою нагородою в подружньому житті, того щастя, що ми звичайно називаємо палкою любов'ю, великим коханням, яке осяює важке життя людей на цій землі благодатними проміннями, і яке оспіване великими мистцями слова — поетами і письменниками. Гармонія почуттів і взаємне зрозуміння та вирозуміння є основними прикметами щасливого подружжя. Тому чоловік і жінка мусять завжди придержуватися цих правд, і тоді не буде взаємного оскаржування чи шукання винного в родинній трагедії, а будуть спільні зусилля прибудові храму подружнього життя і щастя. Все це мусить бути будоване на вірі в Бога і любові до своєї Батьківщини. Віра в Бога і Його Закони відкриває дорогу до вічного щастя та дає тривкі і високі моральні основи; любов до Батьківщини доповнює ці основи, даючи велику і благородну мету людині в його трудящому земному житті. Нехтування Божих Законів та відцурання від своєї Батьківщини допроваджують до звиродніння й дикости, до зрад в подружньому житті, до родинних трагедій, до жалогідних подружніх сцен, зламання цілого життя одного з членів подружжя, створення з подружнього життя правдивого пекла, морального занепаду, злочинів і, нерід-

ко, вбивств. Людина без вищезгаданих моральних основ, із закам'янілим сумлінням, трактуючи життя по-звірячому, живучи без жодного страху перед відповідальністю за свої діла перед Творцем всесвіту, вважаючи свій народ і свою Батьківщину, як чисто випадкове явище, а любов до них, зобов'язання жити й працювати для них, для їхнього щастя і величі, — бреднею, зайвим сентиментом, пустими фразами і тягарем для людини, така людина мусить докотитися до прірви і морального занепаду, злочинів та варварства. Прикладів на потвердження наших міркувань і нашого становища можемо черпати пригорщами з щоденного життя нашого Юточення, нашої і чужих історій, а зокрема з теперішнього життя сучасної доби, доби відродження варварських теорій, доби великих соціальних зрушень і морального занепаду, нелюдських жорстокостей та свідомого, плянового винищування мільйонів безневинних людей в ім'я божевільних ідей та в ім'я власних амбіцій і себелюбства.

Та ми знову мусимо вернутися до нашої вихідної точки, до наших міркувань про Бога і Батьківщину, та до виховання в релігійно-національному дусі, бо тільки вони можуть дати гармонійний світогляд, просякнутий шляхетністю і любов'ю, та який є єдиною основою для відродження людства. А воно може і мусить початися від найменшої людської клітини, від родини. Тому то цьому питанню треба присвячувати найбільшу увагу. Нове покоління не може бути виховане на антирелігійних, матеріялістичних і антинародних виховних принципах, бо вони показалися згубними і шкідливими. Щоб нове покоління було вартісніше, щасливіше і розумніше, воно мусить, насамперед, мати добрий приклад вдома, в родині. В родинній атмосфері має початися моральне оздоровлення, духове піднесення та будова нового життя: духового, морального, громадського, релігійного й національного.

Свідомість того мусить існувати не тільки вже в існуючому подружжі, але також у людей, які мають намір творити подружнє і родинне життя. Бо як буде виглядати це подружжя, якщо молоді люди не є свідомі того, що їхнє подружнє життя — це, передусім, чесність і святість, а не звичайний зв'язок двох осіб різних статей для «модии», для «так водиться між людьми», для «доброго тону», чи. — сказавши більше науковим стилем, — для

виконання певних життєвих, суспільно-фізіологічних функцій.

На жаль, часто вважають, що другий член подружжя (дружина чи чоловік) є тільки на те, щоб уприємнювати життя на цьому світі, чоловікові чи жінці. Таке буває звичайно у людей, що підходять до життя з матеріялістичним світоглядом, що є позбавлені будь-яких моральних засад, що не лякаються ні Божих, ні людських законів, ні власної совісти. Чи можна сподіватися, щоб з такого подружжя були чесні і зразкові люди, громадяни, патріоти, батьки? Можна сміливо твердити, що, маючи такий світогляд, подружжя буде або нещасливе, або принесе згіршення, деморалізацію, розклад в суспільне і релігійне, національне і родинне життя; можна сміливо твердити, що воно стане джерелом злочинців, національних зрадників, безвірників, морального розкладу, нездорових поглядів та ідей, словом — джерелом загрозливих заразків, небезпечних не тільки для тих поодиноких «вільнодумців», але й для загального суспільного існування.

Забезпекою перед цією загрозливою хворобою для поодиноких молодих людей, що мають намір вступати в подружнє життя, є релігійно-національний світогляд, до якого ми все і все повертатимемо, бо тільки він є єдиним і правдивим фундаментом, на якому може і мусить бути будоване наше життя: родинне, національне, суспільне і політичне. Наш час, це — час існування і наступу на молоде покоління сучасної доби матеріялістичних ідей, різних спекулятивних раціоналістичних світоглядів, безлічі філософських систем і теорій, найрізноманітніших виявів дивачних мистецьких напрямків і теорій, що прибирають назви всіляких... ізмів, по суті декадентських, звироднілих, позбавлених глибоко-творчих першнів, а приваблених пустою формальністю, сенсаційністю, своєрідною декадентською оригінальністю і проявами звиродніння та, до певної міри, божевілья. В добі шаленого розвитку техніки, зокрема — друкованого слова, ці твори і плоди «оригінальних» філософів, мистців, письменників, поетів, учених-теоретиків, популяризаторів та найрізноманітніших теоретиків соціальних проблем, ця отрута, шоволі і непомітно для самих споживачів, впливається в їхні уми, душу, свідомість і підсвідомість, і наче заразки загрозливої хвороби, розкладають здорові первні людської істоти, її душі та здорового розсудку.

Це, зокрема, торкається певної частини нашої інтелігентської верстви, що безкритично сприймає майже все, що приносить західно-європейська культура, яка, поруч шляхетних і гідних наслідування культурних і цивілізаційних здобутків, приносить чимало сміття, занепадницьких ідей і поглядів, елементів морального і духового розкладу і різного роду безвірницьких, неморальних і звироднілих ідей. Для прикладу, можна б навести екзистенціалізм, яким деякі з наших письменників та філософів захоплюються і намагаються безвірницькі думки та декадентські погляди модної нині філософії перещепити на український ґрунт. Хвилі матеріалізму, соціалізму, комунізму сьогодні раз-у-раз заливають наше життя і намагаються нівечити все здорове і тривке в українському національному організмі та ширити спустошення в умах і душах багатьох, в інтелігентних колах, серед селянства і робітництва, в масі народу. Ми є під обстрілом негативних елементів Заходу і Сходу, але ми також є свідками змагу позитив-

ного з негативним, що дав Захід і Схід. Переможцем у цьому змазі вийде тільки релігійно-національний світогляд, і ті, які ставлять собі за найшляхетнішу мету — служити Богові і своїй Батьківщині, двом світлим ідеалам, що творять найкращу гармонію і цілість, що є джерелом найшляхетніших починів, дїл і ідей у людському житті. Небезпека і загроза є надто велика, щоб легковажити собі її та не намагатися викресати в собі мужньої відваги протиставитися їй і поборювати її всіма засобами.

Цю боротьбу треба, найперше, почати від родинного середовища, там, де здобуває людина перші відомості про світ, про життя, про Бога і Батьківщину, про зло і добро, про негативи і позитиви; там, де виховується людський характер, де будуються підвалини людської особовості, де людина дістає основи свого світогляду і моралі. Цю боротьбу треба перевести в широкі масштабах, якщо має наступити відродження нації і якщо змагання за свободу і державність мають успішно закінчитися.

Зиновій Матла

Добре вихований

ОДИН славний професор Баварського університету оповідав ось таку пригоду зі свого власного життя:

— Раз у неділю (а пішло мені тоді було саме на сьомий рік) стояв я собі пополудні на невеличкому горбочку перед церквою, аж тут нараз надбігає гурток веселих хлопчиків, і давай мене кликати:

— Ходи, Петрусю, з нами, нарвемо собі багато гарних квітів у городі старого ткача.

Мене не треба було довго просити; якийсь більший хлопець ухопив мене за руку, й ми скоро побігли разом.

Нам треба було обережно скрадатися сусідськими городами, перелазити багато плотів, але таки накінець добилися ми щасливо до славного ткачевого квітника, де росли прекрасні, розкішні нарциси. Тоді кожний з нас нарвав собі тих біленьких квіток, скільки хотів, а мені добрі хлопці ще й своїх нарцисів надавали, так що ввечері вернувся я додому з важким оберемком гарних квітів.

Мама, завваживши квітки, глянули на мене гострим зором і спитали:

— Звідки в тебе ці квітки, Петрусю?

— Ми нарвали їх у городі старого ткача, — відповів я.

Мама нічого на це не відказали, але я бачив, що вони ні трішки тими квітками не втішилися.

Мені стало ніяково, й я пішов у другу кімнату; там саме сиділи батько, читаючи якусь книжку. Глянули на мене й на мої квітки, але так якось холодно, так суворо, що в одній хвилині мої чудові, запашні нарциси обридли мені невимовно, і я нараз почув, що вони пахнуть гріхом. О, як дуже хотілося мені кинути їх тоді геть далеко від себе! Але перед гострими батьковими очима я не міг на це відважитись. Поклав я, отже, спокійно свого букета в самому куточку на столику. Батько довгенько приглядався до мене:

— Ходи сюди, Петрусю! — сказали нарешті.

Я приступив ближче.

— Звідки в тебе ці нарциси?

Почувши таке питання, я весь почервонів і довго не міг до слова прийти. Насилу я вимушів з себе відповідь:

— З нашого городу.

— В нашій городі нема таких нарцисів, — сказали батько дуже сердито. — Звідки вони?..

— Сусід Б. дав мені їх.

Батько взяли мене за руку, притягнули ближче до себе, й, уважно глянувши в очі, сказали:

— У сусіда Б. нема нарцисів; скажи правду, Петрусю: звідки ти їх набрав?

Насилу здержуючи сльози, я признався щиро до всього.

Тоді батько сказали:

— Коли недавно Михась (сусідський син) забрав у тебе м'ячика, чи тобі це приємно було?

— Ні!

— І коли ти його питав, чи не бачив він де твого м'ячика, то він не тільки не признався, а ще й хотів у тебе вмовити, що то ти сам кинув свого м'ячика в криницю; а на другий день ти сам ясно бачив, що він твоїм м'ячиком бавиться... Ну, скажи: чи тобі це подобалося?

— Ні!

— Тобі так страшенно це не подобалося тоді, що ти, ввесь червсний від обурення, прибіг до мене й просив, щоб я Михася добре палицею набив, бо Михась дуже лихий хлопець і брехун. А я тобі виразно сказав: Уважай, Петрусю, і Господа Бога проси, щоб і тобі самому не впасти колись у такий гріх!.. Зрештою, ти мені сам позавчора розказував, як то пан учитель хвалив тебе, що ти так гарно вивчив десять Божих заповідей; ану, скажи мені сьому заповідь!..

— Сьома заповідь: Не кради! — відповів я.

Батько ще раз протягом повторили цю заповідь, вияснили мені її, і, врешті, так сказали:

— М'ячик, що його Михась у тебе забрав, належав тобі, а не Михасеві; і коли він крадькома того м'ячика взяв, то, скажи мені: що він тоді, властиво, зробив?

Я потиху відповів:

— Він украв.

— А тепер слухай уважно, — казали далі батько. — Нарциси, що в городі старенького ткача росли, були його власність, а не твоя. І коли ти, без його відома й дозволу, потайки, ці нарциси забрав, то, скажи: що ти, властиво, вчинив?

Почувши це, я настрашився, й насилу спромігся на коротку відповідь:

— Я вкрав.

— А коли Михась тобі говорив, що твого м'ячика не брав, та що ти сам його кинув у

криницю, то він, розуміється, збрехав. За це ти тоді дуже на нього сердився, і зовсім слушно; бо брехня — це обридливий гріх і велика ганьба. Наш Спаситель називає самого диявола «батьком брехні». І коли я тебе передше запитав, звідки в тебе ці нарциси, а ти мені відповів, що вони з нашого городу, а потім, що тобі їх сусід надавав, то, скажи мені: що ти тоді вчинив?

Тяжко було мені признатися одверто до брехні, і я хотів знайти якесь інше слово, трохи приємніше для вуха, й не таке осоружне; одначе, батько сильно натискали на мене, так що я мусів відповісти:

— Я збрехав.

Батько казали мені далі:

— Так, ти збрехав передо мною, твоїм рідним батьком, що так сердечно тебе любить; але чи не знаєш ти, що всюди, де б ми не були, Господь Бог є коло нас, і бачить нас, і чує? Отже, не тільки передо мною, твоїм рідним батьком, але й перед самим Господом Богом, ти допустився крадежі, а потім ще нікчемно збрехав. Тому сьогодні й узавтра й частенько ти до Господа Бога щиро говори: Ах, Ісусе дорогий! Я тяжко согрішив перед Тобою! Я вчинив крадіж, а ще й батька рідного обдурити хотів. Прости мені, Господи, ці гріхи! Дай мені, Боже, серце чисте, дай мені ласку, щоб ніколи вже не спіткало мене таке нещастя.

Почувши це, я сильно розплакався, а батько сказали:

— Ти гірко плачеш тепер, і добре робиш, бо гріх, на правду, гіркий. Господь Бог показує це ясно карами, що їх за гріхи наложив. Діточок карає Господь Бог за гріхи рукою родичів, щоб добре запамятали, який гіркий є гріх... Ось там, за великим годинником, лежить моя тростинка: принеси мені її.

Я приніс, і піддався заслуженій карі; але та кара не боліла мені так, як саме переконання, що я Господа Бога образив і свого рідного батька засмутив.

З тієї хвилини я завжди брився всякою брехнею. Не раз іще пізніше трапилось, що я чимнебудь провинивсь, і батько вже хотіли мене карати, але тому, що я до всього щиро признавався, то батько мені завжди прощали, кажучи:

— Тому, що ти щирий і провини свої вірно визнаєш і за них жалуєш, я тобі ще цей раз усе дарую...

Християни світу моляться за мир

(До історії Міжнародної прощі до Люрду 1948 року)

ОРГАНІЗАТОРОМ цього річної міжнародної прощі до Люрду було Товариство «Пакс Христі», що постало 1945 року. Це Товариство поставило собі за мету такі завдання: розвиток католицької віри в усіх народів, духовний добробут народів і запровадження міжнародного миру на Христових основах. Один із засобів, що мав би допомогти здійсненню поставленої мети, це — влаштування міжнародних зустрічей християн, під час яких є змога обмінятися думками та взаємно порозумітися. Місцем на такі зустрічі вибрано Люрд, бо там була і колыска цього руху. Цього року відбулася перша така міжнародня проща до Люрду. Підготовка до неї тривала майже рік. Загострення між Заходом і Сове́тами не дозволило взяти участь у ній прочанам з країн, сателітів ССРСР (їх заступала еміграція цих країн), але, мимо того, в прощі взяло участь близько 15 тисяч прочан.

Справа участі нашої української групи, як рівнорядної національної делегації, що репрезентуватиме наш Край, зустрілася від самого початку з незвичайною прихильністю проводу «Пакс Христі», а головню Генеральної Секретарки, пані Дортель-Кльодот, та її чоловіка, нашого великого симпатика, п. полк. Дортель-Кльодота. Це завдяки його заходам дістали наші прочани з Німеччини дозволи на приїзд (з яких, на жаль, через валютову реформу не змогли скористати), і це він вислав одного з зв'язкових нашої групи до Німеччини зустрічати наших прочан. Наша група репрезентувала наш Край. Так само еміграція репрезентувала такі країни: Білорусь, Малярщину, Польщу, Чехо-Словаччину, Югославію. Інші народи мали делегації з своїх країн. Були делегації Англії, Бельгії, Голяндії, Канади,

Люксембургу, Мальти, Марокко, Португалії, Іспанії, Італії, Саару, Німеччини, Швайцарії, ну і господарі — Франція. Дуже сильною була делегація Німеччини (дві тисячі). Крім програми релігійної, відбувалися також конференції на тему миру та завдань католиків у цій ділянці, були наради поодиноких груп; до загального наближення служив і «Вечір молоді», на якому виступи кожної групи зокрема давали загалові щось із свого фолкльору, Успіх прощі дуже великий. Щодо нашої, української, групи, то, крім великих духовних користей, які одержав кожний учасник, вона виконала також своє велике пропагандивне завдання, бо познайомила чужинецький світ з нашим прегарним обрядом, а заразом зробила ім'я «Україна» рівне поміж рівними.

І тому на майбутнє завжди треба належно доцінювати такі міжнародні зустрічі і ніколи не пропускати нагоди виступити на них, як рівнорядний чинник. Як вище вже згадано, успіх цієї прощі був великий і, певно, він матиме свої наслідки. Адже всі присутні наочно побачили, що світовий мир можливий, але на єдиній основі, на основі Христової науки, що проповідує любов, а не ненависть, бо ось вчорашні вороги разом тут зустрінулись, і не для взаємознищення, а для спільної молитви за мир. Але за мир треба не тільки молитися, але й боротися за нього. Саме про це й нагадав кардинал Салез у кінцевому слові, коли закликав католиків і взагалі християн цілого світу, протиставитися, як бездушному матеріалізові, так і войовничому безбожництву, бо це два чинники, що перешкоджають запанувати Христовому мирові на землі.

П.

Із записника прочанина до Люрду

Давня моя мрія мала цього року здійснитися — я братиму участь у прощі до Люрду. Побачити це, славне на весь світ, чудотворне місце появ Божої Матері, могти там помолитися і звірити їй усі свої журби й турботи, це все здавалося мені колись недосяжною мрією... Але, видно, Вона не забула про моє колишнє бажання, і ось я, заки-

нутий на далеку чужину, — прочанин до Люрду, учасник української групи, що братиме участь у міжнародній прощі, яку організує «Пакс Христі» в наміренні випрошення миру для світу. А де ж його просити, як не у Пречистої?! Тому — всі до Люрду! — кликав «Пакс Христі», кликали й наші оголошення в пресі. До Люрду!..

Ось і зближається ця довгождана днина...

НЕДІЛЯ, 25 ЛПННЯ. — У Парижі миле свято: храмовий день св. Володимира і посвячення нашого рідного прапора, що його маємо зложити в Люрді, щоб він там зайняв відповідне місце поміж прапорами інших народів. Якесь дивне зворушення охоплює, коли дивлюся на цей прапор. Колиш з ним вирушали в похід... Але хіба ми тепер не вирушаємо в похід? Так! “Здобути або дома не бути...”.

Виїжджати нам довелося з несподіваними труднощами на двірці. Але, переборюючи їх, о 10 год. 30 хв. таки виїхали.

Проходить скоро час дороги в піснях до Пречистої, в розмовах... Так і ніч минула.

ПОНЕДІЛОК, 26 ЛПННЯ. — Перед нами гарна днина. Поїзд жене з шаленою швидкістю, немов бажав би чимскоріш завести нас до Небесної Неньки... Ось і підніжжя Піренеїв, змінюються краєвиди... Лунає загальний радісний оклик: “Люрді!”. І справді: на обрії видніють гори, обабіч — залізничні написи “Люрді”, а ось і сама станція “Люрді”.

Скоро висідаємо. Всюди видно багато людей, чути різні мови: це ж міжнародня проща. Висівши, шукаємо свій готель, що зовсім не важко, бо кожний має його адресу. Заносимо речі і, трохи підкріпившись, рушаємо якнайшвидше туди, до “Гроти” *), щоб там зложити поклін нашій Небесній Неньці.

Запитуємо кудю йти і поспішаємо. Проходимо міст через ріку; перед нашими очима розіслався чудовий вид: величава базиліка, перед нею величезний майдан, а на ньому маси народу. А Грота? Вона — позаду, за цією величавою базилікою. Спішимо туди, нас охоплює якийсь невимовний настрій. Збоку шумить собі ріка Гав де По. Ідемо далі. На визначеній віддалі видніє напис: “Тихо!”. Всі люди повні зосередження. Йдемо далі — і ось ми перед нашою Заступницею. Вона глядить на нас своїм материнським поглядом зі скелі, вгору — Грота, в ній — пречудовий престол. Перед Гротою — багато людей. Моляться. Нас мимоволі пориває цей молитовний настрій, ми клякаємо і молимося, а радше — розповідаємо Божій Матері про ті дивні дороги, якими Вона сюди нас привела.

Молимося довго і щиро. Потім ідемо цілувати цю святу скелю та напитися чудотворної води... Я знову повертаю до Гроти, ще довго остаюся

тут. Гляджу на інших людей. Вони також іще довго тут лишаються. Бо, справді, тут вимріяне місце для молитви: сувора скеля, в її глибині — наша Небесна Мати, радше — її статуя з білого мармуру, переносана синім поясом, вгору — ця Грота, збоку — ріка... Молюся...

Вечір, початок Міжнародньої прощі. По молитві до св. Духа, єпископ Люрду говорить вступну духовну науку. “Наша мета тут — просити миру в Небесній Цариці. Ми зібралися тут з різних країн, щоб своїми спільними молитвами випросити це в Неї...”.

Офіційне відкриття закінчилося, прочани розходяться. Більшість іде на заслужений відпочинок. Провідники поодиноких національних груп мають окрему нараду. Це ж вони відповідають у деякій мірі за добру організацію прощі.

Западає ніч... Змучений дорогою, іду спати, щоб завтра мати багато сил, бо програма прощі різноманітна, а шкода щонебудь пропустити.

ВІВТОРОК, 27 ЛПННЯ. — Встаю досить рано, бо на 6-ту годину заповіджена Сповідь наших прочан. Спішу до спеціальної будівлі, званої “Пенітенціярія”, що призначена на сповіді. Це — велика зала, де багато сповідальниць. Ось і наша, зазначена: “Україна”. Тут сповідають наші отці. Їх семеро, наших душпастирів з Франції.

Наші прочани, незважаючи на втому, прийшли майже всі. Зрозуміли, що головною метою прощі це — справа душі. По сповіді — св. Причастя, в нашому обряді. Наші Служби Божі правляться при престолах у базиліці, або в каплиці св. Бернадетти. Видно вже й багато чужинців, що з зацікавленням придивляються нашій Службі Божій. Ось і додаткове наше завдання в Люрді: познайомити чужинців з нашим обрядом.

По Службі Божій відбуваються в базиліці загальні наради. Темою нинішніх є роля християн у справі миру. Доповідачі — єпископи з різних країн, що прибули на міжнародню прощу.

Питаю про кількість прочан. Їх є понад 15 тисяч. Тут тепер придалося б знати національні барви кожної країни, бо тільки в цей спосіб можна знати, хто з якого краю: всі прочани мають спільну срібну відзнаку “PX”, але в атлі своїх національних барв. Наших прочан з Франції є 90, а 3 з Німеччини. Досить поважне число, хотімо бути багато більше, якби були взяли участь наші люди з південної Франції та з робітничих районів Півночі. Але годі...

Під час обіду звичайно пустіє величезний майдан, і це досить вигідна пора, якщо хто хоче по-

*) Гротою називають печеру, де, тому 90 років, Божя Мати появилася перед бідною пастушкою Бернадеттою.

молитися в скупченні духа. Але при Гроті людей завжди багато.

Після полудня відбуваються національні зібрання поодиноких груп. Темою — ідея “Паке Хрісті”, ідея загального зближення народів, ідея Христового миру. Наше зібрання буде в четвер. Крім того, щодня є окремі зібрання для національних провідників, де вирішується програма на кожний день та інші справи. Все проходить у діловій атмосфері і в якнайкращому взаєморозумінні.

Щодня після полудня, о 4 год. 30 хв., — традиційна процесія з Найсвятішими Тайнами, що кінчається благословенням хворих. Тут і зачинається наш прилюдний виступ, як окремої групи, і з цим ще одно завдання: репрезентувати нашу Батьківщину. Ось і несуть нашу таблицю:

з одного боку напис “Україна” французькою мовою, а з другого боку — по-українськомu. Тому, що черга груп є за абеткою, ми йдемо на кінці. На чолі процесії йдуть “Діти Марії”, потім чоловіки в своїх національних групах. Поміж передніми численними групами, треба відзначити Бельгію. Багато молоді в одностроях. Потім багато німців. Їх є понад дві тисячі осіб. Чергуються інші народні групи. Вкінці і ми: попереду два прапори: це — Ліон і Мец. Гордо лопотять прапори, а за ними наші прочаці-чоловіки. Посвячений у Парижі прапор пильно береже наша хорунжа жіночої групи.

Ідуть тепер священники, єпископи, а далі, під багдахіном, — Утасний Христос, Син Непорочної Діви, Цариці цього місяця. Йде, щоб нести благословення всім, а зокрема хворим, що, установлені в ряди на майдані, в своїх візках, чекають на Нього. За Ним ідуть жінки, також у національних групах. Ось і наші. Здалека лопоче паризький прапор. Перед ним — наші три малі прочаночки в народніх строях, що весь час будуть atrakцією для численних фотографів.

Усі ідуть зосереджені, співаючи Евхаристійну пісню на честь Христа-Царя, що Його несуть таким урочистим способом. І таке повторитиметься кожного дня в цій порі під час нашої проції.

Похід іде далі. На майдані відбувається зворушливе благословення хворих. Різними мовами, але однотайно, всі учасники проції звертаються до Ісуса і благають про ласку оздоровлення, або принаймні полегшення, для цих нещасних хворих. А коли хтось одержить цю ласку, тоді окрема лікарська комісія мусить підтвердити, чи тут іде про чудесне оздоровлення. А недовірки зможуть оглянути окремий відділ, де побачать багато точних лікарських свідощів та досліди в справі чудесних оздоровлень.

Процесія закінчується загальним благословенням з підвищення. Всі прапори, що вже зібрані попереду, схилиються додолу. Цим разом і наші прапори прибули до Люрду і, під час нашого релігійного переслідування, віддають поклін Христові, що за Нього там, на Рідній Землі, йде бій. Тут ніхто їх не зірве, наших прапорів, бо людська злоба сюди не має доступу. Тут тільки вповні зрозумів я велике значення, яке має цей наш прапор. Усі три наші прапори є предметом загальних похвал, бо й справді зроблені вони гарно, а на всіх видніє Вона — Божа Мати... А під її прапором ми напевно переможемо.

Вечір. Зближається хвилинка вечірньої процесії зі свічками. Колись тільки читав про неї, а нині сам буду її учасником. Вечеряю скоренько, бо часу мало. Хоч процесія буде о годині пів на дев'яту, але наш провідник заповів збірку на восьму годину. Видно, не дуже то вірить нашій точності...

Точно о 8 год. 30 хв. починається ця чудова процесія. Всі прочани, згуртовані в національних групах (чоловіки й жінки разом), кожний тримає в руках горючу свічку. Йдуть та співають пісню до Люрдської Божої Матері. Співають її на знану нам мелодію “Левадов долинов”... Вона оспівує історію появ. Співають її всі, але кожний своєю мовою. Вперше цього року Божа Мати почула в Лурді й нашу мову. Довго на нас чекала, але діждалася. А наші прочани співають з цілого серця, на повні груди, так, що заглушують голандців та інших, що йдуть перед нами.

Цей світляний вузьк посувається майданом, а вкінці уставляється перед базилікою. І нагло... Що це, чудо чи що?! — Ціла базиліка знизу догори зайясила тисячами електричних світел. Немов би в небі... А похід, ідучи далі, співає...

Вечірня процесія скінчилася, але спати ще ніні не всі можуть іти. Бо зараз починається ок-

ремий вечір для молоді. Старі можуть іти спати, якщо хочуть, але молодь — куди там! Кожна делегація має показати щось із свого фолкльору, заспіває, затанцює. Хоч я вже до молоді не належу, але з цікавості й собі лишуюся.

За чергою абетки, з'являються поодинокі репрезентації. На початку співають старовинну німецьку пісню. Співають французи з словами французькими, а потім німці, на зміну, по-німецькому. І справді чується, що пісня — це велика сила: ось вона об'єднала ще недавніх ворогів... Але немає часу на роздумування. Треба слухати і дивитися.

Виступи поодиноких націй і чарівні, і вдумливі, і мрійливі, і бадьорі. Не завважив я, що вже й північ. Ось і наша делегація. Виходить з прапорами. Загальні оплески. Вже ми, видно, здобули собі тут симпатію. Кілька пісень до Божої Матері. Зворушлива рецитація наших найменших — благання до Пречистої, соло п. Мариновича з Фрайбурґу, що своїм потужним басом зразу завоював серця всіх слухачів. У своєму пластовому однострої, він співає арію з "Запорожця за Дунаєм". Сильне враження і загальні оплески. Ще "Верховино" з танком наших найменших, що також справило миле враження на присутніх. Зadowolені, розходимося на спочинок, що на нього найбільше, мабуть, чекали наші малі Христя, Сяня та Оля (три наймолодші прочаночки). Але нічого, маленькі, це й від вас потрібно для добра "справи"...

Розходимося, але п. Маринович ще не може йти, бо його обступили французькі пластуни, і він мусять усім підписуватися в нотес.

Вже давно по півночі, але не всі ще пішли. Йду коло Гроти. Тут багато людей ще моляться. Тиша ночі, шум ріки, освітлена свічками Божої Маті, все це приковує увагу і духа. І, хоч який я умучений, сідаю на лавці і перед Нею починаю молитися. Гляджу перед себе на землю. Напис: "Тут молилася св. Бернадетта дня 11 лютого 1858". Це — день першої появи Божої Матері. Молюся, але не устами, бо слова якось не складаються, лише серцем. А стільки цих справ, що їх треба їй розказати. Але Вона їх Сама знає. Тому сиджу і дивлюсь з довір'ям на Неї... і забуваю про все...

СЕРЕДА, 28 ЛІПНЯ. — Ніч проминула... Нині день св. Володимира. Це вперше буде наш Великий Апостол тут святкований. Усюди оголошено: о 8 год. 30 хв. урочиста українська Служба Божа. О. Жолкевич вже від першої хвилини свого приїзду до Люрду працює в справі підготовки хору.

І що наша Служба Божа пройшла гарно, це також і його заслуга.

Стають до Служби Божої наші священики в каплиці св. Бернадетти, що є прибудовою до базилики, і з неї видно цілий майдан. Отже, місце

дуже добре для нашої Служби Божої. Один з отців дає про наше Богослуження деякі пояснення французькою мовою. Служба Божа доходить кінця, до св. Причастя приступає також багато чужинців.

По Службі Божій — спільне фотографування наших прочан. Премилый вид: Непорочна Діва нахилилася до св. Бернадетти, а на її тлі — наш паризький прапор і по боках два інших наших прапори. Гарна знімка і незабутній спомин для всіх учасників, що з них кожний чується бадьорим і є вдоволений.

Після полудня — знову процесія з Найсвятішими Тайнами. Нині, з нагоди нашого свята, два почесні місця при Найсвятіших Тайнах займають два члени з української делегації. Перед латинськими єпископами видно наше духовенство в гарних і яскравих ризах.

Зараз по процесії — приємна вістка: при Гроті має правитися наш молебень. До молебня став Всеєв. о. Мітрат Перрідон, в асисті о. д-ра Сидорова та о. Чеховського, дякуює о. Леськовича. Здається, ще ніколи не чула Божої Маті такої нашого щирого молебня... По Євангелії коротку проповідь виголосив зв'язковий нашої рупи о. Прокопів.

"О, Маріє, Мати Божа, молися за нами"... потім: "За всіх молишся, Благая"...

По молебні — посвята Непорочному Серцю Марії, відчитана с. Мітратом, та цілування сті Гроти.

Всі розходяться незвичайно зворушені. А на лицах чужинців видніє признання і подив. "Україна"... "О, яке це було гарне"... чути звідусіль.

Вечірня процесія зі свічками, як і вчора. І спати... О, ні. Для сплюхів нема тут місця. По процесії є година молитви на майдані, а по ній, точво опівночі, Служба Божа. На підвищенні уставлено престол, при якому править італійський єпископ, а обабіч, при 14 престолах, правлять священники з поодиноких країн. Наша Служба Божа, з огляду на відмінність обряду, правиться в каплиці св. Бернадетти. Правлять усі наші священники. Служба Божа — читана, а по ній — спільне св. Причастя наших вірних. Вірні латинського обряду причащаються на майдані, причащає 60 священників.

Якесь дивне відчуття по цій Службі Божій. Почуття єдності і рівноправності... і надії...

А щойно тепер можна піти спочити. Хоч і не багато на це часу лишлося. Дехто вранці, на годину шосту, вибирається на Службу Богу до родинного дому св. Бернадетти. Піді і я туди...

ЧЕТВЕР, 29 ЛІПНЯ. — Точно о шостій годині ранку зупиняюся на вулиці Петіт Фосе, під числом 15. Напис: "Кашо": "Тут жила св. Бернадетта під час чудесних появ". Вхожду. Це була колись в'язниця, що її потім перемінили на мешкання для бідаків. А що родичі Бернадетти були дуже вбогі, то батько її винайняв тут мешкання. Тепер ця кімнатка перемінена на капличку, але зі збереженням її колишнього вигляду. В кутку ще видно місце, де спала Бернадетта тоді, коли взимку мусіла зриватися та йти по дрова, бо в хаті було холодно. Убозтво... Правиться наша Служба Божа, вірні співають наших пісень, що їх, певно, вперше тут чує св. Бернадетта, яка сама лежить далеко звідси: її моці зберігаються в місті Невер.

По Службі Божій, коротко оглянувши дім, іду поспішати, бо зараз має правитися урочиста Архиперейська Служба Божа латинського обряду. По ній — спільне фотографування всіх прочан, учасників Міжнародної протести "Паке Хрісті".

Пополудні спільний святочиний обід у місцевого єпископа для делегатів з поодиноких груп та церковних достойників. А після полудня — наша Хресна дорога. Так і відчуваємо всі її потребу. Йдемо: усі чотирнадцять станцій у природній величині, виразно зображені, отже, не потребують окремої проповіді, тому відмовляємо вервницю.

Насуваються чорні хмари, буря буде... Але ми скінчили, і йдемо до окремої залі на наше зі-

брання. Темою — доповідь о. Лебедовича про потребу апостоляту в душі Марії, про потребу витримати... Дискусія, а наприкінці ще коротенька доповідь п. д-ра Муровича з Німеччини про християнський рух. Зібрання скінчилося постановою, щоб ця наша проца започаткувала сильний Марійський організований рух на терені Франції. Але це вже залежатиме і від самих прочан...

Процесія, а в ній нині й заклики по-українському. По процесії доводиться нашому зв'язковому зложити побажання, з нагоди ім'янин, генеральній секретарці "Паке Хрісті", пані Марті Дортель-Гльодель, яка є надзвичайно прихильною до нас, як і її чоловік, л. полковник. "Побажання від делегації, що є останньою в абетковому порядку, але першою в широті побажань"... Милый усміх і слова: "Але яку ми дуже любимо і цінімо", було відповіддю, а разом і свідомством про наш успіх у Лурді.

Ще одна вечірня процесія... і якось так жалко, що остання, бо завтра..., — але не думаю про це, щоб не завдавати собі жалю...

П'ЯТНИЦЯ, 30 ЛІПНЯ. — Останній ранок у Лурді. В каплиці св. Бернадетти наша Служба Божа, на ній багато наших симпатиків з чужинців, спільне св. Причастя, і всі уставляємося до спільного походу перед Гротою, де буде прощання. Там також відбудеться і зложення нашого прапора.

Чоловіки попереду, посередні духовенство, позаду жіноцтво, всі йдемо з пісню до Божої Матері... Сьогодні бо важливий день, відсьогодні український прапор буде тут, у "народів вольних колі..."

Прощальне слово кардинала Салежа з Тулузи, що його відчитують різними мовами. Слухаємо... є і нашою рідною мовою: "... Ми тут були одно..."

“... Мати Божа, рятуй нас...”, “... За краю сво-
боду маємо змагатися...”, “... Хай прийде Твоє
Царство...”.

І тепер ця довгождана хвилина... Попереду всі
три наші прапори, разом з нашою нерозлучною
малою “трійкою”... Наш зв'язковий бере прапор
від хорунжої і передає його Всесв. о. Мітратові.
Він, у свою чергу, передає його Пресвященному
єпископові Теасові, єпископові Люрду, а той роз-
виває його і кладе на престол у Гроті, так, що
тризуб видніє здалека... У цьому моменті через
мікрофон передаються слова французькою мовою:
“Українська делегація складає прапор...”. За хви-
лину — ці самі слова по-українськом: “Україн-
ська делегація складає прапор у Гроті. Всесв. о. Мі-
трат передав прапор Пресвященному єпископові
Теасові, а той зложив його на престолі Марії...”.

Хвилина дотепер найбільш зворушлива в моєму
житті... Мимохідь нагадалися слова: “Струсиеш
Кавказ...”. Як би там не було, у всякому разі,
у Люрді Божа Мати визнала нас рівними поміж
рівних, а все інше, дасть Біг, також прийде.

Відбувається прощання нашої делегації з Непо-
рочною. Коротке прощальне слово Всесв. о. Мі-
трат, о. Чеховський приступає до престолу, бере
ще раз наш прапор і підносить угору, а в цей
час наша група проходить і цілує на прощання
святую скелю. Остання дефіляда перед Пречистою
і перед прапором. “Царице України, молися за
нами”, — видніє напис на прапорі довкруги об-
разу Божої Матері Неустанної Помочі... Це — на-
че звіт нашої делегації по переможному бої... Те-
пер можна вертати додому...

Приготування до від'їзду з Люрду... Ах, цей
від'їзд... як жалко його покидати, цей Люрд... Але
це відчутти може лише той, хто хоч раз був тут...
Іду ще раз до Гроті... Наш прапор стоїть тепер
збоку, а потім буде перенесений до базилики, щоб
бути зложеним з прапорами інших народів...

Ще раз прощаюся з Нею... Дякую їй за всі
ласки, що отримав від Неї... Прощай... А, може,
ще колись вернуся сюди... Може, вже з Рідної
Землі?... А, може, вже в Небі Тебе побачу?! Про-
щай...
Прочанин

УКРАЇНСЬКІ ПРОЧАНИ В ЛЮРДІ.

„ВИТАЙ, ВИТАЙ, НАША НАДІЄ!..”

КРІЗЬ однинені вікна княжих хоромів, — а вікна були широкі, різноколірні, роботи венеціанських майстрів, — заглядала літня ніч.

Тепло пахли липи, вливаючи в світлицю бурштиновий мед свого квіття, стрекотіли коники, шумів удалині Дніпро.

У світлиці було прєсторо і тихо. Шкури карпатських ведмедів, розіслані на долівці, м'яко пригдушували князеву ходу; важкі запони на дверях не пускали вояцького гамору з гридници.

У ставниках горіли свічі ярого воску, розливали світ по золоті зброї на стінах, боязко поглядали на широкі леза мечів, гостряки ратиц.

У кутку вірницею мерехтіло панікадило перед іконою Богородиці.

Князь підійшов до вікна. Ніч засміялася до нього щєбетом солов'їв, війнула запахом степів. Із широких мурів обїзвалася, як рик оленя зі святошинських лісів, роги вартових; на подвір'ї задзвеніли щити.

Господин-князь усміхнувся у відповідь, вигладив зморшки турбот на чолі під короною срібного волосся.

Перед ним лежала його волость, земля батьків. Десять далеко в стєнах темніли грізні заборола, будовані ще Володимиром Великим. Стояли на них вірні дружинники, захищаючи від степової зради подловецької цілу країну. Під опікою їх червоних щитів буйний стєн родив пшєницю, безпечно протїдили валки кунців, проходили прочани поклонитися мощам святих подвижників. Золоті хрести на сотнях храмів простирали свої рамена, закликали всіх, обїцяючи святе тихомір'я, духовний спокій.

Щє тільки в великих лісових нетрях плагали поганські божки, прогнані бризками свяченої води з великих просторів “руської землі”. Не панувати їм більше в княжих хорамах, у тихих галях, ні навіть у курних хижах вільного смерда.

Де ж їм змагатися, дерев'яним безпомічним істуканам, із силою князя, якого ївє називають Мудрим, а ціла Європа прислухається до його голосу.

Вже кілька десятків років, як святий хрест прогнав з Володимирової землі “бісовське насіння”, обняв своїми спасєнними раменами цілу країну, від Тиси і Сандомира по Чорне море й безмежжя подловецьких степів. Мечем і щитом, на якому подловецьких степів. Мечем і щитом, на якому виблискував золотий тризуб, очистив Великий Князь свою Україну від земних і пекельних сил.

А його син, у своїй мудрості, закріпив на цій землі святий знак спасіння.

Господин-князь глянув утомленими від книжного читання очима в лагідну безодню зоряного неба, зітхнув.

Так, сподобив його Всевишній продовжити діло великого батька, святого, рівного Христовим Апостолам.

Не в незнаній землі панує, а в тій, що зветься “руською”, що на неї з лєдивом і пошаною поглядає Еврона. Королі й цїсарі запобігають у нього ласки, шлють послів з великими дарами. розносять славу про землю широкую, багату, — забороло святого християнства. Тєстем своїм величають його, сина Володимира.

Ось недавно відїхала в далеку Францію улюблена донька Анна. Станє королевою в незнаному краю, будє закріплювати в ньому мудрість і віру свого батька.

Плакав такі слєзами молодий княжич данський, хоча звуть його Геральдом Сміливим. Плакав, бо “руська дівчина в золотім намисті” не хотїла його, ще недосвідченого, непрославленого.

Притих, звинувся в'юном сусїдній польський князько, як кіт на здобич позирає тільки на ласий Червень, окраїнний город, боїться. Дикі Арпади в угорських пуштах ходять сумирні перед лицем українського князя, слухаються, як приручені.

Їдуть уже кілька днів послї з туманної Англії, зі “столиці свїту” — з Візантії.

Вєї вони до нього, до князя Мудрого, по раду, по поміч, про підмогу.

По широкому небі покотилася зоря, затремтіла, розсипалася над темним обрисом пишного храму Премудрости Вожої, Софії. Господин-князь зробив на собі знак святого хреста, причинив вікно, відійшов.

Так, зіслав Господь на нього Свою ласку. Цїлий край, батьківщина дорога, в добробуті, в славі, сильна, укріплена.

Господин-князь підійшов до стояка з темного дуба, торкнувся пальцями пергаментових листків книги, розложеної на стояку.

Вигадливий писець розвів химерними узорами величавий надпис: “Руська Правда”, сиріч закон богобоязливого князя Ярослава”.

Княже чоло під короною срібних кучерів знову затьмарилося.

Дав Господь мудрість і силу. Але все це невічне, дочасне.

Положать його, князя, на сани, ляже з ним у домовину і велич української землі. Заздрі сусіди набіжать ордами, струхлявіють у степах міцні заборолла, пощербляться хараужні мечі.

З лісових нетрів, з північних болот, з крижаного моря виповзе Див, пекельна сила, потоптом битиме городи, святі храми, родючі лани. Поже-не діток у неволю, а батьків поб'є, помордує.

Навіть Європа, що тепер дивиться на цю славну країну, забуде її. Північний диявол осліпить її своєю отрутою.

Треба помочі, великої мудрости, треба сили до боротьби з сатаною.

Господин-князь заходив по світлиці. Великий дух запрацював сильніше.

Тихо тріщали воскові свічі, зі ставника у кутку плыв запах мірри. Смугляве обличчя Пресвятої Богородиці визирнуло з важкої, шитої перлами й золотом, намітки.

Господин-князь зупинився нагло в ході, глянув на святу ікону.

“Іншої бо не маєм помочі, крім Тебе...”, — слова молитви спливали на мовчазні княжі уста, освітили ум лисказкою.

“Пройде сила й велич, людська поміч заведе”, — думав князь, — “відречуться всі, навіть приятелі. Дикі орди гулятимуть по землі моїх батьків, у поросі й руїнах лежатимуть святі храми. Сатана посягне по хрест, побиваючи всіх, що боронитимуть його, застеле світ кривавою заслоною... Навіть кості його, князя великого, мудрого, батька Європи, вирве зі святого храму, розкидає у своїй холодній півночі...”

“Зникне ім'я великої країни, заборолла Христового царства на землі, вороги привласнять собі, як сладщину, княжий, золотом кований, престол...”

“Не буде помочі нізвідкіля. Тільки нащадки його улюбленого народу зостануться... самі... без нього, без князя... може, й без землі... розпоршуться по світі... по чужинах, прохаючи шматка хліба...”

“Але пекло й усі його сили не зламають їх, тих нащадків. Не вирвуть їм з рук зброї, із душ — віри й святого Хреста... Вони будуть далі великим народом, з землі відомої, з землі української...”

Господин-князь станув навколішки, припав лицем до землі, молився:

— А Ти, Ти будеш їх царицею, — просив, — Мати Божа, Мати народу моїх батьків. Огорнеш їх Своім омофором, поведеш у бій проти сатани. І не даси їм загинути. Навіть у чужих землях будеш для них опікою, заборолом перед силами некла. Збережеш їх душі для царства Свого Сина,

Царице неба, Княгині волости моєї, княгині України...

Іншої бо не маєм помочі, крім Тебе, надіє наша. Навчини отих далеких нащадків мого народу здобувати велич мою, даси їм мою мудрість, як дала esi мені недостойному.

І дивуватимуться всі народи світу й говорити будуть: “Направду, Божий це народ, і з великої землі походить, де царює сам Бог”.

— У Твою опіку віддаю свою волость, свою Україну, Мати Божа, Царице неба, Княгині землі моїх батьків і дітей...”

Тихо скапували ярим воском свічі в княжих хоробах, літня ніч оперлася об високі рамена вікон, дихала пахощами липового квіття.

Святою ласкою ясніли очі Пресвятої Богородиці на смуглявому обличчі візантійської ікони, в намітці з перел і важкого золота.

І стояв перед нею навколішках великий князь землі славної, князь мудрий і справедливий, якого шанувала ціла Європа, син того, що був рівним святым Апостолам. Князь Землі української.

І передав свою княжу корону й свою землю і всіх дітей і нащадків своїх великій опіці і незломній силі...

Крізь широкі різноколірні вікна храму Володимира Великого в Парижі зазірало золоте літне надвечір'я.

Снувався голубий дим кадила, світло свіч лягало на розгорнутий прапор. Була в ньому спіява високого неба й золото стиглого лану. Вміхалося дивною ласкою лице Матері Божої Неустанної Помочі, дивлячися на сотню людей, що зібралися біля прапора. Лиснів лезами мечів великий тризуб, знак княжої влади.

Із-за мережаних різьбою царських воріт виїшов отець Настоятель Святоволодимирського храму, віддав поклін святій Владичиці.

На високому чолі замерехтіла золото. мітра. У церковну тишу впали слова:

— ... Вас малий гурток, і кругом вас чужина. Деся, як срібне мариво вдалині, визирає до вас рідна земля, країна ваших батьків. Там тепер панує сатана на руїнах домів і святинь, оре широкі поля малими дітьми й засіває їх пшеницею для себе. І немає проїзду кунецьким валкам, і немає проходу побожним прочанам, щоб поклонитися святим місцям. Потоптані золоті хрести, а слуги Всевишнього в неволі, замучені в кайданах.

Та не падайте духом. Бо за вами Божа опіка, поміч Тої, якій ще князь Ярослав Мудрий віддав

свою корону, просив на престол України. Вона й одікується вами.

Сотні літ пройшло. Україна зазнала чимало лиха. Забули про неї і друзі і недруги. Але не забув про неї Бог.

А Мати Божа, Цариця України, й досі панує на вашій рідній землі. На сторожі її царства стоять зі зброєю тисячі воїнів, нащадки отих Ярославових гриднів, що боронили могутню державу від Сандомира й Попраду по Чорне море й далеч волязьких степів. Боронять її волості й ті замучені, в кайданах і в неволі, своєю вірою в Бога, в Його правду.

Стоять могутнім заборолом святі душі князів нашої Церкви, між ними Великий Митрополит Андрей, ряди священників, мільйони вірних.

І не далекий той час, коли вернеться до України її давня велич. Запорукою — цей прапор, що його зложимо в святому місці, осідку нашої Цариці на чужині, в Люрді. На ньому її образ і знак княжої влади, Володимировий тризуб.

Тому вірте: все, що zesлає нам Бог, дає в наше добро. Лише в бою і біді гартується дух, зростає в крицеву незламність. І всі наші терпіння і горе переміняються в радість і щастя. Тож віддайте хвалу їй, єдиній заступниці всіх віруючих, Цариці землі ваших батьків.

Ви ж своїми жертвами, дрібними лептами, купили цей прапор, великий дар, щоб покласти його до стіп своєї Небесної Матері, як колись ваші предки клали перед великим князем Ярославом славу, добуту трудом і борнею.

Несіть його сміливо, хоча кругом чужина і багато ворожих душ. Ви ж почесна дружина Небесної Цариці, і йтимете країною, над якою панувала донька того князя, що свою корону і свій край віддав у найвищу і найпевнішу опіку...”.

Тихо колихалися сизі струмки кадила, горіли в храмі ясні свічі.

Сотня сторожі стояла коло прапора, слухаючи слів отця Настоятеля. Крізь високі різноколірні вікна струменіло світло надвечір'я в далекій чужині, спливало на людей.

Торкалося золоті мітри, що нагадувала давній княжий ковпак, спливало на прапор.

На ньому був образ Матері всіх замучених працею, роками неволі, тугою всіх самотніх на світових дорогах, чужениць без батьківщини. І лиснів знак княжої влади й перемоги над злом — Володимировий тризуб зі святим хрестом.

Із святого храму Володимира Великого, в місті де панувала перед століттями королева Анна, донька Ярослава Мудрого, вирвалася українська пісня і плывла широкими дорогами на південь.

І зупинялися зустрічні люди і з подивом та пошаною схиляли голови перед посольством Цариці неба й незнаной далекої країни.

Сонце вийшло з-за високої гори Піреней і розсипалося промінням над майданом церкви в Люрді.

Мати Божа, в мозаїці стіни каплиці святої Бернадетти, колишньої пастушки, що досягла найвищого щастя узріти небо на землі, розложила руки в невимовній ласці, наче б кликала:

“Прийдіть до Мене ви, птахи на чужих до рогах, зложіть на Моему серці свої утомлені голови, свої турботи, свою тугу. Розкажіть про свої бажання, про те, як квітнуть криваві квіти на Моїй землі улюбленій, далекій Україні.

Прийдіть, як діти до Матері, зі своїми земними ділами, з вашим болем і горем. Я ж подам вам потіху й радість, наллю ваші серця надією, як міцним вином. Щоб ви вірили сильно, що край недолі близько. Бо ви не покинули мене через сотні літ, були мені вірними, не виреклися мого Сина.

І подайте Мені пучечок квітів із батьківщини, зв'яжіть його у вінок, положіть на Мої скроні, як княжу корону. І кладіть Мені до ніг усі молитви за тих, що боронять Царство Мого Сина... Я зберу їх усіх і віднесу перед престіл Господа Бога, проситиму ласки в Нього...”.

Великий майдан перед каплицею святої Бернадетти заповнений тисячами людей. З усіх вільних сторін світу зібралися вони, щоб, вірні науці Святого Отця, боротися за Мир Христа на землі.

І всі вони, — з Європи й Америки, з гарячих країн Африки, з далекої Азії, дивом дивуються, оглядаючи сотню прочан, що обступила синьо-жовтий, невиданий тут досі, прапор, прислухаючись до незрозумілих слів: “... Вітай, вітай, наша Надіє!...”.

Табличка над престолом, біля якого дев'ять священників приносять Найбільшу Жертву, освідомлює отих тисячі чужинців, що ці прочани — це вірні діти Марії, з «Україне», люди з країни, вкритої гробовим покривцем.

З країни, про яку думали, що її немає на карті світу. А вона живе! А посланці з неї прибули аж сюди, до Люрду, і складають Матері Божій свій прапор.

Направду, сильний то нарід і величну має ласку в Бога.

Тисячі чужинців-прочан шепоче молитви. За тих, досі невідомих, живцем погребаних за замісним віком домовини, за нарід, що боронить їх держави перед заливом пекла.

А крізь гучномовці: плыве в гірському пові-

трі могутній голос молитви в українській мові.

Жадібно слухають його ряди калік і хворих у своїх візочках. Може, Бог вислухає їх прохання, молитви цієї незнаной ради, приверне їм здоров'я. І просять перехожих підвести їх окалічені тіла ближче престолу, туди, "де служить Богові величної постави невідомий єрей з далекої країни".

Чудесна печера горить десятками свіч. Матір Божа зложила до молитви руки, моляться враз із Своїми земними дітьми.

"Іншої бо не маєм помечі, крім Тебе...", — слова, такі знайомі Її, такі близькі.

Так бо молилися до Неї ще перед сотнями літ у великій країні, коли мудрий князь складав до Її ніг свою золоту корону.

А дужий голос кричить-просить крізь гучно-мовці:

"Мати Божа, Царице України, молися за Українську переслідувану Церкву й український народ. Молися за його героїв і мучеників за св. віру!..

Молися за нашого любого Архипастиря, що, як добрий батько, опікується нами на чужині...

Мати Божа з Люрду, молися за нас..."

Моляться сотня українських прочан, складаючи до ніг своїй Цариці голубо-золотий прапор. На ньому з одного боку — образ Тої, яка є єдиною надією, а з другого — образ сили: тризуб. Прапор лежить на престолі у чудесній печері. Переврав його з рук о. Мітрата господар святого місця, архиепископ з Люрду, і зложив на престолі.

Потім виднітиме цей прапор над печерою, на почесному місці, між прапорами інших держав, бо "не з незнаной землі він походить, а з могутньої землі української".

Мала громадка прочан з голубо-жовтими стрічками на грудях входить до святої печери. Гарячі уста прикладаються до холодної скелі; дякують Небесній Матінці за щастя, що його вони тут зазнали.

"Витаї, наша єдина Надіє й Опіко! Ти ведеш нас сотні літ, даєш нам силу й снагу в боротьбі,

помагаєш у біді, рятуєш від лиха. Тільки при Божій святій помочі ми перетривали всі бурі і негоди. Хоча батьківщина наша, Твоя волость, у неволі, але Ти рятуєш нас.

Ми міцніємо постійно, наші діти моляться, хоча ворог за це їх карає смертю; наші брати боються.

А ми, мала громадка, розносимо Твою славу й велич Твоєї улюбленої країни серед тисяч чужинців. Наші священники працюють з нами й вказують нам правдивий шлях, шлях до Христа.

Ми незламні, сильні вірою і святим завзяттям..."

**

Вечір останнього дня прощі западає за горою. Сторожа дару-прапора зібралася востаннє біля печери, слухає слів:

"Можемо помолитися за всіх, що в Україні, наших братів, і за це дяка Тій, що з'явилася вбогій пастушці. Як цілий нарід посвятився, щоб прогнати зі своєї країни сили пекла й знову на оновлений княжий стіл впровадити Царицю України, так і ми тут, на чужині, повинні посвятитися: праці й молитві. Бо тільки молитвою і боротьбою можна прогнати цей пекельний рід.

Моїмся, хай оновиться наша батьківщина й Мир Христа зананує в вільній нашій країні..."

У яснім вінку лямпочок моляться Мати Божа, розняла пречисті руки і лле в змучені серця Своїх дітей, післанців Свого земного царства, квітучої України; ласки надії, віри, любови.

Хилиться перед Нею голови сотні українських прочан, враз із дев'ятью своїми душпастирями, хилиться низько й голова у золотом тканій мітрі.

Моляться й тисячі чужинців, схиливши голови, як у сиву давнину, перед маєстатом королеви Анни Ярославни, з далекої, могутньої, знаної тоді в цілому світі, країни.

Перед маєстатом Матері Бога й Надії всіх віруючих.

О. Данський

Українська Греко-Католицька Духовна Семінарія на чужині

ДРУГИЙ ДЕНЬ цього річних Зелених Свят (21 червня) має знаменне значення для історії нашої Церкви на скитальщині.

В цьому саме дні відбулося, в місцевості Кюлемборг, урочисте відкриття і започаткування праці в Українській Греко-Католицькій Духовній Семінарії, яка вже два місяці тому перенеслася з Німеччини на гостинну голяндську землю.

В цьому святковому відкритті взяли участь: Високопреосвященний Апостольський Візитатор для українців Західньої Європи Його Ексцеленція Кир Іван Бучко, представник Апостольської Нунціатури в Поляндії монсиньйор Россі, відпоручник недужого голяндського Кардинала Його Емінінції де Йонга монсиньйор Гюрдеман, делегат Апостольського Візитатора на Бельгію, Голяндію і Данію о. Ван де Мале, провід голяндського Унійного Апостоляту і багато інших церковних і світських достойників.

Свято розпочалося відчитанням привітальних телеграм від Святішого Отця Пія XII, Його Емінінції Кардинала Тіссерана, від українських і чужинних установ та окремих осіб. Опісля виступили з привітаннями: Провінціал Чина о.о. Августинів, що відступили частину свого монастиря на приміщення для Семінарії, міністр справедливости п. ван Марсефейн від голяндського уряду, представник Кардинала де Йонга монсиньйор Гюрдеман прочитав Його відпоручного листа, а о. Сміт зложив привіт від Унійного Апостоляту.

Всі достойні промовці вітали українців щирими словами, як милих і дорогих гостей, що внаслідок жорстокої дійсности мусіли покинути свою Батьківщину. Бажали українським бо-

гословам, щоб вони вважали гостинну голяндську землю своєю другою батьківщиною, аж до часу, коли будуть мати змогу повернути на свою рідну, вільну від наїзників, батьківську землю.

Усім промовцям дякував за щирі привітання Високопреосвященний Кир Іван, підкреслюючи велику прихильність і щирість голяндського народу, що в таких дуже скрутних часах він їх виявив, даючи гостинне пристановище нашій єдиній у Західній Європі (поза Апостольською Столицею) Духовній Семінарії.

Інавгураційну доповідь виголосив Ректор Духовної Семінарії о. д-р Василь Лаба, а поміж поодинокими промовами і привітаннями співав семінарський хор під орудою проф. Антоновича. Відспіванням національних гімнів, голяндського і українського, закінчилася ця важлива в житті нашої Церкви подія.

Велике зацікавлення нашим духовним життям виявили господарі-голяндці: всі більші голяндські часописи вислали на це відкриття своїх кореспондентів і помістили на своїх сторінках досить обширні описи цього відкриття, долучуючи до них загальні відомості про Україну і хресний шлях українського народу. Голяндське католицьке радіо надало з тієї нагоди десятихвилинний радіо-звіт, з уривками промов і деяких хороших точок, що входили в програму Свята відкриття Української Духовної Семінарії.

У наступному числі «Вісника» буде вміщений короткий огляд життя Української Духовної Семінарії від часу її постанови на скитальщині, а також докладніші відомості про саме Свято її відкриття в Кюлемборзі.

Високопреосвященний Владика Кир Іван у Женеві

У ПОВОРОТНІЙ дорозі до Риму із своєї тримісячної візитаційної подорожі по країнах Західньої Європи, Апостольський Візитатор, Високопреосвященний Кир Іван, зупинився на два дні в Швайцарії, точніше — в Женеві.

Малочисельна українська колонія у Швайцарії не була в спроможі прийняти Достойного Гостя так величаво, як Його зустрічали скупчення нашої еміграції в інших державах. Все ж

таки, також і в Швайцарії, українці приклали всіх зусиль, щоб виявити глибоку пошану і любов, що їх вони мають до найвищого Достойника Української Католицької Церкви та великого Громадянина. Кульмінаційною точкою женецького перебування Високопреосвященного Кир Івана було прийняття, влаштоване на Його честь 28 червня ввечері Українським Допомоговим Комітетом. В цьому прийнятті, крім

представників українського громадянства, взяли участь запрошені чужинецькі гості, з яких слід відзначити найвищого католицького достойника женеvського кантону Генерального Вікарія Монсиньора Петі, постійного представника Апостольської Столиці при ІРО Монсиньора Кіліона, швайцарського протектора Українського Допомогового Комітету полковника Бріке та голову женеvської станиці католицької добродійної організації Карітас отця Гааза. Українські учасники склалися не тільки з членів місцевої женеvської колонії, але й з представників інших осередків, які, незважаючи на робочий день, прибули до Женеви, щоб привітати Владика. Присутні були також обидва українські священники, о. парох Іван Бугера та о. радник Ярослав Захарієвич.

Під час вечері було виголошено українськими та чужинецькими учасниками ряд застольних промов. Першими привітали Високопреосвященного господарі прийняття, а саме: від УДК пані Мілена Рудницька та, від імени наших швайцарських приятелів, полковник Бріке. Надзвичайно тепло і красномовну промову виголосив Монсиньор Петі; він висловив думку, що в факті спасіння від большевицького терору одного з Єпископів Греко-Католицької Церкви виразно видно палець Божого Провидіння; врешті, Монсиньор Петі підняв келеха за Дорогого Гостя та за весь український народ. З українців промовляли: о. парох І. Бугера — про мартирологію Української Католицької Церкви; п. проф. Коваленко, від імени старої наддніпрянської еміграції, — на тему: «Те, що нас єднає, сильніше від того, що нас роз'єднує»; п. інж. А. Близнюк передав від найновішої еміграції почування вдячності до Католицької Церкви, яка є сьогодні найпоследовнішим і найнепохитливішим противником большевизму та захисником його жертв.

На закінчення відповідав Високопреосвящений Кир Іван. У французькій та англійській мовах, Владика подякував нашим чужинецьким приятелям за їх прихильність до українського народу та до скитальників. Звернувшись до присутніх українців, Високопреосвящений закликав їх не занепадати духом, але вірити в Божу справедливість, яка прийде і для нас.

Мила товариська гутірка, що в ній Владика, незважаючи на труди відбутої подорожі, виявляв багато дотепу та доброго настрою, продовжувалася до пізньої години. До культурної симпатичної атмосфери цього вечора спричинялася немало женеvська природа, бо прийняття

відбувалося в затишному ресторані, положеному в прекрасному парку, над самим берегом озера.

Чергового дня, у вівторок, 29 червня, Високопреосвящений відвідав Централю ІРО, де скликано нaшвидкуруч конференцію шефів відділів цієї установи для вислухання завваг і міркувань Владика. З надзвичайним знанням предмету, набутим на підставі власного спостереження під час візитаційної подорожі, з'ясував Владика керманічам ІРО найпекуучіші потреби і болячки українських скитальників. Практики скринінгових комісій, умовини життя в таборах, справа переселення, доля культурних і наукових установ, питання інтелектуалістів, питання людей, нездібних до фізичної праці, хворих і старих, — всі ці проблеми найшли у Високопреосвященного речника, що апелював до почуття відповідальності і сумління людей, в чіях руках опинилася доля скитальчих мас.

Тополудні того ж дня Високопреосвящений, незважаючи на перевтому, уділював у своєму готелі авдієнції, знаходячи для кожного увагу, добре слово і потіху. Під вечір турт громадян відпровадив Достойного Гостя на залізничий двірць, звідкіля Владика від'їхав в поворотну дорогу до Риму.

Відвідини Високопреосвященного Кир Івана сильно підбадьорили й піднесли на душі українську колонію у Швайцарії та підняли в Женеvі, в міжнародніх та швайцарських колах, що займаються проблемою скитальників, престиж нашої справи.

**Український Допомоговий Комітет
у Швайцарії**

ВЛАДИКА ІВАН У Св. ОТЦЯ

27 липня ц. р. св. Отець прийняв на приватній авдієнції Апостольського Візитатора для українців у Західній Європі, Високопреосвященного Кир Івана Бучка, що повернувся до Риму, відбувши свою кількамісячну апостольську подорож по країнах Західньої Європи: Франції, Бельгії, Голяндії, Німеччини, Австрії і Швайцарії.

У півгодинній розмові, Високопреосвящений Владика докладно оповів Вселенському Архирееві про теперішній стан і конечні потреби Української Католицької Церкви на чужині, що і у важких обставинах скитальчого життя намагається, по зможі, виконувати своє велике завдання.

Шкідлива легенда

I.

ДВА ЛИСТИ

РЕДАКЦІЯ «ВІСНИКА» одержала від одного з своїх читачів листа, якого наводимо без змін:

«Вісник» одержав, дякую. Але читаю і думаю: Великий еси Господи, чудні діла Твої. Всі українці ми, а не одної віри. Знаю з читання і з науки, що Володимир Великий охрестив Русь-Україну 988 року по-православному, з Греції. Тепер Вас запитую, в котрих роках хрестив греко-католиків, греко-православних, католиків, УАПЦ?

Далі. «Вісник» дуже гарно пише по-українському, але лише друком, а по-езуїтськи думом. Лучче якби «Вісник» українським духом описував, що то є езуїт. Бо я маю словник, то знаю, як то езуїти отруїли Папу Кліма XIV. Далі, дуже хосенно було би, якби «Вісник» описував для Українського Народу Кобзаря Тараса Г. Шевченка, бо його люди мало мають і мало знають, от як «Івана Гуса», як то Папа і решта пралати живцем спалили, далі «Петруся», поему народню, як то ксьондзи запрягали людей і їздили село до села і т. д. Можна писати у «Віснику» «Папська булла», «Неофіти», «Кавказ», «Посланіє», «Сон», «Три ворони» і т. д.

Далі, нехай «Вісник» пише, если стоїть на правді українцям, те, що писав Тарас Г. Шевченко «Неофіти», — хіба бронза чи камінь кого милує? А я читав у «Віснику» паломництво до Люрду. Десять заповідей Божих пишуть 1-ше — не будеш мати інших богів, крім мене.

Коли сатана вивів Ісуса на Оливну (?) гору і казав Ісусові, аби Ісус поклонився сатані, то віддасть Йому всі майна, то Ісус сказав сатані, що лише належить поклонитися одному Богу, себто правді, — преч, сатано, від мене. А що ж тепер езуїти проповідують?

Далі, нехай «Вісник» описує з Кобзаря «Сон», «Гайдамаки» і багато, багато є правдивого і хосенного для Українського Народу.

Чому о. Перрідон на промові над могилою Є. Коновальця в Роттердамі не висказав ім'я з найбільших Синів України, хто був той Син України, напевно, совість не дала сказати. О. Перрідон показав, як любить Сина України Тараса Г. Шевченка і т. д., і т. д.

Прошу о відповідь.

Українець

Як бачимо, весь цей лист написано в тоні досить грубому, неввічливому, отже, на нього можна було б узагалі не відповідати, але тому, що в цьому листі зачеплено низку питань, якими дуже часто й залюбки послуговуються

різні вороги Католицької Церкви взагалі, а Української зокрема, з метою баламутити наших малосвідомих людей, Редакція вирішила, бодай коротенько, відповісти на всі порушені в листі питання. А щоб ця відповідь була оперта на наукових даних і щоб не виглядало так, ніби, мовляв, сам циган свої діти хвалить, Редакція «Вісника» звернулася листовно до відомого українського історика п. професора І. Борщака, прохаючи його висвітлити вищезгадані питання з погляду історичної правди, а не так, як це, може, хотілося б нам, або нашим супротивникам. Ось текст нашого листа до п. професора І. Борщака:

21 липня 1948 року. Париж.

Високоповажаний Пане Професоре!

Редакція «Вісника» одержала листа від одного з своїх читачів, що обвинувачує Редакцію в багатьох гріхах національного й релігійного характеру.

Тому, що деякі обвинувачення з цього листа торкаються минулого України, звертаємося до Вас з проханням допомогти нам, на підставі історичних джерел, дати в цій справі безсторонні і вичерпні висноски.

З копії згаданого листа, що ми тут додаємо, Ви побачите, що, власне, нашого читача болить. Як видно, духовна отрута від різних ворогів Західної Церкви ще й досі діє на тих, хто безкритично сприймає все, що було досі в протикатолицькому дусі написано. А писалося, як Вам відомо, багато страхітливого: і про ксьондзів-уніятів, що їздили на таралайках, до яких запрягали православних, і про езуїтів, що нічого не робили, а тільки труїли і мордували чесних та добрих людей; і про Папів, що не хотіли чи не зміли нічим кращим займатися, а тільки живцем палили людей на вогнищах і вдавалися в розпусту... і т. ін.

Просимо Вас, Пане Професоре, відповісти, наскільки це все відповідає **історичній правді**. Це нас цікавить тим більше, що в українському православному церковному календарі на 1948 рік, виданому Свящ. Синодом УАПЦ на еміграції, у Штуттгарті, у статті про «Преподобномученика Афанасія, ігумена Берестейського», автор, на стор. 63, наводячи уривок листа Богдана Хмельницького до московського уряду, твердить, що саме **національно-релігійні** моменти були основною причиною повстання під проводом Богдана Хмельницького.

Вдаємося в цій справі до Вас, бо Ви вже довгі роки займаєтесь, як науковець, питаннями з історії України; отже, Ваше слово в цьому буде безперечно авторитетне.

Чекаючи Вашої відповіді, залишаємося з пошаною. Редакція «Вісника»

На це ми дістали від п. професора І. Борщака таку відповідь:

II.

ГОЛОС ІСТОРИКА

До Редакції «Вісника» Української Греко-Католицької Церкви в Західній Європі

Я одержав Вашого листа з 21 липня 1948 року разом з копією листа, що його надіслав до Вашої редакції якийсь читач, що підписався «Українець». Тому, що останній в своєму листі зачіпає низку питань, зв'язаних з минулим України, Ви прохаєте мене «допомогти Вам, на підставі історичних джерел, дати в цій справі безсторонні й вичерпні в'яснення». Як відомо, вже від довгих років я не беру участі в громадських справах і не належу до жодного українського угруповання, отже, відповідаю на Вашого листа, стоячи чисто на науковому ґрунті.

Перечитавши копію листа Вашого читача, досить заплутаного й побудованого чимало на непорозуміннях, бачу, що в ньому змішані особисті менти, питання про католицьку Церкву взагалі й, нарешті, питання з української історії. Залишаючи по боці особисті менти листа, що до них я принципово не втручаюся, і питання про католицьку Церкву, що зовсім не потребує моїх в'яснень (між іншим, українське громадянство, як я вже зауважив давно, в питанні про католицьку Церкву виявляє майже цілковиту необізнаність, що значною мірою пояснюється одержаним вихованням у російській православній атмосфері), я дозволю собі зупинитися на питаннях, зв'язаних з минулим України, що, мабуть, найбільше й цікавитиме Вашого читача.

1. Володимир Великий не міг охрестити Русь-Україну «по-православному», бо за тих часів не було ані православних, ані католиків, у теперішньому розумінні цих слів, бо тоді існувала тільки «єдина соборна апостольська Церква». До речі, коли 1054 року стався поділ Церкви на, так звану, православну й католицьку, в Києві, дарма що він канонічно залежав від Царгороду й вищі достойники київської Церкви були греки, до справи цього поділу, або, краще сказати, розколу Церкви поставилися зовсім байдужно. Вже після 1054 року, як і перед цим, київські князі брали шлюб із західними католицькими родинами, а 1075 року київський князь Ізяслав Ярославич, у бо-

ротьбі проти свого брата Святослава, звернувся по допомогу до Папи Григора Сьомого і вислав до нього свого сина Ярополка разом з цілим почтом. Папа коронував у Римі Ярополка і його дружину Ірину. Зрештою, аж до самої татарської навали в Києві існували католицькі церкви.

2. Щодо «ксьондзів, які запрягали людей і їздили село до села», — це звичайнісінька вигадка автора «Історії Русів», патріотичного фальсифікату, зложеного між 1816-1824 роками українським діячем-патріотом Василем Полетикою, що як справжній вільнодумець XVIII віку й з низки причин, що їх виклад завів би мене далеко, багато неправдивого понаписував про католицьку Церкву взагалі й про ставлення тієї Церкви до українців зокрема. У в'язанці тих квіток «Історії Русів», вигадка про ксьондзів, що їздять по всій Україні на тарадайках, куди запрягають православних українців, займає не останнє місце. Ця вигадка була підхоплена Гоголем у нестерпному творі «Тарас Бульба», звідки й пішла гуляти по білому світі. Треба на цьому місці підкреслити, що ця вигадка не має за собою жодного історичного підпертя.

3. Все те, що читач «Українець» пише про Шевченка, основане на якомусь непорозумінні. Шевченко — геніальний поет, а не історик. І не в поетів треба шукати історичних фактів. Найбільша частина, так званих, «історичних» творів Шевченка якраз мала своїм джерелом «Історію Русів», що про неї я згадав вище; отже, ці твори не завжди вірно передають історичні факти. Про це Ваш читач, як схоче, може дізнатися докладно з приміток до «Вибраного Кобзаря», що за моєю редакцією виходить у паризькому видавництві «Громада».

4. Щодо Вашого питання про релігійні переслідування, що їх зазнавали православні від католиків, і що, мовляв, «були основною причиною повстання під проводом Богдана Хмельницького», мені довелось вже про це побіжно торкатися в примітках до виданого за моєю редакцією твору О. Стороженка «Марко Проклятий» і в статті «Андрусово», видрукуваній у «Соборній Україні» (ч. 3-4). На Ваше бажання, дозволю собі трохи докладніше зупинитися на цьому питанні і висвітлити його так, як воно виходить за вірогідними документами, а не за легендами.

Берестейський Собор 1596 року, що мав кінчити релігійну суперечку на «Руських землях Речі Посполитої», точніше — вирішити

справу релігійної Унії з Римом, що її перші порушили **самі таки** українські і білоруські єрархи, — замість того, щоб об'єднати українську Церкву, ще більше роз'єднав її. Собор поділився на дві частини: на прихильників Унії і на противників її, взаємно виклявши одна одну. Польський уряд, властиво король Жигмонт Третій, взявши з політичних розрахунків під свою опіку єрархів, що пристали на Унію, надав цілій справі характер **чисто політичний**. Кожного противника Унії одночасно вважали нелояльним громадянином польської держави. **Таке політичне забарвлення** чисто релігійного питання було, на мою думку, **одною з основних причин**, що український нарід у **своїй більшості** не прийняв Унії.

Проте, вища законодавча влада в Польщі належала сеймові, що складався із шляхти, між іншими і з української, якій ніхто не мав права забороняти ісповідувати православну віру. Ця православна шляхта негайно на сеймах 1597 і 1598 років піднесла протест проти Унії. Сейм 1601 року, тобто п'ять років після Берестейського Собору, вирішив подати до «конституції» сейму вимогу про надавання церковних православних «бенефіцій» лише православним. Король, щоправда, не схвалив цієї постанови, але на сеймі 1603 року православна шляхта змусила уряд **відібрати деякі манастирі від уніятів і віддати їх православним**. А сейм 1608 року постановив визнати права православної Церкви й надавати вищі духовні уряди тільки православній шляхті. Але фактично, — а коли маєш справу з старою Польщею, треба завжди відрізняти правний і фактичний бік питання, — не всі ці постанови й не скрізь виконувалися. В анархічній Польщі все, кінець кінцем, залежало від енергії й завзятости того чи іншого єрарха. Отже, в одному місці брали гору православні, в іншому — уніяти. Наприклад, киево-печерський архимандрит Никифор Тур просто силою втримав Лавру, не передавши її митрополитові Рогозі, коли останній пристав на Унію.

Та українська шляхта продовжувала боротьбу, і сейм 1618 року гарантував свободу віри й обіцяв поборювати всякі примуси в релігійних питаннях. Тим часом, через перехід на Унію **більшості** українських єрархів, 1620 року у православних залишилася тільки **одна** єпархія, львівська. Та цього таки самого року православна шляхта й городове козацтво вчинили справжній *Coup d'Etat*, а саме — **нелегально**, всупереч існуючим в польській дер-

жаві законам, з допомогою єрусалимського патріарха Феофана, що перебував тоді в Україні, — **відновили цілу православну єрархію**, для чого були висвячені нові єпископи. Кінець кінцем, польський уряд скорився цьому нелегальному з правного світського погляду акто-ві... Між іншим, на сеймах 1623, 1626, 1627-1629 років, православні доходили згоди з уніятами, які, з свого боку, також робили спроби погодити обидва духовенства.

З часу, коли Петро Могила обняв митрополичий трон у Києві, **православні перейшли в наступ**, і сейм 1632 року відновив **усі права православної Церкви «на Русі»**, як тоді казали, тобто на українських і білоруських землях. Щоправда, й після «пунктів заспокоєння грецької релігії», аж до 1648 року, сейми сперечалися в релігійних питаннях, але ці питання втратили свою гостроту.

Який є висновок з цих схематично поданих подій?

На щастя, за часів до Хмельниччини релігійна боротьба в Україні не набрала того жахливого вигляду, як це було в Західній Європі XVI-XVII в.в. **До 1667 року, до Андрусова**, нема польських законодавчих актів, скерованих проти православних. Що окремі **надужиття були** — не тільки з боку **католиків, православні** не раз теж **вживали насильства** — це безперечно, але ці надужиття були винятками, а не звичайним станом. Усе вкінці звелось до політичної сеймової боротьби й пристрасної полеміки в письменстві. Звичайно, якби йняти віри тогочасним полемічним творам, що вийшли з-під пера уніятів і православних, то всі українці були «зрадники», «відступники», «злочинці», «сини диявола» і т. ін., але все це чистісінька література, в якій стільки ж історичної правди, як у теперішній, — нехай вибачать мені це порівняння, — українській еміграційній пресі, де політичні супротивники не раз обдаровують один одного такими епітетами, як «зрадник», «запроданець» тощо.

Петро Могила помер напередодні української революції, і за його часів православна Церква в Україні здобула **таке становище, що його не мала ні до того, ні після того**: гарна церковна єрархія, що її тримала Могилина залізна рука, реставрована Софія, Київський Колегіум, Київська друкарня з її славними виданнями...

Чому ж Хмельницький і Хмельничани, зриваючи повстання, твердили про утиски православної Церкви?

Повстання, властиво, почалося через **незадоволення** реєстрового козацтва **ординаціями** 1638 року, а що воно потім набрало загального характеру — це вже інша річ. Але якраз вище **православне духовенство ставилося**, кажучи делікатно, досить **зимно** до повстання, маючи всілякі застереження щодо козаків «ребелянтів». А той самий Петро Могила хіба не приймав урочисто в Києві 1638 року Потоцького, що здушив козацьке повстання й залив кров'ю ціле Подніпров'я? А хіба київський митрополит 1654 року не ставив **опору проти переходу** України під протекцію московського царя? Як же погодити ці факти, — а таких фактів можна подати куди більше, — з гаслами, що ми їх знаходимо в усіх виступах Хмельницького, що, мовляв, він зірвав повстання через **переслідування православної віри** й що він прохав царської протекції задля захисту тієї самої православної віри. Маємо тут просто справу з **звичайною пропагандою**, що її потребує кожна революція. Такою пропагандою й було 1648 року гасло «переслідування православної Церкви».

Правда, після 1667 року становище в Польщі цілком змінилося. Відтоді справді з'являються законодавчі акти проти православної Церкви і відтоді справді можна говорити про переслідування православної Церкви, що тривають цілий XVIII вік; відтоді справді почалося насильне навернення на Унію, але це вже відбувалося **по смерті Богдана Хмельницького**, отже, з його повстанням не було ніяк пов'язано. Та козацькі літописці, сини й внуки Хмельничан, що писали **після 1667 року** й були свідками переслідування православної Церкви в польській Україні, просто перенесли ці переслідування до часів перед Хмельниччиною, створивши легенду, що «початокъ й причина войны Хмельницкого есть едино отъ ляховъ на православіе гоненіе» (Самовидець). А потім прийшла «Історія Русів», що її головним джерелом був літопис Грабянки, яка, можна сказати, канонізувала легенду про нечужанні, «гідні Нерона й Калігули», переслідування православних католиками в часах до Хмельницького, а потім поети й письменники, як українські, так і російські, що черпали своє натхнення в «Історії Русів», рознесли цю легенду по цілому світі. Тут, як скрізь, як у всіх народів, **легенда виявилася сильнішою від історії**. І, між іншим, дарма, що в житті західньої вітки українського народу, властиво, в розвитку його національної свідомості XIX віку, **Унія**тська

Церква відіграла величезну ролю, про неї ще й до останнього часу український загаль су- дить більше з цих легенд, ніж з правдивої історії.

Прошу прийняти запевнення в цілковитій моїй до Вас пошані.

Ілько Борщак

Париж, 28 липня 1948 року.

III.

ЗЛОБА ЧИ НЕСВІДОМІСТЬ?

Гадаємо, що в своєму листі-відповіді п. проф. Борщак досить вичерпно висвітлив питання, зв'язані з минулим України, і нам лишається тільки відповісти на **сутю** релігійні питання, поставлені нашим незадоволеним читачем, що їх, з цілком зрозумілих причин, не міг торкатися п. проф. Борщак як людина світська.

Можемо позаздрити нашому незадоволеному читачеві, який в трьох рядках, одним махом, чисто по-козацьки, розправився з ненависними йому єзуїтами. Не маючи козацької відваги нашого читача, ми не беремося тут у кількох рядках висвітлювати цього вельми складного питання про чернечий чин єзуїтів, що про нього існує ціла література, але обіцяємо колись ще до цього питання повернутись. А поки лиш зазначимо тут, що в справі про отруєння Папи Климентія XIV (1769 — 1774) історична світська наука нічого **певного** ще й досі не може сказати, хоч, правда, опубліковано в цьому питанні чимало документів і **за і проти**.

Щодо питання про вплив єзуїтів у минулому України, воно досі ще також **науково** не вистудіюване. Підкреслюємо — науково, бо для поезії і для нашої літератури взагалі (Гоголь, Шевченко, Стороженко) ця справа вже нібито вирішена і саме в дусі нашого незадоволеного читача. Нагадаємо тут тільки одне, що Києво-Могилянський Колегіум (його звичайно називають Академією) був заснований за методами, якими навчали єзуїти по європейських університетах XVI в., і що мова навчання в цьому Колегіумі була **латинська і польська**. Але, видно, ці «єзуїтські» методи навчання були не такі вже страшні з національно-українського погляду, якщо з цього Колегіуму вийшли такі патріоти-державники, як Пилип Орлик, Андрій Войнаровський, Григор Полетика та багато інших. А що вже й казати про духовий вплив цього Києво-Могилянського Колегіуму на цілу Московщину,

Білорусь, Молдавщину, Волощину, Болгарію і Сербію? Ніколи, властиво, в історії духовий вплив України не сягав так далеко, як за часів Київського Колегіуму, що його заснував Митрополит Петро Могіла для оборони православ'я, але взяв за методи навчання в ньому найкращі в XVI віці, саме методи навчання єзуїтів. Один цей факт показує, як обережно і з великою науковою підготовсю треба братися до обговорення такого делікатного питання, як питання про ролі єзуїтів у минулому України. На жаль (як це також зазначив п. проф. Борщак у своєму листі до Редакції «Вісника»), переважна частина православного українського громадянства, що виховувалася під впливом московського православ'я, і в цьому питанні дивиться не власними очима, а крізь начеплені їм московські окуляри.

Висловивши рішучим тоном свою остаточну думку про єзуїтів, наш незадоволений читач взявся запровадити порядок і в Католицькій Церкві, яка, мовляв, усупереч Шевченкові і першій Божій заповіді, не забороняє своїм вірним їхати на прощу до Люрду. Хоч для справ церковних Тарас Шевченко, звичайно, не може бути міродайним, але тому, що він геть у всіх питаннях має такий незаперечний авторитет у нашого незадоволеного читача, наведемо з тих же самих Шевченкових «Неофітів» лише три рядки, а саме:

Молилися перед хрестом
 Закуті в пута неофіти,
 Молились радісно...

Чому ж наш незадоволений читач не обурився на Шевченка, який дозволив неофітам радісно молитися перед кавалком дерева? Чи, може, в цьому місці поеми Тарас Шевченко несвідомо також переступив першу Божу заповідь? Зовсім ні. Шевченко, як добрий християнин, не міг проповідувати ідолопоклонства, але, як і кожний розумний християнин, він ставився до хреста і до ікон зовсім не так, як про це твердять різні сектанти, намагаючись переконати несвідомих, що, нібито, для віруючого християнина ікона з подобою Христа, або іншим образом, рівнозначна Богові. Неправда! Розумний християнин поклоняється не дереву, не полотну, де людськими руками намальовано Бога, а тільки єдиному правдивому Богові, а ікона в цьому випадку лише допомагає слабій людській уяві, що звикла поземному сприймати надприродні явища, і навіть небесні таїнства.

Візьмімо приклад з нашого звичайного життя. Дехто з нас уже довгі роки живе на чужині без рідних, що лишилися в Краю. Час вивітрює з пам'яті образ близьких і дорогих нашому серцю осіб, але тоді на допомогу приходять фотографія. І, згадуючи своїх улюблених: батька, матір, дружину, або дітей, ми витягаємо їх фотографію, вдивляємося в неї і... цілуємо її. І, цікава річ! Ніхто не дивується, що людина цілує звичайний папір! Чому? Бо кожний розуміє, що **не папір**, а **образ** рідної нам особи, зображений на цьому папері, ми в даному випадку цілуємо. Чого ж тоді дивуватися християнинові, що цілує образ з намальованим Богом, або хрест, на якому був розп'ятий Син Божий, Христос?

На Чернечій горі, недалеко Канева, поховано геніального поета України Тараса Григоровича Шевченка. З усіх кінців, і то не тільки України, на цю святу для українців могилу приїздять ті, що хочуть поклонитися тлінним останкам великого Співця українського народу. Думаємо, що наш незадоволений читач також з радістю відбудув би прощу на цю дорогу могилу, і в цьому ані він, ані будь-хто інший, не вбачав би нічого дивного.

Або візьмімо більшовиків. Вони, як відомо, не вірують ні в Бога, ні в позагробове життя, але, коли помер Ленін, вони спеціально заспіртували його тіло і виставили його в збудованому розкішному мавзолеї в Москві. І, як ми бачимо з советських світлин, величезні черги советських громадян, навіть у тріскучі морозні дні, товпляться (це вже інша річ: з власної охоти, чи страху ради іудейска), щоб віддати творцеві більшовицького раю в СССР свій «вдячний» поклон. І з цього теж ніхто не дивується.

А от те, що християни хочуть відвідати місце, де Пречиста Мати появилася бідній пастиці Бернадетті, місце, що славне в цілому світі, що до нього з'їжджаються вірні з цілого світу, — це видається нашому незадоволеному читачеві чимсь ненормальним. Ну, що ж?! Тим гірше для нього, — можемо йому на це сказати. А, може, коли він уважно прочитає звіт про цьогорічну прощу до Люрду, про те, яку місію наші прочани там виконали, може, він змінить свою попередню думку про Люрд. Дай Боже! Ми, з свого боку, вважаємо, що навіть з суто **національного** погляду українська проща до Люрду, де українці вперше виступили на міжнаціональному з'їзді прочан, як окрема, самостійна національна група, — та-

кож не абияка подія в житті української спільноти, і не розуміти цього може тільки той, хто **не хоче** зрозуміти.

І, нарешті, щодо Всесв. о. Мітрата Перрідона, власне, його «злочинного» промовчення імені й прізвища Тараса Г. Шевченка. Тут треба признати, що о. Мітрат Перрідон помилився. Людина європейської культури, він гадав, що досить навести відомі слова з славнозвісного «Кобзаря», та ще підкреслити, що то слова **одного з найбільших синів України**, — і кожний культурний українець (а на панахиді в Роттердамі саме такі й були!) зрозуміє, про кого йде річ. Виходить, що він був про українців кращої думки, ніж вони є насправді? А втім, наш незадоволений читач, прочитавши в «Українці у Франції» текст надгроб-

ної промови, також зрозумів, про якого найбільшого сина України говорив о. Мітрат. Отже, в чому річ? Справа ясна: наш незадоволений читач просто шукає кістки в молоці. В іншому випадку, він не дивувався б, що «Вісник», **орган Української Греко-Католицької Церкви** (про що виразно зазначено в заголовку!), пише в **католицькому** дусі, або, маючи змогу купити у видавництві «Громада» цілого чи «Вибраного Кобзаря», не вимагав би, щоб **релігійний журнал** передрукував цілі поеми навіть такого великого поета, яким є для українського народу Тарас Шевченко, або, врешті, не бачив би нічого обурливого в зовсім зрозумілому бажанні християн, у даному разі — українців, відвідати славнозвісний Люрд, де віддає пошану Матері нашого Спасителя цілий християнський світ.

Микола Шаповал

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

25 ЧЕРВНЯ ц. р., у Соленкурі (департамент Ду), у віці 62 роки, помер генерал Микола Шаповал.

Небіжчик, свідомий і діяльний українець ще за царських часів, по відродженні Української Держави командував полком синьожупанників, що його опісля, а саме напередодні державного перевороту 29 квітня 1918 року, були роззброїли німці. Учасник повстання проти режиму гетьмана Скоропадського, Микола Шаповал 1919 року також брав участь у боях на протибільшовицькому фронті.

Діставшись 1925 року до Парижу, небіжчик станув на чолі «Української громади у Франції», яку очолював до самого приходу німців у Париж. Рухливий і заповзятливий, Микола Шаповал зорганізував у цій «Громаді» понад тисячу членів і членкинь, головню, робітників і робітниць, переважно з Західної України. Справжній демократ, запеклий противник гітлеризму, небіжчик поборював гітлерівщину в цілій низці доповідей і численних статтях у «Віснику Української Громади у Франції», а потім у своїй газеті «Українська Воля», закликаючи українців бути обережними до всі-

ляких орієнтацій на «доброчинну» й «великодушну» Німеччину...

Під час німецької окупації, він був третій з черги українець у Франції (після І. Борщак та О. Шульгіна), що його гестапо кинуло до в'язниці. Німецька тюрма так підірвала здоров'я небіжчика, що він вже ніяк не зміг одужати.

Не можна в нашому органі не відзначити, що Микола Шаповал, будиши переконаним соціалістом і народжений у православ'ї, виходячи з чисто національних інтересів, завжди ставився коректно до Греко-Католицької Церкви у Франції, і в своєму «Віснику Української Громади у Франції» закликав своїх членів греко-католиків гуртуватися навколо своєї рідної Української Церкви, а не ходити по чужих костьолах...

З приводу цієї невіджалуваної втрати, Редакція «Вісника» висловлює своє глибоке співчуття пані Антоніні Шаповал, що завжди була вірним і невтомним співробітником свого чоловіка в його громадській праці і чулою та дбайливою дружиною, що з такою самопожертвою доглядала хворого до останньої хвилини його життя.

Мученицька смерть Преосвященного Теодора Ромжі

ДОСИТЬ пізно просмикнулася у світ з-поза «залізної заслони» вістка про мученицьку смерть Преосвященного Теодора Ромжі, енергійного й повного посвяти єпископа, духовного Провідника і Батька «Срібної Землі», Карпатської України. Скупенькі вістки про цю велику втрату нашої св. Церкви появилися в нашій і в чужій пресі. Як звичайно в таких випадках, чого бракувало в цих вістках, те доповняли здогади, пояснення; отже, не дивно, що вістки були неодносторонні.

В американському журналі «Америка» (А Католик Ревю оф да Вік), з дня 20 березня 1948 р., поміщена стаття Г. Лермана: «Да Дет оф а Бішоп» (Смерть єпископа), де описана трагічна смерть Преосвященного Ромжі. Подаємо короткий начерк:

«В неділю рано Преосвящений Ромжа, з одним священиком і двома богословами, їхали возом на посвячення церкви до Лучок Великих. У дорозі, з противної сторони, надїхав червоноармійський повз і, коли вже мав минати віз, що на ньому їхав Преосвящений Ромжа, повз нагло затанцював на місці і всадився прямо на віз. Всі, крім єпископа, згнули на місці. З повза вискочили вояки, знушались ще над єпископом, били й копали його, а потім для певности дали кожній жертві по дві кулі в голову, вскочили в повз і відїхали. Поліція сказала людям, що це звичайний припадок, а тих, які настоювали, що чули й бачили, як червоноармійці стріляли до жертв, арештувала, за ширення неправдивих вістей про червону армію».

Так говорить про це вищезгаданий автор.

Тепер саме дійшли до нас нові вісті, відмінні від вищеподаних. Не беремось судити, котрі з них правдиві, а подаємо так, як вони дійшли до нас від людини, що в той час перебувала на Рідній Землі.

Нешасливий випадок стався не в неділю, 26, а в понеділок, 27 жовтня, коли Преосвящений Ромжа вертався вже з посвячення церкви в Лучках Великих.

Ні Преосвящений, ні священик, що їхав з ним, не згнули того дня. Що сталося з фірманом і двома богословами, оповідач не сказав нічого.

Пораненого єпископа відвезено, разом зі священиком, до шпиталю в Мукачеві, де ди-

ректором був українець-католик, а доглядачами — Сестри Василіянки.

До п'ятниці криза минула й було певним, що Преосвящений видужає. В п'ятницю ж усунено директора шпиталю й Сестер-доглядачок; їх місця зайняли інші. Доглядачкою Преосвященного була незнана жінка.

В суботу рано Преосвященого Ромжі вже не було між живими. Того ж таки дня почались похоронні богослуження в Мукачеві, та їх перервала поліція й наказала перевезти тіло єпископа до Ужгороду і там поховати. Похорон відбувся 3 листопада 1947 р.

Цілих три дні, від смерти до похорону єпископа, Ужгород був відтятий від світу. Припинено всяку комунікацію потягами, як і більшими, чи меншими автомашинами. Мимо того, на похорон прибуло до 25.000 народу, що прийшов пішки навіть з далеких околиць.

Ці вістки одержано кілька днів після тих сумних подій від особи, що в тому часі була в Мукачеві й Ужгороді й наче примушена була на те все глядіти, тому, що був перерваний зв'язок між Ужгородом і цілим краєм.

Слід зазначити, що Преосвящений Ромжа помер точно 3 роки пізніше від Митрополита Андрея Шептицького; можливо, такою ж самою смертю. Поки «залізна заслона» не розвіється, як дим, доти не будемо знати певного стану речей з наших земель, доти мусимо вдовольнитися тими скупенькими, часто розбіжними, вістками. Одно є певне, що Преосвящений Ромжа згинув насильною, мученицькою і, рівночасно, загадковою, смертю; згнув, як пастир за своє стадо, за свою Церкву і св. віру, за свій український нарід.

ДЛЯ КОГО РЕЛІГІЯ?

— Релігія — це справа жінок і дітей, — сказав молодий чоловік, що вважав себе дуже освіченим. — Зайдіть до церкви, то побачите там одного чоловіка на десять жінок!..

— Може, воно й правда, — відповіла йому стара жінка, — але опісля відвідайте в'язниці: там зустрінете навпаки: одну жінку на десять чоловіків!..

— Молитва — жіноче діло, — сказав інший премудрий, — на сто жінок, що моляться, припадає один чоловік.

— Так, так, але на сто жебраків зустрінете одну жебрачку, -- звучала негайна відповідь.

ДЛЯ ТИХ, КОМУ ЩЕ НЕ ЯСНО

Ще тоді, коли вся європейська преса приємно дивувалася й захоплено розписувала про свободу релігії в ССРСР, "Вісник" на своїх сторінках викривав облудну гру советських можновладців, що, використовуючи Московську Православну Церкву, як слухняне знаряддя в своїх руках, ніколи по-важно не думали припинити боротьби з "опіумом для народу", як це на більшовицькому жаргоні називають релігію.

Пізніше, низка різних постанов комуністичної партії і комсомолу в питаннях антирелігійної пропаганди якнайкраще доводила, що всі розмови про цілковиту свободу для релігії в ССРСР це — брехня, потрібна для замилювання очей легковірним громадянам демократичних західних держав. Кілька тижнів тому, в комуністичній московській "Правді" (№ 181), знову порушено це питання в передовій статті, під спокійною, на перший погляд, назвою: "Полищувати й розвивати пропаганду наукових знань!".

У цій статті, в частині, що стосується релігії, написано, як то кажуть, чорним по білому:

"Недостатньо наступальний характер наукової пропаганди виявляється часом в недооцінці боротьби з релігійними забобонами. Сталінська конституція, серед інших демократичних свобод громадян ССРСР, проголосила свободу совісті. Свобода совісти, однак, зовсім не означає, що наші громадянські й наукові організації не в т р а л ь н і щодо релігії. Ще 40 років тому, Ленін борючись з опортуністами, вказував, що революційна соціал-демократія вважає релігію приватною справою, ... ні в якому разі не щодо себе, не щодо марксизму, не щодо робітничої партії". Ленін вимагав роз'яснювати джерело віри і релігії з матеріалістичних позицій. "Партія, — вчить Сталін, — не може бути нестральною щодо релігії, і вона провадить антирелігійну пропаганду проти всіх і всіляких релігійних забобонів, бо вона стоїть за науку, а релігійні забобони йдуть проти науки, бо всяка релігія є щось протилежне науці".

Гадаємо, що коментарі тут зайві. Тепер вже, мабуть, і сліпому, буде ясно, як у ССРСР стоїть справа зі свободою совісті.

— Ну, добре, — може сказати дехто з наших "тверезих" читачів. — Якщо більшовики борються проти релігії, то для чого вони дозволяють на

такі бучні й парадні імпрези, як недавній церковний з'їзд, з нагоди 500-ліття самостійності Московської Православної Церкви, що тривав два тижні в Москві, і на якому були присутні численні гості з-за кордону?

Найкращою відповіддю на це може бути замітка про цей з'їзд, надрукована в російській емігрантській газеті "Русская Мысль" (№ 68), яка пише:

"Так званий, церковний з'їзд, що відбувався в Москві 8-21 липня, зайвий раз показав, що православна Церква, керована патріархом Олексієм, служить інтересам єврейської влади.

Тепер, коли ТАСС оприлюднив (яка люб'язна квапливість!) резолюцію, "одноголосно" схвалену з'їздом, стало зрозуміло, для чого був потрібний советській владі цей з'їзд.

Усім відомо, яку наполегливу боротьбу провадять більшовики в країнах-сателітах з католицькою Церквою, що обстоює свої права. Застосувати до католицького духовенства заходи, що за їх допомогою вдалося знищити в Росії все чесне й незалежне православне духовенство, більшовики покищо не зважаються. Вони сподіваються систематичним дискредитуванням і наклепом добитися того, чого вони досягли в Росії шляхом розстрілів, тортур, катувань і заслань.

Православне теперішнє духовенство, на чолі з патріархом Олексієм, як вірні слуги влади і режиму, покійно виконали одержане завдання: грубо оббрехали Ватикан, назвали його "центром фашизму", політику його визначили, як "антихристиянську".

Ось ця частина резолюції:

"Римські священники завжди є на боці можновладців світу цього і вони завжди проти слабих ігноблених. Ось чому тепер діяльність Ватикану скерована проти інтересів робітників. Ватикан є центром міжнародних інтриг проти інтересів народів, зокрема, слов'янських народів, і центром міжнародного фашизму. Всі християни, без різниці національності і відтінків у віросповіданні, не можуть не назвати політику Ватикану інакше, як антихристиянською, антинаціональною і антидемократичною".

Назвати цей твір достойним "князів Церкви", хоч би й советської, дуже важко".

Так влучно пише про церковний з'їзд у Москві і його резолюцію російська газета, яку важко запідозрити в особливій симпатії до Ватикану.

Велика хмара, Та дощ малий

18 червня цього року українські музики, що згуртувалися в "Об'єднанці Українських Професійних Музик у Парижі", дали свій перший, шпирокзакровений, "Вечір української музики".

Цей виступ мистців, у житті нашої української колонії, явище, безперечно, небуденне, і тому, хоч після концерту минуло вже більше, як два місяці, писати про нього ми вважаємо й сьогодні доцільним. Воно тим більше потрібне, якщо наші мистці не думають на цій першій спробі взагалі закінчити свої організовані виступи.

Те, що під концерт була винаймлена відповідна зала в "Еколь нормаль де мюзик", те, що друковані програмки "вечора" були по-мистецьки оздоблені, те, нарешті, що після концерту не був реклямований черговий "баль до ранку", свідчить, нібито, про поважний підхід до справи упорядників "Вечора української музики", чого не можна на цьому місці не відзначити.

Та, незважаючи на все це, концерт, як відомо, не мав належного успіху ні матеріального ("в своїх" (зовсім жалюгідна кількість слухачів), ні морального ("в чужих" (не досить прихильна оцінка французької преси: див. «Arts», за 25 червня).

У чому ж сук?

Що не було успіху матеріального, це річ зрозуміла: українське громадянство Парижу, в цілому, вже давно довело, що воно зовсім добре може жити й без рідного мистецтва. З одного боку — чільні наші громадяни, так звані, провідники, може, й хотіли б відвідувати мистецькі імпрези, але не мають, просто, змоги, навіть одержуючи безплатні квитки-запрошення: одні через те, що перевантажені справами високої політики ("будують" Україну!), інші ж — по самі вуха загрузли в своїх особистих справах (ліплять затишне родинне кубечко!); з другого боку — звичайні смертні, наші рядові паризькі українці (а, може, й не тільки паризькі?!.) звикли ходити на різні імпрези тільки з запічкового патріотизму, коли їх уряджує "їхня" організація, або, в гіршому разі, коли на цих імпрезах можна, принаймні, добре залитися, смачно об...їстися й до десятого поту нагоцятися.

Тільки цим можна пояснити, що навіть таку поважну виставу, як остання "Безталанна", упорядники, боючись "прогоріти", не ризикнули виставити без традиційного "балу до ранку". Є, правда, незначна кількість серед наших людей і таких, що їсти не будуть, а заощадять грошей, куплять квитка й підуть послухати народню пісню, або подивитися на рідну виставу, але ці диваки

не в рахубу, бо не вони надають тону в нашому громадському житті на чужині.

Чому ж, однак, не було сподіваного успіху морального? Кажемо сподіваного, бо, видно, упорядники "Вечора української музики" були зовсім певні успіху, якщо запрошували на свій концерт представників французького музичного світу.

На нашу думку, це сталося з двох основних причин.

Перша: упорядники не до кінця продумали програму. Бо одна справа виходити з нашою музикою перед українського слухача, слухача безпосереднього, переважно, чуттєвого, якому іноді досить почути на чужині рідне слово і знайому лісію, щоб навіть заплакати, а цілком інша річ — демонструвати українську музику перед західньо-європейським слухачем, у даному разі — французьким, слухачем досвідченим, вельми вибагливим, чие серце нелегко піддається на сентиментальну привабу і кого тільки чимсь справді надзвичайним можна захопити.

Арія Одарки з опери "Купало", А. Вахнянина, твір досить примітивний; це зразок тієї неокресленої, не то романтичної, не то в стилі фолкльору, музики, яка в нас, у Галичині, колись почала була тільки робити свої перші кроки. Цей номер не міг навіть українського слухача захопити, а для французів він справді мусів здаватися надто «simpliste». Про дует Оксани і Андрія з славнозвісної в нас опери "Запорожець за Дунаєм" треба б те саме сказати. Якщо він з багатьох причин бере українця за серце й милує приємно вуха, то для чужинця він зовсім незрозумілий і, навіть, ми сказали б, нудний.

Твори Ст. Людкевича "Сни, дитинко моя" і "Торжественна кантата", одного з наших найкращих сьогочасних композиторів, на жаль, не прорізані глибоко українським духом. Ці твори прекрасно написані, але в них виразно почувається ритміка й мелодика, так би мовити, західнього духу...

І. Левицького "Казку" і А. Вірети "Коліскову" можна грати в салоні, або ввечері в себе дома, й послухати навіть з приємністю, але вони ніяк не можуть дати слухачеві правдивої уяви про стан сучасної української скрипальної творчости.

Введення до програми "Вечора української музики" хорового твору "Птичий (чому не пташиний?) хор" ми просто вважаємо скандальним. Твір цей, не знати звідки взятий і якого автора,

так і їхнє німецьким або чеським духом з якоїсь «Bierhall»...

До решти номерів програми не можна мати інших застережень.

“Інструментальне тріо” (4 частини), написане В. Грудіною легко, без формалістичних викрутасів, на українські теми, справляє дуже миле враження.

Не будемо тут розбирати всі твори зокрема, відзначимо тільки з хорових творів “Бодай тая степовая”, в обробці О. Кошиця, справжній український твір і зразок хорового мистецтва.

Друга причина неуспіху: це не однаково високий рівень виконання. Наші славні артисти Василь Тисяк і Міро Скаля-Старицький, улюбленці української (і не тільки української!) публіки, мистці сольового співу, вже, гадаємо, не потребують нашої критики. Хоч відчувалося, що вони цього вечора не були, як то кажуть, у повній формі, однак, і технічно важка арія з опери “Тарас Бульба” (Міро Скаля), і вічно свіжа “Синя чічка” (В. Тисяк) були виконані бездоганно. Можемо тільки закинути нашому шановному оперовому співакові, що в дуеті з опери “Запорожець за Дунаєм” він цілком “забивав” і заглищував свою молоденьку партнерку з гарним, приємним голосом, але надто ще слабим, щоб змагатися з його голосовим органом, що привик до великої сцени (француз сказав би: «Attention et modération!»).

Про нашу молоду солістку Наталю Трухлу скажемо: голос гарний, наявна музикальність, але нема ще досвіду. Твори, де є куплети й повторення, треба виконувати з відповідними відгінками, змінами, щоб не було однотонности. У наполегливій праці це можна набути. Загалом, про її виступ не можна сказати нічого поганого, а тільки: добре, але муєшть бути краще. І не треба так страшенно хвилюватися.

На нашу думку, скрипка й віолончеля ще технічно слабкі, щоб задовольнити вимогливу французьку музичну критику; натомість, фортеп’яновий супровід О. Киреевої був без закиду.

Щодо хорових виступів, то з ними було цілком зле. Всім тим, що беруться репрезентувати перед чужинецьким слухачем, а, особливо, перед чужинецькою музичною критикою, українське хорове мистецтво, треба усвідомити, яку велику національну відповідальність беруть вони на свої плечі. Не треба забувати, що хоровий спів уважається, так би мовити, нашою українською спеціальністю, не треба забувати, що по цілому світу ще є багато живих свідків тріумфальної “навколоєвіт-

ньої” поїздки славнозвісного українського національного хору під орудою великого, досі неперевершеного, мистця хорової справи, як, бл. пам’яті, О. Кошиць; не треба забувати, що останніми часами в Європі й Америках існують різні репрезентаційні російські і донськокозачі хори, якими захоплюються чужинці, а президент Труман уважає навіть за приємність фотографуватися з диригентом одного з них.

Різні оправдання, на зразок: було мало часу на підготову, хористи ще сировий матеріал і т. ін., годяться хіба для домашнього вжитку, і то аматорів, а не “професійних музик”, до того ж музик українських, які, особливо на чужині, мають національний обов’язок високо нести прапор українського мистецтва.

Український нарід — нарід великий. В його культурній скарбниці є багато дорогоцінних перлів і діамантів рівнорядної вартости, як і в інших великих народів, і ми ці коштовності можемо сміливо показувати скрізь і кожному, але, звичайно, в належній оправі.

Український нарід — нарід талановитий, що своїми талантами віками щедро обдаровував і інші народи. Навіть опинившись з торбами на чужині, ми не зовсім жебраки, бо з нами є великий скарб, як багато різних мистців такої міри, що можуть гідно змагатися з найкращими мистцями інших народів. Адже, з такими співаками, як В. Тисяк і Міро Скаля, нам не соромно вийти й на міжнародній конкурсі артистів-співаків. Але саме тому ми не маємо жодного права виступати *перед чужинцями* з концертами, що могли б, може, бути зразком у Дуклі або Куликові, а не в центрі світової культури, Парижі; саме тому ми не маємо жодного права мовчати з приводу таких концертів.

Хай не прогніваються на нас упорядники і виконавці “Вечора української музики” за цю, може, для них трохи й прикру, але від широго серця, критику; вона викликана не якимись там особистими уподобаннями, а тільки почуттям великої відповідальности, яка лежить на всій українській еміграції, що сьогодні репрезентує у вільному світі нашу знедолену Батьківщину.

Ідея ознайомлювати чужинний світ з нашим мистецтвом, поза всяким сумнівом, на часі й прегарна, але труднощі величезні, і, щоб гідно цю ідею перетворити в дійсність, потрібна наполеглива праця й одноставна підтримка всієї нашої еміграційної спільноти.

Десь рік тому, на сторінках “Вісника”, з при-

воду приїзду до Франції ряду наших мистців, писалося до українського громадянства таке:

“Пам'ятаймо, що від нас залежить, чи вони будуть працювати для нас, чи, в боротьбі за існування, примушені будуть віддати свій талант чужим... Тоді, звичайно, серед нас знайдеться багато “патріотів”, що осудять їх за цей “тяжкий національний гріх”, бо ж у нас навіть вміщення театраль-ного оголошення в чужомовній пресі вважається національною зрадою”...

Тоді ці рядки викликали були серед деякої частини нашого громадянства незадоволення і нарікання: мовляв, саме таке припущення ображає честь і принижує високу національну свідомість нашого українського громадянства.

На жаль, ці припущення виявилися пророчими. На концерти, що їх упоряджували наші мистці, звичайно приходила дуже мала кількість слухачів, і тому вже вважалося великим успіхом, коли з проданих квитків можна було покрити всі видатки, зв'язані з концертом.

Що ж, у таких обставинах, повинні були робити наші мистці? Іти на шахти працювати, чи ставати до праці на ріллі? Звичайно, й на шахтах і на ріллі люди працюють, але не на те Господь обдарував наших мистців талантом, щоб вони його змарнували. Отже, лишився ще один вихід: жити з ласки нашого, на словах — дуже жертвенного, громадянства. Та, як показує дійсність, з ласки нашого громадянства не проживеш (згадаймо голодову смерть на вулиці Парижу ви-

значного українського композитора Якименка!)... Тож, чи треба дивуватися тому, що наші мистці, не бажаючи вмерти подібною смертю, прийняли були запрошення співати в російській опері? Звичайно, ні. Але досить було про це довідатися нашим “патріотам”, як вони здійняли галас: “Як? Тисяк, старий усеусе, і в російській опері? Ганьба!” — “Хто? Міро Скаля? Який же він українець, коли згодився співати по-московському!..”. (А от про те, що В. Тисяк має трое дітей, які потребують їсти, ніхто ані пари з уст!).

На щастя, право бути чи не бути справжнім українцем залежить не від цих горе-патріотів, а тільки від того, хто себе таким українцем почуває, а своєю працею до добра України причиняється. На нашу думку, співак може співати й по-турецькому, лишаючись в той самий час добрим українцем. Гірша справа з тими, що удавали з себе великих українських патріотів, а працювали для Москви, або для Варшави, або для Берліну.

Можна бути навіть *чужинцем* з походження, а *працювати віддано* для України (Костомаров, Марко Вовчок, Русови, Липинський...), і можна бути *українцем* з діда-прадіда, а *ганебно торгувати* Україною (Галаган, Юзефович, В. Шульгин, Мануїльський...). Як свідчить історія, походження тут не має вирішного значення, і про це повинні пам'ятати всі ті, що, лише на підставі свого походження, вважають себе управненими давати, або відбирати право іншим називатися справжнім українцем.

Бельгійський вчений про „Українські Думи“

У «Bulletin de l'Académie Royale de Belgique» (classe de Lettres), (на стор. 421-425), видрукувано звіт, що його виголосив 10 листопада 1947 року в бельгійській Академії академік і професор Анрі Греґуар, світової слави візантиніст, знавець слов'янських літератур і історії стародавньої Русії. Звіт цей присвячено праці М. Шерер “Українські Думи”, і починається так: “Маю велику приємність піднести Академії чудову, вчену і оригінальну книгу пані Марії Шерер..., що від деякого часу спеціалізувалася у вивченні української народної літератури”...

Обговоривши докладно вступ до праці М. Шерер і перелічивши заголовки дум, Греґуар зупиняється на думі “Розмова Дніпра з Дунаєм”, що, за твердженням бельгійського вченого, є “справжня перлина”, і подає французький переклад цієї думи, як “зразок перекладу”, що “краще за всі рекоменда-

ції змусить усіх аматорів романтичної літератури і всіх знавців порівняльної літератури розшукати цей том, здатний збудити захоплення Європи й Америки відродженою Україною”...

* * *

При цій нагоді звертаємо увагу нашим читачам, особливо — свідомим українським патріотам, що живуть серед французів, на останні слова бельгійського вченого. Виходить, наші славні думи переконливо доводять чужинцям про самотню українську культуру, про багатство української народної творчості, про велич нашого минулого... Отже, коли хто хоче причинитися до ознайомлення французького світу з нашим великим минулим, нехай придбає цю книгу (в ній надруковані думи й по-українському) та зробить подарунок тим французам, що й досі вважають українців за «polonaise», або «russe».

Наше релігійно-культурне життя на провінції

ЛІОН

НА ПРАПОР ЛІОНСЬКОЇ

ДУШПАСТИРСЬКОЇ ОКРУГИ ЗЛОЖИЛИ:

В НЕДІЛЮ, 27 червня 1948 року, відбулося в Ліоні величаве релігійно-національне свято, що мало глибоке символічне значення, з нагоди посвячення українського прапора. Справляючи цей прапор, українці, що працюють в скрузі Ліону вже кількадесят літ, мали на меті заявити перед світом, що вони заєдно вірні своїй прадідній вірі і Церкві, та беззастережно віддані українському народові і за його найвищі ідеали будуть змагатися під жовто-блакитним прапором.

Для звеличення цього свята Апостольська Візитатура в Парижі виделегувала о. Рад. Бачинського і о. Жолкевича, які відправили в наміренні українського народу Службу Божу. О. Жолкевич у змістовній проповіді підкреслив опіку Преч. Богоматері над українським народом упродовж його тернистої історії та закликав до повної відданості і любови Заступниці всіх покривджених. Зворушливою була хвилина, коли, по Службі Божій, по посвяченні прапора, о. Рад. Бачинський вказав на символи, що промінюють з прапора, а саме: християнська Україна, збудована на глибокій вірі в Бога і на беззастережній, ціложертвенній любові до рідної землі й народу, і звернувся з закликом до вірних присягнути на вірність тим ідеалам. Присутні, піднісши праву руку, під проводом священика, промовили перед Богом і посвяченим прапором прості і разом з тим урочисті слова присяги.

По обіді, під час якого промовці висловлювали думку про конечну потребу для українців єдності, любови та згоди між собою, відбулася святочна Академія на честь Пречистої Діви, Заступниці українського народу.

Признання належить о. д-рові Сидорову та українцям Ліону і округи, що своїм старанням і жертвами справили такий гарний прапор, що на многі літа буде свідчити на чужині про національно-релігійну культуру нашої трудолюбної еміграції.

У святі взяло участь понад 350 осіб, а серед них можна було бачити також багато французів, що зацікавлено гляділи на гарний культурно-релігійний прояв тих, може, незамітних досі, українських робітників.

Громадянин

По 1.000 фр.: Брус Текля, Любінець Миколай, Петрик Дмитро, Масна Марія, Башняк Степан, Цішевський Василь, Страдомська Анна.

По 600 фр.: Дурбак Ірина.

По 500 фр.: Стангрет В., Луцишин М., Мисюк Юлія, Мисюк С., Ленчицька М., Іванов Федорів Ф., Андрійшин М., Леню Катерина, Сабат Мих., Скрипка Н., Радовець М., Медвідь П., Кошук В., Семенюк П., Ковалишин В., Масник В., Масник С., Шмагло С., Демчук А., Нижник С., Лихач П., Берко Микола.

По 400 фр.: Андрунович М., Денека Юлія, Галайда А., Денека В., Кульчицький Р.

По 300 фр.: Медвідь Ів., Цебенко М., Починок К., Бойчук С., Гамзій С., Гринь В., Піщанський Й., Іщук М., Хованець М., Сідорська К.

По 250 фр.: Тимченко, Дякун М.

По 200 фр.: Андрушак В., Шербатий, Суслик В., Корнацький, Цимбалюк, Бойко Ів., Лотоцький, Держко Ю., Квасок Г., Твердий Ів., Сасюк Т., Лозяк С., Петрик А., Скрипчук М., Ямборко М., Димович, Ямборко А., Кодубець П., Задорожний Ів., Баран Ів., Шербань Ю., Гайдукевич О., Глушач О., Сорока М., Рибак, Подільник М., Бойко С., Васьків К., Кіт Ів., Струк, Никорович О., Гамуляк М., Озембловський, Локоть М.

По 150 фр.: Ступницький В., Лисий Я., Малець Ів., Бей, Лоцько Ів., Медвідь Ів., Добрий Ів., Бондаренко.

По 120 фр.: Яців.

По 100 фр.: Хома П., Козак М., Сусідка А., Калька М., Стронський Ів., Винарчик Ів., Панчишин О., Борейко К., Цебенко К., Годованець А., Міхальський Ів., Винарчик А., Малець С., Лис В., Лукасевич Е., Дорош Т., Генік Ів., Шемешко М., Павлій С., Кравченко С., д-р Нестерчук В., Женева П., Лісовий Ів., Кобилова В., Федунь Я., Теслевич М., Капко П., Кліш А., Шербань Д., Гумен Т., Морозик, Голобородко, Мазурець Л., Боднарський, Зайшлий, Голуб М., Безушко, Лициняк К., Когул А., Бак К., Ірза К., Сопка, Батрак.

По 50 фр.: Сорбей М., Кушак А., Швель, Іщенко, Голумбівський, Ратайський, Гриник С., Дубас, Гаврилець М.

Збірка в Крезі: — 950 фр.

Всім Вп. жертводавцям щиро подяку складає Українське Греко-Католицьке Душпастирство в Ліоні.

Добрый апетит — це певна ознака тілесного здоров'я; так само й охота слухати або читати духовні науки — це найкращий знак, що душа християнська здорова.

Важне для українців в Австралії і тим, що туди їдуть

В ОСТАННІЙ ПОРІ стали прибувати до Австралії, wraz з балтійцями, також українці. Користаючи з того, що немає там української організації, московські агенти заманюють українських імігрантів до російського клубу. Советський консул видав навіть окреме розпорядження, щоб усі бувші громадяни СРСР реєструвалися в нього.

Щоб наші брати не дались ловити на приману Москви, гурт українців, що живе довші роки в Австралії, бажає піти назустріч усім українським емігрантам. Утворилася наразі з тієї цілі ініціативна група, до якої входять, знані зі своєї служби для української справи, такі українці, як А. Шкардун, Г. П. Бодня, пані П. Дударка й М. Мережанний.

Члени цього комітету радо виходитимуть до пристані в Брізбейн, на стрічу новоприбуваючим українцям, та дадуть на місці всі потрібні інформації про українські колонії й життєві умовини в Австралії.

Тому належить тим українцям, що недавно прибули до Австралії, і тим, що мають намір туди виїхати, звертатися з довір'ям на адресу:

M. Merejany, 90 Stephens Road. South Brisbane, Australia.

Повищу вістку містимо на прохання Редакції «Нового Шляху».

Редакція «Вісника»

Ш У К А Ю Т Ь

Микитина Івана, Буру Параску, Сокирку Василя, Брич Ганну і Чешевського Василя, всі з села Прекоси, пов. Калуш, шукає Бура Григорій.

Бульчака Йосипа, з с. Свинюхи, п. Крем'янець, — Бульчак Іван.

Бучко Марію, з с. Гапалів, п. Ярослав, — Бучко Роман.

Федів Анастасію, з с. Теляче, п. Підгайці, — Богай Теодор.

Бобровника Івана, — Бобровник Роман.

Баймак Параньку, — Баймак Юрко.

Братів Василева Івана і Дмитра, з с. Дашівка, п. Сянік, — Василів Міля.

Братів Василя і Юзька, з Самбірщини, — Ганяк Теодор.

Могилович Теклю, Крису Павлину, Шпирку Софію і Маланку, — Галатин Степан.

Грицана Івана, Павлова Ілька, Петришака Івана, Ящика Івана, Демоківа І. і Бомбика Микола, всі з с. Дідушиць Великих, пов. Стрий,

— Грицан Василь.

Деменко Матрону і Кузнецова Володимира, — Деменко Дмитро.

Ониська Федора і Йосипа, Петришина Дмитра і Яворівського Володимира, — Дубина Петро.

Дуду Таньку, — Дуда Дмитро.

Сестру Марію, з с. Поляна, пов. Добромилів, — Денис Михайло.

Полк. Трибрата, полк. Лабуренка і сотника Стецюренка, — Дзюба Григор.

Пліхоту Павла й Ольгу, — Іванова Надя.

Сестру Софію, з с. Купчинець, п. Тернопіль, — Качунь Микола.

Сестру Ткаченко Анастасію, — Ковальчак Марія.

Корбу Олексія Архиповича, Роскітяна Григора Олексійовича, — Коваленко Юрій.

Дядька Кучишина Миколу, з с. Стариська, пов. Яворів, — Мацько Петро.

Магазинова Гриця, з с. Горлівка, — Магазинов Павло.

Скрута Івана, з с. Любешка, п. Бібрка, — Назарко Степан.

Наконечну Євдокію, з с. Жабокруки, п. Бібрка, — Наконечна Ольга, з с. Сенехів.

Орфіняка Теодора, з с. Малнів, п. Мостиська, — Орфіняк Степан.

Родину Джановських, — Ошуст Анна.

Олещенка Степана, — Олещенко Пилип.

Сестру Ігнатишин Марію, з с. Містковичі, — Продивус Іван.

Подільчик Марію, з с. Старява, п. Мостиська, — Подільчик Степан.

Мандзяк, зам. Яйко, Єву, з с. Чаплі, п. Самбір, — Плекан Іван.

Рідних і знайомих з с. Потік, п. Рогатин, — Паньків Микола.

Синів Михайла і Йосипа, з с. Конятин, пов. Радівці, — Теодозійчук Микола.

Брата Гната і сестру Параньку, з с. Слобідка, пов. Товмач, — Ткачук Іван.

Фрасса Павла Івановича, — Фрасс Павло.

Брата Олексу, з с. Чернева, п. Мостиська, — Федевич Михайло.

Циховліс Франціску, одружену з Шіфель Жаки, — Сьома Поліна.

Додолова Сергія, — Сиротенко Оксана.

Івченко Елеонору, з Яворова, — сотн. Сальський.

Кісак, з роду Старецьку, Степанію, з с. Шараровичі, п. Мостиська, — Савицький Роман.

Колодія Івана, з с. Груди, п. Дрогобич, — Савчак Григор.

Бушак Ольгу, з роду Ковальчук, Оліярника Микола, з с. Голодівка, Труш Параню й Рузію, з с. Дитятичі, — Цимбалюк Василь.

Коршняка Михайла, — Штаф Анна Семенчук.

Шуліку, с. Івана й Уляни Миколаївної, — Чигрин.

Тітку Ярш Анну, зам. Коробович, — Ярш Володимир.

Сина Костя, — Яремко Євгенія.

Брата Огійчука Олександра Федоровича, — Архиепископ УАПЦ Григорій.

Мінйяла Степана, — Бутенко Павло.
 Васильчука Миколу, с. Онуфрія, з с. Темєрївці, пов. Галич, — Васильчук Микола, с. Оленів.
 Ковалишин Теклю, з с. Стриганці, пов. Бережани, — Веренчук Текля.
 Лисишин Анну, зам. Кубак, з с. Гаї Вижні, — Гайдукевич Стефа.
 Лопушанську Анну, зам. Павлів, — Гулик Анна, з р. Врублевська.
 Брата Миколу і сестру Розалію, — Дмитрів Степан, з с. Пруси.
 Заника Стаха й Петра, Шотика Михайла, Мікіча Михайла, Петруху Антона, Купців Анну; всіх з с. Рогїзна, п. Яворів, — Дрофяк Михайло.
 Сестру Анну — Дудинський Василь.
 Заліського Андрія Максимовича, з Кубані, — Заліський Іван.
 Зайшлого Дмитра, — Зайшлий Іван, с. Федора.
 Скуратка Петра і Кушача Андрія, — Ігнаш Іван.
 Матвія Міхала і Степана, Жумелу Федора, Цькуя Гринька, — Кобрин Марія.
 Сестру Зілінську Анастасію, — Кудляк Андрій.
 Леськів Фесю, — Леськів І., з Кобильниці Волоської, пов. Яворів.
 Тітку Дудич Оксану, з с. Любешки, п. Бібрка, — Мідяна Марія, з с. Стріліська Старі, пов. Бібрка.
 Дочку Пашкову Антоніну, — Нікішова Марія.
 Тітку Новицьку Анну, — Новицький Федір.
 Мішо Олену, — інж. Онуфрійчук Федір.
 Петренко Марію Василівну, — Петренко Олексій Василевич.
 Костечко Степана й Катерину, — Перхач Іван.
 Гривнака Івана й Олексу, — Процик Катерина.
 Харабару Івана й Олексу, — Піх Олександр.
 Галяна Семка, з с. Носїв, п. Підгайці, — Пшеничняк Іван.
 Оницька Олександра Івановича, — Ірабцев А.
 Тітку Чайковську Катерину, — Різничок Михайло.
 Пазуля Михайла, Романова Михайла, Нагая Григора, Михалішина Степана, Галець Катерину, — Романів Василь.
 Сина Йосипа і сестру Ханас Юлію, — Сагало Марія.
 Підгаецького Михайла, — Секерди Ірина.
 о. Семенюка Арсена, — Семенюк Олекса.
 Андріяшина Михайла, з с. Стебник, — Сидор Катерина.
 Дядьків Пінчаків, — Сірко Марія, з с. Вислок.

Мирзу Мілю, з с. Вітлин, пов. Ярослав, — Шикла Катерина.
 Батька Твердохліба Аврама, — Твердохліб Марія.
 Жарка Захара, з с. Шендерівка, — д-р Третьак Костянтин.
 Левицького Андрія, — Якимчук Ольга.
 Федорова Р., з Черновець, Черниша, з Лужок, і Катрука, — Якубовський Ярема.
 Марію Лопушанську, народжену 23. X. 1908 року, в селі Галівка, повіт Старий Самбір, і сина Владислава, нар. 1935 р., що були 1942 р. вивезені на працю до Німеччини, — Лопушанський Іван.
 Стасюка Василя — Балаєвич-Стасюк Анна.
 Бубнова Романа — Бубнов Василь.
 Василинку Миколу, з с. Верхрата, пов. Рава, — Василинка Михайло.
 Дигана Прокопа іГардич, з роду Диган, Анну, — Диган Ярослав.
 Тітку Кудрик Анну, з с. Цебрів, пов. Тернопіль, — Кудрик Йосип.
 Оприска Пилипа, з містечка Щирець, — Лапка Мирон.
 Новицьку Анну, з с. Чорна, пов. Ліско, — Новицький Федір.
 Мишустина Тимофія Трохимовича, з Дніпропетровщини, — Сірий Олексій.
 Сову Федора Миколайовича, з Полтавщини, Ботовченка Якіма, з с. Лохвиця, Полтавщина, — Сова Яків.
 Островську Ірину, Куца Славка і Володимира, всі з с. Олеша, п. Бучач, — Савків Гаврило.
 Фіс Марію і Рудого Степана, з с. Середниця, пов. Ліско, — Ярчак Іван.
 Звертатися на адресу:
 Service Social Ukrainien, 186, Bd St. Germain, Paris (6).
 Примітка. — Відповідаємо на листи тільки в разі віднайдення пошукуваної особи. На відповідь долучуйте поштовий значок.
 НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "ВІСНИКА" ЗЛОЖИЛИ:
 П.п. Гаспонець Теодор — 100 фр., о. Бачинський (збірка в Мондевіль) — 365 фр., Степанчак — 100 фр., Зварич Михайло — 50 фр., о. Шевчук — 50 фр., Курок Іван — 50 фр., Кошик Петро — 50 фр., Самко Микола — 20 фр., Говдун Меланія — 25 фр., Гавур Григорій — 50 фр., Грубенюк Юстина — 10 фр., Ільків Теодор — 25 фр., о. Жолкевич (збірка на весіллі п. Марії і Григорія Гаврилюків) — 530 фр., Бьонаревич Наталія — 100 фр., Ляшкевич Михайло — 100 фр., о. Брездєнь (збірка на хрестинах у п. Турина Максима) — 1.350 фр., Чепіль Михайло — 100 фр., Вавчак Михайло — 70 фр. Разом — 3.145 франків.
 Усім нашим щиросердим жертводавцям славаємо глибоку подяку.

THE HERALD

A MONTHLY REVIEW OF THE
UKRAINIAN GREEK-CATHOLIC
CHURCH IN WESTERN EUROPE.

MESSAGER

DE L'ÉGLISE UKRAÏNIENNE
GRÉCO-CATHOLIQUE EN
EUROPE OCCIDENTALE.

M E N S U E L

Адреса Редакції і Адміністрації: 186, Boulevard Saint Germain, Paris (6e). Tél.: Littré 48-65.

ПРАВДИВА РАДІСТЬ

«Радосте моя, визволи мене від тих, що напосілися на мене», — каже пророк; так само колись промовив був Ангел до Товії, кажучи: «Радуйся, — сказав, — Товіє, хай радість завжди з тобою буде». А Товія Ангелові відповів: «Яка радість може бути для мене, коли в темряві сиджу і світла небесного не бачу».

Що ж за радість може бути для душі, в цій земній долині плачливій, у темряві і тіні смертній, в невимовному спадку гріха, нічого іншого не чекаючи, а тільки смерті, тільки розлуки з усім, тільки невідомого кінця?

Яка радість може бути для того, хто в скорботі й журбі живе?

Яка веселість тому, хто в темряві сидить? Яка прохолода у в'язниці замкненому? Яка потіха для того, хто скорботної смерті жде? Аж ніякої!

Чим же утішитися хочеш? Може, славою цього світу, що так швидко зникає? Може, майном, чи багатством, що так скоро гине? Може, насолодами, чи похотями тілесними, що в сморід і гній перетворюються? Може, красою, чи принадою тіла, що так швидко відцвітають і в порох і попіл обертаються?

Не маєш, чоловіче, чим тішитися в житті цьому плачливому, а треба ще більше плакати й ридати тобі. Бо не в батьківщині своїй ти проживаєш, а на вигнанні, не в мирі і спокою, а в важких бойових змаганнях, не в радості і щасті, а в цій земній долині плачливій. Хто ж веселиться, маючи борги? Хто тішиться, сидячи у в'язниці? Хто радіє, чекаючи смерті? Ніхто!

Бо світ цей повний плачу, а не веселости, скорботи й суму, а не радості, пригноблення і журби, а не втіхи. Нічого в ньому нема сталого й незмінного. Радість його змішана з сумом, веселість з скорботою; слава змінлива, багатство зниконе, краса в порох і попіл обертається, насолода тілесна в сморід і гній перетворюється. А це все, в кінці, наглою смертю переривається і кінчається. Нічого немає в цьому житті гідного радості й веселости, нічого немає гідного втіхи і мрій задушевних, — а все повне плачу й ридання: марнота марнот є життя людське.

Приходить бо людина на світ у слабості, виростає в стражданнях і недузі, виснажує своє життя в скорботах і журбах, в обмовах, у бурях і невідомості та в уся-

кій непевності; скрізь бо біда, скрізь зловмисники, скрізь гонителі, скрізь борці і супротивники, скрізь боротьба і непорозуміння, скрізь страх і побоювання, скрізь брак миру і спокою. Весь світ є повний біди і розбрату, куди не глянеш — всюди боротьбу й війну побачиш. Звідси настає обжерливість, а звідти — пияцтво; звідси ледарство, а звідти байдужість, звідси похитливість, а звідти огидна заподадливість; звідусіль страх, звідусіль гріх і злочин, звідусіль зухвалість, — нема чим радіти в житті цьому вельмиплачливому. А вже як наступить смерть, наступить і розлука з усім, наступить нагла в усюму зміна: душа перейде в інше життя і одержить відповідно до вчиненого тут, — а тіло залишиться червам на поталу, в сморід і гній обернеться; — нічого в цьому немає радісного!

Тому саме, не радій нічим тимчасовим у житті цьому плачливому, бо все в ньому нестало і хитке, все в ньому облудне і змінливе.

А якщо хочеш тішитися, єдиним Господом тішся, якщо хочеш радіти, то Господом єдиним радій, радість бо тілесна швидко проминає, а радість з Господа триває вічно. Втіха земна несподівано зникає і в журбу обертається, а втіха Пресвятого Духа завжди Господом тішить і на віки вічні тішити буде втіхою невимовною.

Тому саме, ні чим іншим, а Господом радій! «Радійте Господом усі праведні серцем», — говорить пророк, а знову ж Апостол: «Завжди, — каже, — Господом радійте, невпинно моліться і за все дякуйте»; у цих трьох закликах спасіння наше полягає. Ні чим іншим, а тільки Господом радій, усяка бо радість, коли вона не з Господа, є брехнею і облудою; всяка втіха, коли вона не з Бога, є тягарем і збентеженням душі. Тому не їжею і питвом, не багатством і славою світу цього, ані ніякими принадами і тілесни-

ми насолодами, — а тільки Господом радій, з Богом єдиним веселістю веселися. В тих бо тимчасових приємностях немає радості правдивої, а тільки облудна, тимчасова і тваринна. В темряві бо світла нема, в смерті життя не знайдеш, в брехні правда не з'явиться. Радість світу цього облудна, втіха його змінлива, а веселість скороминуща. Трохи радості і втіхи — і нараз журба, трохи веселости — і нараз плач і ридання; ще втіха добре не промине, а тут вже сум і журба обідають.

Тому саме, Господом єдиним радій радістю і веселися веселістю. Радій Господом Богом, бо Бог твій — Бог великий, вічний, безсмертний, всемогутній, вседержитель; Бог щедрий, милостивий, справедливий, чоловіколюбний і премилосердний: Отець щедрот і Бог усякої втіхи. Його є небо і земля, гори, пагорбки, ліси і діброви; Його звірі, тварини, гади і птахи різнопері; Його всяка істота і всяке створіння видиме й невидиме, що на небі і на землі. Його сонце, місяць, зірки і всякі стихії небесні: Його води, ріки, моря, озера, джерела, гради, сніги, дощі, вітри, громи та блискавиці. Його всі люди, всі роди смертні; Його Ангели, Архангели, Престоли, Господства, Херувими, Серафими і всі сили небесні.

Там правда, там суд справедливий; там добрість і чоловіколюбство; там премудрість і джерело розуму; там тиша, спокій, безстрашність і безтурботність; там слава, багатство, скарби та вічна насолода; там радість, веселість, світло, сяйво, краса, принадність, приємність і всяка втіха; там свобода, простір, достаток і час постійний. І що тільки в людях любимо — там усе є, лише до Господа Бога твого всією душею твоєю пригорнися і Ним єдиним радій радістю і веселися веселістю.

Радій Господом і складай Йому подяку; бо Він створив тебе на образ і подобу

Свою, з небуття в буття привів тебе, славою і честю тебе увінчав; не створив тебе ані звірем, ані китом, ані якоюсь іншою твариною, а людиною, істотою розумною, безсмертною і необмеженою волею душу твою обдарував. Якщо ж і розлучаємося тимчасово з тілом, то на краще переселення переходимо, душею ж перебуваємо на віки, — і то не на тисячу, або дві, або три тисячі літ, а на віки вічні, що не мають кінця.

Радій Господом і складай Йому подяку, бо Він усе задля тебе даром створив; задля тебе небо і землю, сонце і місяць, і всі зоряні небесні окраси створив; задля тебе звіри, тварини, птахи різнопері, і всяке живе створіння; задля тебе моря, ріки, джерела, озера, риби різнорідні, бити величезні; задля тебе ліси, діброви, пустелі різні; задля тебе все видиме й невидиме створене в.

Радій Господом і складай Йому подяку, що все так справедливо й милостиво для тебе упорядив і безнастанно піклується про душу твою: захищає тебе, зберігає тебе, боронить тебе, охороняє душу твою, дає тобі силу, здоров'я, годує тебе, наповнює тебе, просвічує тебе на всяке добре діло, все справедливо й премилосердо про тебе дбає.

Радій Господом і складай Йому подяку, бо Він Бог всемогутній і пребагатий, задля тебе зубожив, задля тебе людиною став, щоб тебе з Собою в одне злучити; не побридився взяти на Себе все наше людське, щоб нам Себе цілого віддати. Задля тебе в яслах був покладений, задля тебе пелюшками сповитий був Той, хто Сам небо в оболонки одягає; задля тебе восьмого дня обрізаний був; задля тебе до Єгипту втікав; задля тебе в Йордані хрестився, задля тебе перед Предтечею голову схилив, щоб тебе вгору піднести; не потребуючи хрещення — хрестився, щоб тобі через хрещення очищення дати.

Радій Господом і складай Йому подяку, бо задля тебе Він биття, ганьби і обпльовування зазнав, поличники діставав, зв'язаний, терновим вінком уражений був. Задля тебе руки Свої дав прибити на хресті, оцту й жовчі скоштував, списом у пречисте Своє ребро проколений був; задля тебе кров Свою пречисту пролляв, кров'ю Своєю тебе відкупив; задля тебе в гробі положений був; задля тебе третього дня з гробу воскрес, щоб усім нам з гробу воскресіння дарувати.

Радій Господом і складай Йому подяку, бо хоч ти й тисячу тисяч разів перед Богом грішиш, Він ласкаво приймає тебе розкаяного. Скільки перед Ним грішиш, Він же однак не відкидає тебе; скільки ти заповіді Його переступаєш, Він же не відвертається від тебе; скільки разів ти падав, Він же піднімає тебе; довго терпить тебе, не зразу смертю тебе карає, а чекає навернення твого, навіть аж до скону, коли ти навернешся. Дав тобі закон і знання волі Своєї; не відмовив тобі хрещення, не лишив тебе в чужовірстві або в згубній ересі потопати.

Радій Господом і складай Йому подяку, що Він задля малої навіть добродійності, життя вічне, царство небесне обіцяє дати. Той, Хто Сам усе створив, Сам упорядив і все для вдовсення твого віддав, — життя вічне дарує: не на якийсь там час малий, не на якийсь там час короткий, не на сто літ, або тисячу, або тисячу тисяч, а на віки вічні, що не мають кінця.

Слава невідомому Його милосердю, слава премудрому Його упорядкуванню, слава невимовній і незбагненній Його доброті та чоловіколюбству! Йому бо належить усяка слава, честь і влада з одвічним Отцем, з пресвятим і добрим і життєтворчим Духом, сьогодні і завжди, і на віки вічні, амінь.

З "Алфавиту духовного". Цей твір, написаний церковнослов'янською мовою, був надрукований у Києво-Печерській Лаврі 1857 р. Український переклад наш. — РЕДАКЦІЯ.

Українська Греко-Католицька Духовна Семінарія на чужині

У попередньому числі "Вісника" була вміщена коротка згадка про урочисте відкриття в м. Кюлєсборзі, в Голляндії, української греко-католицької Духовної Семінарії.

З огляду на те, що ця подія має не тільки вузько церковне значення, а й загальнонаціональне, в розвитку цілої української культури, вважаємо потрібним подати тут кілька документів як матеріял для майбутнього історика нашого сучасного ліхоліття.

Перші кроки

По закінченні другої світової війни, на еміграції, в Німеччині, опинилася чимала кількість студентів-богословів, що через воєнну завірюху не докінчили своїх студій, розпочатих у Богословській Академії у Львові, або в Єпархіяльних Богословських Ліцеях у Перемишлі Станиславові. Більшість з них жила розкинена по таборах УНРРА, не маючи жодної змоги продовжувати далі науку, і тільки невеличке число тих студентів знайшло притулок у німецьких Духовних Семінаріях Падернборнської і Бамберзької Архидієцезії та в Богословському конвікті в Інсбруку.

Восени 1945 року Апостольська Візитатура для українців-католиків у Німеччині видала розпорядження перевести реєстрацію наших богословів-скитальників. На це зголосилося близько 80 студентів. Крім них, виявили бажання посвятитися богословським наукам також нові кандидати. Тоді наша духовна влада дсручила єдиному на еміграції професорові богосл'в'я, о. д-рові Василеві Лабі, zorganizувати Українську Греко-Католицьку Духовну Семінарію, де могли б згуртуватися всі наші студенти-богослови, щоб далі виховуватися в дусі нашого обряду і продовжувати перервану наукову працю, згідно з програмами наших галицьких Духовних Семінарій. До помічі о. д-рові Лабі був призначений о. Михайло Левеєць, колишній настоятель і професор Хлоп'ячої Семінарії у Львові.

Спочатку здавалося, що різні перепони унеможливають цю справу зрушити з місця, але, з Бсжою поміччю, обставини були для нас сприятливими: дирекція УНРРА в Мурнав згодилася перебрати Духовну Семінарію в свою опіку і на її приміщення віддала гарний, добре уряджений замок Гіршберг, коло Вальгайму. За якийсь час було одержано великодушну пропозицію від Падернборнського Архидієцезія, що її він зроби́в через о. Петерса, ігумена Бр. Студитів, а саме — прийняти на

утримання і примістити в Місійному домі імені св. Франца Ксавера в Бад Дрібург, коло Падернборну, шістдесятьох наших студентів-

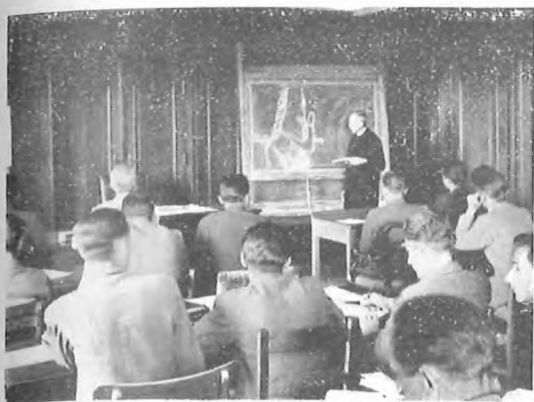
Замок Гіршберг.

богословів. Цей гарний, повний глибокого зрзсуміння для нашої справи, жест німецького владки прийнято з великою влячністю, але тому, що ця пропозиція прийшла тоді, коли в справі Семінарії була вже договореність з дирекцією УНРРА, з цієї пропозиції не довелося скористати.

Перший академічний навчальний рік 1946

Дня 8 лютого 1946 року Ректорат Семінарії перебрав у посідання від УНРРА призначений для Духовної Семінарії замок, але навчальну

прашу ще не можна було розпочати, бо не з'їхалися всі студенти і не було відповідних професорських сил. Студенти стягалися дуже повільно, а о.о. Василяни, на яких поклалися великі надії, що вони послужать своїм фаховим, набути у Віденському і Празькому університетах, знавням, готуючись до виїзду

о. Ректор В. Лаба під час викладу.

за океан, відмовились від співпраці. Аж при кінці лютого вдалося скласти професорську колегію Духовної Семінарії, в складі 15 викладачів, і на початку березня 1946 року розпочалася учбова праця.

У цьому першому академічному році на двох відділах, філософському і богословському, вчилися 60 студентів.

За якийсь час, переборюючи різні труднощі скитального життя, зокрема — матеріальні нестатки, призбирано було невелику книгозбірню, упоряджено квестуру, придбано літургичний виряд і сбладнано в нашому обрядовому стилі семінарську каплицю. Вдалося також зорганізувати добрий хор богословів, що в наших галицьких семінаріях має вже свою гарну традицію від найдавніших часів. Упродсвж цього таки академічного року відсвятковано урочисто кілька церковних і національних свят.

Але харчові обмеження в повоєнній Європі, особливо щодо скитальників, погано відбивалися на праці нашої Духовної Семінарії. Молодим, здоровим і працюючим нашим студентам харчового приділу УНРРА не вистачало. Не бажаючи голодувати, вони часто вийшли до таборів роздобувати собі харчів, а були й такі, що з того приводу навіть покидали науку в Духовній Семінарії.

На початку грудня 1946 року виникли непередбачені прикrostі. Після реорганізації УНРРА, дирекція в Мурнав, що ставилася до

справ нашої Духовної Семінарії дуже прихильно, зокрема — її головний директор, голяндец п. Топп, була замінена новими людьми, які поставилися до Духовної Семінарії, якщо не ворсже, то зовсім байдуже. Таке ставлення незабаром дало свої гірки наслідки: коли було видано відповідними чинниками розпорядження згромаджувати розсіяні дрібні табори в один великий, нова дирекція поставилася до мешканців замку Гіршберг не як до студентів Духовної Семінарії, а як до звичайних перемішених осіб дрібного табору Гіршберг і, на цій підставі, наказала їм переїхати до великого табору в Міттенвальді. Про те, що це перенесення матиме згубні наслідки для нашої, важким трудом створеної, наукової установи, нова дирекція не хотіла навіть слухати.

У висліді цього, в праці Духовної Семінарії наступила перерва. Три місяці просиділи наші богослови в касарні стрільців у Міттенвальді. Щоправда, завдяки ввічливості управи табору, вони були приміщені в окремому коритарі касарні й діставали добрий харч, але ніяких догідних умов для дальших наукових зайнять все таки не можна було створити.

У той саме час, Ректорат Духовної Семінарії, на чолі з ректором виховання і адміністрації, колишнім Апостольським Адміністратором Лемківщини о. Мітратом Малиновським, залишившись у господарських будинках замку

Семінарський хор готується до виступу.

Гіршберг, бачив, що ніхто опущеного замку не перебирав у посідання. Мабуть, досить гостра зима, снігові і до того ж брак палива, відстрашували кожного охочого до винайму. Тоді вирішено порушити клопотання про звичайний винайм згадуваного замку на приміщення Духовної Семінарії. За активною до-

помогою Апостольської Візитатури для українців-католиків у Німеччині, по довгих заходах у відповідних американських і німецьких чинників, замок знову віддано управі Духовної Семінарії за контрактом винайму на півтора року, з чиншом 24.000 нім. марок річно.

Другий академічний рік 1947

Перебравши замок Гіршберг знову в своє посідання, Ректорат Духовної Семінарії закликав студентів-богословів явитися до дальших студій.

На початку березня 1947 року розпочато новий, другий, академічний шкільний рік. Цього року виклади проваджено на трьох відділах: філософському і двох богословських; слухало викладів 52 студенти.

Праця посувалася вперед зовсім нормальним ходом. Умовини прожитку для питомців значно покращали в порівнянні з попереднім роком. Хоч студенти були позбавлені прав перемішених осіб і діставали звичайні німецькі харчові картки, але дійова допомога Католицького Товариства допомоги для Близького Сходу в Нью-Йорку харчовими пачками КАРЕ, а також влас-

не мале господарство, налагоджене при замку, уможливили поставити харчове забезпечення на відповідний рівень. Літня перерва другого академічного року тривала тільки два тижні.

Третій академічний рік 1947/48

У половині листопада 1947 року розпочато третій академічний шкільний рік. Праця провадилася, як і попереднього року, на трьох відділах: філософському і двох богословських. Викладацький склад — 16 професорів, студентів — 50. Ділянка виховання і адміністрації була в руках чотирьох настоятелів: ректора, віце-ректора, духовника і економа.

Цей академічний рік, розпочатий у Німеччині, скінчиться вже на землі вільної і гостинної Голляндії, куди, на зарядження св. Конгрегації для Східної Церкви, в наслідок невтомних заходів Високопреосвященного Апостольського Візитатора для українців-католиків у Західній Європі Кир Івана, перенесено Духовну Семінарію. Вона міститься в Кюлемборзі, коло Утрехту, під опікою голляндського «Апостольства З'єдинення».

Можна сподіватися, що тут, на новому місці, в умовах нормальних, ба й сприятливих,

Професори і студенти Семінарії перед замком.

наша Духовна Семінарія зможе якнайкраще розвиватися і продовжувати свою працю.

**

Дотеперішній свій успіх у праці, в початковому періоді свого розвитку, Українська Греко-Католицька Духовна Семінарія завдячує, в першу чергу, Його Емінінції Кардиналові Євгену Тіссеранові і о. Николаєві Вояковському, що тимчасово виконував обов'язки Апостольського Візитатора для українців-католиків у Німеччині, а також цілому рядові прихильників і добродіїв, а саме: Українському Центральному Допомоговому Комітетові, що щедро допомагав Духовній Семінарії грошовими фондами; КОДУС'ові, що виплачував студентам-богословам стипендії на удержання; Католицькому Допомоговому Товариству для Близького Схв-

ду в Нью-Йорку, що цілий час висилало харчові пачки КАРЕ, і Преосвященному Альойзіві Мюнхові, американському зв'язковому єпископові з німецькими ординаріями, та проф. д-рові Миколі Чубатому, що у вищезгаданому Товаристві що підмогу виклопотали; Ректорів і колегиї Берхманса Т-ва Ісуса в Пуллях, та о. д-рові Маланчукові і о. Деканові Гарманові Беттерові, що допомагали Духовній Семінарії книжками.

З наших церковних заокеанських кіл, на які покладалося великі надії, лише один о. Ігумен Порфірій Боднар, ЧСВВ, з Канади, допоміг щедро Духовній Семінарії літургічними книжками.

Усім дотеперішнім прихильникам і добродіям Української Греко-Католицької Духовної Семінарії на чужині складає Ректорат щире спасибі!

Щире слово сердечної подяки

ПРОМОВА ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕННОГО КИР ІВАНА, АПОСТОЛЬСЬКОГО ВІЗИТАТОРА ДЛЯ УКРАЇНЦІВ-КАТОЛІКІВ У ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ, НА УРОЧИСТОМУ ВІДКРИТТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДУХОВНОЇ СЕМІНАРІЇ В КЮЛЕМБОРЗІ

— Експеленції,

Високопреподобні Отці,

Пані й Панове!

Дозвольте мені отут, перед вами й з вами, висловити насамперед Господу Богу, що від Нього все добро походить, найглибшу подяку за те, що дозволив нам заінавгурувати нашу Українську Духовну Семінарію в цей урочистий день Празника Святого Духа, що є якраз храмовим Празником нашої Духовної Семінарії. Це велике щастя для мене, коли бачу, що Боже Провидіння зберегло деяких професорів і студентів всіх трьох Семінарій (Львова, Перемишля й Станиславова) і привело їх, почерез скитальщину по різних таборах і по тимчасовому перебуванню в Гіршберзі, аж сюди, до Кюлемборгу. Це — наочний доказ, що, всупереч усім ворожим зусиллям знищити нашу Українську Католицьку Церкву, Господь Бог хоче її зберегти на краще майбутнє.

Наші Пресвященні Єпископи всі ув'язнені засуджені на примусову працю по концентраційних таборах Сибіру, і ми навіть не знаємо, чи вони ще живі. Така сама доля спіткала велике число наших священиків і вірних за те тільки, що вони не схотіли пірвати зв'язків з Римським Апостольським Престолом і з На-

місником Христовим на землі. На місце квітучої Католицької Церкви на нашій українській землі ворог намагається силою насадити своє московське «православ'я», переслідуючи криваво всіх тих, що не хочуть на нього пристати. Велике число українців, щоб тільки врятувати своє життя й прадідну віру католицьку, покинули все й подались на скитальщину по різних краях Західної Європи, а дедалі — по всіх краях світу. В самій Західній Європі лишається ще нині до 250 тисяч українців. Я — один з єпископів, що, з волі Божого Провидіння, зостався на волі в Західній Європі, і, з волі Святішого Отця, мусів взяти на себе тяжке завдання Пастиря над тими сотнями тисяч вірних, що все втратили, навіть Батьківщину, але зберегли свою прадідну католицьку віру.

Оця наша Семінарія, яку тут започатковуємо на гостинній голандській землі, має продовжувати своє завдання, перерване жорстокою війною і кривавим переслідуванням у нашій батьківщині. З телеграми Святішого Отця видно, як Він радується, що, завдяки щедрій допомозі славної добродійної інституції «Апостольства З'єдинення», існування нашої Семінарії забезпечене. Це надія наша, що духовна опіка над нашими скитальниками буде

забезпечена, а в найближчому майбутньому наші громади в Рідному Краї, Україні, будуть знову мати своїх католицьких пастирів і по наших церквах залунають подячні пісні на славу Бога й Божої Матері, Цариці України.

По Бозі, наша велика подяка для Святого Отця П'я XII, який у своєму серці залишив окреме місце для українського народу, що, переслідуваний за віру святу, за злуку з Римським Апостольським Престолом, дає Церкві нових мучеників, таких, як колись св. Йосафат. Йому, Святому Отцеві, дякуємо, що схотів прислати своє Апостольське Благословення на наше нинішнє торжество і дати вогні свого батьківського вдоволення з того приводу, що Українська Духовна Семінарія знайшла пристановище на гостинній голяндській землі.

Окремо висловлюємо нашу особливу подяку Його Емініції Кардиналові Євгенієві Тіссеранові, що, як керманч св. Конгрегації Східної Церкви, в імені Святого Отця, є також для нашої Української Церкви найвищим Настоятелем, а при цьому ще й найбільшим Опікуном і Добродієм нашим у наших повоєнних злиднях. Йому завдячуємо «єрархічне оформлення нашої Церкви по краях Західної Європи, а також у великій мірі завдяки Його ласкавим заходам можемо нині святкувати це велике торжество.

Прощу тут присутнього Високопреосвященного Монсиньйора Россі бути перед Його Ексцеленцією Монсиньйором Павлом Джоббе, Апостольським Нунцієм у Голяндії, ласкавим речником наших почувань найглибшої вдячності за прихильність для цієї справи та просити його, щоб запевнив Св. Апостольський Престол про нашу українську безмежну вдячність, синівську любов і непохитну вірність до Святого Отця.

А тепер черга на вислови особливої вдячності для Голяндської Церкви й Нації, на першому місці для Його Емініції Високопреосвященного Кардинала де Йонга, що з правдивою батьківською прихильністю й любов'ю зволив прийняти нашу Духовну Семінарію на територію своєї Архиепархії. Також дякую Їх Ексцеленціям Високопреосвященим Єпископам Голяндії, що під час моїх перших зустрічей з ними засвідчили таке правдиве зрозуміння для потреб нашої переслідуваної Церкви і не тільки словами потішали мене, але, на спільній конференції Єпископату Голяндії, вирішили прихильно справу допущення й утримання нашої Семінарії у Голяндії. Прощу всіх

шановних представників Високопреосвящених Єпископів передати їм вислови глибокої вдячності з боку Української Духовної Семінарії, а особливо з мого боку.

Дозвольте, Ексцеленціє Пане Міністре, підкреслити тут мій подив для ваших, таких глибоких, католицьких почувань супроти єпископа, що просив у вас гостинності для своєї Семінарії на вигнанні. Ваша доброзичливість і ласкавість, як також прихильність Пана Полковника Гревеліна, мене глибоко зворушила. Ще раз і ще раз дякую вам. Завдяки вашій ласкавості і завдяки визначній допомозі організації IPO, мої бажання здійснились скоро вповні.

Та цілком особлива вдячність наша для вас, Високопреподобний Отче Павле Сміт, Достойний Президенте «Апостольства З'єдинення», що так успішно здійснюєте цей план Божого Провидіння, продовжуючи працю для цілей З'єдинення. Ви, разом з вашими незрівнянними помічниками, о. Вайнгоеном і М. Схолтенсом, не завагалися перед великими коштами утримання нашої Семінарії, і від першої моєї просьби, з якою я до вас звернувся, сказали: згода.

Які дивні дороги Божого Провидіння!

Нам усім відомо, що ваше «Апостольство З'єдинення» постало тому 25 літ, з надхнення великого нашого Митрополита Андрея Шептицького, що під час Евхаристичного Конгресу в Амстердамі здобув собі загальну симпатію з боку голяндського католицького клиру і піддав думку своїм приятелям заснувати «Апостольство З'єдинення», щоб спомогати те святе діло молитвами й пожертвами. Як його колишній Єпископ-Помічник, я знаю, скільки то грошевої підмоги від того часу дїставав наш Митрополит від Вашого Апостольства на цілі, зв'язані з приготуванням унійних працівників. Той великий Митрополит, що започаткував такі скромні, але приязні, відносини між Голяндією й Україною, нині з небесних високостей оглядає дальший тяг своїх величних мрій. Це його Семінарія, що опинилася тут, у Кюлемборзі, і це його й моя надія на голяндських добродіїв, що наша Духовна Семінарія буде тут жити й розвиватися, як у себе дома.

А дякуючи вам, Дорогий Отче Президенте Сміт, і вашим співробітникам, М. Схоленсові й О. Вайнгоєнові, дякую теж усім шановним членами Управи і всім членам Апостольства.

Не смію поминути мовчанкою ще одного

нашого добродія, п. М. Вюста, що стільки на-
трудився над організуванням матеріальної до-
помоги для нашєї Семінарії в Голяндії. Нехай
Бог щедро винагородить за те все.

А вкінці звертаюся з подякою до Впр. Отця
Ван Нуенен, Провінційала о.о. Августиніанів, і
до Впр. Отця Настоятеля тутешнього дому в
Кюлемборзі. Ви розкрили широко двері ва-
шого монастиря, а ще ширше — ваші серця,
щоб нас тут по-братньому прийняти й захи-
стити. В хроніці нашєї Семінарії ваша гостин-
ність буде записана на окремих сторінках, а
коли ми вернемося до нашєї любї Батьків-

щини (сподіваємося, що поїдемо туди разом
з вами), наші священники, враз з цілим наро-
дом, будуть згадувати довго ту шляхетну го-
стинність, якої зазнали у вашому монастирі.

Благаю Бога, щоб щедро винагородив шля-
хетну Голяндську Націю небесним благосло-
венням, щоб Католицька Церква могла тріум-
фувати в мирі, а ювілейний рік п'ятдесятиліття
панування вашєї незрівнянної Королеви, щоб
започаткував здійснення наших надій на краще
майбуття.

Оце мої побажання і благословення.

Привітальні телеграми з Ватикану

Ватиканська Держава. — З нагоди відкриття
Української Семінарії, Його Святість, глибоко
вдячний Кардиналові де Йонгові, Єпископатові,
цивільній Владі, Отцям Августиніам, заслуже-
ному Апостольству З'єдинення за підтримку
такої важливої установи, пересилає з цілого
серця Настоятелям, учням і всім присутнім на
цьому торжестві апостольське благословення.

Монтіні,

Заступник Державного Секретаря.

Ватиканська Держава. — Його Емініція
Кардинал Тіссеран, Секретар Східної Конгре-
гації, радіючи відкриттям Української Семіна-
рії в Кюлемборзі, складає найкращі побажан-
ня багатоплідного розвитку.

Монтіні,

Заступник Державного Секретаря.

Ватиканська Держава. — З нагоди відкриття
Української Семінарії бажано українським
професорам і студентам щасливого пробуван-
ня в Голяндії, висловлюємо їм ширі привітан-
ня та благаємо Божого благословення для їх-
ніх студій і майбутньої священничої праці.

Монсеньор Йоган Сміт,

Голова Комітету З'єдинення Сходу. Рим.

Хто ми такі?

**ІНАВГУРАЦІЙНА ДОПОВІДЬ РЕКТОРА УКРАЇНСЬКОЇ ДУХОВНОЇ СЕМІНАРІЇ
ВСЕСВ. о. д-ра ВАСИЛЯ ЛАБИ**

— Всесвітліші,

Всечесні Отці,

Високоповажані Панове Гості!

Перше слово, що його маю шану сказати з
нагоди сьогоднішнього урочистого відкриття в
цьому новому місцеперебуванні нашєї Духов-
ної Семінарії, яка вже півтора місяця тому за-
чала свою тиху буденну працю, нехай буде
словом найширшої вдячності передусім — Св.
Конгрегації для Східної Церкви, що дотепер
огортала нас дбайливою опікою і допомагала
нам в створюванні умов життя і праці, які
сьогодні ту для нас далеко сприятливіші.

Цю мою вельми щиру вдяку висловлюю та-

кож Високому Урядові Голяндії, що нас го-
стинно прийняв на свою територію; Всесвітлі-
шому і Преосвященному Голяндському Єписко-
патові, нашому Вселаскавішому Опікунові, Ви-
сокодостойному Голяндському Апостольству
З'єдинення, нашому великодушному Добродіє-
ві, Всесвітлішим Отцям Чину св. Августина, що
під їх дахом ми опинилися і що є безпосеред-
німи й найліпшими дорадниками в наших жур-
бах та найліпшими приятелями.

З нагоди сьогоднішнього торжества, що
його Ви зволили вселаскаво своєю присутні-
стю звеличати, не лише висловлюю всім Вам
вдячність за гостинний захист у Вашій бать-
ківщині нам даний, і за Вашу великодушність,

з якою Ви нас прийняли в свою опіку, але рівночасно даю урочисту обітницю, що ми завжди старатимемося бути гідними цієї Вашої добросердності і щедрости, або, щоб замало не обіцяти, б у д е м о гідними.

Перебуваючи у Вашій гостинній околиці, намагатимемося і за честь собі вважатимемо жити згідно з Вашими звичаями, застосуватися до приписів Вашого Чина, бути в найщільнішому зв'язку з католицькими голяндськими братами і взаємно обмінюватися добрами нашої спільної віри і нашими різними обрядами. Якщо на початку, через брак належного ознайомлення, чимось прогрішимося супроти цієї нашої обітниці, то просимо Ваших братніх вказівок і вибачень.

Не приносимо з собою багатих королівських дарів Сходу, ні учених книг, ні ікон, овіяних містичним духом вічності, ні блискучих літургійних риз, ні захоплюючих слух літургійних і національних мелодій, ні гідних подиву зразків нашого народнього мистецтва, бо приходимо до Вас з палицею і з торбою подорожних. Але при кожній слушній нагоді, на Ваше бажання і за Вашою згодою, ми завжди готові і з юхотою покажемо Вам, не з того, що приносимо в руці, а з нашої пам'яті, питоменности літургії, мелодії нашого церковного і націо-

нального співу, відповідні пояснення літургійні чи богословські. Отже ж, при цій першій нагоді, що нам дає урочисте відкриття нашої Духовної Семінарії в Голяндії, вважаю за відповідне з'ясувати Вам, у короткій доповіді, основне питання, а саме: Хто ми такі, українці - католики східного обряду, що їх гурток з 50 осіб, оформлений на чужині, яко Духовна Семінарія, прийшов у Ваше середовище і під Вашу опіку, щоб тут, у Вашій батьківщині, перебути лихоліття, яке наш нарід і нашу Церкву спіткало...

І ще одна причина спонукала мене до цього, а саме, щоб Ви нас, що тут між Вами виявилися й непередбачений час перебудемо, краще пізнали.

Боже Превидіння розташувало наші обидва народи, голяндців і українців, на тому клаптику землі, що зветься Європою, в той спосіб, що ми перебуваємо на протилежних кінцях європейського суходолу, українці — там, на крайньому сході Європи, де з-поза хребта Уралу сходить європейцеві усміхнене сонце, а голяндців — тут, на найдальшому заході Європи, де втомлене сонце, по цілоденній мандрівці й оглядинах, покидає європейця, щоб зануритися в Атлантичний океан до нічного супочинку.

Загальний вигляд залі під час урочистого відкриття Духовної Семінарії.

Отже, не диво, що ці обидва народи, географічно один від одного вельми віддалені численними народами відділені, не мали великого зв'язку один з одним і небагато також один про одного знають. Ми, українці, ще дещо більше чули про славний голяндський нарід, про те, як він змагається з океанськими водами, витісняє ті води й здобуває новий суходіл, перетворюючи його в барвисті килими квітучих садків та зелених левад; про те, як він керує в двадцять разів більшими від своєї батьківщини колесніями і їх цивілізує; ми чули про те, що він у своєму рідному Краю створив зразкову господарку, а в світовій господарці грає одну з найчільніших роль. Принаймні, стільки ми чули, а більше маємо щастя на власні очі бачити... Проте, поляндці ледве чи могли щось про українців чути, бо ми довгі віки жили приховані від світу штучною димовсю заслоною державної політики Австро-Угорщини, Польщі і Росії, і ніколи не мали права називатися нашим іменем, не кажучи вже про інші права. Державна політика Росії всіх засобів уживала в тому напрямі, щоб нас, так званих, «малоросів», разом з незмірними багатствами нашої батьківщини, всмоктали в організм «єдиного» російського народу, а політика Австро-Угорщини і поляків у цілком протилежному напрямі працювала, щоб нас, як вони називали, «рутенців, русинів або руснаків», від великоукраїнського організму відокремити і розшматовані частини примусити служити їхнім господарським цілям. Ми вже довгі роки були закнуті за завісу, аж поки, врешті, не опинилися за горезвісною залізною заслоною.

Вважаю не зайвим коротко з'ясувати вам, хто ми були яко нарід, до якої Церкви належали, хто ми є тепер і які наші вигляди на майбутнє.

I.

Ми, українці, належимо до східнослов'янської групи, так званої, руської групи, разом з росіянами і білорусами. Ці три народи сьогодні становлять найбільшою кількістю населення три передові Республіки Советського Союзу. Українська і Білоруська Советські Республіки мають свої власні міністерства зовнішніх справ, а мали також одержати свої власні міністерства військових справ та інші права, але все це залишилося на папері. На самому початку своєї історії, ці три народи не були розрізничковані, але

панівний провід над цілою європейською Росією, тоді званою Руссю, вели предки сучасних українців. Київ, що за славнозвісним літописом Нестора називався «Мати руських городів», серце всього розлогого, тодішніми руськими племенами заселеного простору, був столицею Великого Князя, що дуже часто всі ці руські області в своїй руці з'єднував, — був важливим політичним і торговельним осередком, був церковною митрополією, звідки по цілій Росії поширювалося християнство, а разом з християнством простувала також і культура. Так було чотири століття, від IX до XIII, що його деякі вчені вважають початком російської історії, а що є, властиво, історією України.

Якби цей початок історії простував далі цим шляхом, тоді обличчя сьогоденної Росії, напевно, виглядало б інакше, ніж виглядає: Київ, а не Москва, був би столицею Росії, або радше Руси; царизм, більшовизм, а, може, також і схизма, не мали б своїх розділів в історії, що йшла б прямим шляхом.

На жаль, історія прямим шляхом не пішла. Українці не задержали їх панівного становища в родині «руських» племен, але свою провідну роль й, рівночасно з тим, самостійність утратили на користь московського народу, народу завзятого й духово дуже рухливого, народу-мішанини, що зродився на Півночі зі змішання «руських» поселенців з фінами, а також з монголами, що примандрували були з азійського Сходу. Цей, до краю згубний для дальшої долі України, зворот мав більше причин.

Україна лежить на битому шляху з Азії до Європи, і вона стала першою жертвою азійських орд, що вдиралися в Європу: печенігів, половців, татарів. Ці останні спричинили кінець блискучому періодові української історії, коли, 1240 року, зруйнували Київ і так жахливо спустошили край, що відтоді в українському народі існує приповідка: «Де ступила татарська стопа, там вже ніколи трава не поросте».

Не кращими від тих азійських гостей були для України і її європейські сусіди: новоспечені великороси на півночі, а поляки — на заході. Україна, єдна з найурожайніших країн Європи, була ласим шматком як для великоросів, що заселяли неродючі снігові простори півночі, так і для поляків, що замешкували вбстгі піскові рівнини на заході. В той час, як

українці, вдоволені багатством свого чорнозему, ніколи не виявляли загарбницьких намірів і не провадили інших воєн, тільки оборонні, їх обидва сусіди, як великороси, так і поляки, мали сильний нахил до загарбництва. Гасло великоросів звучало: «Великоросія від моря до моря», тобто від Білого до Чорного моря; гасло поляків: «Велика Польща від моря до моря», тобто від Балтійського до Чорного моря. Обидві лінії перехрещувалися в Україні. Великороси здійснили своє гасло навіть понад норму, створивши велетенську Російську державу від моря до моря, а вперек — від Шлеську до Камчатки. З цим надмірним успіхом, мусіло також і їх гасло набрати нового визначення: «Здобути світ!». Під цим гаслом працює в наші дні російський більшовизм. Гасло більшовиків: «Пролетарі всіх країн, єднайтеся!» є, щоправда, інтернаціональне, але, як доводить дійсність, не таке вже інтернаціональне, як воно звучить. Для народів Советського Союзу російська мова в дійсності є мовою урядовою, для зайнятих теренів—обов'язковою в школі і безумовно кінцевою в зносинах з російською окупаційною владою, для комуністів Заходу — священною.

В XVII столітті українці спромоглися були знову створити могутню самостійну Козацьку Державу, на чолі з гетьманом. Козацтво — це було свого роду військова організація, що мала подібність до середньовічних лицарських орденів на Заході. Одним із завдань козацтва була оборона християнства проти турків, що тоді загрожували Європі. В середині між трьома потугами, Росією, Польщею і Туреччиною, що безнастанно воювали одна з одною, ця українська Козацька Держава встоялася півтора століття в дуже тривожних часах і в дуже скрутному становищі. Часто гетьманам доводилося рятувати свою Державу, завжди турбовану і загрожено, спритним, а іноді й одчайдушним маневруванням. У розпачливих обставинах, вони мусіли навіть з турками укласти військовий союз. Нарешті, собі на безголов'я, уклали союз з Росією. При тому, в найвищій мірі вирішальною була однакова православна віра. Йняли більше віри православному цареві, ніж католицькому польському королеві і музулманському султанові. Та вже незабаром виявилось, що православний цар був найлукавіший з них. Україну, якій загарантовано було самоуправу, в короткому часі перетворено в російську провінцію. По цьому

наступила систематична русифікація України. В царській Росії було заборонено в церкві проповідати по-українському, навчати українською мовою навіть у народній школі, друкувати українську книжку. Незважаючи на це, українське село і український нарід, що гинув і погорджував москалями, зостався українським. Ще й сьогодні багатьох зусиль коштує більшовикам зламати цю відразу українців до росіян.

І ще раз, по першій світовій війні, створили українці самостійну державу, — Українську Народню Республіку, — але вона лише один рік змогла вдержатися. У геройських, хоробрих боях на всі сторони, а передусім проти зростаючих на силі тоді більшовиків, залишена на власні сили, десяткована пошестями, Українська Народня Республіка мусіла впасти. Її сусіди, що тоді, коли Україна у власній крові купалася, заживали сонячної купелі своєї самостійности й волі, а сьогодні опинилися в обсязі советських впливів, мусять, мабуть, гірко жалувати, що вони самі собі це прокляття приготували. Так! Ціла здорово думаюча Європа, що над нею сьогодні нависло марево більшовизму, мусить, напевно, жалувати, що державні мужі переможних у першій світовій війні держав повелися в тодішньому упорядкуванні Європи егоїстично, несправедливо і короткозоро.

Перед першою світовою війною українці жили в двох державах: Росії і Австро-Угорщині. По першій світовій війні поділено їх поміж 4-ма державами: Росією, Польщею, Чехо-Словаччиною і Румунією. По другій світовій війні всі українські області об'єднано в одну Українську Советську Соціалістичну Республіку. Облaсті, що вже перед війною належали до Советів, становлять сьогодні Східню Україну; новопридані Советами області — Західню Україну. Сама Східня Україна обіймає, приблизно, простору півмільйона кв. клм., і, за статистикою 1932 року, мала 31 млн. мешканців. Додавши до того новопридані області і суцільні українські колонії в Кубані, Казахстані, Сибіру і Манджурії, а, крім того, розсіяні українські колонії в позаморських країнах Америки, — український простір належить означити щонайменше 1 млн. кв. клм., а загальну кількість українців щонайменше 40 млн. Отже, українці своєю кількістю дорівнюють французькому народові.

Колісь надзвичайно сильний природний при-

ріст українського народу, під час обох світових воєн і за більшовицького режиму, жахливо зменшився. На фронтах, у страхітливо-му німецькому полоні, по більшовицьких і німецьких концентраційних таборах, у наслідок більшовицького й німецького терору, під час двічі викликаного в Україні божевільною більшовицькою господаркою, так званого, штучного голоду, що тільки сам мільйони жертв загубав, — утратив український нарід цілі маси, головню, молодих і здорових людей. В останній світовій війні українці, побіч югослов'ян, зазнали найбільших втрат.

Українці сьогодні єдино великий бездержавний нарід в Європі. Советська українська республіка це ніяка самостійна українська держава; вона й далі лишається нічим іншим, як тільки російською провінцією. Українці не можуть уважати її власною державою з огляду на її режим, що українській душі відразливий.

За своєю історією і сучасністю український нарід належить до трійці народів-мучеників, разом з, так би мовити, канонізованими народами мучениками: вірменами та ірландцями. Від обох «товаришів недолі» український нарід відрізняється хіба тим, що він є великомучеником і страждає по сьогодні.

II.

Україна прийняла християнську віру 988-го року з Візантії, за часів Великого Князя Володимира. Українці стали християнами в часі між короткотривалою схизмою Фотія і схизмою усталеною Керулярія, отже, були первісно християнами-католиками, в єдності з св. Римським Престолом. Але тому, що вони прийняли християнську віру з Візантії і адміністративно були залежні від неї (всі київські митрополити, яких, майже як правило, присилала Візантія, були греками, що тільки в Україні натуралізувалися), то також і Українська Церква по східній схизмі відірвалася від Риму, але не формально і не в сварках та ненависті. Те відірвання сталося невразливо й безболісно.

При кінці реформаторського століття, року 1596, українці знову з'єдналися з Римом на Синоді в Бересті. Якщо поминути Флорентійську Унію, що, між іншим, дуже коротко тривала і не створила ніякої католицької єдності на Сході, Унія Берестейська є найбільшою й найуспішнішою, яку знає історія Католицької Церкви: Католицька Церква прийняла тоді в своє лонно 8 епархій з, приблизно, 8 млн. щиро

побожних вірних, замість утрачених у Північно-Західній Європі на користь протестантизму церковних провінцій.

З'єдиненим українцям - католикам довелося йти хресною дорогою, що на ній Апостол З'єдинення, священсмученик Йосафат, і багато духівних і світських зазнали мученичої смерти за католицьку віру. Католицька Польща в З'єдиненні українців шукала своїх інтересів, а саме латинізації і полонізації українців, коли ж побачила, що це їй не вдається, то цілком змінила своє ставлення до українських братів по вірі, поводячись з ними цілком інакше, ніж з латинськими католиками.

Росія, з свого боку, підтримувала ворожо-настроєні до Унії елементи, провокувала і організувала різанини «уніятів», кидаючи на них тавро відступників від батьківської віри. Коли західно-українські області, по поділі старої Польщі, попали під російське панування, царська Росія зліквідувала Унію нещадно і без решти; останнє, Холмське, єпископство — в році 1875. Унія збереглася тільки в тих областях, що по розділі старої Польщі опинилися під австрійським пануванням. До останнього часу існували три українські католицькі епархії в Галичині, що становили Галицьку церковну Провінцію, дві в Карпатській Україні і одна в Югославії.

Галицьку церковну Провінцію провадив упродовж півстоліття, блажені і славної пам'яті, Львівський Архієпископ і Митрополит граф Андрей Шептицький, що його 25 років тому тут, у Голяндії, щиро й урочисто вітали як гостя. При тій нагоді дав він почин до заснування голяндського «Апостольства З'єдинення». Тонко відчуваюча душа великого Митрополита рівночасно прочула, що той задуманий ним твір стане колись захистом його осиротілим і з батьківщини на чужину вигнаним вірним дітям. Під його проводом Українська Католицька Церква досягнула вершини свого розвитку і цілком дорівняла добре зорганізованим і добре тровадженим церковним провінціям Заходу. Митрополит Андрей граф Шептицький значно збільшив існуючі чоловічі і жіночі чернечі чини і згромадження, між іншим, покликав він знову до життя Чин Студитів, уклав для нього правило та очолював його як архимандрит, насадив у своїй провінції східню галузь Чину Редemptористів, присвятив особливу увагу освіті клиру, заснував Богословську Академію у Львові, посилав здібних кандидатів на

вищі богословські студії до Риму, Відня, Інсбруку і Фрайбургу в Швейцарії, закладав католицькі середні школи, між іншим, першу хлоп'ячу Семінарію у Львові, заснував Національний Музей, Архів, Лікарню і дуже розгалужену опіку над сиротами. Митрополит Андрей граф Шептицький мав велику популярність, пошану і симпатію також у нез'єдинених з Римом українців, що до них він завжди ставився шобратерському, в потребі піклувався про них, допомагав і сміливо заступався за них, коли їм заподіяно кривду. Цілий збуток його довголітньої й невтомної праці лежить сьогодні в руїні. Можна сказати, що 1 листопада 1944 року покійний Митрополит закрив свої очі, щоб не дивитися на цю руїну й не уболівати над нею. Більшовики, що по другій світовій війні загарбали західно-католицькі українські області, з жорстоким насильством і безсоромним лукавством, а радше з глузуванням, запровадили, так зване, «возз'єднання» українців - католиків з новоствореним ними в політично-пропагандивних цілях московським патріархатом. Вірно-католицьку українську єрархію, 6 єпископів і нового львівського митрополита було арештовано. Священників, що ставили опір цьому «возз'єднанню», кинуті до концентраційних таборів, щоб вони не мали ніяких зв'язків з вірними і не могли на них впливати. З тих священників, що піддалися теророві більшовиків, зорганізовано нову єрархію і душпастирства. Від цієї руїни збереглися тільки українці-католики в позаморських краях. Вони живуть там у числі близько мільйона душ, що тепер, завдяки свіжому допливові утікачів від більшовиків, зростає. У Північній Америці існує вже 5 українських католицьких єпархій: 2 в Злучених Державах і 3 в Канаді.

Образ нашого сьогоднішнього становища Європи виглядає так, як його почасти можемо бачити: один єпископ, одна духовна Семінарія і певна маса вірних, що сидять по таборах у Німеччині, або рушають у світ, і з похнюпленими головами обдумують свою майбутню долю особисту, долю своєї Церкви, свого народу і своїх рідних, що zostалися на батьківщині.

Набагато більша частина українського народу, приблизно 35 млн., належить до нез'єднаної Православної Церкви. Ті, хто зостався на батьківщині, підлягають, самозрозуміло, московському патріархату; ті, що на еміграції —

Українській Автокефальній Православній Церкві, що її організація ще не цілком усталилася. З українських протестантів і протестантизуючих сект є лише цілком малі громадки в Америці і в Східній Україні (так звані, штундисти). Безлітургійний протестантизм не відповідає релігійному духові українця.

Між різними католицькими церковними одиницями Сходу, яких є, приблизно, 10, і які на малі Всесвітньої Католицької Церкви творять розлогий архіпелаг островів і острівців, від Сицилійського острова на Заході аж до Західно-Індійського півострова на Сході, від жовтих пісків Єгипції на Півдні до зелених волинських лісів на Півночі,—займає Українська Католицька Церква особливе місце.

Насамперед, є вона найбільшою церковною одиницею між усіма Католицькими Церквами Сходу. Понад 5 млн. українців-католиків становить 2/3 загальної кількості всіх східних католиків, що їх нараховують, приблизно, всім мільйонів вірних. Але не сама кількість є тим, що надає Українській Католицькій Церкві особливого й передового значення. Правдивого пересвідчення про її значення на Сході набираємо з інших міркувань. Коли всі інші католицькі одиниці Сходу можна вважати за охоронні поля первісної Всесвітньої Церкви, яко гідні пошани і вартісні пам'ятки далекої християнської давнини, що є надзвичайно цікаві для учених, істориків, догматиків і, передусім, для літургістів, Українська Католицька Церква є сучасним дослідним полем, що на ньому належить вирощувати, випробовувати, схвалювати, а вслід за тим запроваджувати в життя напрямні успішної дальшої праці над з'єднанням Східних Церков з св. Апостольським Престолом; можна сміливо твердити: якщо Унія піде вперед в Україні, тоді піде вона й далі, а зупиниться вона в Україні, тоді в кінці залишиться також лиш охоронним полем.

Велике значення Української З'єднаної Церкви для місійної католицької праці на Сході більшовики добре розгадали. З ненавистю до Риму, вони нещадно нищать Українську Католицьку Церкву і шлють у світ глумливу і злобну вістку, що «з днем 1. 1. 1948 року перестала існувати в Західній Україні Католицька Церква», щоб цією вісткою завдати не навислому Римові приниження і болю.

Сьогоднішня доля українського народу безперечно незавидна. Український народ сьогодні розсіяний і поцілений: один живе на бать-

ківщині і є засліпленим або нужди ради ула-
ваним комуністом, другий, тому, що не хотів
лицемірити, мусів до Казахстану або в іншу яку
непривітливую околицю розлогого Советського
Союзу помандрувати, третій добровільно, праг-
нучи свободи, вибрав радше чужину ніж бать-
ківщину, і готовий піти на край світу, щоб
тільки якнайдалі бути від комунізму; один став
православним московського патріархату, дру-
гий вступив до української автокефальної пра-
вославної Церкви, третій, утікши звідти, з не-
насидуваною совістю, зоставшись вірним Ка-
толицькій Церкві, перебуває між католицьки-
ми братами, що виявляють йому зсрушливу
востинність і готовість допомогти йому.

Живучи сьогодні на еміграції, українці ма-
ють нагоду зазнайомитися з західною куль-
турою і зав'язати відносини з західними наро-
дами. Цілком особливе значення має це для
української молоді, що студіює по західних
школах і навчається мов, звичаїв і фахових
знань.

Також і ручай, що його джерело впливає
з-під скелі св. Петра і несе благодатну воду

життя в цілий світ, спадає сьогодні на україн-
ське млинове колесо.

Православні українці на еміграції, що ста-
новлять більшість, бо саме українські області
були тереном останньої світової війни, мають
змогу бачити Католицьку Церкву в її повній
гідності. Відважна постава Католицької Цер-
кви супроти комунізму, її благодатний вплив
на народи що до неї належать, мусять збу-
дити в них пошану до цієї Церкви. Їх упе-
редження до Католицької Церкви, набуті
в наслідок виховання в московському право-
славному дусі, помалу зникає. Їх око заперече-
чує все те, що дотепер чуло їх вухо: Захід
гнилий, а Католицька Церква — запродана
капіталові. З безпосереднього спостереження
мусять вони дійти до переконання, що дочас-
не і вічне добро їх народу, zagrożеного в
своєму існуванні жорстокими методами й от-
руйними доктринами більшовизму, ніде не мо-
же бути забезпечене так добре, як саме у тій
правдивій і гідній Христовій Церкві.

У сьогоднішньому часі великих подій, коли
колесо долі обертається швидкими обертани,
з великою надією вижидає український нарід
свого недалекого кращого майбутнього.

Безсила злоба

Київський журнал «Сучасне і майбутнє», ви-
дання Спілки радянських письменників Украї-
ни, теж відгукнувся на відкриття в Голляндії ук-
раїнської греко-католицької Духовної Семіна-
рії, вмістивши на своїх сторінках (ч. 8, за сер-
пень 1948 р., стор. 38-39) злбний витвір
Ол. Полторацького: «Шістдесят штук апосто-
лів і нащадок Іуди».

Як і личить вимуштруваному українському
радянському письменникові, він, по-блюзнірському
послуговуючись евангельськими особами, з
болотом змішує українську Семінарію, семі-
наристів, а особливо її Ректора о. Василя Ла-
бу, відомого в Галичині діяча української куль-
тури.

Не думаємо на цьому місці відповідати на

що безсоромну писанину, звернемо увагу тіль-
ки на одне: вісім місяців по тому, як біль-
шовицька Москва урочисто проголосила, що
Греко-Католицька Церква на західно-україн-
ських землях вже більше не існує, один з
московських поліхачів дістав наказа від своїх
хазяїв вилити стільки гадючої люті на якусь
там бідну українську Духовну Семінарію на
скитальщині.

Чи це не є найкращий доказ сили Като-
лицької Церкви взагалі й Української Като-
лицької Церкви зокрема?

Чи це не є найкращий доказ страху перед
Католицькою Церквою сучасних більшовиць-
ких можновладців, що своїми жорстокостями
в переслідуванні Христової віри перевершили
всіх дотеперішніх лютих іродів і неронів?..

Х А Р И Т Я

Це оповідання, як одну з перлин творчості Михайла Кошобинського, друкуємо на вшанування тридцять'якої річниці смерті нашого славного письменника.

РЕДАКЦІЯ.

I.

В печі палав югонь і червоним язиком лизав челюсті. В маленькій хаті було поночі, по кутках стояли діди. На постелі лежала слаба жінка й стогнала. Це Харитина мати. Шість тижнів поминуло, як помер її чоловік, батько Харитин, і відтоді бідна удова тужить та слабує, а оце вже другий день, як зовсім злягла. Злягла саме в жнива, в гарячий час, коли всі, хто вмів жати, подались на ниву збирати на зиму хліб. І вдовино жито поспіло, та нема кому його жати: сиплеться стигле жито на землю, а удова лежить недужа: тяжка слабкість спутала руки й ноги, прикувала до постелі... Лежить бідна мати Харитина та б'ється з думами..

Рипнули двері.

— То ти, Харитю? — почувся млявий голос слабої.

— Я, мамо.

З дверей виткнулось спершу відро, до половини виповнене водою, далі русява головка дівчинки, нахилена набік до відра, а далі права рука, піднята трохи догори. В хату увійшла Харитя і поставила коло печі відро. Їй було вісім років. Десь дуже важким видалось Хариті те відро з водою, бо, поставивши його на землю, хвилинку стояла нерухомо, спершись на припічок і важко дихаючи. Ліва рука від незвичайної ваги зомліла, і Харитя не могла її зігнути. Але це було одну хвилину. В другій — метнулась Харитя до мисника, легесенько, мов кізка, стрибнула на лаву, зняла з полиці горщик і поставила його коло відра.

— Що ти робиш, доню? — поспитала мати.

— Вечерю варитиму, мамо!

Слаба тільки зітхнула.

(А Харитя й справді заходила коло вечері. Змила в мисчині жменьку пшона, вкинула щіпку солі та зо дві, зо три картоплини, налила в горщик води і поставила його до вогню. Любо було глянути на її дрібненькі запечені на сонці рученята, що жваво бігали від одної роботи до другої. Великі сині очі з-під довгих чорних вій дивилися пильно й розумно. Смугляве личенко розчервонілося, повні уста розтулилися, — вся увага її була

звернена на роботу. Вона забула навіть і за нові червоні кісники, що двічі обмотували її русяву, аж білу, головку. Кісники ті були її радість, її гордоші. Оце третій день, як хрещена мати подарувала їй ті кісники, а Харитя їй досі не натішиться ними.

Мати стиха застогнала.

Харитя стрепенулась і підбігла до ліжка:

— Чого ви, матінко? Може, водиці холодної? Що у вас болить? — ластівкою припала вона коло недужої.

— Ох, дитино моя люба! Все в мене болить: руки болять, ноги болять, голови не зведу. От, може, вмру, на кого ж я тебе лишу, сиротину нещасну?.. Хто тебе догляне, вигодує?

Харитя почувала, що її маленьке серце заболіло, наче хто здавив його в жмені; сльози затремтіли на її довгих віях. Вона припала матері до рук і почала їх цілувати.

— Що ми робитимемо, доню? От довелось мені злягти саме в жнива... Хліб стоїть у полі невижати, осипається... І вже не знаю, як мені, бідній, недужій, запобігти лихові... Як не зберемо хліба — загинемо з голоду зимою!.. Ох, Боже мій, Боже!

— Не журіться, мамо, не плачте! Адже ж Бог добрий, мамо! Бог допоможе вам одужати, допоможе вам хліб зібрати... Правда, мамо?.. правда?..

II.

Поки Харитя говорила ті слова, в біленькій головці її промайнула думка: як-то нема кому жати? А вона що ж робитиме? Ще торік ходила вона з мамою на ниву, бачила, як мати жне, ба сама брала серп і жала. Адже ж вона багато б нажала, якби мати не сварила за скалічений палець. Але торік вона була ще маленька, маленькими рученятами не могла вдержати серпа, а тепер вона вже виросла, набралася сили і руки побільшали. Харитя глянула на свої руки. Адже цими рученятами вона принесла з річки півведра води, хоч яке воно важке, те відро. Завтра, коли розвидниться, встане Харитя, нагодує маму (коли б ще схотіли їсти, а то вічколи слабі — саму воду

п'ють), візьме серп і піде в поле. А вже як буде жати! І не розігнеться! І увилась Хариті вижата нива, а на ній стоять полукипки і блищать проти сонця, як золоті. І сама Харитя стоїть в полі, дивиться на свою працю і думає, як би звести у стодолу. От що вона зробить: піде до хрещеного батька, обійме його рученьками за шию, скаже: «Татку мій любий та милий! Я вже вам бавитиму маленького Андрійка, буду йому за няньку, тільки звезіть наш хліб та складіть у стодолу!». Він добрий, батько хрещений, він її послухає, зведе хліб. А як же зрадіє мати, коли Харитя прийде до неї й скаже: «А бачте, матусю кохана, а я ж вам не казала, що Бог допоможе нам зібрати хліб? Увесь хліб у стодолі!». Мати з радощів вичуняє, пригорне доно до серця, поцілує, і знову житимуть вони веселі та щасливі і не згинуть зимою з голоду...

В печі щось бухнуло, зашипіло, засичало...
То збігав куліш.

Мерщій кинулась Харитя до печі, одставила горщик, доглянула страву й насипала в полив'яну миску гарячого кулішу. Мати виїла ложок зо дві та й поклала ложку. Страва здалась їй несмачною, противною. Харитя їла чи не їла, швиденько помила посуд, поскладала його на мисник, засунула сінешні двері і стала навколійки перед образами молитися Богу. Вона склала ручки, хрестилась, зітхала та здіймала очі догори і дивилась пильно на образ, де був намальований Бог-Отець. Вона вірила, що Господь любить дітей і не дасть їх на поталу. Адже недурно тримає Він у руці золоте яблучко з хрестиком: певно, Він дасть те яблучко добрій, слухняній дитині. І Харитя своїм дитячим лепетом прохала у Бога здоров'я слабій матусі, а собі сили вижати ниву. Ця думка не давала їй спокою. Їй хотілося швидше діждатися ранку. «Ляжу зараз спати, щоб завтра раніше прокинутися», — подумала Харитя, і, поставивши коло мамини воду на ніч, лягла на лаву. Але сон не зліплював їй очей, він десь утік із цієї хати, бо й недужа мати не спала й стогнала. Повний місяць дивився у вікно і на комині намалював також вікно з ясними шибками та чорними рамами. Харитя поглядала в той куток, де лежав серп, і думала свою думу. А надворі так місячно, ясно, хоч голки збирай. Харитя сіла на лаві й глянула у вікно. В імлістій даліні, осяяній срібним промінням місячним, стояли широкі лани золотого жита та пшениці. Ви-

сокі чорні тополі, як військо, стояли рядами край дороги. Синє небо всипане було зорями. Зорі тихо тремтіли. «А що, якби тепер вийти на ниву? Е, ні! страшно, вовк вибіжить з лісу, русалки залоскотуть, страхи повилазять із пшениці...». І Хариті справді стало страшно, вона знову поклалася на лаві й одвернулася од вікна.

— Чому ти не спиш, доно? — питає мати.

— Так... я зараз спатиму, мамо!

Мати стогне, а Харитю живий жаль бере за серце. Бідна мама! Все болить у них. Коли б той добрий Бог послав їм полегкість!.. Аж ось трохи згодом і слаба мати, і копи в полі, і русалки, і вовк, і ясне вікно на комині змішуються в якійсь кумедній плутанині. Сон, влетівши до хати, бере Харитю під своє крило. Срібний промінь місячний тихо сяє на білій головці дівчинки, всміхається до нових червоних кісників, гуляє по смуглявому вилочку та по білих дрібненьких зубках, що виглядають з-за розтулених повних уст.

Харитя спить солодким сном.

III.

Рано встало золоте сонечко. Рано, разом з сонцем, прокинулась і Харитя. Хутенько зварила куліш, нагодувала маму, сьорбнула й сама кілька ложок. Упоравшись, зняла серп з полиці, поклала в торбинку хліба та цибулі і зав'язала рябенькою хусточкою. Далі поцілувала маму й каже:

— Піду я, мамо, на вулицю до дівчат, побавлюся трохи.

— Йди, доно, та не барись...

Йде Харитя селом і якось їй чудно. Ніколи не ходила сама так далеко від хати. От уже й крайню хату минула, вийшла на поле і стала, задивившись у далечінь на чудовий краєвид. І справді було на ниві несказанно гарно! Погідне блакитне небо дихало на землю теплом. Половіли жита й вилискувались на сонці. Червоніло ціле море колосків пшениці. Долиною повилась річечка, наче хто кинув нову синю стрічку на зелену траву. А за річкою, попід кучерявим зеленим лісом, вся гора вкрита розкішними килимами ярини. Гарячою зеленою барвою горить на сонці ячмінь, широко стелеться килим яснозеленого вівса, далі, наче риза рути, темніє просо. Межи зеленими килимами біліє гречка, наче хто розіслав великі шматки полотна білити на сонці. В до-

лині, край лісу, висить синя імла. І над усім тим розкинулось погідне блакитне небо, лунає в повітрі весела пісня жайворонкєва. Віють з поля чудові пахощі од нестиглого зерна і польових квіток. І добре Хариті на ниві. І страшно. Стала вона й не знає, чи йти далі, чи вертатися. Але виткнулась десь далеко з жита червона хустка жіноча, і Харитя згадала і хвору маму, і чого прийшла. Вона подалася стежкою межі жита. Як тільки Харитя увійшла межі жита, гарний краєвид зник. Босі ноженята ступали по втопаній стежці, над головою, межі колосками, як биндочка, синіло небо, а з обох боків, як стіни, стояло жито й шелестіло вусатим колоссям. Харитя опинилась наче на дні в морі. В житі синіли волошки та сокирки, білів зіркатий ромен, червоніла квітка польового маку. Польова повитиця полізла догори по стеблїні жита і розтулила свої білі делікатні квіточки. Харитя мимохіть зривала дорогою квіточки та йшла все далі. Аж ось і їх нива. Вона добре знає свою ниву, ось і рівчак той, що промила весняна вода. Харитя поклала торбинку, взяла в руки серп і почала жати. Тихо навкруги. Тільки цвіркун цвіркоче в житі, шелестить сухий колос та інколи запідпадьомжає перепелиця. Жне Харитя, але якось недобре йде робста. Довге стебло путається, великий серп не слухається в маленькій руці, колосся лоскоче спїтніле личенько... Аж ось щось наче впекло Харитю в палець. Вона вихопила руку й побачила на пальці кров. Серп випав Хариті з рук, лице скривилося з болю, на очі набігли сльози, і Харитя от-от заплакала б гірке, коли б не нагадала про свою бідну маму. Швиденько обтерла вона кров з пальчика спідничкою, затерла врізане місце землею і почала жати. Стерня коле босі ноги, аж на плач збирається Хариті, піт великими краплями падає на землю, а бідна дівчинка жне та й жне...

Якось обернулась Харитя назад, щоб покласти нажату жменьку, глянула навкруги і страх обхопив її. Адже вона одна на ниві! Ану, який страх вискочить із жита й задушить її! Раптом — фурурр!.. Перепелиця пурхнула перед самою Харитею, і, тріпочучи коротенькими крилами, ледве перенесла на кілька ступнів своє тяжке, сите тіло. Серце закалатало Хариті в грудях з переляку; далі наче спинилось, і Харитя скаменіла на місці. Однією рукою стиснула жменьку жита, другою — серп.

Лице пополотніло. Здорові сині очі з жахом дивилися в жито. За хвилинку Харитя трохи відійшла. Серце знову застукало в грудях. Харитя наважилась тікати...

Стежкою наближались дві молодичі. Харитя постерегла їх, знов нагадала недужу, бідну маму і, схиливши русяву головку, взялась до роботи. Вона мусить вижати жито! Вона мусить потішити нещасну маму!

Молодиці наблизились до Хариті, впізнали її і глянули одна на одну.

— Ти що тут робиш, Харитю? — спитали разом.

Харитя здригнулась, підвела очі на молодичь і засоромилась.

— Жну... мати слабі лежать... нема кому хліб вижати... з голоду згинемо зімою...

В голосі її тремтіли сльози.

Молодиці знову глянули одна на одну.

— Бідна ж ти, дитино, бідна!..

Враз Харитя почула, що сльози душать її. Зразу якось дуже жаль стало їй слабій матері, дуже заболів той пальчик, що втяла серпом, заболіли ноги, наколоті стернею, згадався переляк недавній, — сльози, мов град, посипалися на землю, і Харитя, голосно хлипаючи, заридала.

Молодиці кинулися до неї:

— Що з тобою, дитино? Не плач, перепілочко! Мати твоя, дасть Бог, одужає, а жито ми вижнемо, не дамо вам згинути з голоду. Ну, не плач же, квіточко!..

Молодиці взяли на руки бідну Харитю, цілували, потішали.

— Ходім зараз до матері, хай вона втішиться, що має таку добру дитину...

Молодиці взяли за руки Харитю і подалися стежкою назад у село. Харитя йшла і тихо хлипала.

IV.

Незабаром Харитина мати одужала. Молодиці вижали удовине жито, хрещений батько Харитин звіз хліб у стодолу, і сироти вже не боялися голодної смерті.

Мати цілувала та пестила свою добру дитину, а Харитя щebetала:

— Хіба я не казала вам, матінко, що добрий Бог дасть вам здоров'я і pomoже зібрати хліб? Хіба не на моє вийшло?..

1848 рік у житті українського народу в Галичині

Звертаємо увагу наших читачів на нижченадану статтю Д. Дорошенка, видрукувану в "Українському Робітничові" ч. 27 за 1948 р.

Відомий український історик, православний з народження, пишучи про вікопомні дні 1848 року в Галичині, цілком безсторонньо висвітлює велику роллю, що її відіграло греко-католицьке духовенство в тих історичних подіях, зокрема в "Головній Руській Раді".

Це ще раз, історично, заперечує твердження деяких темних, або малоосвічених чи упереджених, але впертих противників нашої Греко-Католицької Церкви, що, мовляв, ця Церква не є правдиво українська, ба навіть більше, була в минулому зряддям сполучування українського народу.

РЕДАКЦІЯ

НИНІШНІЙ 1948 рік є роком ювілеїв: 300 літ повстання Богдана Хмельницького проти Польщі, яке привело до відновлення української державности в формі Української Козацької Держави; 150 літ появи «Енеїди» Котляревського, якою датується початок нової української літератури; 100-ліття скасування панщини в Галичині і початку національного відродження галицьких українців; нарешті, — 30-ліття відновлення Павлом Скоропадським 1918 р. гетьманства в Україні. Про ці ювілеї появилось чимало статей по часописах і календарях, — і зовсім слушно, бо вони пригадують нам про великі події з нашої історії. Мені хочеться спинитись на ювілею 1848 року, яким започатковано політичне і національно-культурне відродження українського народу в Галичині.

Як відомо, у Галичині, по довгих століттях неволі, уперше зітхнув наш народ вільніше, а це по прилученню краю, в 1722 році, до Австро-Угорщини. Галичина дісталася австрійській державі в стані крайнього занепаду господарського і культурного життя. Освічений австрійський уряд, ознайомившись з цим станом, узявся до реформ та змін. Він поліпшив правне і матеріальне становище греко-католицького духовенства, подбав про піднесення його освіти і звернув увагу на долю селянської маси. Цісар-революціонер Йосиф II (1780-1790) *) фактично прямував до повного знесення пан-

щини. Це про нього писав англійський історик Файф, що «соціальні й релігійні реформи цісаря були настільки передові, що найсміливіші новатори Франції майже нічого не могли додати до них десять років пізніше», а український народ у Галичині зберіг про Йосифа II влячну пам'ять, дарма, що, по його смерті, його реформи на користь селян, під впливом реакції, були дуже обмежені.

Заходи австрійського уряду для поліпшення кріпацької долі й освіти піднесли дух українського народу. Серед духовенства, одинокої тоді освіченої верстви, почали з'являтися люди, які свідомо виступають в обороні прав української народности, домагаються пошанування її мови в письмі і в житті (наприклад, канонік Ів. Могильницький). Але таких людей було дуже мало, і вони ще не могли створити якогось поважнішого руху. В середині 1830-х років трое молодих вихованців Львівської семінарії: Маркіян Шашкевич, Іван Вагілевич і Яків Головацький, так звана, «Руська Трійця», захопилися, під впливом українського письменства в Росії, думкою працювати над піднесенням українського народу в Галичині, оперши свою працю на духовому зв'язку з Україною Наддніпрянською. В 1837 році Шашкевич видав у Будапешті (бо у Львові цензура не дала на це дозволу) збірничок «Русалка Дністрова», першу книжку в Галичині народньою українською мовою. Книжку було сконфісковано, але вона зробила враження на молодь. Члени «Трійці» збирали народні пісні, історичні пам'ятки, писали й друкували статті по чеських, польських, німецьких часописах про життя і побут українського народу, стараючись зацікавити ними своїх і чужих. Та, все таки, їхня праця ще не витворила якогось ширшого руху. Шашкевич скоро помер, пригнічений злиднями (1843); Вагілевич заломився духово, перейшов на протек-

*) Цісар Йосиф, син Марії-Терези, був представником «освіченого абсолютизму». З його особю і діяльністю зв'язаний, так званий, йосифізм, — заходи, що мали на меті удержати Церкву та зробити з Неї зряддям поліційного правління.

Річ ясна, що Католицька Церква, як установа Божя, не могла погодитися на те, щоб стати іграшкою в руках володаря цього світу, отже, вона проти цих заходів цісаря активно виступала.

Примітка Редакції «Вісника».

стантство і пішов на службу до поляків. Та й Головацький, хоч діждався кращих часів і взяв дуже активну участь в національному житті, але змінив також і свою віру, і національні переконання, та й пішов пізніше на службу до москалів.

Та ось, після довгої політичної реакції, вибухла у Франції, в лютому 1848 року, революція і розворушила всю Європу; настала, як тоді казали: «весна народів». Вона дуже скоро знайшла відгук у Відні, де вистачило студентської демонстрації, щоб повалити реакційний уряд Меттерніха і змусити цісаря Фердинанда проголосити 25 травня тимчасову конституцію, скасувати цензуру, визнати свободу друку, слова, зборів і товариств. Було розписано вибори до парламенту, і вже 10 лютого 1848 року зійшовся у Відні перший австрійський парламент. В ньому, на 383 послів, було з Галичини 96 послів, із того 39 від українців (34 з Галичини, 5 з Буковини, яка ще була тоді злучена з Галичиною). З них 27 селян, 9 священників і 3 людей світських. Ще не ждучи парламентської ухвали, цісар, декретом 15-го травня, скасував панщину, і парламент апробував цей декрет аж у вересні. Вже весною почався рух серед мадярів, чехів і поляків, і цісар зразу ж мусів задовольнити виставлені мадярами вимоги широкій автономії. Поляки домагались відновлення Польщі в границях 1772 року. Заворушилися тоді й українці. Цінячи їх лояльність і вірність династії, уряд ішов на зустріч їх, зрештою, скромним, бажанням, а намісник Галичини, граф Стадіон, дораджував віденському урядові спертися супроти поляків на українцях, як на лояльному і певному з політичного погляду елементі. Хоч ця спілка австрійського уряду з українцями була короткотривала і практично дала українцям дуже мало, то потім пішли легенди, ніби Стадіон «вигадав руснів».

Заохочувані справді австрійською владою, українці створили «Головну Руську Раду», яка зійшлася у Львові 2 травня 1848 року. В її проводі стає єпископ Григорій Яхимович і крилошанин Михайло Куземський. Фактичним керовником був молодий талановитий правник Іван Борискевич. Більшість членів склали представники духовенства, одинока тоді, за нечисленими виїмками, освічена верства українського суспільства. На провінції було створено 34 окружні відділи. 15 травня вийшло перше число організованого «Головної

Руською Радою» тижневика «Зоря Галицька», видаваного в живій народній мові. В тому числі «Головна Руська Рада» оголосила свій маніфест до народу, в якому зазначила свої завдання і цілі. Вона проголошувала національну єдність галицьких українців з наддніпрянськими і окремішність українців від поляків і москалів. Вона виставила домагання поділу Галичини на частину українську — Східню Галичину (разом з Буковиною) і Західню — польську. Кожна частина мала б мати свій власний сойм і свою окрему адміністрацію. «Головна Руська Рада» установила й національний український герб: золотий лев на блакитному полі; національний прапор: жовто-блакитний, і національний гимн: вірш о. Ів. Гушалевича «Мир вам, браття, всім приносим». Ще 10 травня львівські українці звернулися, в імені українського народу, до цісаря Фердинанда з петицією, в якій говорилося, що українці в Галичині є частинсю великого слов'янського народу, який є автохтоном на своїй землі і мав колись державну самостійність; що вони хочуть зберегти свою національність і просять завести українську мову в народніх і вищих школах, просять, щоб видавано закони українською мовою, щоб було зрівняно духовенство всіх трьох обрядів (римо-католицького, греко-католицького і православного), і щоб українцям були доступні всі уряди.

Ті самі домагання були виставлені і в петиції 9 червня від «Головної Руської Ради» до цісаря, при чім в петиції було підкреслено домагання поділу Галичини. Акція українців сполучила поляків, які створили 23 травня, як противагу «Головній Руській Раді», свій «Руський Собор», який спирався на спольщену українську шляхту і заложив газету «Дневник Руський», під редакцією Ів. Вагилевича, недавнього члена «Руської Трійці». Коли поляки взялися організувати свою національну гвардію, то й українці почали творити мішанську гвардію, а з кінцем року організували батальйон «руських стрільців», у числі понад 1.500 людей, з добровольців. Прапор для цього батальйону вишила архикнягиня Софія, мати цісаря Франца Йосифа; прапор мав українські блакитно-жовті ленти. Батальйоніві довелося взяти участь у бойових діях 1849 року, коли вибухло мадярське повстання. Ще перед тим розпочали повстання у Львові 1 листопада поляки. А те генерал Гамерштайн приборкав це повстання. Польська «Глувна Рада Народова».

яка керувала польським політичним життям у Галичині, була розв'язана так само, як і польська національна гвардія. Коли цісар Фердинанд уступив, і на трон вступив Франц-Йосиф I, «Головна Руська Рада» вислала до нього депутацію з тими самими домаганнями, що й до цісаря Фердинанда.

З ініціативи чехів, 2 червня 1848 року було скликано в Празі «Слов'янський Конгрес». Українці взяли в ньому участь, виславши своїх делегатів. Спочатку вони виступали спільно з поляками, в одній секції, де головою був поляк Лібельт, а його заступником — українець Григорій Гинилевич. Але зразу ж повсталася суперечка: українці домагалися поділу Галичини. За посередництва російського члена Конгресу, відомого революціонера Бакуніна, досягнуто компроміс: домагання автономії для Галичини на засаді рівного права обох народів, спільна національна гвардія з відзнаками обох народностей, окремі народні і середні школи. Ці ухвали мав затвердити майбутній сойм. Але почалися в Празі вуличні розрухи, і 12 червня Конгрес було розв'язано військовою владою.

Одночасно з політичними справами, які зосередилися в «Головній Руській Раді», українці організували й культурне життя. 19 жовтня у Львові зійшовся «Собор руських учених». Цебто з'їзд діячів культури і просвіти. Більшість зисву творили представники духовенства. Головою «Собору» обрано Івана Борискевича, а всіх членів він мав 118. Його завданням було установити для української мови однакові форми, з'ясувати різницю української мови від мови російської й польської, й виробити однотайний правопис. «Собор» засідав у мурах греко-католицької Духовної Семінарії в дні 19-26 жовтня. 23 жовтня Яків Головацький, який взагалі відіграв головну роллю на «Соборі», виголосив свою славнозвісну «Розправу о язичі южноруськім і его наріччях». Ідучи за Шафаріком, він установив поділ «руської» мови на три самостійні «наріччя»: українське, великоруське і білоруське. В справі правопису, «Собор» ухвалив прийняти, так званий, етимологічний правопис Михайла Максимовича. Цей правопис уживався в галицьких школах аж до 1892 року, коли його замінив фонетичний правопис; — властиво, зреформована проф. Ст. Смаль-Стоцьким «кулішівка». «Собор» постановив упорядкувати й видати граматику укра-

їнської мови, домагатися заведення української мови до всіх шкіл, і підтримати домагання поділу Галичини на два окремі краї, український і польський. Було ухвалено підтримати постанову «Головної Руської Ради» заложити «Галицько-Руську Матицю», на зразок чеської та інших «Матиць». Їй доручалося видання українських підручників і, взагалі, вона мала служити вогнищем письменства і просвіти рідною мовою. В кінці 1848 року цісарським декретом засновано у львівському (тоді німецькому) університеті катедру української мови й літератури і призначено на неї Якова Головацького. На початку 1849 року Головацький вже приступив до викладів, а скоро по тім видав і українську граматику.

Коли ми сьогодні, з перспективи ста років, оглядаємо події і здобутки пам'ятного 1848 року, то не можемо не визнати, що галицькі українці виявили тоді не абияку енергію, а спеціально щодо «Головної Руської Ради», яка керувала тоді політичним життям, то вона справді виявила широкий розум, політичний хист, а що головніше — велику однотайність між своїми членами, в чім можемо й ми сьогодні їй позавидувати. «Головна Руська Рада» мусіла обхопити дуже широку ділянку суспільного життя, і то при своїх нечисленних, слабких і ще мало вироблених політично силах. Оцінюючи наслідки її праці, то, звичайно, вказують на те, що західньо українське суспільство, яке вперше виступило тоді на політичну арену, дуже скоро піддалося реакції, яка запанувала вже з кінцем 1848 року в цій Австро-угорській монархії на повних десятих роках, що воно спалахнуло яскравим полум'ям на короткий час та й знову погасло. Але не треба забувати, що те суспільство не було зовсім ідейно підготовлене до подій, які, так би мовити, звалилися на нього несподівано; воно не пройшло ще такої політичної школи, як, наприклад, польське. А, головне, — ті «свободи», які запанували на певний час в 1848-49 р.р., не були ним самим виборені, а їх надано йому ходом подій згори. Тому українське суспільство не встигло засвоїти їх собі органічно, і навіть в пізніших часах не в одному мусіло зачинати все від початку, не використовуючи попереднього досвіду.

Д. Дорошенко

Облудні сльози

Нам дісталася до рук число газети «Радянська Україна», органу Центрального Комітету КП(б)У, Верховної Ради і Ради Міністрів Української РСР, з дня 23-го вересня ц. р., де на 4-тій сторінці поміщені вислови співчуття: 1) Патріарха Московського і Всея Русі Олексія і Священного Синоду Руської Православної Церкви, 2) Екзарха Всея України Митрополита Київського і Галицького Іоанна, з приводу трагічної смерті о. д-ра Гавриїла Костельника.

Якби так о. д-р Г. Костельник приєднався був до советської православної Церкви з доброї волі і з власного переконання, а акцію приєднання нашої Української Католицької Церкви до московського патріархату почав провадив би так само добровільно і за покликом свого сумління, — то нам ці співчуття патріарха Олексія і екзарха Іоанна не видавалися б чимсь неприродним. Ми розуміли б становище достойників православної Церкви, що, на їх думку, покійний о. д-р Г. Костельник робив спасенне діло, і, може, за те діло віддав своє життя. Так воно всюди водиться, а тут навіть тим більше годилося б, щоб вони людині, яка впала жертвою ніби спільної їм ідеї, висловили щире й гідне співчуття, відповідне не тільки їхньому церковному достоїнству, але також і визнаному поміж людьми маєстатові правди і смерті.

Але, прочитавши уважно ці співчуття обох московських владик, знаходимо там чимало такого, чого звичайній людині не сила збагнути, а дещо й таке, що аж огиду викликає.

Щоб наше твердження не виглядало безпідставним і щоб наші читачі могли самі пересвідчитися, як морально низько впали московські владики, що, вислуговуючись перед більшовицькими володарями, навіть вживають їх улюбленої людиноненавистницької термінології, — подаємо текст цих облудних співчуттів повністю:

СПІВЧУТТЯ

ПАТРІАРХА МОСКОВСЬКОГО І ВСЕЯ РУСІ
ОЛЕКСІЯ І СВЯЩЕННОГО СИНОДУ
РУСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

Патріарх Московський і Всея Русі Олексій і Священний Синод висловлюють почуття найглибшого суму з приводу дочасної і трагічної кінчини протопресвітера м. Львова, отця Гавриїла Костельника від руки вбивці, члена українського буржуазно-націоналістич-

ного підділля — посланця папи римського. Загинув видатний церковний діяч, який очолював два роки тому історичне повернення західних уніатів в лоно православної церкви. По-злочинницькому вбито нестомного викривача лжі і зла папізму, полум'яного борця проти фашистської діяльності Ватікану. Рукою вбивці керував Ватікан з помсти до того, хто віддав свою душу, свій розум, свої знання справі боротьби з політикою Ватікану, спрямованою проти миру, народного блага, народної демократії. Вічна пам'ять небагнучкова!

Патріарх Московський і Всея Русі

Олексій

СПІВЧУТТЯ ЕКЗАРХА ВСЕЯ УКРАЇНИ, МИТРОПОЛИТА КИЇВСЬКОГО І ГАЛИЦЬКОГО ІОАННА

Руська Православна Церква несподівано втратила одного з видатних і найбільш ревних борців за Святе Православ'я.

Найманого рукою злочинця, підсланого Ватіканом і українсько-німецькими націоналістичними елементами, вбитий протопресвітер о. Гавриїл Костельник. Його славне ім'я було відоме всьому Православному світові. Він перший сміливо підніс священний прапор боротьби проти Ватікану. о. Костельник невтомно плямував римських пап і своїм переконливим словом і своїм влучним пером. Покійний о. протопресвітер був відкритим противником унії, нав'язаної римськими папами народам Західної України і Закарпаття. Він належав до славних прихильників повернення греко-уніатів до своєї давнішої прадідівської православної віри. Найдостоїншому о. Гавриїлу належить перша честь і свята історична заслуга в справі воз'єднання греко-уніатів з Руською Православною Церквою на Львівському Соборі 1946 року.

Всіма шанований і надко любимий о. Костельник брав найактивнішу участь у складних працях по поглибленню і дальшому розширенню Святого Православ'я серед греко-уніатів не тільки в нашій країні, але й за кордоном. До його найавторитетнішого голосу прислухався весь світ, і вплив о. Костельника зростає день у день і не давав спокою Ватікану та його різним прибічникам. Почуваючи безсилля перед Святою Правдою, про яку так голосно і невтомно провішав покійний о. протопресвітер, вороги Святої Православної Церкви вирішили з-за рогу вбити цього чудового благовісника й поборника істини, гадаючи, що цим вони нерешкодіть діям Промисла Божого, зупинять хід історії.

Покійний о. Костельник закінчив свою ревну і плідотворну службу в Церкві Божій

мученицьки і своєю кров'ю зберіг назавжди свою велику відданість Руській Православній Церкві, яка так високо його цінила.

В усіх важливих церковних подіях нашої церкви Високопреподобніший о. Гавриїл, на запрошення Найсвятішого Патріарха Олексія, завжди брав найдіяльншу участь. Ще так недавно в день 500-річного ювілею автокефалії Руської Православної Церкви представники православних церков усього світу слухали, на жаль, востаннє, цього рідкісного церковного витія.

Світлий образ о. протопресвітера Костельника не померкне в серцях численних його шанувальників і сподвижників. Ми свято зберігатимемо найкращі спогади про покійного о. Гавриїла. Ми продовжуватимемо початим святу справу захисту і поширення Святого Православ'я з такою ж наполегливістю, з такою ж ревністю і з такою ж міцною вірою в цілковиту перемогу Православної Церкви над підступами папистів і злочинами їх продажних найманців — українсько-німецьких націоналістів.

Ми глибоко сумуємо і тяжко переживаємо горе, що спіткало нашу Православну Церкву.

Ми сповнені великого обурення і разом з усім українським православним народом палаємо гнівом до вбивці о. протопресвітера.

У ці ж останні години розставання з дорогим небіжчиком, я заклинаю архіпастирів, пастирів і пасомих віддати останню шану новопреставленому о. Гавриїлу і вознести про нього свої жалкі об'єднані молитви. Хай упокоїть Всевишній Господь його душу з святими. Вічна пам'ять, вічний спокій!

Патріарший Екзарх Всея України,
Митрополит Київський і Галицький **Іоанн**

21 вересня 1948 року.

Вістка про передчасну, чи, як у наведених співчуттях сказано: дочасну, смерть о. д-ра Г. Костельника засмутила загально всіх, хто тільки його знав. А знали його майже всі галицькі українці, як людину шляхетну, товариську і послужливу, вельми талановиту і дуже працювиту. В галицькій українській громаді він був і незвичайно любленою і високо ціненою одиницею. Дехто навіть пророкував йому, що він перейде до нашої історії як небуденна постать.

Підстави до того були.

О. д-р Г. Костельник народився 1886 року, в Бачці, в її столиці, Руському Керестурі. Вже гімназійним учнем почав він писати поезії рідним діалектом і хорватською мовою, що її знав досконало, бо ходив до хорватської гімназії. Володів, крім того, малярською мовою, що її навчився в народній школі. Української літературної мови тоді ще не знав.

У 1907 році, після першого року богословських студій у Загребі, він переїхав до Львова. Зразу мав він намір покінчити там свої студії, навчитися української літературної мови, зазнайомитися з людьми, краєм і його життям, та повернутися до рідної Бачки. Свій початковий плян він пізніше змінив, і, всупереч усім своїм особистим інтересам, постановив залишитися в Галичині, де для нього було ширше поле праці. Однак, з Бачкою він не зривав зв'язків. Для бачванських земляків написав граматику їхнього діалекту, пісесу «Ефтаєва дзівка», багато разів виставлювану на бачванських сценках, дуже вдалі новелі з бачванського життя, постійно містив свої поезії і статті в бачванських календарях. І в Галичині, і в Бачці визнано його відродителем Бачванської України. Коли, після першої світової війни, Бачка опинилася в межах Югославії, вдячні земляки гідно вшанували о. д-ра Г. Костельника, називаючи його іменем народню школу і головну вулицю в родинному Руському Керестурі. Місцевий поет величав його: «Славний Габре Костельнику, цюс нам зладел граматику».

В Галичині о. д-р Г. Костельник прожив повних сорок років. У нього було завжди багато службового заняття, бо безперервно вчив як катехит по гімназіях, а водночас працював у душпастирстві; кілька років навчав філософії в Богословській Академії і довгі роки редагував священничий орган «Ниву». Науковій і літературній праці він міг присвячувати хіба тільки пізні вечори і шкільні ферії. Використовуючи сумлінно кожен рештку часу, що залишалася в нього вільною, він здобув велике знання і написав поважну кількість різного змісту творів, розвідок і статей. У ділянці стислої філософії, апологетики, літературної критики і українського мовознавства він був авторитетом і до його думки прислухалися навіть вельми визначні фахівці. Богословською наукою зокрема він не займався, щонайбільше його цікавили поодинокі відірвані богословські питання. Як проповідник і доповідач, він захоплював слухачів. Не проходила майже ніяка нагода в нашому церковно-народньому житті без участі о. д-ра Г. Костельника.

На жаль, ту заслужену пошану, що її виявляв галицький загаль о. д-рові Г. Костельникові, він часто сам підривав, бо вдався в голосні й непотрібні дискусії та полеміки, а також просто забобонно захоплювався метапси-

хічними явищами (згадаймо, наприклад, відому брідську «історію з духом»), і тим не раз сам себе осмішував.

Але для неспокоїного духа о. д-ра Г. Костельника все таки існували межі, і в них він, у неформальних обставинах, напевно, був би держався по кінець свого життя.

Нині о. д-р Г. Костельник вже перейшов до історії, перейшов до неї, на жаль, не в тому додатньому образі, що його він упродовж довгих років своєю діяльністю створював, а з тавром відступника від віри, що її він був визнацем і служителем. Владики Олексій і Іоани це тавро ще побільшують, коли величають покійного за те, що він плюгавив свою віру і насилував совість своїх колишніх одновірців.

Владикам Олексієві і Іоанісові, що співчувають о. д-рові Г. Костельникові і бажають навіть його труп використати для захисту і поширення московського «Святого Православ'я», можемо дещо розповісти, а про дещо їх і запитати.

О. д-р Г. Костельник не так то дуже рвався до св. православ'я і не так то ревно борювався за нього, як це змальовують собі та іншим владикам Олексій і Іоани. Адже він завжди мав до православ'я відкриті дороги: міг давно пристати до Сербської Православної Церкви, де його були б, напевно, кожної хвилини радо прийняли й обдарували належною пошаною і високими церковними гідностями; міг би пристати й до Української Православної Церкви, коли вона організувалася під час війни.

Того о. д-р Г. Костельник не зробив і ніколи не думав робити. Навпаки, в колі довірених людей він говорив: «Ми, українці, що перебуваємо в неволі в інших, зробили б нерозумно, якби відлучилися від Апостольського Престолу, бо він є тепер нашою найбільшою підпорою, а коли б ми виборили собі власну державу, то й тоді в Апостольській Столиці ми знайшли б повну підтримку й зрозуміння всіх наших справ».

О. д-р Г. Костельник зовсім не вичікував московського «св. православ'я», і рішився був тікати перед приходом советських військ до Львова. В цьому напрямі він поробив був усі потрібні приготування, його речі вже були навантажені на тягаровому возі... Але, на своє нещастя, він не виїхав. Хто зна, чи й у цьому випадку не переважила його наївна віра в спі-

ритичні явища, а звідси й у різні «пророцтва», що, між іншим, твердили: «Більшовики до Львова не прийдуть!».

Очевидно, решта життя о. д-ра Г. Костельника оповита для нас тайнами, що їх він поніс із собою до гробу. Здогади тут дуже легкі, але лишім їх на боці, бо це були б тільки здогади. Одного тільки не можемо мовчки поминати, а саме: хто вбив о. д-ра Г. Костельника?

Владики Олексій і Іоани поважуються твердити, що його вбив із-за року член українського буржуазно-націоналістичного підпілля, посланець Папи Римського, і що рукою вбивці керував Ватикан з помсти до того, хто віддав свою душу справі боротьби з політикою Ватикану.

Невже ви, Владики, уявляєте собі, що Ватикан орудує такими самими засобами, які ви призвичаєні бачити довкруги себе?

Ватикан так великодушно поставився до особи о. д-ра Г. Костельника, беручи, мабуть, до уваги умовини, серед яких він виконував, чи, радше, мусів виконувати свою роботу, що навіть не кидав на нього анатеми. А ви, достойники св. православної Церкви, не завагалися кидати на Ватикан найнегідніші наклепи.

Ми також дуже сумніваємося, щоб свідомий український націоналіст міг би підняти руку на життя о. д-ра Г. Костельника, любленої й шанованої людини, зразкової громадянської одиниці, що опинилася на блудних дорогах тільки через несамовитість умовин, в якій вона потрапила. Смерть ішла до о. д-ра Г. Костельника з іншого напрямку. О. д-р Г. Костельник мав ту хибу, що не вмів мовчати, а знав забагато, до того ж свою безславну роботу вже закінчив і не був більше потрібний для своїх нових господарів.

Екзарх Іоани, ближчий зверхник о. д-ра Г. Костельника, ширше розливається в своїх співчуттях і закінчує їх закликком вознести про покійного палкі об'єднані молитви. Ми дозволимо собі запитати екзарха Іоанна, чи возносить він палкі молитви і закликає своїх вірних возносити палкі об'єднані молитви про десятки Владик, сотні духовників і тисячі мирян, що з рук тих, кому він тепер вислуговується, зазнали справжньої мученичої смерти за православною віру, в якій вони росли, жили і вми- рали?

Чи, може, в Руській православної Церкві, що

ій, за твердженням сучасних єрархів, советський уряд «надав повну свободу і не втручається в її справи», не про всіх мучеників за православну віру випадає молитися?

Український нарід, як і інші поневолені Москвою народи, упродовж свого нещасливого

співжиття з «старшим братом, великим російським народом», на власній шкурі пересвідчився в правдивості горезвісної приповідки: «Москва сльозам не вірить!». На цей раз ми не повіримо облудним московським сльозам, хоч їх і проливають високі достойники «Святої Православної Церкви».

Сили пекла в наступі

СТАНОВИЩЕ РЕЛІГІЇ В РУМУНІЇ

В Румунії проголошено 5 серпня новий закон, згідно з яким всі римо-католицькі священники повинні складати присягу на вірність румунській державі і її урядові. Цей новий закон також має контролювати всі форми релігії в країні й релігійне навчання молоді в цій державі.

В будучині призначення римо-католицьких священників має відбуватися через урядові чинники. Конкордат з Ватиканом знесено ще в липні, а тепер Римо-Католицька Церква цілковито переходить під володіння держави. Число римо-католицьких дієцезій зменшено з числа 13 до 3-х, а в кожній є коло 3/4 мільйона вірних. Всякі зносини Церкви з закордонном мають відбуватися тільки за допомогою міністерства закордонних справ і мають бути виключно релігійного характеру.

КОМУНІСТИ НИЩАТЬ

ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКУ ЦЕРКВУ В РУМУНІЇ

З Букарешту прийшла вістка 4-го жовтня, що патріархат Православної Церкви в Румунії проголосив з'яву, що він вселаскавіше схвалив волю 423 священників Греко-Католицької Церкви в Румунії й представників їх парохій і прийняв їх назад до православ'я. З'їзд священників відбувся в Семигороді.

Румунський комуністичний уряд і Румунська Православна Церква виконали наказа з Москви і перевели докладно те саме, що Москва зробила терором у Галичині.

Греко-Католицька Церква в Румунії існує 250 літ і до останнього часу мала 1.725 церков і 700 священників з 1.320.000 вірними. Таким чином, за інформаціями самого румунського патріарха, навіть не ціла половина священників прилучилася до православ'я.

А що з другою половиною? В телеграмі сказано, що «очікується прилучення до Православної Церкви всіх парохій Уніятської Церкви Румунії в недалекому часі». Виходить, терор, арештування й мучеництво, що прокотилися

по нашій страдницькій Галицькій Землі, мають, за наказом з Москви, повторитися і в Румунії.

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ХРИСТИЯН У БОЛГАРІЇ

Останній звіт з офіційного церковного органу Болгарської Православної Церкви «Церковень Вѣстникъ» підтверджує вістки про переслідування релігії і християнських Церков у Болгарії. Преса голосно пише про те, щоб до церкви не ходити, учителі в державних школах заброняють дітям молитися й обнижують оцінки тим, що ходять до церкви. Так само кількох учнів викинули зі школи, бо знайшли в них на грудях хрестики і образи Божої Матері. Цей орган пише також про те, що учителі приходять перед церкву й записують тих учнів, що ходять до церкви, й пізніше карають їх, або видаляють зі школи.

Батькам суворо наказують не брати дітей до церкви й карають високими датками тих, що не слухають безбожницької преси. Не раз у деяких місцевостях нахабницька молодь стримує людей від церкви й б'є малих дітей, як що вони її не слухають, камінням.

В деяких церквах викрадено образи й святі предмети, як чаші, хрести тощо. Св. Синод звернувся негайно до уряду, щоб своїми зарядженнями стримав нагінку на релігію, але уряд відповів на це мовчанкою. Крім того, уряд видав розп'ядження, щоб священники, православні й римо-католицькі, примусово належали до «робітничих бригад молоді болгарської», які мають устрій, дуже подібний до російського комсомолу.

Тей самий орган за останній місяць пише: «Маючи на увазі параграф 78 Конституції, який забезпечує свободу релігії, нам видається незрозумілим, як можна забороняти ходити до церкви й переслідувати тих, хто вірує в Христа. Ми маємо право запитати, як можна формально заборонити релігію, й ми сподіваємося від влади певного забезпечення свободи нашої віри й нашого сумління».

УРЯД ГОТВАЛЬДА ГОТУЄ РЕПРЕСІЇ ПРОТИ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНІ

Міністерство внутрішніх справ комуністичного уряду Чехо-Словаччини проголосило з кінцем серпня звідомлення «про викриття шпигунської організації, очолюваної священослужителями Католицької Церкви». Назване звідомлення твердить, що викрита ним організація займалася шпигунством на користь західних держав і поширювала протичеську пропаганду американської радіовисильні в Австрії. Це звичайний більшовицький обман, що його поши-

рюють більшовики звичайно тоді, коли хочуть приготувати ґрунт до масового переслідування громадян та невігідних їм організацій і інституцій. Від часу ювілейного з'їзду сталінської Церкви в Москві, більшовики повели в цілому світі, на сторінках підлеглої їм преси, завзяту кампанію проти Католицької Церкви та її найвищого Пастиря, Папи Римського.

Культурні народи цивілізованого світу, що за останній час добре пізнали вартість «офіційних» (завжди брехливих!) заяв комуністичних верховодів, належно оцінять і вищезгадане звідомлення червоних правителів з Праги «про викриття шпигунських організацій».

Церква в боротьбі

ОСТОРОГА І ЗАКЛИК Св. ОЦЯ

Папа Пій XII виголосив, через Ватиканську радіовисильню свою першу від часу війни промову до німецьких католиків. Св. Отець виступив осторогу, що може прийти до того, що вони будуть покликані боронити свою віру своєю кров'ю, заки минеться теперішня криза.

Папа мав на думці загрозу від комунізму, хоч і не назвав його.

— Коли знак часу не обманює, — говорив Св. Отець, — будучність може зажадати від вас, щоб ви причинилися до незалежності Церкви і стали в обороні батьківських прав над своїми дітьми і вибору їх виховання й шкіль. В декотрих краях може прийти навіть до боротьби до останньої краплі крови.

У другій промові, — до 250.000 молодих жінок, членкинь Католицької Акції, — Папа Пій XII закликав до нової і сильнішої боротьби проти комунізму:

— Католицькі жінки різних станів і звань мусять йти в організації по містах і на фермах, де тільки є дівчата, і нести між них Христа... Вороги Христа візьмуть вас на кпини, будуть говорити до вас з глузом, висміювати вас, зневажати і навіть погрожувати; однак, ви не смієте дати себе застрашити, — говорив Св. Отець.

ЧЕСЬКИЙ ЄПІСКОПАТ В ОБОРОНІ ЦЕРКВИ

В неділю, 29-го серпня, в усіх церквах у Чехо-Словаччині, прочитано спільне послання

всіх чехо-словацьких католицьких єпископів до вірних, в якому єпископи обвинувачують теперішній комуністичний уряд у Празі за протирелігійну і протицерковну кампанію. Це пастирське послання було раніше подано урядові в формі меморіалу.

Хоч комуністичний уряд у Празі, напевно, не припинить протирелігійної кампанії, бо вона іде по лінії наказів з Кремля, то все таки мужній виступ католицьких Владик Чехо-Словаччини в обороні віри і Церкви піддержить вірних морально проти агітації та атак безбожних правителів держави.

ЦЕРКОВНІ ДЗВОНИ ЗАМОВКЛИ В ЦІЛІЙ МАДЯРЩИНІ

Католицька Церква, під проводом її теперішнього примаса Кардинала Міндценті, мужньо ставить спротив безбожницькому наступові комуністичного уряду Малярщини.

Щоб запротестувати проти новітнього поганства, що його пропагує серед населення, — а зокрема серед малярської молоді, — комуністичний уряд, Кардинал Міндценті заборонив дзвонити по всіх церквах Малярщини.

У виданій забороні говорить Кардинал виразно:

«Цим хочу закликати весь малярський народ до боротьби проти новітнього поганства. Дзвони не будуть дзвонити в цілому краю аж до того часу, коли переможцем стане християнство».

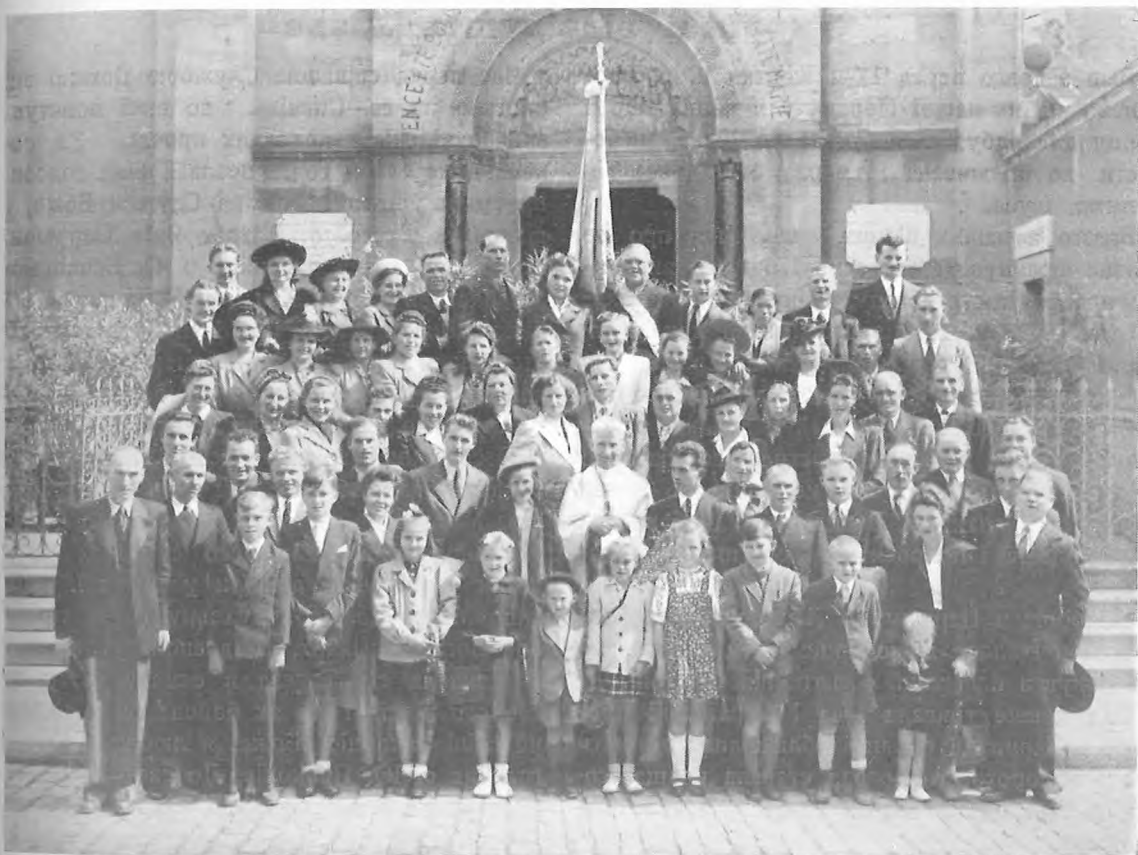
Протестантська Церква в Малярщині також певні приєдналася до рішення Кардинала.

Наше релігійно - культурне життя на провінції

Проца українців до Парей ле Моніяль

Усім відомий культ Христового Серця, а ледве чи багатьом znana назва прегарної місцевини на півдні Франції, — Парей ле Моніяль. Там, перед майже тріста роками, св. Маргарити-Марії Алякок з'являвся Христос із скри- вавленим серцем і словами: «Ось Серце, що так людей любило!». І скромна монахиня, Маргарита-Марія, стала вибранкою, мученицею й апостолкою Христового Серця. Звідтіл і по-

між горіючими лямпатами видніє... ізраїльська. Мабуть, уперше серед них появился український церковний прапор у національних барвах; його привезла група з Ліону. Прибув також хор ліонської «Просвіти», що своїм гарним співом, під орудою Олекси Угриня, серед молитовного настрою підносив красу нашого обряду перед приявними чужинцями, а наших робітників, що від довгих літ не чули своєї

Українські прочани Ліонської округи зі своїм душпастирем.

ширилося на весь світ шанування Найсвятішого Серця Ісуса — «Сакре-Кер».

Ранком, у неділю, 12 вересня ц. р., тісними, чистими й спокійними вуличками середньовічного містечка, прямували українські прочани до святих місць. У невеличкій церковці, де лежать мощі св. Маргарити-Марії, всі стіни вкриті прапорами різних націй, усіх континентів, а

Служби Божої, зворушував до глибини та... до сліз. Гарна проповідь о. д-ра Йосипа Сидорова, ліонського душпастиря, завершила це піднесле торжество. Опісля, перед церквою, — спільне фотографування.

Скриплені духом прочани проявили нашу щиро-українську гостинність за спільним столом у призначеній для приїжджих просторій

їдальні, де всі старалися взаємно покріпити й сили фізичні, бо вся програма до вечора ще далеко не була вичерпана (оглядини місць св. об'яв, музею Христа-Царя, величавої з XII віку базилики, джерела цілющої води...). П.п. Шевчук Марта та Стельмащук Ганна, з Сірі ле Нобль, щедро подбали про п.п. хористів та інших гостей з Ліону. Попливли подяки та признання всім привним. А вони належались: насамперед — енергійному о. дрові Йосипові Сидорову за печин та весь труд коло організування прощі та зібрання розкинутих по різних місцевинах наших робітників; хорові ліонської «Просвіти», що складається, переважно, зі студентів, які жертвували кошти до-

роги. Слід також відзначити зорганізований громадний приїзд членів «Просвіти» Сірі ле Нобль, а численну участь українців з Ліону завдячувалось новоствореному «Союзові Українок у Ліоні», якого Управа прибула майже в повному складі та заохотила інших громадян.

Коли бачились за приязною й ввічливою розмовою та спільними співзвучними релігійних пісень перуч себе всіх без різниці політичних переконань та без огляду на організаційну належність («Об'єднання», «Просвіти»!), мимоволі спадали на думку слова великого Хвильового: «Церква завжди збирала націю».

Учасниця

Українці відвідують Лізьє

Вже задовго перед 17-м жовтня ц. р. оповіщено вірних нашої Церкви у Франції, що в цьому дні відбудеться проща до Лізьє, місцевості, де проживала і вмерла св. Тереза від Дитятка Ісуса.

Багато з наших вірних, що чули про це славне французьке містечко і бажали використати сприятливу нагоду, очікували нетерпляче дня від'їзду, щоб зложити свій поклін загально відомій і скрізь шанованій Святій.

І врешті настав очікуваний день... Хоч не привітний і дощевий був цей недільний ранок 17-го жовтня, та це не відстрашило нікого з учасників прощі. Вони вже раннього ранку зібралися в храмі св. Володимира, щоб вислухати молебня і попросити в Бога щасливої дороги.

Подорож з Парижу до Лізьє відбулася автотобусом. Їхалося дуже приємно, між прочанами панував псеважний і святковий настрій.

Що довше тривала їзда і українські прочани з Парижу і околиці зближалися до мети своєї подорожі, то погода ставала краща, сонечко підносилося щораз то вище і золотило їм шлях.

О год. 10, 30 хв. ранку опинилися наші прочани перед монастирською каплицею Сестер Кармеліток. У цьому монастирі прожила св. Тереза весну свого життя й пожертвувала на службу Господеві свої найкращі літа, а в цій монастирській капличці зложено на вічний спочинок її тлінні останки.

У Лізьє вже чекала на паризьких прочан громада наших вірних з душпастирської округи Кан, що приїхали до цього відпустового місця зі своїм прапором.

Час перед співаною Службою Божою використано на св. Сповідь, до якої приступила значна кількість привних прочан. За кілька хвилини перед 12 год. почалася біла головного престолу урочиста співана Служба Божа, яку відправив Всесв. о. Мітрат Яків Перрідон, в асисті Впр. стійв радників: о. О. Бачинського, душпастиря округи Кан, і о. М. Маркова з Парижу. Дияконував о. рад. Іван Леськович. Простора каплиця була переповнена нашими прочанами і вірними інших народностей, що в цьому дні також відвідували Лізьє.

Посередині церкви, у світлі ламп, гралася барвами два наші прапори: один — душпастирства Мондевіль, а другий — дитячого братства «Вервиця дітей», що його справили за малі датки української дітвори у Франції, як дар для «Малої Святої». Духовну науку про любов Бога і ближніх, ту досконалу любов, що її поклала св. Тереза в основу свого жертвовного життя і що як бойове гасло виписане на стіні каплиці: «Боже, я люблю Тебе», виголосив о. Ю. Прокопів. До святого Причастя приступила наша дітвора і старші прочани.

По Службі Божій — обідова перекуска і оглядання пам'яток по святій Терезі. А їх так багато, і на кожному місці, що втворюється враження, наче б Свята була живою між нами.

У монастирській захристії видно за склом чудове волосся, що довгими кучерями спливало колись по плечах дівчатка-Терезі; висять біла суконочка, в якій Свята приймала перше св. Причастя, чернична одежа, сандалі, китиці пільних квіток, що їх свята, як вияв дитячої любові до Ісуса, збирала, і багато інших пам'яток, зв'язаних з її черничним життям.

Друге місце загальних відвідин, це батьківський дім Терені, тепер перемінений в музей. Там все зберегло свій вигляд, як було колись за життя Святї і її батьків. Кімнатна обстановка, дитячі забавки Терені, образи, портрети, горінець з висипаними піском стежинами, а все таке пройняте духом Святї, що, здається, ось, ось вибіжить з-за якогось куша те веселе, шибетливе дівчатко і привітає тих цікавих глядачів, що так численно напливають до її батьківського дому.

Треба ще глянути величезну базиліку св. Терези що своїм положенням і величною будовою панує над цілим містом. У середині вона ще не викінчена, і Богослуження відправляються у просторій крипті, що міститься у підвал'ях базиліки. Наші прочани купують по дорзсі різні пам'ятки з Лізьє: образки, фігурки, книжечки та інше, щоб вони нагадували вдома ті зворушливі хвилини, що їх пережилося в дні прощі в місті Святї.

О 4-ій год. пополудні Всесв. о. Мітрат Я. Перрідон, в асисті приявних на прощі священників відправив молебень до Пречистої Диви Марії і в короткій духовній науці звернувся до прочан, щоб вони наслідуючи св. Терезу, виконували в своєму житті Божу волю, бо Тереза не тому стала святою, що жила в монастирі, але тому, що вірно виконувала волю свого небесного Отця.

По молебні відспівано благальну пісню і о. Мітрат поблагословив прочан Найсвятішими Тайнами. Опісля посвячено прапор «Вервиці дітей», що його зложено біля гробу Святї.

Навіть не зчулися нзші прочани, як почав западати вечір, а з ним зблизвся й час від'їзду. Ще коротка спільна молитва при гробі св. Терези, кілька болісних зітхань, що вихопилися з глибини наболілих сердець, і наша українська громада від'їжджає, полишивши св. Терезі свої прохання і свої терпіння. Якась внутрішня рівновага духа, якась невимовна радість і надія наповнила серця від'їжджаючих

прочан: св. Тереза не забуде їхнього довір'я до Неї, Вона допоможе, і то, може, в час, коли ми цього найменше будемо сподіватися.

Наші маленькі прочани коло статуї Святї.

Автобус рушає з місця. Наші громадяни ще раз кидають погляд на ті замуровані вікна монастирських келій, що в одній з них жила свята Тереза і працювала над своїм духовним освітленням і вдосконаленням. Там, за тими мурами, витає та якась чудесна невидима Божья сила, що чуда творить у людських душах. Вона допомагає й вірою скріплює ті десятки черниць, що, подібно до св. Терези, замкнені в мурах, вже вмерли для світу й терпеливо зносять важкий тягар обов'язків цього суворого черничого чину з любов'ю до Христа, свого Спасителя.

Лізьє, з гробом і пам'ятками св. Терези, вже за нами, але її скромна удуховлена чернича постать стоїть заєдно перед нашими очима, а крізь шум мотору долітає до наших сердець якийсь солодкий, ніжний внутрішній голос, що до нього так пильно прислуховувалася Свята з Лізьє: «Коли хто хоче йти слідом за Мною, нехай виречеться себе й візьме свій хрест йде за Мною». (Марко, VIII, 34).

Прочанин

Про одне дитяче товариство

Цим товариством є «Вервиця дітей». В часі нашої прощі до Лізьє, в неділю, 17-го жовтня цього року, наші прочани побачили в руках дівчини малий прапорчик з написом «Вервиця дітей», під покровом св. Терені від Дитятка Ісуса. З проповіді довідалися, що його складає це дитяче товариство своїй Небесній Заступниці на доказ подяки і як благання про кра-

щу долю України. Бо це товариство, що його початки щільно зв'язані з Лізьє, має мале, скромне завдання: молитву дїтвори на вервиці за Батьківщину. Існує воно вже в багатьох країнах світу, а цього року започаткувалося і між нашою дїтворсю на чужині. Діти, що до нього належать, відмовляють кожного дня одну десятку «Городище Діво» на вервиці за Украї-

ну. Чому саме молитва на вервиці? Бо це для дітей найпростіший спосіб, а zarazом найуспішніший, бо сама Божа Мати часто дітям доручала цю молитву на вервиці і прив'язала до неї великі ласки. А коли так, то молитва на вервиці, що її заносять діти, — невинні і незіпсуті, — ця молитва має велику силу перед Богом. Вже багато наших дітей, що належать до «Вервиці дітей», мимо того, що вирости на чужині, заносять свої дитячі молитви до Божої Матері Цариці України. Зложення прапорчика у своєї Покровительки повинно дати новий розмах у розвитку цього товариства на чужині. Колись цей дитячий прапорець має бути заступлений прапором нашої визволеної Батьківщини.

І певно, що св. Тереня приспішить цю хвилину так, як це вчинила для Франції в 1944 р.

Але треба, щоб вся наша дітвора на чужині станула в ряди цієї малої дитячої «армії», що своїми невинними молитвами буде благати про визволення Рідних Земель.

«Наша Свята всміхнулася, певно, зі щастя, коли отримала цю емблему — символ наших повних довір'я душ. Ви відтепер в її руках, Вона Вас не опустить більше. Вона приготує Вам хвилину повороту до вільної Батьківщини...». Це — слова з листа Преп. Матері Настоятельки Сестер Кармеліток в Лізьє (рідна, ще жива, сестра св. Терені, що власноручно зложила прапорець на гробі Святої увечері 17-го жовтня).

Вписи слати на адресу:

Mr l'Abbé Prokopiw Julien, 15, Square Côte Saint Thibault, Rois-Colombes (Seine).

† Впр. о. Карло Більке

Як подає Пресове Бюро з Лювену, дня 21-го серпня н. р. помер трагічною смертю Впр. о. К. Більке, ЧНІ, бельгієць з походження, один з найкращих синів Української Католицької Церкви, ширій приятель і оборонець українського народу. Покійний походив з флямандської родини, з Гохстратен, де побачив світ 24 червня 1898 року.

В 19-му році життя, він вирішає служити Богові й працювати для ближнього. В листопаді 1917 року вступає до Чину о.о. Редемптористів, у Сен Трон.

По новіціяті, брат Карло їде до Воплятє, де в гористих околицях Арденів провів шість років над студіями св. богослов'я. На п'ятому році богословських студій, 22 вересня 1923 року, Карло Більке одержує гідність священства. В 1925 році він дістає від настоятелів наказу йти в Україну.

1925 року о. Більке приїжджає на українські землі, де його призначено до монастиря о.о. Редемптористів, у Збоїсках, біля Львова. Тут у короткому часі він вивчає українську мову та стає вчителем рисунків, співу й німецької мови в тамошній гімназії о.о. Редемптористів. Від 1925 до 1931 р.р. це був час, коли о. Більке пізнав чар української пісні, милозвучність української поезії та трагедію українського народу.

В 1931 році о. Більке залишає гімназію і стає місіонером у Тернополі. Тут поле його праці ширшає. Місії, духовні реколекції, релігійні конференції збирають щораз більше слухачів.

З приходом більшовиків на Західньо-Українські Землі, в 1941 році, о. Більке з глибоким жалем у серці покидає Україну. На наказ настоятелів, він повертається до Бельгії. Але й у Бельгії зустрічає українців, і для них стає парохом при церкві св. Володимира в Брюсселі. Там і застає його 1945-ий рік, коли тисячі української нової еміграції переступають кордони Бельгії. Між ними є багато українських дівчат з Радянського Союзу, які вийшли заміж у Німеччині за бельгійців. Вони бажать тут повінчатися перед своєю Церквою. Для них постає, за почином о. д-ра Германюка, ЧНІ, реколекційний дім, якого організатором і провідником стає бл. п. о. Більке.

Від 1947 року о. Більке перенісся до Сен Трон, звідкіля обслуговував українських вуглекопів у Вінтерсляг, Звартберг і Ватерсхей. Він ніс для них духову і матеріальну поміч, був посередником між нашими людьми й копальняною адміністрацією. У своїй священській ревності й любові до українців він хотів бути всім для всіх.

Крім апостольства слова, о. Більке вправляв

також апостольство пера. Для продовжування своєї праці між українськими дівчатами, які були в Брюсселі на п'ятиденних реколекціях, він укладає і видає молитовник «Наша Жертва». Він був теж співосновником українського релігійного місячника в Бельгії: «Голос Христа Чоловіколюбця», для якого дуже багато зробив як адміністратор, і до якого сам часто дописував.

І ось цей о. Більке, в дорозі до своїх вірних в Лімбургу, стає жертвою випадку й нас покидає...

На похорон того великого добродія і опікуна, 25-го серпня, зібралося багато українців.

ШУКАЮТЬ

Сестру *Аннійчин Юстину, Басараба Федора, Порожняк Матвія*, — Аннійчин Параска, заміжня Теодозійчук, з Богородчан Старих.

Худзіка Андрія, Худзіка Степана, Худзік Анну і Березецького Дмитра, всіх з села Дмитровці, пов. Ярослав, — *Вальчак Йосип*, с. Михайла і *Марії*, з с. Дмитровці.

Вітенко Параску, Марію й Касю, Вітенка Петра, всіх з с. Жуків, пов. Городенка, — *Вітенко Микола*, з с. Коршів, пов. Коломия.

Ільчанина Михайла з дружиною та *Оліярник Гаску*, всіх з с. Баранчичі, пов. Самбір, — *Войтович Степанія*.

Іванюка Григора, з с. Хотінь, пов. Калуш, — *Іванюк Нестор*.

Манчур Теклю, — *Леськів Анна*, з роду Манчур. *Лопушанську Марію* з с. Галівка, пов. Старий Самбір, і *Лопушанського Володимира*, — *Лопушанський Іван*.

Куцога Василя з с. Ганівці, коло Бурштина, — *Міруцький Петро*.

Брата Мурмило Івана, Вайду Юлію, Євдокію Катерину, Бучковську Євгенію та односельчан із с. Ганівці, пов. Жидачів, — *Мурмило Дмитро і Марія*.

Сестру *Проказа Катерину*, заміжню *Горохівську, Назара Степана й Гулу Розалію*, всіх з с. Наковиче, пов. Яворів, — *Проказа Іван*.

Сідоренка Федосія Терентійовича, — *Сідоренко Іван*.

Сестру *Сорочинську Наталію*, — *Сорочинський Теофіл*, з с. Кринос.

Дубровського Олексу, — рідня.

Фертак Феню, зам. *Найда*, — *Фертак Марія*, зам. *Сулма*, з с. Лютовська, пов. Ліско.

Левинця Михайла, с. Станіслава, з с. Ласківці, пов. Терехівля, — *Франт Ольга*.

Кірічок Данила, — *Хоменко М.*

Вередина Карла, з *Борислава*, — *Вербиш І. О.*

Семенчук Марію, з с. Дебеславці, пов. Коломия, — *Гуменюк Параска*.

Зголошуватися на адресу:
Service Social Ukrainien, 186, Bd. Saint Germain,
Paris (6).

Прибули вірні покійного з Лімбургу, приїхали до Сен Трен і його приятелі з Лювену, представники студентів та УДК в Брюсселі. Стівав український хор під проводом інж. Симка. За труною йшло шість українських священиків, багато монахів Редемптористів та бельгійські священики.

Численні вінки від різних українських організацій та установ, що прикрили свіжу могилу, були ніби символом вдячності незабутньому о. Карлсві Більке за його щире серце, відданість і любов до знедоленого українського народу.

Вічна Йому Пам'ять!

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД «ВІСНИКА» ЗЛОЖИЛИ:

Мачуга	100 фр.
Бабій	50 »
Шатинський Ст.	200 »
о. Прокопів Ю. (збірка на хрестинах у Панства Степанчаків)	600 »
Разом	950 фр.

Дві наші читачки, п. Михайлюк Анна і п. Матійчик, без жодної пригадки з боку Адміністрації «Вісника», виконали свій громадянський обов'язок і прислали по 1.000 фр. як передплату на біжучий рік і вирівняння залежності в минулому році. За цей, гідний наслідування, вчинок складає Редакція згаданим Паням щире подяку.

УВАГА!

Найкращий подарунок для Ваших французьких приятелів!

Найкорисніша книжка для Ваших дітей, вихованих на еміграції!

ROGER TISSERAND:

LA VIE D'UN PEUPLE L'UKRAINE

Французька книжка про Україну, з мапою і ілюстраціями.

Є ЩЕ ДО НАБУТТЯ!

Ціна з пересилкою — 400 фр.

Висплатється тільки за попереднім надісланням грошей. Адреса для поштових пересілок:
Dr Kuczun, 10 bis, rue Près-aux-Clers,
Paris 7e.

На український прапор до Люрду

СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ:

о. д-р Сидорів Осип	500	фр.	Пінькович Володимир	300	фр.	Дерецька Настя		фр.
Дурбак Ірена	100	"	Репетило Михайло	1.000	"	і Марія	500	"
Годуб Параска	500	"	Репетило Марія	200	"	Филіпп Марія	500	"
Федун Ярослав	200	"	Репетило Ольга	100	"	Лозів Анна	500	"
Гриник Василь	200	"	Гложек Катерина	405	"	Нещупор Агафія	500	"
Прозюк Андрій	100	"	Хоменко Константин	100	"	Гинцюрак	200	"
Васечко Михайло	100	"	Вроблевська Анна	500	"	Ліберж	50	"
Теребенєць Дмитро	100	"	Деревляний Мирон	1.000	"	Вакерак	540	"
Маланяк Йосиф	500	"	Колінко Анна	100	"	Онишко Оксана	500	"
Стецула	300	"	Рахоровський Василь	500	"	Верезяк	405	"
Островський Михайло	100	"	Роза Анна	500	"	Чорномаз Степан	100	"
Литвин Михайло	100	"	Панчук	200	"	Вандровська	1.000	"
Палонко Петро	500	"	Станек Софія	200	"	Сидорук	1.000	"
Гринтус	200	"	Степанчак	100	"	Збірка на посвяченні		
Стрихалюк Анна	50	"	Мемберг Євген	50	"	прапора в Парижі	6.943	"
Дублянська	200	"	Гриник Микола (збірка)	400	"	Янків Оксана	50	"
Кудинчак Анна	300	"	о. Жолкевич Вол.	100	"	Старух Софія	200	"
Колінко Михайло	100	"	Кархут Анна	200	"	Вербова Анастасія	200	"
Оринч Катерина	100	"	Яріш Юлія	200	"	Драган Михайло	500	"
Сольмон (збірка)	180	"	Вигінна Анна	300	"	Івашко Гнат	100	"
Мельник Євстахій	600	"	Козерема Анна	150	"	Мандрика	500	"
Стажак Марія	300	"	Беш Теодор	150	"	Зубенко	100	"
Нога Микола	500	"	Новицька Анна	100	"	Бардак Микола	100	"
Стриганич Степан	500	"	Маркош Осип	500	"	Турці Максим	100	"
Маркуш Іван	300	"	Гаврилюк Ярослав	100	"	Миськів Йосиф	100	"
Кавацик Іван	300	"	Костюк Теодор	150	"	Головата Катерина	100	"
Цибульський Ілько	250	"	Холявка Петро	100	"	Головатий Степан	100	"
Волний Дмитро	250	"	Фурсік Олексій	100	"	Реган	50	"
Хамуляк Іван	250	"	Денега Олена	100	"	Бойко Володимир	100	"
Ляшкевич Пантел.	200	"	Церковник Пелягія	300	"	Кучинський Петро	100	"
Глива Петро	200	"	Панчишин Степан	150	"	Квцло Михайло	100	"
Браньо Іван	200	"	Бичик Степан	300	"	Лисовець Дмитро	100	"
Жук Микола	200	"	Лазорко Пелягія	200	"	Салевич Марія	150	"
Музичин Михайло	200	"	Адамяк Анна	300	"	Гуменюк Ірена	100	"
Музичин Петро	200	"	Федина Осип	200	"	Кішко Микола	100	"
Даницький Петро	150	"	Немянишин Михайло	100	"	Сюрпіта	100	"
Полохач Дмитро	150	"	Костинич Роман	200	"	Зминяк Дмитро	100	"
Бойко Григорій	150	"	Фенік Марія	200	"	Роман Андрій	50	"
Стецьмахович Петро	100	"	Кучерева	90	"	Жук Іван	100	"
Саксен Пилип	100	"	Шибовальк	100	"	Гаман Микола	100	"
Лаврів Іван	100	"	Пасечник	500	"	Черв'як Теодор	50	"
Іліч Степан	100	"	Соколовська Марія	100	"	Недогоін Григорій	50	"
Тиронцій Пазя	100	"	Бойків Марія	500	"	Овищенко	100	"
Варницький Еміліян	100	"	Голік Кесія	30	"	Політьчак Михайло	100	"
Венгер Іван	100	"	Крис Марія	500	"	Малыняк Дора	30	"
Прокопчук	200	"	Розеттер М.Б.Н.П.	4.000	"	N. N.	20	"
Закальницький	500	"	Бішук Татяна	500	"	о. Галушко	120	"
Гемешак Іван	300	"	Спторук	405	"			
Мазурок Текля	300	"	Зінко Параскевія	300	"			
						Разом	44.748	фр.

Складаємо ширю подяку всім жертводавцям, що допомогли нам справити цей прапор, який, у стій Матері Божої Люрдської зложений, свідчитиме про вірність українського народу

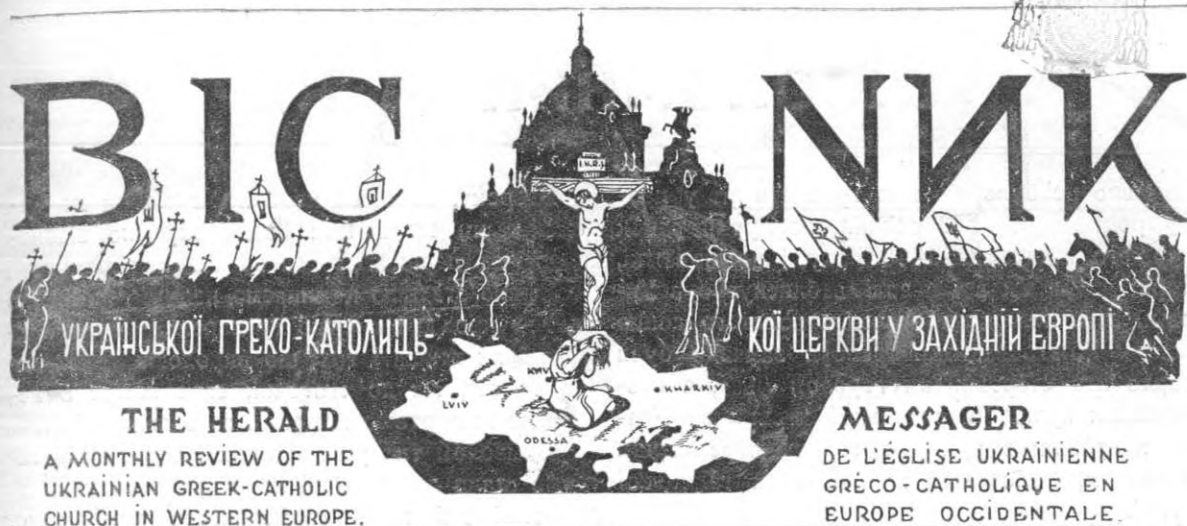
своїй Небесній Неньці. Дякуємо також о.о. Жолкевичеві, Прокопові, п. Ковашоксві і п. Онишківі, які в своїх околицях перевели збірки.

За Сестрицтво Матері Божої Неустанної Помочі
при Соборі св. Володимира Великого у Парижі:

Голова Ева Демків.

Скарбник Бішук.

Духовний Провідник о. Іван Леськович.

MENSUEL
Адреса Редакції і Адміністрації: 186, Boulevard Saint Germain, Paris (6e). Tél.: Littré 48-65.

Наш хрест — свідоцтво правди

Ми певні того, що наше перебування на чужині не обійдеться без користі для нас самих і для нашого любого народу, бо ж наше вигнання це свідоцтво наявне для правди про московський більшовизм-комунізм, що про нього дотепер західні народи не мали правдивого поняття ані не вважали його загрозою для правдивого християнства в цілому світі. Нині вже західні народи при стрічі з сотнями тисяч скитальців-утікачів з-під советського ярма зачинають щораз краще розуміти слова св. Апостола Павла (II Сол. 2, 7) «тайна уже діється беззаконня». Бо сатана, що колись вселювався в людське тіло, нині вселюється вже й у людського духа так, що людська воля й розум стають його піддані і то не в поодиноких людях, але й у цілих краях відразу, там, де переслідується християнську правду.

Наше примусове перебування поза межами Батьківщини — це нове свідоцтво про невмируще бажання нашого народу жити вільно у своїй власній державі, від нікого незалежній. Але з усіх користей найважливіша та, що, несучи терпеливо тяжкий хрест нашого вигнання в душі правдивого покаяння, ми маємо змогу переблагати Бога за наші провини відомі й невідомі та й прихилити і прискорити Боже милосердя до наших бажань і змагань.

З Різдяного Послання Високопреосвященного Апостольського Візитатора для українців у Західній Європі, Владики Кир Івана.

Вікопомний день

I.

Давно це було, бо вже тридцять літ у цьому році минає... В осінній, похмурий ранок першого листопада 1918 року, крізь важкі, чорні хмари вікової неволі, заблиснув був Україні весняний, ясний промінь золотого сонця волі. Жовтоблакитні прапори замаєли були гордо над старовинним городом Льва, а безлюдними вулицями галицької столиці прсбігали з крісами в руках, з гордим переможним поглядом, молоденькі хлопці, сини галицької землі.

Грімке «слава, слава Україні!» чергувалося з тріскотом шрапнелів, вибухами ручних гранат і тарахкотінням скорострільів. Великими очима глядів розбуджений Львів на цих молодих юдчайдухів, що здійснювали святий клич і велике гасло: «До бою, до визвольного бою за Україну!».

**

Здавалося тоді, що вже здійснилася відвічна мрія, що кайдани, які сковували наш нарід, розпалися геть, і тепер Україна вже стане вільною, від нікого з драпіжних сусідів незалежною державою. Здавалося... Та видно, що в зарядженнях Божого Провидіння не настав був ще слухний час, бо Україна, по кривавих і завзятих боях, опинилася знову в становищі раба, що, замкнений від решти світу, двигає ще й далі важке ярмо неволі.

Вже літа проминули відтоді, як кинена іскра розпалила була смолоскип жаркого вогню і зірвала приспаний нарід до бою за волю і за свою власну державу, але цей великий Листопадовий Чин стоїть завжди перед нашими очима, наче б це відбувалося не три десятки літ тому, а лише кілька днів. Ідея Першого листопада є і надалі живою, бо ця сторінка нашої історії, що її започаткував історичний Листопад 1918 року, ще й досі не закінчена і не дописана.

Уярмлена Україна з сильною вірою чекає нового Листопада, великого дня всенароднього зриву, зриву могутнього, що потрясе до основ і розвалить мури нової тюрми, скрушить кайдани і закріпить за українським народом на постійно, згідно з Божими і людськими правами, вільне життя на власній батьківській землі.

II.

Щороку, де б ми не були, дома чи на чужині, ми стараємося бодай скромно відзначити це першолистопадове свято перемоги і вдячною згадкою поминаємо наших героїв, що своєю кров'ю і смертю ту перемогу були здобули, як також і тих, що впродовж трьох десятиків літ, аж до сьогодні, своє життя з великою пожертвою віддають за визвольну ідею.

Символом тих усіх відомих і безіменних героїв стали листопадові могили, що їх у ці вікопомні дні наше громадянство упоряджує. Вони нагадують нам численні могилки тих коханих наших хлопців, що своєю кров'ю червонили вулиці здобутого княжого Львова, а потім спочили вічним сном на Личаківському і Янівському цвинтарях; вони нагадують нам тих лицарів, що золотoverхий Київ, столицю України, в рукопашних боях з північними ордами захищали; тих, що в боях під Крутами і Базаром безсмертних чинів героїства і посвяти довершили; і всіх тих героїв, що згинули, обороняючи проти ворожих сил кожен п'ядь рідної землі.

Виринають перед нами спільні могили і тих, що, стиснені в чотирикутнику смерті, не від ворожих куль, а від страшної пошести тифу погинули; спільні могили і тих, що їх жорстокі наїзники штучним голодом морили, або варварськими законами збірної відповідальності десяткували, на позорище і глум людям виставляли, за те тільки, що вони любили Україну, і, шануючи свою людську гідність, не захотіли добровільно надіти на себе ярмо новітнього кріпацтва.

Оживають перед нами й тіні тих воїнів Української Повстанчої Армії, що тепер погинули в нерівних боях за рідну землю, за свій нарід. Для всіх них у наших серцях, наче в амфорах, палає любов вдячності, всі вони нам дорогі і рідні, бо за нас вони віддали своє життя, бо їх кров — це дорогоцінний скарб, за який наша Батьківщина волю і щастя від Господа дістане.

III.

І коли ми схиляємо рік-річно наші голови в пошані перед цією дорогоцінною жертвою борців, то повинні ми пам'ятати при цьому, що їхні могили є ще тільки свідомством змагань ук-

раїнського народу до свободи і вільного життя, але вони також є книгою життєвої мудрости для живучих поколінь. І не вистачає лише про ті могили влячним словом згадати, але треба з тієї книги мудрости рік-річно чогось нового навчитися. І в цю тридцятую річницю невмирущого Листопадового Чину, хай нам присвічують оці дві прикмети славних кавалів нашої волі: їхнє беззастережнє, подивугіднє самовідречення, що казало їм загальну справу ставити понад своє особисте, і їхня сильна віра, що та ідея, за яку віддають своє молодече життя, станеться колись чином.

А в нас, що з їх охололих рук підхопили бойовий прапор, часто завважується брак саме отих чеснот. У багатьох важливих хвилинах нашого життя і в багатьох вчинках переважає наше власнє амбітнє й зарозуміле «Я». Чимало з нас твердо переконані, що вже лише тим, що живуть і про волю України багато говорять, то вже тим самим чогось великого довершили. Те згубнє «Я» бере гору навіть над добром загалу, для якого ті сотки тисяч віддали все, що мали найдорожчого, — своє власнє щастя і своє життя.

Хай же ці роковини пригадають нам слова життєвої правди, що не той є великий, хто сам про себе так думає, але той, хто довершує великих діл. І ми повинні бути готовими кожної хвилини в душі самовідречення і правдивої любови наших поляглих героїв, пожертвувати для загальної справи, коли вже не життя, то бодай своє пересаднє самолюбство, зарозумілість і вперту гордість, що так шкідливо впливали і впливають на довершення розпочатого нами славними героями великого чину.

Визначалися наші герої і великою вірою в

Божу справедливість та в перемогу правди. Та віра не покидала їх навіть у найбільш безнадійних обставинах. З безприкладним фанатизмом йшли вони, босі й обдерті, серед тріскух морозів, на певну смерть зі співом на устах:

«Ми поляжем, щоб волю і славу і честь,
Рідний Краю, здобути Тобі».

А не здобуто тієї волі для Рідного Краю не тільки тому, що переважаючі ворожі сили зі всіх сторін, наче гайвороння, налітали на нашу Батьківщину, але, може, ще більше й тому, що в той час, коли на фронтах лилася гаряча кров героїв, у запіллі наші провідники, замість стати єдиним національним фронтом проти спільного ворога, витрачали свої сили в міжособній боротьбі.

І сьогодні в Україні точиться визвольна боротьба.

Якщо ж ми тут, на чужині, не маємо змоги своєю силою скріпити легендарні ряди наших борців на рідних землях, то всі ми можемо і повинні в роковини цього вікопомного дня, в єдності думки і чину, скріплені незламною вірою в Божу поміч і справедливість, впасти перед престолом Всевишнього і навколішках щиро і з довір'ям просити, щоб Він поблагословив ті великі жертви, що їх у своїй новітній історії в боротьбі за волю склав наш нарід на Лисоні, Маківці, у Львові, Чорткові, Бережанах, Бродях, Києві, під Крутами, Базаром і в інших місцевостях великої нашої Батьківщини; щоб Він, Всемогутній, скріпив своєю силою тих, що тепер піднесли знову високо вгору бойовий прапор творців Листопадового Зриву і змагаються й далі завзято за волю й добро поневоленої Матері-України. о. Іван Яцків

Всемогутній Творче і Царю всесвіту, Спасителю наш, Ісусе Христе, що цілим серцем любиш весь людський рід, а в Своєму безмірному Провидінні безнастанно промишляєш про кожний народ зокрема!

Поглянь милосердно й на наш Український Нарід, що з повною надією припадає до Тебе, свого найліпшого Отця і премудрого Царя.

Дай нам ласку, щоб ми всі до одного, злучені єдністю віри й союзом любови під Твоїм проводом і проводом Твоєї святої Вселенської Церкви, йшли завжди дорогами правди й справедливости, любови й спасіння.

Пошли Українському Народові святих, великих Своїх слуг, щоб прикладом і словом були його мудрими провідниками в усіх напрямках народнього, суспільного й політичного життя.

З Молитви за Український Нарід, уложеної світлої пам'яті Митрополитом Гир Андреем і прийнятої Греко-Католицьким Галицьким Єпископатом. (1918).

Слава не поляже...

(у 30-ліття Листопадового чину і 4-річчя смерті його духового творця
світлої пам'яті Великого Митрополита Андрея).

“... ти підеш у мандрівку століть
з мого духа печаттю”.

Листопадовий Зрив зачав на західніх українських землях нашу визвольну боротьбу в державницькому розумінні.

Українські Січові Стрільці створили героїську Українську Галицьку Армію і станули хребетним стовпом її військової сили. Духові сили Українських Січових Стрільців створили новітню військову романтику, повну шляхетних ідей, чарівної поезії і героїського завзяття.

«... як ішли в бій, то співали
і зі співом умирали...

Гей-гей — наші славні добровольці».

(Стрілецька пісня).

Тому Листопадовий Зрив лишитья в наших визвольних змаганнях не тільки світлим історичним спогадом, але також невичерпним джерелом героїського, бойового духа нашого народу. І лишитья цією світляною дорогою для наших військових сил так довго, аж здобудемо останню ціль наших визвольних змагань: Незалежну Соборну Україну!

А після досягнення мети наш Листопадовий Зрив лишитья нам чудовим, героїським, довершеним Мігом!

Пізньої ночі, до повітового міста Бережан підходили озброєні відділи з чотирьох сторін. Один з тих відділів, східний, мав завдання зайняти касарні X полку піхоти і залізничий двірць. Другий відділ, південний — касарні уланів, північний відділ — ратуш, суд і в'язницю, а відділ західний — повітовий будинок жандармерії і пошту. Час дії 11.45 вночі, знак — вистріл червоної ракети...

Командант західнього відділу, підстаршина Українських Січових Стрільців, і 12 хлопців обережно підійшли під жидівське кладовище. Всі у військових австрійських одностроях. На шапках тризуби, а на правих раменах синьожовті опаски. В руках кріси потові до стрілу, за ременями ручні гранати. О год. 11.30 коротка команда: «У розстрільну» і «руш!» Відділ перейшов з-під кладовища у великий сад і тихесенько підсунувся під будинок жандар-

мерії. У всіх затамований віддих і так тихо, що чути кожний удар серця... Біля кожного вікна і дверей — по одному стрільцеві. До головного входу жандармерії підійшов командант і п'ятьох стрільців...

Година 11.45. Вилітає стрільно ракети і в ту ж мить командант і хлопці з крісами «до стрілу готов», з грімким «Сла-ва-а!» вскакують до кімнати, де було двох підстаршин жандармерії і 4 жандармів, а в дальшій кімнаті — касарні ще 15 жандармів, усі поляки.

«В імені Української Народної Республіки наказую здати зброю і передати уряд!» сказав твердо командант. «Ні кроку з місця!» закомандував удруге. Один з жандармських підстаршин схопився був за пістолу, але командант миттю ударом кріса по руці вибив противникові зброю з рук. Інші жандарми стояли на місцях бліді з піднесеними руками. Наші хлопці поспішно забирали пістолі, кріси і набої.

Раптом, під бічними дверима в коридорі, впав стріл, а по ньому схвильоване: «Стій!» Як виявилось, це старшина жандармерії, чех, почувши гамір, сховався зі свого помешкання на першому поверсі, а наш «жовняр з цивілів», мабуть з великого поденервування, перше стрілив, а вже юпісля закликав: «Стій!» Але цю покvapливість простили йому і «чудом» уцілілий старшина жандармерії і наш командант.

Поздоровивши по-військовому жандармського старшину, наш командант доповів, що в імені Української Народньої Республіки він перебирає станицю жандармерії. Старшина відповівши: «Так», військовим звичаєм увійшов до касарні, закликав своїх (уже роззброєних) підвладних стати в ряд — і передав станицю в наші руки. Старшину по віддачі особистої зброї відпущено до приватного помешкання, а підстаршин з жандармами залишили до ранку в одній кімнаті.

Під вигуки: «Слава!» на станиці жандармерії завішено наш державний прапор!

Так само успішно було перебрано для нашої Держави пошту, суд і залізничий двірць.

Касарні піхоти і уланів передали в наші ру-

ки два старшини австрійської армії, українці, за допомогою 60% вояків, що також були нашої народности. Більша частина з них зразу ж зголосилася в ряди нашої армії.

Ранком 1-го листопада 1918 року на стародавньому ратуші і всіх урядових будинках повітового міста Бережан маяли державні українські прапори.

Так була завершена перша дія Листопадового Зриву на всіх землях Західної України. А по кривавій боротьбі з нашим західним ворогом, поляками, що за допомогою чужих держав перемогли молоду Українську Республіку, Листопадовий Зрив перейшов у черговий етап наших збройних визвольних змагань...

**

Це було в селі «Х» на Західній Україні, ввечер'я Листопадового Чину, 1943 року, тобто саме у 25-ту його річницю.

На середині церкви — гарно прибрана могила. Високий березовий хрест, на ньому — терновий вінець, а нижче — вінець з червоної каolini з тризубом у середині. У стіп могили — портрети: Начального Вождя УГА генерала Мирона Тарнавського, полковників Дмитра Вітовського і Євгена Коновальця — всіх трьох старшин Українських Січових Стрільців.

Біля могили молодь, хлопці і дівчата, а поперед них, живим вінком довкола могили, шкільна дітвора — всі в народніх строях. Церква переповнена вірними села «Х» і навколишніх сусідніх сіл.

О 8-ій годині вечора церква ясно освітлена, в храмі панує якась урочисто-зворушлива тиша. Коротке слово священника про героїв Листопадового Чину — і панахида. А на «вічну пам'ять» стрілецька пісня:

«Коли Ви вмирили, Вам дзвони не грали,
Ніхто не заплакав за Вами...»

У церкві спочатку притишені, а потім чимраз голосніші ридання. А на дзвіниці дзвони жалібно грають і за тими, що дотепер гинули і за тих, що нинішньої ночі гинуть на побоевищах, на шибеницях у Колотині, Станиславові, Стрию, Дрогобичі... і в кожній українській оселі в полум'ях палаючої України! Умирили, як знані і невідомі герої за Велику Ідею! А серце народу за ними криваво плакало.

Несподівано до церкви увійшло трьох німецьких старшин: полковник і двох майорів. Неждані «гості»! Серед вірних помітне зане-

покоєння, але й далі все відбувається за укладенню програмю.

Після Богослужби хлопці забрали з могили три вінки і понесли на кладовище — на могилу стрільця УПА, що поляг 1919 року в селі «Х» у боротьбі з поляками. Могила гарно удержана; хоч злочинні руки ворога кількакратно зрівнювали її з землею, але наступної ночі виростала нова — ще вища. Виростала могила, й росла в серцях молоді, що її вночі наново висипала, — любов до Великої Ідеї, і чимраз міцнішала ненависть до окупантів і жадоба помсти за напасливу кривду!

Після панахиди народ з церкви не розходився і стурбовано поглядав на чужих старшин. Врешті полковник спитав одного з вірних, чи не міг би він говорити зі священником. Вірні схвилювалися... Чекаючи якоїсь напасти, дехто радив о. парохіві тікати, але він, зберігаючи спокій, вийшов до старшин.

Полковник попросив пояснити значення нинішньої Богослужби і що оголошувано на завтра. О. парох пояснив, що нині була відслужена заупокійна панахида за душі поляглих у визвольних наших змаганнях, а завтра буде відслужена Служба Божа в наміренні українського народу. Додав, що в кожній українській парохії від 1918 року таке кожного року відбувається. Старшини ще раз оглянули могилу, зробили знимку і подякували за пояснення. По тому вийшли і автом від'їхали до окружного містечка «У», де був їх постій.

Народ помалу розходився по домівках.

З кладовища долітала пісня, що її співала молодь, складаючи на стрілецькій могилі вінки...

«...а ми тую червону калину підіймемо,
а ми нашу славу Україну та й розвеселимо...»

Дух з могили кликав їх на кривавий тан.

І пішли на цей кривавий тан найкращі й наслідоміші хлопці і дівчата з усіх сіл і містечок України.

Село ще довго не спало; наслухали, чи часом не над'їдять зловісні «гості».

Ранком 1 листопада збиралися люди на Службу Божа в своєму наміренні. А намірення їхне було одне: випросити у Всевишнього волі і долі Рідній Україні! Знову Божий дім повний-повнісінький. О 10-ій годині Служба Божа. Співає ціла церква «єдиним серцем і єдиними устами».

Під час Богослуження з'явився один з учорашніх «гостей» — полковник. Задумливо стояв між вірними, і видно було, що або над минулим думав, або за когось чи за щось молився.

По Службі Божій чекав під церквою на о. пароха. Повітався сердечно і просив, чи може коротко поговорити. Говорив твердо і просто: «Пане Отче! Я — австрієць, штабовий старшина австрійської армії ще з першої світової війни, родом з Лінцу, горішньої Австрії, католик».

На ці слова і о. парох відрекомендувався також як старий вояк з першої світової війни, з полку Українських Січових Стрільців. Полковник зрадів: «Знаю добре Українських Січових Стрільців з 1914 року. Як поручник генерального штабу — сказав — був я в корпусі генерала Гофмана на Бескидах у 1914-15 році, де саме в нашому корпусі був полк Українських Січових Стрільців. Знаю про ваші бої під Веречками, на Ключі і Маківці. Від того часу я з особливою увагою стежив за діями Українських Січових Стрільців. То були справді браві хлопці. Я та й багато наших старшин любили ваших «фрайвілігів» (добровольців). Гарні були як дівчата, милі як діти, веселі як би не на війні були, а на забаві; а в боях це була найвідважніша й найкраща бойова частина нашого корпусу. Ваших стрільців поважали навіть москалі, проти яких ви воювали, і поляки старшини, що були в нашому корпусі, хоч ці останні вас ненавиділи і де могли вам шкодили. Знав я генерала Тарнавського ще з того часу, коли він як майор нашої австрійської армії був приданий до полку Українських Січових Стрільців. У воєнних звідомленнях я слідкував за боями Січових Стрільців. Зосібна болюче відчув

я геройську трагедію вашого полку на Лисоні, над Золотою Липою біля Бережан. Був я на Україні і знаю про корпус Січових Стрільців, що його створили полонені українські Січові Стрільці. Знаю також, як ваші вояки по-геройськи боролися на Закарпатті в 1938 році.

У другій світовій війні я також стежив за вашими визвольними змаганнями аж по нинішній день. У моїй родині я маю трьох католицьких священників і сам як практикуючий католик приглядався праці вашого католицького духовенства. Знаю добре вашого Митрополита Андрея Шептицького. Колись, коли перед вами відкриються архівні матеріали інших держав, ви побачите його постать у всій величч як творця вашого визвольного чину. Ваша Церква, як у ніякому іншому народі, є життєдайним джерелом вашої духовної сили, а у вашому народі живе невмирущий дух безмежного героїзму і посвяти. Ваші визвольні змагання гідні наслідування для всіх поневолених народів. Але у вас нема ще потрібної для остаточної перемоги єдності! А без цієї єдності шлях ваших визвольних змагань ще дуже довгий. Та щастя вам Боже, пройти його переможно і збудувати свою незалежну Батьківщину!»

По цих словах полковник широко попросився з о. парохом, подав йому адресу своєї рідні і... пішов у невідоме завтра.

Якраз рік після цієї дивної стрічі, той священник опинився на скитальщині в Австрії, а після розвалу III Райху відвідав родинне місто свого випадкового гостя-полковника. В полковниковій родині він стрінув стареньку 82-літню матір, що тужно очікувала сина, але він і досі не вернувся...

о. М. М.

Справджене пророцтво

Навесні 1944 року німецька окупаційна влада зажадала від світлої пам'яті Митрополита Шептицького, щоб він наказав усім греко-католицьким священникам віддати церковні дзвони на гармати. Відповідаючи на цю вимогу листом, Митрополит заявив: «У нашому народі є повір'я, що держава, яка забирає церковні дзвони, мусить завалитися».

Ця відповідь розлютувала німців. Вони відписали Митрополитові листа з погрозами, захищаючи його під страхом кари критикувати

німецькі розпорядження, бо «все, що робить Німецька Держава, є наймудріше й найдоцільніше». Безстрашний Митрополит відповів на це загарбникам також листовно, що тепер він зовсім певний у правдивості твердження нашого народу, бо держава, що приписує собі Божі прикмети (адже наймудріше, найдоцільніше, це тільки прикмети Божі!), — мусить завалитися.

За рік, як відомо, пророцтво нашого Митрополита справдилося.

Статуя Митрополита Андрея Шептицького
в греко-католицькій Духовній Семінарії у Львові

50-ліття Папської Української Колегії Св. Йосафата в Римі

П'ятдесятилітній ювілей Папської Української Колегії Св. Йосафата в Римі — це показна сторінка історії нашої культури. Ця ж бо Колегія виховала десятки освічених священників, що, як відомо, завжди йшли зі своїм народом, захищали його духові, культурні й національно-соціальні інтереси.

Тому, подаючи нижче допис нашого кореспондента про ювілейне свято Колегії Св. Йосафата, Редакція "Вісника" вважає своїм приємним обов'язком привітати з цієї нагоди славного ювілянта і з свого боку висловити глибоку й щирю подяку св. Апостольському Престолові, що так піклується цим духовним українським науково-освітнім вознищем. У час, коли на рідних землях ворог синищує все, що католицьке, діяльність Колегії Св. Йосафата має справді історичне значення. Нехай же вона існує далі на користь Українській Церкві й українській культурі, що в житті нашого народу є тотожні. Vivat Academia!

РЕДАКЦІЯ.

Більш ніж два століття Українська З'єднана Церква відчувала брак священників з вищою богословською освітою. Вже Митрополит Йосиф Венямин Рутський (1614-1637), вихованець Папської Грецької Колегії св. Атаназія, і всі інші тодішні церковні діячі носилися з думкою заснувати Українську Колегію в самому центрі християнства, в Римі. Однак, через брак достатніх фондів, здійснення цієї важливої справи було нелегке. Аж шойно Папа Павло V, за клопотанням Митрополита Рутського, декретом «Decret Romanum Pontificem» 2. XII. 1615 року, призначив чотири дарові місця у згаданій Грецькій Колегії для українських богословів. Відгоді в Римі виховалося 8 українських митрополитів і багато великих церковних діячів.

Згодом, через великий наплив до Грецької Колегії українців, українські вихованці почали переважати там своєю кількістю, і тому 1845 року назву Грецької Колегії змінено на «Pontificium Collegium Graecorum Ruthenorum».

Реформа грецької колегії, клопотання кардинала-митрополита Сильвестра Сембратовича, а також і гаряче бажання українських богословів мати змогу вправлятися в богослуженнях слов'янською мовою, причинилися до того, що Папа Лев XIII відділив українську колегію від грецької, даючи першій осібний будинок і церкву св. Сергія і Бакха (при Piazza della Madonna dei Monti 3). Створення нової колегії під назвою «Pontificium Collegium Ruthenorum in Urbe»; було затверджене Папським листом «Paternum benevolentiam» 18. XII. 1897 року. Колегія мала 16 місць і була віддана під юрисдикцію св. Конгрегації для Поширення Віри. Цей щедрий дар Папи

Льва XIII був наявним доказом його батьківського піклування долею Української З'єднаної Церкви.

До благородного діла Папи пристав також австрійський цісар Йосиф, що під його владою перебувала тоді Західня Україна, і призначив українським богословам у Римі 10 повних стипендій з державного скарбу. Св. Конгрегація для Поширення Віри забезпечила українським богословам своїм коштом 6 місць.

Провід Колегії, що був повірений на кілька років отцям Товариства Ісусового, вже 6. V. 1904 року, перейшов у руки наших отців Чину Св. Василя Великого. Такий стан тривав аж до світової війни, коли то українські вихованці як австрійські громадяни, мусіли 1915 року опустити Рим, куди вернулися, на заклик Папи Венедикта XV, аж 1920 року.

В наслідок збільшення числа українських богословів, Папа Пій XI вирішив вибудувати новий будинок на Janiculum, близько Ватикану, присвячений імені славного мученика за церковне з'єдинення на Україні св. Йосафатові. Наріжний камінь під нову Колегію положено 28. X. 1929 року, а вже 2. V. 1932 р., українські богослови могли там замешкати, починаючи тим нову епоху в третьому періоді історії цієї Колегії. Тепер Колегія начислює 10 священників, 4 дякони і 18 студентів.

Під дбайливим доглядом Апостольського Престолу і вмілим проводом отців настоятелів, а особливо духовника Колегії о. д-ра Теодозія Галушинського, ЧСВВ, Колегія стоїть на високому духовому рівні. Але при цьому не забуває про свою національну і культурну місію на чужині. Всі вихованці Колегії є свідомі українці. Вони при кожній нагоді стараються познайомити католицький Рим з Украй-

ною, її історією, культурою, Церквою і сбра- дом. Разом з своїм знедоленим народом, переживають усі його світлі і сумні хвилини, відзначаючи різні історичні події і шануючи пам'ять заслужених громадян і борців за волю України. Щороку 1 листопада колегіяльний хор відспівує панахиду за тих, що за кращу долю народу віддали життя, а від часу смерті бл. п. Митрополита Андрея, — за спокій душі цього великого Пастиря і Громадянина.

Та одним з найбільших щогорічних свят було, без сумніву, свято ювілею 50-ліття існування Колегії. Не відсвятковане з різних причин у минулому році, воно було перенесене на 14. XI. ц. р., у празник св. Йосафата, патрона Колегії.

Свято почалося о 9-й год. ранку урочистою Архиерейською Службою Божою, яку відправив Високопреосвященний Апостольський Візитатор Кир Іван у сослуженні отців ректорів Колегій, української, грецької і російської, та Впр. о. Миськова, протоконсультора Ч.С.В.В. Під час Служби Божої було приявних кілька єпископів східнього обряду та багато інших церковних достойників Східньої Церкви. Українці Риму і на цей раз заманіфестували численною присутністю свою любов до Української З'єдиненої Церкви, і, зокрема, до української Колегії в Римі.

По Службі Божій, об 11 годині, почалася святочна Академія. Колегіяльний хор богословів з успіхом відспівав для численних гостей в'язанку українських церковних пісень.

Ректор української Колегії, Впр. о. Йосиф Заячківський Ч.С.В.В. в коротких словах щиро подякував Апостольському Престолові за дбайливу опіку, за удержання і духову й матеріяльну поміч Колегії, що відіграла велику роль в розвитку Української З'єдиненої Церкви, та просив присутнього секретаря Східньої Конгрегації, Його Емінінції Кардинала Євгена Тіссерана, передати Святішому Отцеві заповнення синівської любови і відданости.

В кінці о. Ректор відчитав телеграму св. Отця з нагоди ювілею, в якій Найвищий Архиєрей висловлює свої надії, що в тій Колегії виховуються добрі священники, гідні наслідники попередніх римських вихованців, що стали в останньому часі в ряди відважних ісповідників Христової віри.

Наступний промовець, духовник Колегії, Впр. о. Теодозій Галушинський, ЧСВВ, змалював перейдений шлях Колегії. від її заснування до сьогодні, поділивши його на три періоди. I період: у Грецькій Колегії св. Атаназія, де українські богослови мали чотири місяці; II період: по перетворенні Грецької Колегії на Колегію Грецько-Руську, з якої вийшли великі церковні мужі, як: кардинал Сильвестер Сембратович, прелат Ізидор Дольницький, людина великих чеснот і найбільший літургіст останніх часів; III період: з 1897 року, від заснування Колегії аж по сьогоднішні часи. Тут Впр. о. Галушинський подякував щиро св. Отцеві Пієві XII за добродійства, що ними Його Святість так щедро наділяє українських скитальників у цих важких часах. Згадав за підмоги світським студентам, що уможливають їм студіювати по різних наукових осередках Європи; подякував за видання Енцикліки «*Orientalium omnium*», за іменування Високопреосвященного Кир Івана Апостольським Візитатором для українців у Західній Європі і за створення двох нових українських екзархатів у Канаді.

По Академії відбулося святочне прийняття, на якому були приявні Його Емінінція Кардинал Євген Тіссеран, 7 єпископів і 15 високіх достойників Східньої Церкви. В часі прийняття о. Ректор Й. Заячківський, говорячи про так звану ліквідацію в Західній Україні Греко-Католицької Церкви, висловив свій сумнів щодо добровільности переходу на православ'я великого числа греко-католицьких священників, як про це була твердила советська пропаганда. При цьому він покликався на страшні більшовицькі методи терору, чого новим доказом є знищення Румунської З'єдиненої Церкви.

У розмові з о. Ректором Його Емінінція Кардинал Є. Тіссеран висловив свої глибокі співчуття для Української З'єдиненої Церкви і цілого народу.

О 5-й год. післядні гості розійшлися, зберігаючи в пам'яті найкращі спогади про українську Колегію св. Йосафата, та одержані відомості про нашу страдницьку Церкву і цілий український нарід.

I. Ш.

Рим, 22 листопада 1948.

Ряди Христових борців збільшуються

Вже напередодні неділі 31 жовтня ц. р. в Колегії св. Йосафата в Римі помітний рух. Всі богослови готуються до великого свята. Кількох із них удостоїлось великої ласки у Господа Ісуса, і завтра, через рукоположення, стануть воїнами Христовими, служителями Його жертівника...

Минула ніч... Осіннє сонце, краєчком виглядаючи з-поза хмар, що їх буйний вітер жене кудись на північ, застає богословів уже на ногах. У спільній Службі Божій вони дякують Господеві за ту велику ласку, що навідає сьогодні Колегію, жертвують Безкровну Жертву за новосвяченців, не забуваючи у своїх молитвах також про рідних, про Церкву, Батьківщину і гідних нових покликанців до праці в Христовому винограднику.

Нарешті, надходить довгождана хвилина, і, вбраний у всі архиерейські ризи, Преосвященний Кир Іван починає Богослужбу... Маленька колегіяльна каплиця наповнюється гістьми. Це, переважно, чужонаціональні богослови, що їх привело сюди бажання побачити візантійський обряд і зблизька пізнати українців.

По скінченні Богослужби і чину рукоположення всі сердечно висловлюють новосвяченням, о. Еміліянові та дияконам Іванові, Романові, Павлові і Іванові (другому), свої побажання, а чужинці, крім того, в розмовах докладніше довідуються про переслідування нашої Церкви на рідних землях, про визвольну боротьбу українського народу проти червоного окупанта.

Вже гості порозходилися додому, а вихованці Колегії ще довго провадили веселу товариську гутірку з своїми щасливими друзями, аж поки колегіяльний дзвінок не повідомив, що час на їбід.

Під час скромного семінарійного їбід у Ректор Колегії о. Йосиф Заячківський, ЧСВВ, зло-

жив Преосвященному Кир Іванові сердечну подяку за висвячення п'ятох його дорогих вихованців.

Дякуючи за рукоположення, о. Ректор підкреслив важливість цього факту для цілої Української З'єдиненої Церкви і народу, при чому рівно ж виявив свій жаль, що рюдини новосвяченців навіть не знають про те велике щастя, що його зазнали сьогодні їх рідні... Наприкінці о. Ректор висловив свою глибоку вдячність Апостольському Престолові за особливу опіку над Українською Колегією.

Відповідаючи на подяку о. Ректора, Преосвященний Кир Іван, найстарший вихованець Колегії, а тепер її доволітній і дорогий гість, згадав і про подібні тяжкі обставини за часів своїх священничих свячень 11. II. 1915 року та підкреслив безстрашність і самопожертву новосвяченців, що рішилися вступити на нелегкий шлях боротьби з ворогами Христа, Церкви і України.

— Сьогодні «з журбою радість обнялась», — говорив Преосвященний Кир Іван, — радість для вас, новосвяченців, що вже стали піднесені на вищий ступінь церковної єрархії і стали воїнами Христовими, а журба, коли згадає про дорогу, рідну, знедолену Україну... Радість моя і уповання на вас тим більше, коли зважу на ту тяжку хвилину, в якій ви не завагалися стати в ряди Христових борців. Непохитна надія на побідоносний поворот на Україну нехай додасть вам сил у нелегких душпастирських трудах, які вам доведеться виконувати між своїми людьми, покищо, на чужих землях, — докінчив свою промову Владика.

Ще раз понеслось грімке «Многая літа», і всі, охоплені радістю, піднесені на дусі, розійшлися кожний від себе дякувати Господеві, що післяв, та прохати, щоб посила в і на будуче добрих і взірцевих вихованців, якими були і сьогоднішні рукоположенці. Ш. І.

БЕНЕШ ПОМЕР КАТОЛИКОМ

Прийшла вістка про останні хвилини д-ра Едварда Бенеша, президента Чехо-Словаччини впродовж 11 років.

Жінка Бенеша звернулася з просьбою до празького архієпископа Берана, щоб відвідав умираючого. Архієпископ приїхав до дому кол. президента з двома чеськими єпископами і

кількома священниками. Умираючий висповідався і прийняв св. Тайни.

За свого життя, Бенеш небагато часу присвячував релігійним справам, хоч підтримував зовсім нормальні зв'язки з Ватиканом і Церквою, як голова держави. Ходили чутки, що був він масоном. Зі світу відійшов католиком.

Почування чи розум?

МИ дуже любимо хвалитися своїми почуваннями: кажемо, що в нас сильно розвинуте почування любови батьківщини, або релігійне почування... Та чи, справді, є тут чимсь хвалитися? Хіба почування є чимсь таким, із чого могли б ми створити собі предмет особливого національного набоженства?..

Рішуче — ні!

Адже ж, людина зачинається щойно вище почувань. Почування — це те, що маємо спільного з тваринами: почування голоду, злості, похоті (яку багато з нас називає фальшиво «любов'ю»), вдоволення. Це ж усі такі почування, як почування kota, собаки чи іншої якої тварини.

Людиною ж ми є не через почування, а через розум. Кажучи, що людина — це розумна тварина, ми ніяк не ображаємо ані тварин, ані людей. Тільки признаємо факт, що з усіх тварин на землі, лише ми, — люди, — сотворені на образ і подобу Бога. Цим Божим образом у нас і нашою подібністю до Бога є наш розум, головна влада людської душі.

Отже, не почування, а те, що в нас найбільш людське й Боже: розум — це головна й суттєва підстава зв'язку людини з Богом і з людьми. Розум і просвічена розумом воля — це дві основні важливі сили і властиві людській душі. А третьої нема.

Без розуму не можемо нічого пізнати; отже, й не можемо нічого розумно полюбити: адже ніхто не любить того, чого не знає. Воля, яка є силою любови, змагає до того, що розум пізнає.

А почування? Адже ж людина це — істота тілесно-духова, чи там тваринна і розумова. Що ж, отже, з почуваннями, цими сліпими силами нашої тваринності? Хіба нема для них ніякого місця в релігії?

Почування це теж частина нашої людської природи. А християнин і його релігія ніколи не відкидають нічого, що зв'язане з природою якоїсь речі. Релігія будується на природі людини й удосконалює цю природу. В релігії беруть участь не лише наша духовність, тобто розум і воля, але й тіло з нашими почуваннями. Тільки що участь почування стоїть тут на дальшому місці, хоч і яка велика ця участь. Почування не можуть наказувати, а мусять слухатись. Не можуть розпаношуватися там, де мають тільки товаришити, а не проводити.

Це дуже важне для правдивого розуміння релігії в нас. Бо в нас часто почуєте тут різні фальшиві гадки. Отже, каже, наприклад, одна пані, що її сповідь не важна, бо вона не мала «почування» жалю. Знову ж якийсь там панок не ходить на Службу Божу, бо вона «не дає йому почування вдоволення». Де-хто не молиться, бо «не почуває потреби»...

Св. Тереза Велика (з Авілі), одна з знавців внутрішнього життя й молитви, згадує в своїх творах, що за перших 14 років свого монашого життя обов'язкова година адорації в каплиці була для неї тяжкою мукою нудьги. Свята не «почувала» нічого, крім утоми та болю колін, а її очі блукали за стрілками годинника: вона хотіла була б силою свого погляду помахати стрілки годинника вперед, аби тільки швидше проминула ця година нудьги. Але св. Тереза своєю волею примушувала себе говорити при тім Богові: «Не вмю розумувати, отже, прийми, Господи, за молитву цю мою нудьгу, цей біль колін і втому».

Один французький учитель духового життя пише на початку свого твору про роздумування, що раз якось молився він у церкві так: «Господи Боже, я сьогодні дуже втомлений і невиспаний. Черевики маю тісні і пекучі. Господи, прости мені, що не можу зосередити уваги, що не можу плакати над своєю байдужністю. Прийми, власне, це за молитву мені, як і те, що я прийшов тут привітати Тебе!..».

В релігії не треба шукати задоволення почувань. Не треба, наприклад, мати сумніву щодо прощення гріхів при сповіді тому, що «не почуваємо» болю й жалю: важний тут наш намір, наша воля, а не почування. Почування, чуття, тут зовсім не важні. Коли хтось їх має, то добре йому з тим; але воно не суттєве.

Бо сповідь, бо молитва, яку кажемо «через силу», всупереч своїм розсіянням, болеві колін, неохоті чи втомі, — така молитва ще більш вартісна: бо це молитва нашої волі, цього єдиного чинника, який вирішує про вартість наших учинків. І, навпаки, молитва, яку мовимо тільки для вдоволення своїх почувань, не раз може звести нас на бездоріжжя: в ній ми шукаємо не Бога, а себе, назовні кадимко. а не складаємо жертви Богу.

Бо релігія це, насамперед, — служба, жертва, воля.

Головну ролю в кожній, навіть поганській, релігії, відіграє віра. Віра — це ласка, дана людині, бо сам розум не може всього зрозуміти, бо він тільки частковий, недосконалий. Якби людина могла все пізнати розумом, то не треба було б віри.

Та навіть і до віри треба розуму. Розум, — сказати б, — «осмілює» віру, що те, що вона приймає, не суперечить розумові. хоч не раз і не є зрозуміле для нього.

Коли глянемо в наше минуле і питаємо, чому ми досі не маємо своєї держави, то, насамперед, впадає нам в очі хіба неповажности, безпляновости, нетяглости. А ця хіба — це вислід психіки Сходу, психіки людей, які привикли керуватися почуваннями, гонами, а не розумом. Такі люди надаються тільки для рабства, а не для самостійности. Бо самостійність здобудуть тільки ті, які розумно діють,

які волею, за пляном, жертвенно й тягло змагаються за цю самостійність.

І тут знову ж бачимо тісний зв'язок релігії з національними ідеалами: тільки дійсна, правдива католицька релігія може виховати нам таких людей, яких Україна потребує до свого визволення.

Всяка ж література, культура, релігія, які відводять нас від розуму в бік, так званого, «серця», почувань, гонів, — це тільки дальший засіб поневолення українців, це тільки дальше витворювання, замість нації свободних, «націю» бандарлогів (що її так геніяльно змалював і висміяв англійський письменник Кіплінг у своєму творі «Книга джунглів»), над якою мусить завжди панувати чужий Шір-Хан, чи Коа-душитель, чи якийсь інший Йосиф Віссаріонович Сталін.

(За «Шляхом»).

А що скажуть на це люди?

О, той низький, невірничий страх перед людьми! Як багато лиха він уже в широкому світі накоїв, як багато шкоди Божій справі завдав!. Хіба ж то не зі страху перед жидівськими первосвящениками Пилат безвинного Ісуса Христа на хресну смерть засудив?.. Зі страху перед людьми, таку страшну кривду заподіяв самому Богові, дарма що сам глибоко переконаний був у безвинності Ісусовій, дарма, що сумління виразно остерігало його, і навіть власна його дружина, Прокула, спеціального посланця до нього прислала, прохаючи: «Ніякого зла не чини цьому Праведникові!».

До найбільшого злочину може не раз довести такий невірничий страх перед людьми. А ми ж добре знаємо, що Бога треба нам більш боятися, ніж людей, і Богові треба нам більш подобатися, ніж людям. Отже, коли ми до святих Тайн Христових побожно приступаємо, на Службу Божу пильно ходимо, щедрих датків на добру ціль не жалуємо, і всякі інші добрі діла намагаємось по можності робити, то зовсім не журімся тим, що якийсь там легководух стане кепкувати собі з нас, кажучи: «Дивись, який святий! Живцем на небо лізе! Фарисей!». Навчійся нехтувати такий низький страх перед людьми, а люди, побачивши, що ми не боягузи й своїх переконань не соромимось, не тільки перестануть сміятися з нас, але ще й з пошаною на нас споглядатимуть.

Бо ніхто в світі не заслуговує більшої погорди, як боягуз, і нікому не належить більша пошана, як героєві, що, в обороні правди й добра, навіть кров свою й життя не вагається віддати.

«Хто перед людьми соромиться Мене, — каже Ісус Христос, — то і Я посоромлюсь його перед Отцем Моїм». — Пам'ятаючи про ці Господні слова, молим сердечно Ісуса Христа, щоб ми ніколи, зі страху перед людьми, не соромилися одверто признаватися до Його святої справи.

Щоб ніколи, з фальшивого сорому чи страху перед людьми, не занехали ми якогось доброго діла, а щоб сміливо й відважно чинили завжди так, як цього Божа справа вимагає, і як сумління християнське нам наказує.

УВАГА!

Кожна українська християнська родина повинна мати в хаті св. Євангелію рідною мовою.

Хто її не має, може придбати у свого душпастиря, або виписати з канцелярії Української Греко-Католицької Місії.

Ціна з пересилкою — 150 франків.

Сили пекла в наступі

“То ж і Я скажу тобі: “Ти Петре (скеля) і на цім камені збудую мою Церкву й ворота пекельні не переможуть її”. (Матвій XVII, 18).

Ще 1920 року, коли делегація італійських комуністів перебувала в Москві, в розмові з нею Ленін висловив думку, що за сто років на цьому світі залишаться тільки ШІ Інтернаціонал і Католицька Церква.

Тим самим провідник російських більшовиків і засновник советської держави ствердив, і зовсім слушно, що найбільшим противником комуністичної деспотії є Католицька Церква, непохитна оборонниця прав вільної людини.

І справді, з того часу, як у наслідок другої світової війни більшовицька п'єшть поширилася по Європі, всі ті, що для них свобода не є порожній звук, пересвідчилися в тому, яку велику духову силу має Католицька Церква в змаганнях з червоних тоталітаризмом. До цього пересвідчення приходять сьогодні люди різних політичних напрямків, включаючи навіть соціалістів (згадати хоча б статті на цю тему провідника французької соціалістичної партії Леона Блюма в партійному органі «Попюлер»), а також різних віровизнать; недарма з кінця останньої війни З'єднані Держави Америки, де населення переважно протестантське, вперше в історії мають свого дипломатичного представника при Апостольській Столиці.

Та найкраще зрозуміли значення й вагу Католицької Церкви як захисниці свободи якраз Ленінові учні. Тому зовсім не дивно, що ті самі Совети, які задля своїх суто імперіялістичних інтересів, відновили московську Православну Церкву в межах СРСР, одночасно провадять нещадну боротьбу з Католицькою Церквою на загарбаних землях, серед анектованих країн і серед, так званих, сателітів.

Про знищення Української Греко-Католицької Церкви на Західній Україні нашим читачам вже добре відомо; нещодавно більшовики знищили також Греко-Католицьку Церкву в Румунії. Цікаво зазначити, що формула «возз'єднання» румунських «уніятів» з Православною Церквою цілком тотожня з, так званим, «Львівським Собором Греко-Католицької Церкви 1946 року». Мабуть, у московських духовних канцеляріях вже згори всемогутнім МВД затверджені кліші для таких «возз'єднань».

Не забула Москва й греко-католицької Пряшівської Руси, і цим, власне, можна пояснити, що в празькому процесі ОУН виставлено українських греко-католицьких священників як тяжких державних злочинців, хоч їх злочин полягав у тому, що, вірні християнському вченню любови ближнього, вони допомагали в біді цюкованим і переслідуваним українським утікачам, так само, як під час гітлерівського терору рятували бідолашних жидів, бож для служителя Католицької Церкви «нїсть Елїнь ни Іудей».

Та останній в цьому році розділ з книги переслідування Католицької Церкви саме тепер вписали більшовики, заарештувавши Кардинала Мінценті, примаса Угорської Католицької Церкви.

Цей зухвалий арешт Князя Церкви є без прикладу в новітній історії. Хоч правда, подібний випадок стався був 1873-1875 років, коли Бісмарк, провадячи, так званий, «культуркампф», ув'язнив Кардинала Ледоховського, духовного провідника поляків-католиків II Райху. Але треба підкреслити тут, що в момент арешту Ледоховський не був ще Кардиналом і дістав цю високу гідність від Папи Пія IX вже під час свого ув'язнення.

Відомо всім, як скінчився «культуркампф» Бісмарка. Залізний Канцлер скапітулював перед духовною силою Католицької Церкви і цей нїзрозумніший німець XVIII ст., на схилі свого віку, мав відвагу визнати, що цілий «культуркампф» був великою помилкою в його державницькій діяльності.

Сумніваємося, чи Ленінові учні, на чолі з генералісімусом Сталіном, матимуть відвагу Бісмарка признатися в своїх помилках, але для нас нема жодного сумніву, чим скінчиться ця боротьба з Католицькою Церквою. Вона на своєму віку зазнала лютих переслідувань вже не від одного Діоклеціана, але, як свідчить історія, режими міняються, держави падають або й зникають, а Католицька Церква стоїть, як непохитна скеля, бо, як запевнив наш Спаситель, ніякі пекельні сили її не переможуть.

Диявол з хрестом

(МОСКОВСЬКА ЦЕРКВА НА СЛУЖБІ МОСКОВСЬКОГО ХИЖАЦТВА)

КОЛИ б треба було ще якихсь доказів органічної лучности царського і більшовицького хижактва, то їх постачила б тотожня роля московської православної Церкви в колишній і сучасній московській державі. Деяку політичну ролю одіграла східна Церква вже у Візантії. У цікавій розвідці проф. Ісаїв вказував на те, що, насилаючи до старо-української Держави своїх високих церковних достойників, Візантія не допускала до усамоствінення Церкви в Україні, а тим самим і до витворення української королівської влади.

Але коли Візантія, перед її одірванням від Риму, несла середземноморську культуру на Північ, то московська держава зробила від самого свого утворення свою Церкву зряддям хижактва й загарбництва московської олігархії. Цю ролю Церкви устїйнили самі основники московської держави, Іван Лютий і Петро I, що їх методів дотримують, навіть у деталях, сучасні московські можновладці. Іван Лютий почав з того, що придушував диким, кривавим терором, не лише в самій Москві, а в Твері, Пскові і Новгороді, кожний спротив і кожду духову самостійність московського священства. В справді сатанічний спосіб знущався він з Церкви і віри, переодягаючись, разом з своїми найгіршими катами-опричниками, у ченців і відправляючи панахиди по закатованих жертвах. Діяльність Петра I, його терористичні «реформи», антирелігійне скоморошество та збюрократизовання церковної організації, слушно витворили в московських масах поняття про нього, як про антихриста.

Та в терорі і знущаннях супроти Церкви сучасні московські можновладці перевищили над усяке порівняння сатанізм своїх царських попередників. І, як бачимо тепер, навіть цілком по-дурному. Виховане віками в рабському дусі, московське священство було готове служити кожному деспотові, кожній олігархії, як для поневолення й визиску населення в межах держави, так і для московського загарбництва поза її межами.

Диявольське живло московського лиха ховається тепер за хрестом ані трохи не менше, ніж в XVI і XVII віках. Та коли, в боротьбі проти невірних турків і татар, Україна і Польща могли завжди числити на підтримку цілого християнського світу, а передусім середземно-

морських держав, то в обороні проти безмірно дикішого, й тому вже небезпечнішого, московського хижактва були вони здані виключно на власні, очевидно, невивстачальні сили, які Москва до того ж була спроможна роз'єднати, насамперед, знов таки, надуживанням хреста, «спільністю» віри з переважною частиною українського народу.

Але ніколи ще не служила московська православна Церква в такій мірі зряддям московського хижактва й загарбництва, як тепер. Диявол московського лиха ховається не лише за православним хрестом, а й за хрестом справжнього християнства в руках інших, за християнською мораллю тих, що протиставляться війні і кличуть до миру, який московські можновладці топчуть брудним чоботом, готуючись гарячково до війни коштом виглодження поневоленних націй, коштом смерти мільйонів людських істот вже перед війною. За проповідь інших Церков на користь миру скликаний московським патріархом Алексеем «Собор» платить їм найдурнішими й найпідлішими лайками і наклепами, продиктованими канцелярією Кремля. Але в тому також нема нічого нового. Коли єзуїт патер Поссевіно розпочав необережно теологічну дискусію з Іваном Лютим, то той відповів такими лайками на адресу Святого Отця, що Поссевіно мусів її чимскорше припинити.

Деякою новиною є те, що не минуло московське лихо в останньому часі і протестантських Церков, які уперто намагалися порозумітися з православною Церквою, підпорядкованою безнадійно справі московського загарбництва. Спрямував свої демагогічні закиди та «теологічні» поучення вищезгаданий «Собор» патріарха Алексея і проти Екуменічної Ради Церков, відмовляючись узяти участь і в Амстердамському Конгресі.

Відповідь англійканських єпископів, зібраних на конференції в Ламбес, що тривала від 5. VII. до 6. VIII, Москві випала досить непереконливо й нерішучо.

Дуже невчасною треба вважати, з огляду на похід московського православ'я на Європу, й проголошену конференцією в Ламбес заяву про те, що «всі надії на близьке співробітництво з римсько-католицькою Церквою треба по-лишити». Це значить, в деякій мірі, що като-

лицька Церква в оборонній боротьбі проти наступу більшовицького московського православ'я на Європу лишається в дійсності сама. Про це мусять пам'ятати не лише приналежні до української католицької Церкви, а й усі українці, проти збірного духу яких спрямоване отруйне вістря того знаряддя московського хижачтва, яким є московська православна Церква. Отже й визвольні змагання української католицької Церкви в обороні українського духу повинні підтримувати не лише українські католики, а й усі українці, без різниці віровизнання.

Оскільки віра є складником духового ества української нації, то й боротьба в її обороні є частиною цілої боротьби української нації за її духове й фізичне існування. В цій боротьбі проти Москви українська спільнота й на чужині не є самотною. Вона має не лише спільниців в інших націях, що належать до

протимосковського фронту культурного людства, а й може користати з їх прикладу і досвіду. Отже, коли католицькі партії в Італії, Франції та інших католицьких країнах Європи одіграли вирішну роль в її обороні від наступу комуністичних сил Москви по другій світовій війні, то не підлягає сумніву, що й організація національно-католицьких сил могла б мати подібну роль в межах української спільноти на чужині, а особливо в американських державах.

Коли віра дає нації сили боронити своє незалежне існування, то й нація мусить боронити свою віру. З цього походить об'єднання національних і католицьких сил в національно-католицькій організації. Лише така організація є в стані виявити й фальшивість хреста, який підносить московська православна Церква і за яким ховаються відвічні диявольські сили московського хижачтва.

М. Брадович

Чи може католик бути комуністом?

Це питання часом дискутується і у французькій пресі. Одностайности у відповідях на це питання нема, але, виходячи з теоретичних міркувань, чимало відповідають на це ствердно, і ми знаємо, наприклад, французів, ширих католиків, що вважають себе одночасно комуністами.

Той, хто мав «щастя» перебути бодай якийсь час у комуністичному раю за залізною заслоною, міг на власні очі пересвідчитися, як ця справа виглядає на практиці: більшовики не словом, а ділом доводили, й щодня доводять, що людиноненавистницьке вчення Маркса-Енгельса-Леніна-Сталіна є вороже людинолюбним засадам Католицької Церкви. І тому, треба признати рацію нашому землякові інж. І. Бабичеві, що, відповідаючи на це питання в канадійському «Світлі», виразно каже: «... Крім природних, Божих і католицьких приписів моралі, комунізм нищить самі основи католицької віри. Бо комунізм відкидає існування всякого, не тільки Триєдиного Бога. Не раз доводилося нам слухати, як комуністичні вчені доводили, нібито науково, що ніякого Бога нема. Розуміється, що ніякий не доказав. Комунізм навчає, що людина — це не Боже створіння з безсмертною душею, але це прямий нащадок мавпи, а душа — це тільки «вища

функція людських снаг». З Ісуса Христа, Божого Сина й Спаса нашого, комунізм кпить собі і насміхається. Тому, не тільки католик, але ніякий християнин не може бути комуністом.

Маємо відомості, що в Канаді і в ЗДА є особи, що вважають себе комуністами і ходять до церкви, приступають до св. Тайн Сповіді і Причастя, святкують Великдень, беруть свячену воду до хати і, взагалі, вважають себе католиками. Це — Юди нашого часу.

Юда також ходив, разом з рештою Апостолів, за Ісусом Христом і слухав Його науки і бачив чуда, що творив Ісус Христос, щоб довести своє божество.

Особливою ненавистю комунізм дише до Католицької Церкви і Її Голови на землі, Папи Римського. Вистачить пригадати собі те, що недавно московське радіо говорило про Римського Папу. Чи ж супроти цього католик може бути комуністом? Ні, ні і ще раз ні! Бо католицизм і комунізм — це те саме, що правда і брехня, що світло і п'ятьма, що любов і ненависть, а вкінці — те саме, що розум і божевілля. Чи дасться їх погодити і чи можуть вони йти в парі? Ні. «Обом панам служити не можна».

Християнський дороговказ до миру

(ЗМІСТ РІЗДВЯНОЇ ПРОМОВИ СВ. ОЦЯ ПАПИ ПІЯ ХІІ)

Відтоді, як, завдяки технічному прогресові, існує радіо, Св. Отець, з нагоди великих християнських свят, постійно звертається на радіо-хвилях до вірних Христової Церкви з поученням, вказівкою та заохотою, «яких вимагає повне виконання спасенної місії Церкви, і які, без порушення їх основної незмінності, мусять усе таки відповідно пристосуватися до завжди змінливих обставин і до різнорідності часу й місця».

І цього року, 24 грудня, в навечер'я Різдва Христового, Римський Архієрей звернувся з Різдяним посланням до «дорогих синів і дочок цілого світу», закликаючи щирих християн «призатуматися над теперішнім становищем людства і християнства та над способом, як певним і рішучим кроком ступати по шляху, що його вказують тверді вимоги часу і сумління».

Хоч Св. Отець з сумом відзначає, що 1948 рік кінчається над проваллям, але як наслідник Того, Кому дана Божа обітниця: «Я молився за тебе» (Лука, XXII, 32), Він не сумнівається в остаточній перемозі Царства Христового на землі, бо «коли боротьба проти духів тьми важчає і входить у вирішальну і, по-людськи кажучи, тривожну фазу, то тоді Господь тим ближчий своїй Церкві і своїм вірним».

Згадуючи про болючі втрати і тяжкі шкоди, що їх Католицька Церква зазнала під час останньої війни і зазнає тепер, підкресливши, що з усіх цих проб вона вийшла ще завзятішою і відпорнішою, Св. Отець висловив своє признание всім тим тисячам героїв, що «без страху перед жертвами, перед позбавленням прав та перед знущанням, без страху перед кайданами і смертю не згинають коліна перед Ваалом могутності й сили».

Захоплений героїзмом цих невгнаних Христових воїнів, наш найвищий духовний Пастир рівночасно з батьківською любов'ю співчуває тим багатьом, що не витримали напору насильства і відлучилися від Матері-Церкви.

Поворюючи про завдання християн-католиків серед труднощів сучасного світу, Св. Отець засуджує недовірливу стриманість чи холодну байдужість до проблем, що їх ставить життя, і закликає «займатися щиро і мужньо, відповідно до свого стану і своїх можливостей, пи-

таннями, що їх світ, серед скрути і замішання, мусить розв'язати в ділянці соціальної справедливості, як теж у міжнародньому порядку права й миру».

При цьому виразно підкреслено, що католицька наука про державу і суспільність не визнає національної чи расової надзвичайності будь-якого народу, бо всі «народи, згідно з Божою волею, творять разом одну громаду, що має спільну мету й обов'язки».

Щодо загрози нової війни, про яку з тривожою не перестають говорити в світі, Папа Пій ХІІ критикує тих, що гадають запобігти війні, інші — йдучи за старовинним прислів'ям: «Коли хочеш миру, то готуйся до війни», інші — шукаючи виходу у формулі: «Мир за всяку ціну». І він коротко вказує на прикмети правдивого християнського прагнення миру.

Зброєю християнського прагнення миру «є головню молитва і любов: безнастанна молитва до Отця Небесного, Отця нас усіх; любов ближнього між всіма людьми і всіма народами, як дітьми одного Небесного Батька, любов, що з терпеливістю завжди готова порозумітися і пристосуватися до всіх».

Народи є відповідальні за виховання молоді в обороні миру, але, щоб ця оборона була реальна, треба усунути або, принаймні, злагіднити причини напруження, що з них головна є тіснота національної території і брак си- ровини.

Кожна загарбницька війна, — заявив Христовий Намісник, — є гріхом і злочином проти Божої величі, тому родина народів не може дозволити собі залишитися безтурботними, байдужими і нейтральними в разі виникнення воен. «Заповідь миру ґрунтується на Божому праві. Ціллю його є оборона дїбр людства, як дїбр самого Творця. Між тими добрами деякі є такі важливі для людського співжиття, що їх оборона перед несправедливим нападом є, без сумніву, вповні законна. До тої оборони зобов'язана солідарність народів, яка має обов'язок не покинути нападеного народу. Певність, що такий обов'язок буде виконаний, відбере напасникові сміливість і так не допустить до війни, або, принаймні, в найгіршому разі, скоротить воєнні страждання».

І Папа закликає працювати для миру «згідно з бажанням Спасителя серця».

З особливим довір'ям Св. Отець звертається до католицької молоді, що несе відповідальність за непевне завтра.

Не забув Папа і скитальців, прохаючи для них права в'їзду до тих країн, де вони легко знайдуть собі засоби на прожиток.

Промовляючи в навечер'я Різдва Христового, Римський Архиєрей не міг не згадати про країну, де народився Спаситель і де тепер проливається кров. Папа бажає щасливої розв'язки палестинському конфліктові та щоб Святи

Місія дістали міжнародню охорону й були доступні для всіх.

Такі, в загальному, ^{**}є думки Різдвяної Папської промови, надзвичайно важливого історичного документу, що з'явився або в цілості або в уривках, у всій світовій пресі.

За наших несамовитих часів, коли різна хитропродовжувана облудна пропаганда затемнює людський розум і він починає втрачати розуміння різниці між добром і злом, слово Вселенського Архиєрея є тим смолоскипом, що освітлює шлях, яким повинно йти нещасне заблукане людство.

Багатомовна мовчанка

У грудні місяці все українське громадянство на еміграції було схвилюване вісткою про те, що англійський уряд ухвалив примусово видалити з Англії кілька сот небажаних українців, колишніх полонених (здебільшого хворих або не цілком здатних до праці, та невелике число тих, що провинилися супроти англійських законів).

Та от з радістю довідуємося з «Української Думки», офіційного органу СМБ'у, що «енергійна протиякція голови СМБ-у, п. Б. Панчука, підтримана цілою українською громадськістю, зокрема проводом обидвох українських Церков, дала блискучі висліди: по боці українців вивілося ціле гуманне і волелюбне британське суспільство зі своєю пресою, своїми парламентарними висланниками» тощо, тощо, і, в наслідок усього, англійський уряд скасував свою немилосердну ухвалу.

Мусимо признатися, що до цієї нашої радості мимохіть долучилося почуття надзвичайного здивування. Знаючи традиційну Англію та її устрій, нам відомо, що ніякі заходи англійського уряду не приймаються поспіхом, нерозважливо, а після попереднього вивчення справи, і раз прийняте рішення майже ніколи не касується. Згадаймо хоч би відомий напередодні другої війни факт, коли майже ціле англійське громадянство засипало петиціями міністра внутрішніх справ, прем'єра і навіть короля, в справі засудженого на смерть одного англійського громадянина, але, незважаючи на це, скасування вироку не наступило.

Отже, в чому річ? Чи характер англійців за час війни змінився, чи протест української спільноти справив на них сильніше враження,

ніж колись протест власного англійського громадянства? Шукаючи відповіді на наше здивування, ми довідалися з авторитетного джерела, що в справі залишення в Англії призначених на примусове видалення українців **завдячувати маємо найперше особистій телеграфічній інтервенції Його Святости Папи Пія XII. Св. Отець запевнив англійський уряд, що у випадку нездібности згаданих осіб до праці в Англії, Апостольський Престол потурбується про їх переселення до одної з країн за океаном.**

У світлі такого вияснення, нема чого дивуватися, що англійський уряд зважив на слово Римського Архиєрея і, всупереч уславленій англійській традиції, скасував свою ухвалу.

А тепер кілька слів про те, що нас зовсім не дивує.

Подаючи до відома українському громадянству про щасливе закінчення цієї сумної історії видалення українців з Англії, «Українська Думка» згадує і про енергію свого голови п. Б. Панчука, і про підтримку українського громадянства разом з проводом обидвох українських Церков, але ні слова не каже про справді небуденну подію, — про виступ Апостольського Престолу в обороні скривджених українців.

Звичайно, Апостольському Престолові ні гаряче, ні зимно, чи він одержить подяку від українців, чи ні, але, як видно, декому дуже залежало на тому, щоб українське громадянство не тільки не подякувало, а навіть не довідалось про Того, хто справді прислужився в справі наших бідолашних земляків, — інакше не було б чого замовчувати імени цього великодушного Оборонця.

Чудесне видіння

(Л Е Г Е Н Д А)

Тоді як у Римі панував цісар Август, а Юдеєю правив жорстокий Ірод, зійшла раз на землю велика, свята ніч. Була це найтемніша з усіх ночей, що їх колинебудь бачили люди на цім світі: здавалось, наче б уся земна куля скотилась нагло в глибоку, темну яму. Годі було навіть відрізати воду від землі, і майже неможливо було не заблудити на найпевнішій дорозі. Інакше й не могло бути, бо з неба не доходив ніякий промінь світла. Всі ясні зорі, здавалось, позасипляли, ні одна з них не виглянула в мале віконце, а місяць цілком відвернув від землі своє бліде обличчя.

В додатку до глибокої темряви, запанувала також навкруги надзвичайно глибока мовчанка й тиша. Бистрі річки раптом спинили свій біг, буйний вітер притих, навіть листя осики перестало боязко тремтіти. Якби хто під ту пору був пішов над море, то був би, на превелике диво, побачив, що морські хвилі лежали тихо, непорушно: ні одна з них не кидалась із шумом до берега. А подорожній в пустині був би, мабуть, дуже здивувався, завваживши, що пісок під копитами верблюдів зовсім не шарудить.

Все навколо наче скам'яніло, щоб не порушити святої ночі. Трава не сміла рости, роса боялася падати, квітки затамували свій подих, щоб не видихати запаху.

Тієї тихої, темної ночі не виходив на лови ніякий хижий звір, гадюки нікого не кусали, навіть собаки ні на кого не гавкали.

Саме тоді в Римі вийшов невеличкий гурток людей із цісарського замку на Палатині, прямуючи через широку площу, звану «Форум», на узгір'я Капітолю. Бо от, день перед тим, ходила делегація до цісаря Августа з просьбою, щоб дозволив на святій Римській горі будувати величавий храм на його честь. Август не дав відразу своєї згоди, бо не знав, що на це скажуть римські боги: чи згодяться вони, щоб його храм стояв зараз таки коло їхніх святинь? Отже, цісар сказав делегатам, що насамперед мусить принести нічну жертву на честь свого духа-хоронителя, і від нього довідатись, яка є воля богів.

І от, власне, в ту дивну, темну ніч (що про неї ми вже читачам розказали) був цісар у

дорозі, щоб на Капітолі принести обіцяну жертву.

Август наказав себе нести в лектиці, бо вже був доволі старий, і численні сходи Капітолю були на його ноги заприкри. Сам, власною рукою, держав він клітку з білими голубами, що їх мав принести в жертву. Не товаришили йому ані сенатори, ані дорадники, ані озброєні вояки; тільки найближчі приятелі були з ним. Ті, що несли смолоскипи, ішли наперед, наче б хотіли пробити дорогу серед густої пільми, а за ними поступали невірники, несучи триніжний вівтар, жертвні одяги, гострі ножі, вогонь і всяке інше знаряддя, потрібне в таких випадках.

Цілу дорогу цісар весело розмовляв зі своїми повірниками, і тому ніхто з них не звернув уваги на те, що ця темна ніч якась надзвичайно тиха. Аж коли вийшли на саме верхів'я Капітолю і стали на пустій площі, що була призначена на новий храм, всі вони завважили, що діється довкола них щось надзвичайне. Так! Ця ніч не була подібна до інших ночей! Нагло, у світлі смолоскипів, перед їх здивованими очима виникла дивоглядна з'ява! Спершу могло декому здаватися, що то пра стара кам'яна статуя, з храму найвишого божка Юпітера, вийшла туди серед темної ночі. Але, розглянувшись краще, вони пересвідчилися, що то не кам'яна статуя, а стара ворожка Сибілля.

І така невимовно страшна була ота старезна жінка, що, коли б при них не було цісаря, то вони всі, напевно, були б ізвідти повтікали.

— Так, це вона! — боязко шептали вони між собою, — вона, що має вже, мабуть, стільки років, скільки є зерен піску на побережжі морським. Чому саме цієї тихої ночі вишла вона з кам'яної своєї печери? Невже вона хоче звістити якусь важливу новину цісареві й усій його імперії? Бож вона пророцтва свої записує на листках дерев і знає, що вітер донесе її віщі слова тим, які їх найбільш потребують.

І такий великий жах охопив їх усіх, що вони були б попадали лицем до землі, якби Сибілля була лиш ворухнулась. Але вона сиділа тихо, наче б уже була нежива. Сиділа

скулена на вершку скелі і, прикривши очі долонею, дивилася в темну ніч. Сиділа, наче б вийшла на шпиль подивитись, що діється в далекій далечині.

Цісар Август і все його товариство аж тепер завважили, яка глибока темрява панувала довкола. А яка дивна тиша! Яка таємна мовчанка! Навіть не чути глухого шуму річки Тібру. Повітря душило їх, холодний піт виступив їм на чоло, руки задубіли й стали безсильні. Всім здавалось, що мусить настати щось страшне, несаможите. Та ніхто з них не хотів показати, що боїться; навпаки, всі говорили цісареві, що це добрий знак, бо вся природа завмерла, щоб відлати честь його духів-хоронителів.

Але стара Сибілля так була захоплена якимсь надзвичайним явищем, що навіть і не завважила, як римський цісар прибув на Капітолій. Її дух полинув у далекі країни, й здавалось їй, що вона йшла крізь велику рівнину. Серед глибокої п'ятери вона безперестанку попадала ногами на щось, наче маленькі горбки. Схилялась додолу й водила рукою довкола. Ні, це не були горбки, а вівці. Отже, йшла вона проміж череди сонних овець.

По якомусь часі побачила як десь далеко, серед широкого поля, горів вогонь, що його розпалили пастухи. Пішла вона до того вогню. Пастухи позасипляли міцним сном, а біля них лежали довгі, гострокінчасті палиці, що ними вони боронили овець від хижого звіра. А ті невеличкі звірі, з блискучими очима та буйними хвостами, — хіба ж це не шакали?.. І, дивна річ: пастухи не відганяли їх своїми палицями, а собаки спали собі спокійно далі; дикі звірі поклялися коло людей на спочинок.

Це добре бачила Сибілля... Але про те, що діялось за її плечима на верхів'ї гори, не знала нічого. Не знала, що там люди поставили вівтар, розпалили на ньому вогнище, насипали кадила, а цісар вийняв із клітки білого голуба, щоб його принести в жертву. Одначе, руки його були такі немичні, що він не міг вдержати птаха. Одним рухом голуб вирвався йому з рук і шез серед чорної п'ятери.

Коли це сталося, всі з острахом та недовір'ям глянули на Сибілля. Були певні, що то вона спричинила їм таку невдачу.

Вони ж не знали, що Сибілля все ще була духом при вогнищі пастухів і прислухувалась до легенького гомону, що зачав пронизувати мертву тишу ночі. Довго, довго прислухувалась, поки завважила, що гомін той іде не

від землі, а з-поза хмар. Нарешті, звела голубу догори, й побачила сяйнопроменисті по-статі. То були малі гуртки ангелів, що, чудово співаючи, літали понад землею й неначе чогось шукали.

І коли так Сибілля прислухувалась до ангельського співу, цісар готувався до нової жертви. Обмив старанно руки, очистив вівтар, і велів подати собі другого голуба. Одначе, й цим разом не вдалося: бо хоч і як напружив він свої сили, щоб голуба вдержати, то порський птах таки випорснув йому з немичних рук і полетів у непроглядну ніч. Цісар налякався. Упав перед порожнім вівтарем навколішки й молився до духа, хоронителя свого. Просив у нього помочи й сили, щоб міг відвернути від себе все те нещастя, що його звисшала ця дивна ніч.

Але й цього не чула стара віщунка. Вона всіма силами душі й тіла прислухувалась до ангельської мелодії, що з кожною хвилиною росла й кріпшала. Нарешті, зробилась та мелодія така сильна, що розбудила сонних пастухів. Звівши голови, вони побачили над собою світлі ряди срібнобілих ангелів, що високо в темряві маяли розкішними крилами, мов перелітні птахи. Одні з них грали на скрипках, інші на цитрах, ще інші на арфах, а при тім їхній спів бренив весело, мов сміх невинних дітей, і такий спокійний та безжурний був, мов щебетання жайворонків. Почувши це, пастухи схопилися мершій і поспішили до недалекого містечка сповістити добрих людей про чудо-диво. Ішли з великим трудом вузькою та дуже стрімкою стежкою; стара Сибілля теж йшла слідом за ними. Раптом, серед непроглядної темряви, зробилось ясно, мов удень. Велика, золотосяйна зоря розгорілась над узгір'ям, і місто, що на тому узгір'ї було, мінилось, мов чудовий діамант у променях сонця. Всі розсипані гуртки ангелів поспішали туди з радісним помоном, а пастухи так прискорили свої кроки, що майже бігли. Прийшовши до міста, побачили, як ангели зібрались над низькою стайнею, що опущена, недалеко міської брами, стояла. Був це дуже убогий будиночок під солом'яною стріхою. І саме над тим будиночком стояла чудова, ясна зоря, та й ангелів зліталося туди щораз більш. Одні сідали на стрісі, або на стрімкій скелястій стіні інші, розправивши крила, легеньке літали над будинком. А від того променистого лету була ясність високо, високо.

В ту саму мить, коли над гірським містеч-

ком заблисла світла зоря, прокинулась із глибокого сну вся природа. Люди, що стояли на верхів'ї Капітолю, мусіли не завважити. Вони зараз почули подих свіжого повітря; довкола них розходивсь милий запах квіток, дерева весело шуміли, річка Тібр бадьоро котила свої бистрі хвилі до синього моря, ясні зірки знову цікавими счима споглядали з неба на землю,

стара Сибілля почула їх нарешті. Це збудило її з духовного видіння. Вона покинула своє місце на краю скелі, і зійшла між людей. Неначе чорна хмара виринула з глибокого провалля й пересунулась через гору. Ясновидюча віщунка була справді страшна в своїй старості. Розкудвчене волосся звисало їй тонкими пасмами з голови, а шкіра на її грубих кістках

і місяць не відвертав уже свого повного обличчя від сонної землі. І коли вся ота велика ясність залляла землю навколо, із-під хмар прилетіли два білі голуби й сіли цісареві на рамена. Побачивши таке надзвичайне диво, Август піднісся в своїй гордій радості, а його приятелі та невільники попадали навколішки:

— Радуйся, цісарю! — вигукнули. — Твій хоронитель-дух подав тобі свою виразну відповідь. Отже, ти справді бог, і твоєму боже-ству будуть люди відавати належну честь на верхів'ї Капітолю!

Гурток захоплених цісарських прибічників складав Августові такий гучний привіт, що й

уся була почорніла, й виглядала, як порепана ксра на сухій деревині.

А проте, могутня та поважна, йшла вона рішучим кроком до цісаря. Одною рукою взяла його за плече, а другою показала ген-далеко на схід:

— Дивись! — промовила до нього.

Широко розкривши очі, цісар побачив убогу стайню, що під стрімкою скелею стояла, а в відчинених її дверях виразно видно було кількох пастушків, як вони навколішках побожно молились. В середині стайні побачив цісар молоду матір, що ніжно припадала до маленької дитини, покладеної в яслах на сіні.

Довгими кістлявими пальцями Сибілля виразно показувала цесареві ту маленьку дитину:

— Радуйсь, цесарю! — глузливим тоном промовила вона до Августа. — Оця дитина, го правдивий Бог, що Йому будуть поклонятись і належну честь віддавати на верхів'ї Капітолю!

Почувши це, цесар з острахом відступив від неї, наче від божевільної.

А на Сибіллю зійшло могутнє віше надхнення. Мутні очі її раптом заіскрилились, кістляві руки простягнулись до неба, голос набрав якоїсь надлюдської поваги, а при тим такий милозвучний був, такий сильний та гучний, що, здавалось, по всіх кінцях світу можна було легко чути його. Надхнена віщунка врочисто проказувала свої слова, вичитуючи їх, мабуть, аж десь під небесними зорями:

— На верхів'ях римського Капітолю молитесь Богові Небесному! Поклоняйтесь правдивому Богові, а не ідолам, творам немічних людських рук! Славу і честь віддавайте Христові, а не звичайній смертній людині!..

Так промовивши, Сибілля мовчки перейшла поміж ряди переляканих людей і, помалу зійшовши з гори, щезла їм з очей.

Не диво, що наступного дня Август казав оповістити людям, що він зрікається свого божого титулу і не хоче, щоб на його честь будували храм на Капітолі.

Замість того, він велів опісля побудувати величний храм на честь новонародженого Божого Дитятка, і назвав його Ара Челі, що по українському означає Небесний Вівтар.

ПОШИРЮЙМО ХРИСТОВУ ПРАВДУ

Одним з найважливіших засобів поширення Христових Правд поміж збаламученим різними сучасними лженауками людством стали в теперішніх часах католицькі часописи. Кардинал Мерсьє якось сказав, що коли б у нього просили фондів на видавання католицького журналу, то він здержав би навіть будувати церкву, а допоміг би коштами тій видавничій справі, бо вона, на його думку, далеко важливіша.

Обов'язком кожного вірного є дбати, щоб поширити цю католицьку пресу в якнайширші кола, починаючи від своїх родин та близьких. Цим причиниться кожний до великого апостольського діла, до якого всі ми покликані. Бути апостолами-повідниками Христової науки через пресу, — це велике й почесне завдання.

За допомогою доброї католицької преси, для якої нема ні «наших», ні «ваших», можемо успішно боротися проти зла, що вкорінилося серед нашого громадянства на еміґрації. А зла цього є досить! Деякі наші «грошороби», сліпо захоплені жадобовою мамони, цілком занедбують свої християнські обов'язки; інші, помилково розумію-

чи завдання католицької Церкви, що навчає насамперед вічних законів творчої суспільної моралі, шукають в іншій Церкві, більш «національній», і більш «демократичній», на жаль, не Христових Правд, а тільки правд «українських»; є й такі, що вважають себе вірними-католиками, але своєю поведінкою доводять, що нема в них ні крихітки зрозуміння правдивої католицької віри. Віра, Церква, священники — все те, вони гадають, має служити тільки для їх вузьких дочасних цілей. І коли слово Церкви їм не до вподоби, бо воно тверде і, незважаючи на особи, картає самолюбство, зарозумілість, анархізм та інші хворобливі риси людської вдачі, не похваляє різних виявів наших національних руйницьких прикмет, беззастережно засуджує ті партійницькі кличі, що походять не з єдино-правдивих основ заповідженої Христом науки братньої любови, а з якогось цілком суперечного ідеям Христа, божевільного кайнського братоненависництва, — тоді їм не потрібно такої Церкви і таких священників. Не маючи чого відповісти на справедливі закиди, ці люди, граючи на низьких ін-

стинктах юрби, намагаються підкопати, де тільки можуть, авторитет Церкви, усякими наклепами, безсоромною брехнею, не зупиняючись навіть перед ганебним обвинуваченням окремих церковних осіб у крадіжці!... Тому, що Церква, з правила, не відповідає на такі й подібні ганебні обвинувачення, це дає змогу тим наклепникам безкарно продовжувати баламутити легковірних людей різними нісенітницями вигадками.

У сьогоднішніх часах, коли прерізна партійна преса висвітлює всілякі справи й події виключно з партійного погляду, отже, не зупиняється навіть перед вихваленням очевидного зла, якщо воно виходить з її власних партійних рядів або йде на користь власній партії, і, навпаки, гудить усе, навіть добре, якщо це добре зробили її партійні супротивники — в таких обставинах читання католицької преси особливо потрібне. Тільки в католицькій пресі можна знайти слово Правди вічної, незмінної; тільки в ній можна почерпнути життєдайних духових сил для перенесення

всіх злиднів і кричущих несправедливостей нашої, від Бога далекої доби; тільки в ній знаходиться протизвага облудним гаслам докраю зматеріялізованого, одверто а то й хитроприховано безбожницького світу.

Та, на жаль, багато є таких, що залюбки читають різні часописи і добрі і гірші, а є їх, нівроку, досить в усіх краях нашого національного розсіяння, але добру католицьку пресу мало хто належно доцінює.

Кінчаючи 1948 рік, звертаємося до всіх наших вірних у Франції з побажанням, щоб Господь їх благословив у новому році, задержав у кріпкому здоров'ї і наділяв їх Своїми ласками, а тих, що стоять своїми думками чи поняттями далеко від правдивої Христової Церкви, просвітив. Разом з тим закликаємо найсвідоміших вірних, щоб у 1949 році вони стали апостолами християнської преси серед українського громадянства у Франції. Здаємо собі справу, що це не легке завдання, але нічого без труду, а чи може бути приємніший труд, як у Христовому винограднику.

с. Іван Леськович

Хто в кого вкрав?

Один з наших постійних читачів звернувся до Редакції «Вісника» з листом такого змісту:

Хвальна Редакціє!

Вичитав я на весні цього року в аргентинській українській часописі «Наш Клич» № 15 вірш якогось невідомого українського поета Л. Вудерацького під наголовком «Любіть Україну». Хоч цей поета ще зовсім молодий, бо, як подає редакція «Нашого Клича», має всього 15 років життя, але його вірш такий файний, такий національно-патріотичний і так мене взяв за серце, що я його витнув з часописі й вивчив напам'ять. На цьогорічній Листопадовій академії я прорецитовав цей вірш і мав великий успіх. Але на другий день один з моїх знайомих зауважив мені, що вірш «Любіть Україну» написав советський український письменник Сосюра. Я йому сказав, що це неправда, бо я сам цей вірш з газети витинав. На доказ я йому цей витинок приніс. А він на це показав мені книжку, що вийшла в Києві під наголовком «На рідній Україні», де на стор. 57 також віддруковано цей вірш. Коли

ми почали цей вірш порівнювати, то виявилось, що обидва тексти однакові і тільки деякі незначні слова позмінювані. Отже, напишіть мені, будь ласка, Хвальна Редакціє, хто в кого списав цей вірш? Витинок з аргентинської часописі й київську книжку «На рідній Україні» перешлюю Вам одночасно з листом.

Ваш постійний читач С.

Хоч займатися розслідуванням цієї літературної крадіжки, що загальновідома під назвою «плагіат», зовсім не входить у компетенцію редакції «Вісника», але, бажаючи задовольнити нашого читача, спробуємо йому допомогти знайти злодія. Признаємося тут, що ми були б дуже щасливі, якби можна було довести, що це советський письменник «обікрав» нашого молодого й «багатонадійного» поета, але... факти, на жаль, проти нас і нашого співбрата скитальця.

Як відомо, більшовики, як чорт ладану, дуже бояться усякої духової зарази з гнилої

Європи і не допускають до себе ніякої літератури із Заходу, якщо це не якась прихильна до них література. Вже тому дуже сумнівно, щоб Володимир Сосюра міг десь прочитати цей вірш нашого молодого таланта. А якраз свою літературу більшовики розповсюджують скрізь, особливо на Заході, отже, радше наш молодий поет міг десь бачити цей Сосюрин вірш.

Крім того, у «Нашому Кличі», під віршем «Любів Україну», перед підписом Л. Будерацького, стоїть дата: квітень 1948 р., а книжка «На рідній Україні», де надруковано цей самий вірш за підписом Володимира Сосюри, вийшла в Києві 1947 року, тобто на рік раніше.

Гадаємо, що наш читач тепер сам може відповісти на своє запитання: «Хто в кого списав цей вірш?».

Справа літературної крадіжки, тобто плагія-

ту, не нова, отже, не тільки «Наш Клич», а багато редакцій, падало жертвою подібного ошуканства і ніяка редакція від того лиха не убезпечена.

Не так давно «Українець у Франції» (№ 104) вмістив на своїх шпальтах допис «Вакаційна оселя в Дерваль» якогось автора, що скромно заховався за ініціалами Р. Ч.

Уважно прочитавши цей «твір», ми побачили, що великий уступ з нього — це просто уривок зі статті про дитячу оселю в Дервалі, надрукованої у «Віснику» рівно два роки тому. (Див. ч. 9-10, 1946 р., стор. 145).

Ми, звичайно, могли б притягнути цього списувача до карної відповідальності, але, спонукувані християнським почуттям всепрощення, вирішили йому на перший раз подарувати. За другим разом, ясна річ, такими великодушними ми не будемо.

Виклади українського науковця

Колишній редактор видаваного у Львові українського студентського католицького журналу «Поступ», а тепер доцент слов'янських мов у грацькому університеті Григор Лужницький багато прислужується для ознайомлення західного світу з релігійними відносинами на Сході Європи. У другому зошиті австрійського наукового славистичного органу «Blick nach Osten». («Погляд на Схід»), що одночасно виходить французькою і англійською мовами, знаходимо змістовну науково-

історичну статтю п. Гр. Лужницького «Східня Церква і сучасність». Одночасно цей самий журнал заповідає статтю нашого вченого про бл. пам'яті Митрополита Андрея Шептицького.

Гр. Лужницький розпочав 25 жовтня ц. р. виклади у грацькому університеті про історію українсько-візантійської літургії і має в наступному семестрі викладати історію Української Церкви.

Як бачимо, західній світ уважно слідкує за становищем нашої страдницької Церкви.

ШУКАЮТЬ

Сестру *Рожак Марію*, з с. Воля Малнівська, пов. Мостиська, — Когут Петро.

Сокола Антона, Мирослава, Анну, Марію, Катерину й Анелю, всі з села Ясіня, пов. Устріки Долішні.

Маму *Федик Марію* і *Федика Петра*, з села Острів Новий, пов. Рудки, — Федик Григор.

Гавришкевич Анастасію, — Шутка Параня.
Мацьковича Якіма, з с. Оравчик, пов. Стрий, — Щербанович Микола.

Корбу Олексія Архиповича, з м. Богодухова, й *Розкішного Григора Олексійовича*, з с. Гути, пов. Богодухів, — Явтушенко Олександр.

Ковцуняка Миколу, з с. Княздів, пов. Коломия, — Андрусак Параска.

Сина *Степана Антонова*, з с. Слобода, коло Букачовець, пов. Рогатин, — Антонів Микола, з Арсентини.

Фреюка Василя, з с. Кулачківці, пов. Коломия, — Бера Василина, з роду Фреюк.

Цінцірук Софію, з с. Вербівці, пов. Залізці, —

Панчук Матрону, з с. Шимківці, пов. Броди, — Борошак Володимир, з с. Шимківці, пов. Броди.
Сестру *Гливу Софросину*, з с. Биків, — Глибка Дмитро.

Мондрика Федора, з с. Джурків, пов. Коломия, — Табич Михайло.

Кочана Петра, з с. Моранці, — Маїк-Кочан Катерина.

Маслюхову Фідуньку, з с. Монастирець, п. Ліско, Маслюх Данько, с. Теодора.

Винарчик Марію і *Попик Марію*, з с. Баранчиці, пов. Самбір, — Павлик Ольга, д. Гринька, з роду Винарчик.

Паган Марію, Гошман Розалію, з Загір'я, пов. Рудки, і *Дибак Миколу*, з Острова, пов. Рудки, — Пашіш Василь.

Читайте уважно і давайте читати іншим. Відповідаємо тільки в разі віднайдення пошуканої особи.

Звертатися на адресу: Service Social Ukrainien en France — 186, Bd Saint Germain, Paris (6).

Зміст „Вісника“ за 1948 рік

ЧИСЛО 1-3:		Українська Греко-Католицька Духовна Семіна-	
Єдиний шлях	1	рія на чужині	81
Вічне післанництво	4	Високопреосвященний Владика Кир Іван у Же-	
“Хто не зі мною, той проти мене”	5	неві	81
Любов	6	Владика Іван у св. Отця	82
Борець за мир і справедливість	8	Шкідлива легенда	83
Духовенство і цивілізація	10	Микола Шаповал	88
Апостольська Столиця — українському сту-		Мученицька смерть Преосвященного Тездера	
дентству	11	Ромжі	89
Найкращий подарунок	12	Для кого релігія	89
Згубний вибір	13	Для тих, кому ще не ясно	90
Від розбійника — до святого	15	Велика хмара, та донь малій	91
Ще один прозрів	17	Бельгійський вчений про “Українські Думи”	93
Справа ч. 8	18	Наше релігійно-культурне життя на провінції	94
“Люди з чистою совістю”	19	Важне для українців в Австралії і тим, що	
Нескорені	21	туди їдуть	95
Багатомовний лист	24	ЧИСЛО 9-10:	
Ще одна могила на чужині	25	Правдива радість	97
Славне минуле і ганебне сучасне	28	Українська Греко-Католицька Духовна Семіна-	
Наше релігійно-культурне життя на провінції	29	рія на чужині	100
Шукають	31	Щире слово сердечної подяки	103
ЧИСЛО 4-5:		Привітальні телеграми з Ватикану	105
Привіт і благословення зі світлим празником		Хто ми такі	105
Христового Воскресіння	33	Безсила злоба	111
Радість Воскресіння	34	Харита	112
Великодня символіка	35	1848 рік у житті українського народу в Гали-	
Син душогуба=пам'я	38	чині	115
Богочоловік	41	Облудні сльози	118
Слово чести	42	Сили пекла в наступі	121
Чия має бути церква	44	Церква в боротьбі	122
Незбагненне	45	Наше релігійно-культурне життя на провінції	123
Фальшива чеснота	45	Впр. о. Карло Вільке	126
Визвольні змагання Української Католицької		Шукають	127
Церкви	46	На український прапор до Люрду	128
Високодостоїнні гості серед наших студентів		ЧИСЛО 11-12:	
у Бельгії	47	Наш хрест — свідоцтво правди	129
Шукають	48	Вікопомний день	130
ЧИСЛО 6:		З Молитви за Український Нарід	131
Дух правди	49	Слава не поляже	132
Служив Сатані — вмер за Христа	52	Справджене пророцтво	134
Ще один на вернувся	54	50-ліття Папської Української Колегії Св.	
Партійна боротьба в світі християнської		Йосафата в Римі	136
науки	55	Ряди Христових борців збільшуються	138
Котра релігія ліпша	56	Бенеш помер католиком	138
Новий похід московського православ'я	57	Почування чи розум	139
Над рідною могилою на чужині	58	А що скажуть на це люди	140
Чи ми вірні його заповітам	59	Сили пекла в наступі	141
Пам'яті вождів	61	Диявол з хрестом	142
З життя нашої Церкви за океаном	63	Чи може католик бути комуністом	143
Преосвященний Кир Василій Такач	63	Християнський дороговказ до миру	144
Шукають	64	Багатомовна мовчанка	145
ЧИСЛО 7-8:		Чудесне видіння	146
За релігійно-національні основи світогляду і		Поширюймо Христову Правду	149
виховання	65	Хто в кого вкрав	150
Добре вихований	69	Виклади українського науковця	151
Християни світу моляться за мир	71	Шукають	151
Із записника прочанина до Люрду	71	Зміст “Вісника” за 1948 рік	152
“Витай, витай, наша надіє”	77		